ISSN 1725-5163

Úřední věstník Evropské unie

C 228

Svazek 52

České vydání

22. září 2009

Informace a oznámení

Oznámení č. | Obsah | Strana

I *Usnesení, doporučení a stanoviska*

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

452. plenární zasedání 24. a 25. března 2009

2009/C 228/01 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu úloha lesů a lesnictví v naplňování závazků EU v oblasti klimatu (průzkumné stanovisko) ... 1

2009/C 228/02 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli (průzkumné stanovisko) ... 9

2009/C 228/03 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Určení přetrvávajících překážek mobility na vnitřním trhu práce (průzkumné stanovisko) ... 14

2009/C 228/04 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Situace stárnoucích pracovníků v období průmyslových změn – poskytování podpory a řízení s ohledem na věkovou rozmanitost v různých odvětvích a společnostech (stanovisko z vlastní iniciativy) ... 24

2009/C 228/05 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transatlantické vztahy: jak zlepšit zapojení občanské společnosti ... 32

CS

Cena:
26 EUR

(Pokračování na následující straně)

III *Přípravné akty*

Evropský hospodářský a sociální výbor

452. plenární zasedání 24. a 25. března 2009

2009/C 228/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k bílé knize o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES	40
2009/C 228/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise – Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2007	47
2009/C 228/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Autorské právo ve znalostní ekonomice	52
2009/C 228/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke společnému plánování ve výzkumu: Spolupráce při účinnějším řešení společných úkolů	56
2009/C 228/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení	62
2009/C 228/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o přeshraničních platbách ve Společenství	66
2009/C 228/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o účasti Společenství v evropském metrologickém výzkumném programu prováděném několika členskými státy	69
2009/C 228/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne […], kterým se zavádí program Společenství na podporu zvláštních činností v oblasti finančních služeb, účetního výkaznictví a auditů	75
2009/C 228/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/15/ES o úpravě pracovní doby osob vykonávajících mobilní činnosti v silniční dopravě	78

CS

(Pokračování na straně 156)

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

452. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ 24. A 25. BŘEZNA 2009

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu úloha lesů a lesnictví v naplňování závazků EU v oblasti klimatu (průzkumné stanovisko)

(2009/C 228/01)

Dne 20. června 2008 zaslala místopředsedkyně Evropské komise paní Margot WALLSTRÖMOVÁ předsedovi Evropského hospodářského a sociálního výboru panu Dimitrisi DIMITRIADISOVI dopis, v němž, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádala o vypracování průzkumného stanoviska na téma

„*Úloha lesů a lesnictví v naplňování závazků EU v oblasti klimatu*“ (průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 3. března 2009. Zpravodajem byl pan KALLIO.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 145 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 14 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 EHSV je toho názoru, že lesy a obnovitelná dřevní hmota, kterou tyto lesy produkují, hrají významnou úlohu v omezování změny klimatu, neboť

— při svém růstu pohlcují z atmosféry uhlík a ukládají jej do biomasy a do půdy,

— výrobky ze dřeva jsou úložištěm oxidu uhličitého – po dobu životnosti tohoto úložiště je uhlík odebírán z atmosféry,

— používání energie vyrobené ze dřeva vede k nižší závislosti na fosilních palivech, a tím ke snižování emisí skleníkových plynů,

— používání výrobků ze dřeva ve stavebnictví a při výrobě nábytku nepřímo snižuje emise z fosilních paliv, jelikož nahrazuje jiné materiály, jako například beton, při jejichž výrobě se spotřebuje více energie a vytvoří více emisí, než při použití dřeva.

1.2 EHSV upozorňuje, že dřevo je v Evropě využíváno především ve stavebnictví, jako zdroj energie a při výrobě nábytku a papíru. Díky dominovému efektu zpracovatelského řetězce jsou výrobky ze dřeva velice přínosné z hlediska zaměstnanosti, příjmů vlastníků lesů a hospodářské činnosti, a to především ve venkovských oblastech.

1.3 EHSV zdůrazňuje skutečnost, že vzhledem k tomu, že roční přírůstek lesů byl vyšší než těžba, pohlcují evropské lesy již po několik desetiletí oxid uhličitý, a pomáhají tak zpomalit hromadění oxidu uhličitého v atmosféře. Je nezbytné zajistit význam přírodních lesů coby úložišť uhlíku a rezervací biologické rozmanitosti. Udržitelná správa lesního hospodářství je v evropských zemích monitorována pomocí kritérií a ukazatelů MCPFE ([1]), které se neustále vyvíjejí.

([1]) Ministerská konference o ochraně lesů v Evropě, jež se koná opakovaně od roku 1990.

1.4 EHSV navrhuje, aby EU:

— usilovala o to, aby se dřevo využívalo různými způsoby a na rozličné účely, a to například propagováním využití bioenergie z lesů vyrobené udržitelným způsobem, zlepšováním informovanosti o využívání dřeva ve stavebnictví na základě výpočtů životního cyklu a společných stavebních norem a také tím, že by členské státy začlenily výstavbu ze dřeva do své vnitrostátní politiky veřejných zakázek v oblasti dřevařského průmyslu,

— zvýšila ve srovnání se současností svou aktivitu v oblasti mezinárodní lesnické politiky a ujala se vedoucí úlohy při podpoře udržitelného lesního hospodářství po celém světě,

— zřídila evropský výbor předních odborníků složený ze zástupců lesnického průmyslu, činitelů, jež utvářejí politiku v tomto odvětví, výzkumných pracovníků, vlastníků lesů a dalších důležitých subjektů v oblasti lesního hospodářství, ochrany životního prostředí a ochrany klimatu. Úlohou tohoto výboru bude zlepšit a rozšířit možnosti dialogu o problematice lesnictví a zlepšit předávání know-how a rozhodování,

— vyvinula veškeré úsilí ke splnění požadavků týkajících se podávání zpráv o skleníkových plynech v období po vypršení platnosti Kjótského protokolu, a to následovně:

a) přijetím a začleněním uhlíku uloženého ve výrobcích ze dřeva vyrobených udržitelným způsobem mezi závazné nástroje při výpočtu bilance uhlíku,

b) vypracováním nástroje REDD ([1]) coby účinného nástroje pro obchodování s uhlíkem a schválením jeho používání při výpočtu bilance uhlíku v případě změn ve využití půdy, zejména s cílem předejít úbytku lesů v rozvojových zemích.

— podporovala výzkum, vypracování přehledů lesních rezervací, zmapování rizikových oblastí citlivých na dopady změny klimatu a rozvoj systémů pro sledování stavu lesů a aby pro tyto účely zajistila finanční prostředky.

1.5 EHSV zdůrazňuje, že vzhledem k možným negativním důsledkům změny klimatu by členské státy EU měly kromě zlepšení informovanosti o významu lesního hospodářství vypracovat pohotovostní plány v oblasti správy lesního hospodářství, jejichž cílem by bylo předejít lesním škodám způsobeným extrémními jevy (bouře, sucha, lesní požáry, poškození hmyzem) a napravit následky těchto škod.

([1]) Snižování emisí z kácení a ničení lesů.

1.6 EHSV doporučuje, aby členské státy rozvíjely pomocí garantovaných výkupních cen decentralizovanou výrobu bioenergie.

1.7 EHSV zdůrazňuje, že lesy – kromě toho, že jsou významné z hlediska změny klimatu,– plní řadu dalších důležitých ekologických, sociálních a hospodářských funkcí, které je zapotřebí zachovat. Mezi cíle lesnictví patří kromě produkce dřeva také zachování biologické rozmanitosti lesů, řízení zdrojů podzemní vody, správa krajiny, využívání lesů pro rekreační účely a cestovní ruch a jako protihlukových bariér, prevence lavin a eroze a poskytování jiných než dřevěných produktů, jako jsou lesní plody, houby a lesní zvěř. Žádná z těchto rozmanitých doplňkových blahodárných funkcí lesa však není zohledněna ve výpočtech výnosnosti ani v cenách dřeva.

2. Závazky EU v oblasti klimatu s dopadem na lesy a lesnictví

2.1 V prosinci 2008 schválil Evropský parlament balíček návrhů EU týkajících se klimatu a energetiky. Lesů a lesnictví se týkají tato legislativní rozhodnutí:

— Revize směrnice EU o obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Tato směrnice obsahuje pokyny týkající se využití půdy, jeho změn a lesního hospodářství při podávání zpráv o skleníkových plynech a obchodování s emisemi. Při podávání těchto zpráv hraje významnou úlohu uhlík uložený ve výrobcích ze dřeva i v samotných lesích.

— Systém obchodování s emisemi se vztahuje i na celulózový a papírenský průmysl, ale toto odvětví splňuje kritéria, na jejichž základě může být považováno za odvětví, v němž dochází k „přesunu“ emisí CO_2. Rozhodnutí o tomto odvětví budou přijata později. Na rozdíl od výroby většiny jiných stavebních materiálů (betonu, oceli a hliníku) se na používání dřeva jakožto suroviny vztahuje systém obchodování s emisemi. Cena uhlíku má vliv na jejich konkurenceschopnost, z čehož plyne nepřímá výhoda pro dřevěné materiály a stavby.

— Rámcová směrnice o obnovitelných zdrojích energie. Má-li být do roku 2020 dosaženo toho, aby podíl obnovitelných zdrojů energie představoval 20 %, je zapotřebí výrazně zvýšit podíl bioenergie pocházející z lesů (vytápění, elektrická energie a biopaliva). Ve snaze zvýšit využívání potenciálu biomasy směrnice (v oddílu 34) stanovuje cíl více využívat stávající zdroje dřeva a vypracovat nové metody správy lesního hospodářství. Tato směrnice obsahuje řadu

cílů týkajících se lesní biomasy vyráběné udržitelným způsobem a stavebnictví. Cílem je úspora energie a snížení emisí při výrobě materiálů.

— Směrnice o pohonných hmotách v dopravě. Tato směrnice stanoví požadavky týkající se biomasy vyráběné udržitelným způsobem (včetně lesní biomasy coby standardní hodnoty) při výrobě biopaliv v souladu se strategickým rámcem tvořeným směrnicemi o obnovitelných zdrojích energie.

2.2 Lesy pokrývají 31 % povrchu Evropy a podle odhadů pohltí ročně přibližně 10 % evropských emisí oxidu uhličitého ([1]). Objem uhlíku vypuštěného do atmosféry v lesích spravovaných udržitelným způsobem je nižší (propad uhlíku) než objem uhlíku, který lesy z atmosféry pohltí, či stejný (uhlíkově neutrální).

3. Lesní zdroje ([2]) a jejich využívání v Evropě

3.1 V EU-27 se nachází 156 milionů hektarů zalesněné plochy. Vzhledem k přírodním podmínkám však všechna tato zalesněná území nejsou vhodná pro těžbu dřeva a komerční využití. Podle odhadů je přístupných v průměru 80–90 % této plochy, nicméně ve východní Evropě je dostupných často jen 40–50 % zalesněného území. Za posledních patnáct let se v důsledku zalesňování, opětovného zalesňování bývalé zemědělské půdy a přirozeného znovuzalesňování zvětšilo zalesněné území v EU-27 zhruba o 10 milionů hektarů. Nárůst lesní plochy odpovídá velikosti území Maďarska.

3.2 Asi 60 % lesů v EU-27 patří soukromým vlastníkům, především rodinám, a 40 % je ve veřejném vlastnictví, např. státu, obcí, náboženských společenství a dalších subjektů. Soukromých vlastníků lesů je celkem více než 15 milionů a jejich počet stále narůstá v důsledku změny struktury vlastnictví lesů v zemích východní Evropy i nejrůznějších opatření souvisejících s dědickými podíly.

3.3 Lidé po staletí evropské lesy využívali různým způsobem a měnili přitom jejich strukturu. V důsledku lidské činnosti se evropské lesy skutečně měnily, a jsou tak označovány za lesy „polopřirozené“. 85 % lesů jsou „polopřirozené“ lesy. Kromě tohoto typu lesů je lesnictví provozováno na lesních plantážích. Lesní plantáže, které lze nalézt především v jihozápadní Evropě, představují asi 8 % zalesněné plochy v Evropě. Přírodní lesy ([3]) nenarušené lidskou činností (lesy a ostatní zalesněná území, která nejsou využívána k lesnické činnosti), jaké se vyskytují převážně ve východní Evropě, pobaltských a severských zemích, představují přibližně 5 % zalesněného území.

3.4 Přírodní lesy a chráněná lesní území jsou z hlediska zachování biologické rozmanitosti nejdůležitější kategorií lesa. Přírodní lesy představují také stabilní ekosystémy, jež pomáhají v boji proti důsledkům změny klimatu. Přibližně 8 % evropského zalesněného území je chráněno za účelem zachování biologické rozmanitosti a zhruba 10 % je chráněno z důvodu zachování krajiny, což představuje celkem 18 % (čili 34 milionů hektarů). V posledních letech se zvýšil počet oblastí chráněných zákonem či jinými právními předpisy. Nejunikátnější a nejcennější lesy, jež si zaslouží ochranu, jsou v Evropě již z velké části chráněny. Chráněné lesy se často nacházejí ve výše položených či neosídlených oblastech, které z hlediska rozmanitosti druhů, které v nich lze nalézt, patří k nejcennějším oblastem, nedotčeným lidskou činností. Kromě toho je zhruba 10 % lesů chráněno s cílem chránit vodní systémy, zdroje podzemní vody a půdu a zabránit výskytu lavin či eroze. Biologická rozmanitost je rovněž podporována v rámci správy lesů určených pro komerční účely, a to ponecháním tlejících stromů v lese a zachováním stanovišť mikroorganismů za účelem ochrany vzácných druhů.

3.5 Růst lesů určených pro komerční účely v Evropě významně převyšuje objem skáceného dřeva. V roce 2005 vzrostly v EU-27 zásoby dřeva na pni o čistých 687 m^3 (v lesích, kde přírodní podmínky dovolují těžbu dřeva). Lesní těžba pak přiměřeně tomu dosáhla objemu 442 milionů m^3. To znamená, že míra využití lesů či poměr skáceného dřeva a růstu dosáhly v průměru přibližně 60 % (v rozmezí od 30 do 80 %). Míra využití lesů v severských členských státech a ve státech střední Evropy přesáhla 50 %, v jižní a jihovýchodní Evropě je to však méně než 50 %. Míra využití lesů se za posledních deset let zvýšila, stále však nedosáhla úrovně z roku 1990. Důvodem zvýšeného kácení byly do jisté míry silné vichřice v první dekádě nového tisíciletí, kdy bylo dřevo na některých místech v krátké době vytěženo, a míra kácení tak

([1]) Nabuurs, G.J. a kol. 2003. Temporal evolution of the European Forest sector carbon sink 1950–1999. Global Change Biology 9.

([2]) Stav evropských lesů 2007. Zpráva MCPFE o udržitelné správě lesního hospodářství v Evropě. MCPFE, UNECE a FAO, Varšava 2007, s. 247.

([3]) Definice: přírodní les definovaný coby „nenarušený lidskou činností“ vykazuje charakteristické rysy vývojového cyklu přírodního lesa, jako jsou například přirozená dřevinná skladba, věková struktura i podíl suchého dřeva a žádné viditelné stopy lidské činnosti. Plantáže jsou tvořeny zavedenými nepůvodními dřevinami či skupinami stromů stejného stáří tvořenými jedním či dvěma původními druhy, jež byly vysazeny uměle. Přírodě blízký les je les, který není ani narušený vlivem člověka, ani nejde o lesní plantáž. Tato definice je použita ve směrnici EU o obnovitelných zdrojích energie (článek 72) při definování zalesněných území, na nichž je možno udržitelným způsobem těžit lesní biomasu (těžba je povolena na všech zalesněných územích s výjimkou nedotčených původních lesů).

dosáhla úrovně několika běžných let dohromady. V roce 2006 bylo do Evropy (EU-27) dovezeno 83 milionů kubických metrů kulatiny, dřevní štěpky a odpadového dřeva (bez papíru a celulózy), zatímco vývoz do mimoevropských zemí představoval celkem 54 milionů kubických metrů [1].

3.6 Téměř 40 % (čili přibližně 250 milionů m^3) přírůstku se v lesích, jež jsou v současné době určeny pro komerční účely, nevyužije, a to vzhledem k tomu, že objem kácení je menší než přírůstek. Lesní zásoby v EU-27 se za posledních padesát let rovněž trvale zvyšovaly. Celkový objem dřeva na pni činí přibližně 30 miliard m^3, což odpovídá 9,8 miliardám tun uhlíku. Část uhlíku poutaného stromy se ukládá v půdě, ale vzhledem k nedostatečnému výzkumu neexistuje odhad, který by ukázal, jak velká část uhlíku je poutána v půdě v celé Evropě. Mezi lesy určenými pro komerční účely a přírodními lesy existuje z hlediska pohlcování uhlíku významný rozdíl: přírodní lesy ve svém „konečném stavu" jsou z hlediska ochrany klimatu čistými úložišti uhlíku, kde je pohlcování uhlíku (díky dorůstající biomase) a uvolňování uhlíku (díky rozkládání biomasy) v rovnováze, zatímco v lesích určených pro komerční účely vzniká kvůli kácení dřeva stále nový a nový potenciál pro pohlcování uhlíku. EHSV by však velice rád zdůraznil, že kvůli tomu nepokládá lesy určené pro komerční účely za cennější než lesy přírodní.

3.7 Je důležité prozkoumat potenciál evropských lesů pro těžbu a jiné způsoby využití, aby bylo možné pochopit a posoudit pohlcování uhlíku, výrobu bioenergie z lesů a uhlíkový cyklus ve spojitosti s výrobky ze dřeva. V současnosti neexistuje žádný jasný přehled těžebního potenciálu v EU-27 jako celku. Některé země mají národní programy v oblasti lesního hospodářství, které vytyčují různé možnosti kácení zohledňující potřebu ochrany lesů, biologickou rozmanitost a další multifunkční potřeby.

4. Dopad změny klimatu na lesy

4.1 Lesy pohlcují oxid uhličitý (CO_2) z atmosféry asimilací a přeměňují jej na biomasu, především ve formě dřeva, a zároveň uvolňují kyslík, který je životně důležitý pro přežití zvířat i lidí. Změna klimatu, zejména zvyšování objemu skleníkových plynů v atmosféře a nárůst teplot, ale i množství ozónu na zemském povrchu, ukládání dusíku a okyselování půdy jsou bezprostředním či zpožděným nebezpečím pro zdraví, růst a strukturu lesů.

4.2 Změna klimatu postihuje lesy dvěma způsoby. Pokud se například klima stává teplejším či sušším postupně, musejí se stromy této změně přizpůsobit. Toto přizpůsobení je postupné a jeho vývoj a také kroky, které jej ovlivňují, lze naplánovat. Nejvážnější bezprostřední hrozby pro rozvoj lesů souvisejí s extrémními projevy počasí. Z časových řad sestavených od roku 1850 vyplývá jednoznačné zvýšení škod v důsledku vichřic v Evropě za posledních dvacet let. Obdobně v zemích v oblasti Středozemí došlo v poslední dekádě k četným lesním požárům. Je nemožné přesně předpovědět, kdy k extrémnímu projevu počasí dojde. Je však možné se na něj za pomoci prognostického plánování připravit.

4.3 Pokud se stávající komerční lesy postupné změně klimatu dostatečně nepřizpůsobí, povede to mimo jiné k oslabení životaschopnosti stromů, poklesu produktivity, odumření jednotlivých stromů, snížené odolnosti stromů a k následnému vyššímu výskytu chorob a škůdců a rovněž ke změně zastoupení druhů stromů, jež se v lesích vyskytují. Existuje také riziko, že stromy v severních oblastech se nepřizpůsobí, protože jejich míra růstu se mění v důsledku prodlužujícího se vegetačního období a skutečnosti, že se tyto stromy dostatečně nepřizpůsobují období vegetačního klidu či zimnímu období. V případě extrémních projevů počasí, jako je sucho, lesní požáry, vichřice či poškození sněhem, mohou stromy na rozsáhlých oblastech uhynout, opětovné zalesňování může být znemožněno a mrtvá dřevní hmota může způsobit masové šíření lesních škůdců, a to i v přilehlých zdravých lesích.

4.4 Změna klimatu působí na různé vegetační oblasti různě. Dopad na různé vegetační oblasti a země (severské oblasti, mírné pásmo, středomořské vegetační pásmo a vysokohorské a polární oblasti) by se mohl projevit především takto:

— v oblasti Středomoří bude pravděpodobně častěji docházet k obdobím sucha a veder, což povede k nedostatku pitné vody a ke zvýšenému riziku lesních požárů a dezertifikace;

— ve střední Evropě se prodlouží vegetační období, může se zvýšit přírůstek lesů, pravděpodobně se bude zvyšovat podíl listnatých stromů, může nastat pokles úhrnu srážek a sucho, stále častěji bude docházet k výkyvům počasí, a zejména ke škodám v důsledku vichřic;

— v severském pásmu jehličnatých lesů se pravděpodobně prodlouží vegetační období, může se zvýšit přírůstek lesů, stále častěji bude docházet ke škodám v důsledku vichřic, a v mírném pásmu se může dále na server rozšířit škodlivý hmyz, což může způsobit rozsáhlé škody;

— v důsledku změny klimatu by mohlo dojít k posunutí hranice výskytu stromů do vyšších nadmořských výšek či dále na sever a k postupnému zániku některých druhů v lesích ve vysokohorských oblastech a v oblastech na horní hranici lesa v severských a polárních regionech.

[1] Zdroj: ForeSTAT, FAO 2007.

5. Úloha lesního hospodářství v přizpůsobení se změně klimatu

5.1 Řádné lesní hospodářství je hlavním způsobem, jak zlepšit schopnost lesa přizpůsobit se změně klimatu. Preventivní opatření, jako je včasné rozpoznání a odstranění odumírajících stromů a udržování hmoty, která by mohla způsobit lesní požár, na minimu, tvoří součást správy lesního hospodářství. Je nezbytné zvýšit povědomí veřejnosti, vlastníků lesů a příslušných orgánů o významu lesního hospodářství při přizpůsobení se změně klimatu. Většina lesů v EU je spravována průběžně, což vede k tomu, že se tyto lesy obecně vyznačují vysokou produktivitou a životaschopností. Případná opatření za účelem přizpůsobení se musí být přijímána okamžitě a průběžně, neboť v lesnictví je kvůli dlouhým životním cyklům stromů, které trvají většinou 15–150 let, zapotřebí uvažovat v dlouhodobém horizontu.

5.2 Pokud jde o obnovu lesů, je zapotřebí vysazovat takové druhy stromů, které se do určité oblasti hodí nejvíce. Měla by být dána přednost přirozeným druhům, neboť druhy stromů, které jsou pro danou oblast přirozené, jsou díky své genetické výbavě pro přizpůsobení se místní změně klimatu vhodnější. Rovněž by měly být upřednostňovány smíšené lesy, neboť přítomnost různých typů stromů s různými vlastnostmi snižuje rizika pro les.

5.3 V případě jednodruhových jehličnatých lesů vysazených mimo jejich přirozenou oblast růstu bychom se měli snažit složení těchto lesů změnit tak, aby se podobalo původní druhové skladbě stromů. Vysazené jednodruhové lesy jsou často méně odolné vůči vichřicím a poškození hmyzem, který po nich často následuje, než lesy smíšené.

5.4 Musí být vypracovány pohotovostní plány správy lesů, stanoveny možnosti pro financování odstraňování všech škod a provozní modely, aby bylo toto odvětví připraveno na zhoubné následky náhlého a extrémního počasí způsobeného změnou klimatu a na škody, které to v lese způsobí. Je zapotřebí zmapovat oblasti, které jsou těmito extrémními povětrnostními podmínkami obzvláště ohroženy. Také k řešení náhlého zvýšení množství dřeva k těžbě a zajištění hladkého fungování trhu se dřevem je nutno vypracovat provozní modely.

5.5 Změna klimatu a mezinárodní obchod s materiály rostlinného původu zvyšují rozšíření cizích druhů a škůdců rostlin. Směrnice EU o ochraně rostlin obsahuje ustanovení o omezení rostlinných škůdců, o předcházení šíření parazitů a o požadavcích týkajících se mezinárodního obchodu se dřevem a sazenicemi. Má-li EU předcházet šíření nejškodlivějších dřevokazných škůdců (např. háďátka) a zajistit zdravé lesy, potřebuje právní předpisy na ochranu rostlin, které budou dostatečně přísné a umožní účinný dohled. Jsou zapotřebí vnitrostátní strategie a programy na potírání invazivních cizích druhů.

5.6 Lesní hospodářství nemusí být v rozporu s cíli v oblasti biologické rozmanitosti. Biologická rozmanitost by při správě polopřirozených lesů určených pro komerční účely měla být zohledněna tím způsobem, že v porostech určených ke komerčnímu využití je ponecháno tlející dřevo a jsou zachovány mikrobiotopy s cílem ochránit živé organismy. Některé členské státy EU poskytují finanční podporu soukromým vlastníkům lesů, kteří se dobrovolně ujímají ochrany, jako opatření na ochranu biologické rozmanitosti. Systémy certifikace lesů rovněž vyžadují, aby byla při správě lesa zohledňována kritéria biologické rozmanitosti lesních druhů.

5.7 V současnosti se komerčních lesích v Evropě nachází velké množství stojícího či padlého tlejícího dřeva, které plní úlohu úložiště uhlíku a zároveň poskytuje nezbytný životní prostor pro živé organismy. Objem tlejícího dřeva představuje v průměru 10 m^3/ha. Přítomnost velkého množství tlejícího dřeva může být živnou půdou pro masové šíření dřevokazného hmyzu či velkých lesních požárů. Výhody biologické rozmanitosti jsou přesto značné a je tedy důležité, aby tlející dřevo, které se již nachází v lesích, kde kdysi vyrostlo, odtud nebylo odstraňováno, například za účelem spalování jako pohonná hmota.

5.8 Přírodní lesy a chráněná území jsou nezbytná pro zachování biologické rozmanitosti. Pokud jde o pohlcování uhlíku, přírodní les mění v průběhu svého životního cyklu svou funkci, přičemž nejprve uhlík váže a později se stává úložištěm uhlíku. Při přechodu od aktivní správy lesů k jejich plné ochraně tedy dochází k omezení plošné výměry vhodné k pěstování rostoucích stromů, jež mohou zvýšit množství uhlíku ukládaného v lesích, a zejména být zdrojem výrobků ze dřeva, které nahradí jiné formy energie a jiné materiály.

5.9 V souvislosti se správou komerčních lesů je integrovaná ochrana (tlející dřevo a malé biotopy) pro boj proti změně klimatu účinnější než komplexní ochrana lesů.

6. Úloha výrobků ze dřeva při zmírňování změny klimatu

6.1 Během růstu a v rámci zpracovatelského řetězce ovlivňují lesy změnu klimatu čtyřmi způsoby:

— při svém růstu lesy z atmosféry pohlcují uhlík a ukládají jej jak do biomasy, tak do půdy,

— výrobky ze dřeva jsou úložištěm oxidu uhličitého,

— používání dřeva pro výrobu energie vede k nižší závislosti na fosilních palivech, a tím ke snižování emisí skleníkových plynů,

— používání výrobků ze dřeva ve stavebnictví a pro výrobu nábytku mimo jiné nepřímo snižuje emise z fosilních paliv, je-li dřevo používáno jako náhrada za jiné materiály (jako například beton), při jejichž výrobě se spotřebuje více energie a vytvoří více emisí než v případě dřeva.

6.2 Evropské lesy z důvodu omezené těžby v poměru k čistému ročnímu přírůstku již po několik desetiletí pohlcují oxid uhličitý a pomohly zpomalit hromadění oxidu uhličitého v atmosféře. Komerční lesy však nejsou schopny v tom pokračovat donekonečna, neboť jakmile stromy dosáhnout vrcholu svého růstu, přestanou lesy uhlík ukládat. Je tedy nezbytné spravovat komerční lesy průběžně.

6.3 Při zmírňování změny klimatu hraje důležitou úlohu kompenzační účinek využití výrobků ze dřeva vytěžených stromů [1]. Uhlík z atmosféry je vázán v lesním dřevě a následně přesouván a ukládán ve výrobcích ze dřeva, jako jsou papír, nábytek, prkna a dřevěné stavby. V případě dřevěných domů tak například dochází k jeho odebírání z atmosféry až po dobu několika staletí. Na konci své životnosti mohou být výrobky ze dřeva recyklovány a spáleny za účelem výroby energie. Podávání zpráv o obsahu uhlíku ve výrobcích ze dřeva je v rámci výpočtu emisí skleníkových plynů, který zavedl Kjótský protokol, stále dobrovolné, a tím pádem je stále neúplné, a to částečně proto, že není zohledněn mezinárodní obchod.

6.4 Existující databáze na vnitrostátní i mezinárodní úrovni umožňují vypočítat schopnost výrobků ze dřeva pohlcovat uhlík. Pracuje se na stanovení pravidel, jež mohla být využívána pro výpočet bilance uhlíku v lesích. Na klimatické konferenci v Kodani v roce 2009 by měla EU navrhnout, aby podávání zpráv o množství uhlíku ukládaného ve výrobcích ze dřeva představovalo v období po vypršení platnosti Kjótského protokolu od roku 2012 nedílnou součást výpočtu bilance uhlíku.

6.5 Zahrnutí schopnosti výrobků ze dřeva pohlcovat uhlík do výpočtu bilance uhlíku by mohlo být pro odvětví lesnictví další pobídkou k tomu, aby byly lesy spravovány takovým způsobem, jenž by byl efektivnější a šetrnější k životnímu prostředí. Průběžná správa lesů je mimořádně důležitá pro zachování životaschopnosti lesů tváří v tvář škodlivým následkům změny klimatu.

7. Využívání dřeva ve stavebnictví

7.1 Stavebnictví by mohlo hrát v boji proti změně klimatu velmi významnou úlohu, neboť 40–50 % primární energie ve světě se využívá na vytápění a chlazení budov [2]. Podle odhadů pochází téměř 40 % emisí CO_2 z výroby stavebních hmot, ze stavebnictví a z využívání budov.

V EU-27 byla v roce 2005 celková spotřeba energie 1 170,2 megatun ropného ekvivalentu (Mtoe), z nichž 28 % připadá na průmysl, 30,9 % na dopravu a 41,1 % na domácnosti. Vytápění a chlazení budov vede ke vzniku 8 % emisí CO_2. Významnému podílu těchto emisí lze zabránit využitím odborných postupů při výstavbě, nových technologií a také zvýšením podílu dřeva používaného ve stavebnictví.

7.2 Dřevo je průběhu celého svého životního cyklu nízkoenergetickým, obnovitelným a uhlíkově neutrálním stavebním materiálem. Na výrobu žádného jiného běžného stavebního materiálu není zapotřebí tak málo energie jako u dřeva. Použití jednoho krychlového metru dřeva místo jiného stavebního materiálu sníží emise CO_2 v atmosféře v průměru o 1,1 t.

7.3 Rozsáhlejší výstavbě dřevěných budov po celém světě a používání dřeva ve stavebnictví brání chybějící jednotné normy, pravidla a certifikační kritéria. Stavebnictví by mělo mít pro jednotlivé výrobky k dispozici analýzy životního cyklu a emisí skleníkových plynů, které by vycházely z vědeckých výpočtů, a umožnily by tak na nestranném základě porovnat různé materiály. Vlády členských států by měly v daleko větší míře začlenit dřevěné materiály pro „zelenou výstavbu“ do politiky zásobování dřevem a uplatňovat požadavky na certifikaci lesů, jež jsou v souladu s mezinárodní koncepcí udržitelnosti.

8. Bioenergie z lesů

8.1 Lesní biomasa je nejdůležitějším bezprostředně dostupným zdrojem obnovitelné bioenergie v Evropě a pro energetické účely je využívána třemi způsoby:

— pro výrobu tepla a průmyslové páry,

— pro výrobu elektřiny,

— coby biopalivo pro dopravu.

(1) Výrobky ze dřeva vytěžených stromů zahrnují veškeré druhy dřevěného materiálu (včetně kůry), jež opouštějí místo těžby. Klest a ostatní dřevěné materiály ponechané na místě těžby se považují za neživou organickou hmotu, a nikoli za výrobky ze dřeva vytěžených stromů (pokyny Mezivládního panelu pro změnu klimatu z roku 2006).

(2) Zdroj: EHK OSN / FAO – Výroční přehled o situaci na trhu s lesními výrobky 2007-2008 (*Forest Products Annual Market Review 2007–2008*), http://www.unece.org:tarde/timber/docs/fpama/2008 a http://www.iisd.ca/ymb/efw/20october.html.

V posledních letech došlo v Evropě k prudkému nárůstu výroby tepla a elektrické energie a jejich kombinované výroby z lesní biomasy. Teplo a elektrická energie jsou vyráběny pro soukromé domácnosti a v teplárnách či teplárnách a elektrárnách různé velikosti pro školy, veřejné subjekty, nemocnice, vesnice či města. Technologie pro výrobu biopaliv z lesní biomasy a surového dřeva jsou stále ve fázi testování a je zapotřebí je dále rozvíjet a investovat do nich. Pyrolýza biomasy, při níž se vyrábí dřevěné uhlí, jež se dá využít jako materiál ke zlepšení kvality půdy, představuje novou možnost, jak zlepšit energetickou hodnotu dřeva a efektivitu půdy coby úložiště uhlíku.

8.2 V roce 2006 bylo v EU-25 z obnovitelných zdrojů vyrobeno 110 Mtoe energie, což představuje asi 14 % celkové spotřeby energie (Eurostat 2008). Převážná část (65 %) obnovitelné energie byla vyrobena z biomasy, především (60 %) z lesa. V rámci 27 zemí EU existují podstatné rozdíly, pokud jde o podíl energie z lesa na celkové spotřebě energie.

8.3 Mezi biopaliva na bázi dřeva, která je možno získat z lesů, patří lesní štěpka různého druhu, dřevěné špalky, pelety, brikety, pařezy a kořenové dřevo, dřevěné uhlí, dřevní plyn a rychle rostoucí druhy stromů určených k výrobě energie, jako například vrby. Vedlejší produkty lesnictví (průmyslové odpadní louhy a odpadní dřevo, jako například černý louh, kůra, piliny, zpracovaný odpad a recyklované dřevo) nabízejí obrovský energetický potenciál a jsou využívány při výrobě tepla a energie, zejména v integrovaném lesním průmyslu. Používání vedlejších produktů a odpadového dřeva pro energetické účely by mohlo tvořit 30–50 % používání kulatiny.

8.4 V Evropě existuje prostor pro podstatně širší využívání bioenergie z lesů, než je tomu v současné době. Podle předběžných odhadů představuje potenciál evropských lesů pro těžbu lesní biomasy 100–200 milionů metrů krychlových ročně, pod podmínkou, že její těžba neohrozí životní prostředí, biologickou rozmanitost lesů a chráněná území. Objem lesní biomasy těžené odděleně a zároveň při těžbě kmenovin se v současné době odhaduje na nějakých 10–15 % těžebního potenciálu.

8.5 Zvýšené využívání lesní biomasy nabízí nové možnosti nejen pro vlastníky lesů, v jejichž případě vytváří podmínky pro rozšíření trhu se dřevem a cenovou konkurenci, ale také pro odvětví pilařských závodů tím, že rozšiřuje trh pro jejich vedlejší produkty. Velká poptávka po lesní biomase by však mohla vyvolat změny na trhu s kulatinou, neboť by v případě materiálů ze surového dřeva vedla k větší konkurenci mezi odvětvím bioenergetiky a průmyslovými odvětvími využívajícími kmenoviny. Podpora pro konečné uživatele, tj. garantované výkupní ceny za výrobu „zelené energie", je důležitým nástrojem pro rozvoj různých strategií na podporu bioenergie jak na místní, tak na regionální úrovni. Podpora regionálního rozvoje EU by i nadále měla být důležitým aspektem, který je zapotřebí vzít v úvahu při rozšiřování využívání bioenergie.

8.6 Trhy s dřevěnými palivy, a zejména palivovým dřívím, jsou převážně lokální, nicméně zvýšené využívání dřeva pro energetické účely v EU by zásadním způsobem podpořilo míru podnikání a zaměstnanosti na trhu se stroji a zařízením. Zvláštní stroje a zařízení jsou zapotřebí pro výboru pelet, briket a jiných zpracovaných dřevěných paliv. Výroba energie vyžaduje velké množství kotlů a jiného zařízení vysoké hodnoty, které nabízí vysoký růstový potenciál. Zvýšené využívání energie ze dřeva také otvírá obrovské možnosti pro vývoz technologie na trhy mimo EU.

8.7 Práce na přípravě norem upravujících udržitelnou výrobu biomasy byla zahájena v souvislosti s přípravou rámcové směrnice EU o obnovitelných zdrojích energie. Tyto normy jsou důležité pro zajištění udržitelných dodávek a výroby bioenergie z lesů a pro zaručení společných postupů. Normy pro udržitelnou výrobu lesní biomasy musí zohledňovat celoevropská kritéria MCPFE s cílem vyhnout se zbytečné práci a duplicitě.

9. **Aspekty lesnické politiky**

9.1 Zakládání nových lesních porostů pomocí výsadby je jedním z nejúčinnějších způsobů, jak z atmosféry odstranit uhlík. EU by měla v rámci své rozvojové politiky podporovat projekty zaměřené na výsadbu lesů v rozvojových zemích, neboť je více než pravděpodobné, že změna klimatu povede k prohloubení ekonomických rozdílů mezi průmyslovými zeměmi a zeměmi třetího světa. Projekty výsadby by měly jít ruku v ruce se strategiemi přizpůsobování, které v rozvojových zemích podporují budování kapacit, multifunkční využívání lesů a řádnou správu věcí veřejných. EU by měla také vyvinout úsilí, aby zabránila nelegální těžbě v rozvojových zemích, podpořila udržitelné lesní hospodářství a pomohla rozvojovým zemím při přípravě jejich národních programů v oblasti lesního hospodářství v návaznosti na další odvětví.

9.2 Výpočty bilance uhlíku stanovené v Kjótském protokolu, které odrážejí změny ve využití půdy, neobsahují žádná ustanovení týkající se rozvojových zemí, která by umožnila zohlednit snížení emisí oxidu uhličitého, k němuž došlo v důsledku prevence úbytku lesního porostu. Vzhledem k tomu, že úbytek lesního porostu zvyšuje emise oxidu uhličitého, měla by EU podporovat vypracování a přijetí takzvaného nástroje REDD, aby mohl být využíván po vypršení platnosti Kjótského protokolu po roce 2012 při výpočtu skleníkových plynů vznikajících v souvislosti s využíváním půdy. V této souvislosti je zapotřebí stanovit cenu, která by odrážela hodnotu nahromaděného uhlíku, a členské státy by tak mohly využít obchodování s emisemi k tomu, aby získaly určitý vliv a mohly zabránit úbytku tropických lesů.

9.3 EU vypracovala tzv. postup FLEGT ([1]), jehož cílem je zabránit prodeji nezákonně pokáceného dříví a odvozených produktů na trzích EU. Prostřednictvím systému partnerství pro danou zemi systém licencí FLEGT v rozvojových zemích propaguje a podporuje udržitelné lesní hospodářství a podněcuje členské státy a rozvojové země, aby úžeji spolupracovaly. EU by měla podporovat další rozvoj systému FLEGT a jeho rozšíření po celém světě. Kdyby se podařilo zabránit nezákonné těžbě, zpomalilo by se tempo, jakým ubývá tropických lesů, i nárůst emisí oxidu uhličitého, které to způsobuje. Cílem systémů certifikace lesů, jež fungují na dobrovolném základě, jako například PEFC ([2]) a FSC ([3]), je také omezit nezákonnou těžbu.

9.4 Díky mezinárodním dohodám a organizacím, jako jsou Výbor pro dřevo Evropské hospodářské komise OSN, Evropská lesnická komise Organizace OSN pro výživu a zemědělství, EUROSTAT a MCPFE, se již shromažďují údaje o evropských lesních zdrojích, o uhlíku, který vážou, koloběhu uhlíku, rozmanitosti lesů, jejich produktech a ochranném vlivu. Naléhavě je však zapotřebí prohloubit dosavadní znalosti a výzkum. Při rozvoji systémů monitorování Společenství, stejně jako při realizaci nového projektu Evropského systému monitorování lesů, je nutno využít dosavadních a neustále se vyvíjejících vnitrostátních, celoevropských a celosvětových systémů monitorování a zajistit plnou ochranu údajů o vlastnících půdy při zpracování či zveřejňování informací. EU musí využít svých rámcových programů pro výzkum s cílem podpořit další výzkum v těchto oblastech a usnadnit předávání údajů prostřednictvím jak základních, tak aplikovaných projektů výzkumu a vývoje.

V Bruselu dne 25. března 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o akčním plánu EU pro prosazování práva, správu a obchod v lesnictví (FLEGT, KOM(2003) 251 v konečném znění), nařízení Komise (ES) č. 1024/2008 ze dne 17. října 2008, kterým se stanoví podrobná opatření k provádění nařízení Rady (ES) č. 2173/2005 o zavedení režimu licencí FLEGT pro dovoz dřeva do Evropského společenství (Úř. věst. L 277, 18.10.2008, s. 23–29).

([2]) Program na podporu systémů certifikace lesů (*Programme for the endorsement of Forest Certification schemes*), www.pefc.org.

([3]) Forest Stewardship Council.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli (průzkumné stanovisko)

(2009/C 228/02)

V dopise ze dne 27. června 2008 požádalo české Ministerstvo zahraničních věcí s ohledem na nadcházející české předsednictví Evropské unie Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

„*Partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli*" (průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. března 2009. Zpravodajem byl pan MALOSSE a spoluzpravodajem pan PÎRVULESCU.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 160 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 V reakci na žádost, kterou české předsednictví zaslalo EHSV, jsou v tomto průzkumném stanovisku, jež se zabývá vztahy mezi zaměstnavateli a školskými institucemi, formulována doporučení určená jak pro celou škálu podniků, sdružení podnikatelů a školských institucí, tak pro EU a jsou v něm naznačeny hlavní směry, jimiž by se mohl ubírat sociální dialog a dialog občanský se všemi institucemi a organizacemi zúčastněných stran.

1.2 Přístup k vypracování tohoto stanoviska byl dán následujícími skutečnostmi:

— Současná krize, kvůli níž musí Evropa čelit novým vnějším i vnitřním výzvám a která se v reálné ekonomice projevuje zavíráním podniků a jejich restrukturalizací a prudkým nárůstem nezaměstnanosti.

— Existence strukturálních tendencí se silným sociálním a hospodářským dopadem, mezi něž patří stárnutí populace, nástup nových hospodářských velmocí do světové konkurence a rozvoj nových technologií, které vyžadují neustále přizpůsobování a předvídání nových schopností.

— Potřeby osob a skupin, jimž hrozí riziko vyloučení. Zranitelné skupiny jsou mu v době krize vystaveny nejvíce. Partnerství se musí zasazovat o rovnost a rozvíjet programy, které prosazují začlenění žen, mládeže, menšin, zdravotně postižených osob a straších pracovníků do trhu práce.

1.3 Je zde zdůrazněno několik hlavních metodických směrů:

— Kultura partnerství při respektování naprosto odlišné úlohy podniků a školských institucí.

— Celkový stav vztahů a partnerství mezi školskými institucemi a podniky, jež jsou s výjimkou technického a odborného vzdělávání stále nedostatečné a kterým hlavně chybějí potřebné prostředky a strategická vize.

— Potřeba nalézt v případě všech iniciativ, jež mají být prováděny, správnou rovnováhu mezi přístupem shora dolů a zdola nahoru.

— Význam osobních vztahů pro zajištění efektivního fungování partnerství.

— Potřeba obšírně se zabývat celou problematikou partnerství mezi školskými institucemi (univerzity, ústavy odborného vzdělávání, školy, …) a zaměstnavateli (soukromý a veřejný sektor, nevládní organizace, …), a to na třech úrovních:

  — základního, středního a terciárního vzdělávání,

  — počátečního a celoživotního odborného vzdělávání,

  — vzdělávání v oblasti inženýrství, techniky, inovací a výzkumu.

— Je zapotřebí vyvinout mimořádné úsilí na podporu profesních odvětví a malých a středních podniků. Tato kategorie podniků totiž díky své schopnosti přizpůsobit představuje hlavní zdroj pracovních míst v době krize a hraje zvláštní úlohu při rozvoji podnikatelského ducha a tvořivosti.

— Úloha zaměstnavatelských a odborových organizací, jakož i organizací občanské společnosti coby katalyzátorů projektů a synergií s cílem podpořit udržitelné a dynamické iniciativy a struktury.

Obecné zaměření na podporu modelu spolupráce mezi všemi dotčenými subjekty v kontextu hospodářské soutěže.

1.4 EHSV navrhuje vytvořit na evropské úrovni nový rámec pro partnerství mezi podniky a školskými institucemi nejen ve snaze zhodnotit výhody, jež nabízí evropský rozměr, ale také zajistit pokrok ve společnosti. EHSV doporučuje, aby byl na evropské úrovni spuštěn určitý proces, třeba pod názvem „pražský proces“ v souvislosti s konferencí na téma „Partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli“, jež se bude na podnět českého předsednictví konat ve dnech 6. a 7. dubna v Praze. Mohl by mít podobu poměrně širokého evropského referenčního rámce, který by různým subjektům v praxi umožnil podnikat inovační kroky:

— Žádat členské státy a jiné veřejné orgány, aby obecně více investovaly do vzdělávání, a především do těchto partnerství, a odpovídajícím způsobem tak reagovat na hospodářskou krizi a obtíže, jež přetrvávají na trhu práce.

— Podněcovat podniky a školské instituce, aby se angažovaly v těchto partnerstvích a daly jim novou formu i obsah.

— Organizovat výměny osvědčených postupů a stanovovat technické a finanční pokyny umožňující otestovat, vyhodnotit a rozšířit iniciativy na evropské úrovni.

— Rozvíjet společné projekty (společné referenční systémy pro diplomy, sítě škol a iniciativ, vzdělávání pedagogů, síť zprostředkovatelů).

— Propagovat programy na podporu vzájemné mobility mezi pedagogy, žáky, školami a zaměstnavatelskými organizacemi.

1.5 EHSV navrhuje, aby se do roku 2013 tento proces financoval z evropských strukturálních fondů a stávajících programů (Leonardo, Grundtvig, Erasmus pro studenty, Erasmus pro učně, Erasmus pro mladé podnikatele atd.) a aby se tyto fondy a programy v případě potřeby upravily. ESF by měl být využit zejména na podporu základního vzdělávání. Po roce 2013 by mohl být navržen zvláštní doplňkový program.

2. Potřeba a potenciál partnerství mezi podnikatelskou sférou a školskými institucemi

2.1 Na celém evropském území jsou rozvoj a kvalita života silně podmíněny úrovní vědy a kultury, jež zase závisejí na kvalitě školských institucí. Je třeba zdůraznit, že partnerství mezi školskými institucemi a podniky se v Evropě potýká s celou řadou závažných obtíží, které souvisejí

— v sociální oblasti se silným nárůstem poptávky po vědomostech,

— v ekonomické oblasti s exponenciálním rozvojem disciplín, jejichž výuku je zapotřebí zajistit, aby byly zohledněny potřeby hospodářství,

— v kulturní oblasti s čím dál složitějšími potřebami týkajícími se podpory multikulturních hodnot.

Partnerství musí zahrnovat také:

— Právo všech lidí na vzdělání, a především na nejvyšší možné úrovni všeobecné kultury, včetně výuky jazyků a moderních komunikačních technologií.

— Potírání všech forem vyloučení a diskriminace, jakož i respektování rozmanitosti ve všech jejich podobách.

— Iniciativu a tvořivost a všechny kladné hodnoty, jež souvisejí s konceptem tvorby bohatství a podnikání.

— Zvláštní pozornost jednotlivým případům, a hlavně specifickým skupinám.

2.2 Evropa tradičně spoléhá na dlouhodobé prognózování dovedností. Rychle se měnící globální ekonomika však vyžaduje těsnější spolupráci mezi vzdělávacím a podnikatelským sektorem týkající se okamžitých požadavků průmyslu, zejména malých a středních podniků, a požadavků, které se objeví v blízké budoucnosti.

2.3 Technické, střední a vysoké školy mají již mnoho let velmi dobré zkušenosti s partnerstvími, která odpovídají jejich poslání a umožňují jim prostřednictvím četných dohod (formálních i neformálních) mezi školskými institucemi a podniky (a naopak) držet krok s ekonomickým prostředím. Kromě osvědčených postupů, které můžeme najít více méně všude, existuje silné odhodlání vybudovat – aniž by přitom byla dotčena úloha jednotlivých subjektů, a zejména naprostá nezávislost školských institucí vydávat diplomy – trvalá partnerství, jež by vytvořila synergii a umožnila spojit síly a talenty s cílem reagovat společně na hospodářské a sociální potřeby.

Podniky a školské instituce samozřejmě sledují odlišné cíle, ale při rozvoji výměn informací, partnerství a společných projektů mohou získat řadu výhod, které jim umožní úspěšně plnit své poslání. Již léta, dokonce století, existují v mnoha členských státech příklady systémů střídavého vzdělávání a odborné přípravy, v jejichž rámci probíhá výuka ve školách a v podnicích („Duales Berufsausbildungssystem“ v Německu, „apprentissage“ ve Francii, „apprenticeships“ Spojeném království atd.). Alternační odborná příprava potvrdila vysokou přidanou hodnotu stálých, strukturovaných a integrovaných partnerství.

2.4 V ideálním případě podniky nabízejí znalost potřeb trhu, a to jak těch stávajících, tak i očekávaných, a umožňují tak lépe zaměřit nabídku vzdělávání a odborné přípravy. Představují zdroj poznatků, odborných schopností i technických prostředků.

2.5 Stejně tak jsou na úrovni školských institucí shromažďovány technické a vědecké znalosti, které by mohly být uplatněny v praxi: příprava na začlenění do pracovního prostředí, rozvoj nových možností a způsobů vzdělávání.

3. Výzvy pro podniky a školské instituce

3.1 Navzdory řadě pozitivních zkušeností nejsou iniciativy v oblasti partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli stále moc rozšířeny a často jsou omezeny výhradně na technické a odborné vzdělávání. Tváří v tvář hospodářské krizi je zapotřebí „probudit potenciál těchto partnerství“, neboť kvalitnější odborné vzdělávání, jež bere v potaz potřeby pracovního trhu, a efektivnější využívání schopností a lidských zdrojů v podnicích jsou zásadními podmínkami pro úspěch hospodářské obnovy.

3.2 Rámec pro tato nová evropská partnerství musí mít samozřejmě více podob a musí zvláštním způsobem zapojit různé zúčastněné subjekty:

— na místní úrovni podniky společně se školskými institucemi a místními orgány;

— sdružení podnikatelů, sociální partneři, vzdělávací struktury a ostatní subjekty občanské společnosti pak musí mít možnost dát k těmto místním partnerstvím podnět a vytvořit pro ně strukturovaný rámec;

— na evropské úrovni je třeba zapojit Evropskou komisi, velké evropské organizace podnikatelů, zaměstnanců a ostatních subjektů občanské společnosti, a samozřejmě také evropské vlády, a dát mu tak rozměr odpovídající Evropské unii o 27 členských státech.

3.3 Školské instituce a podniky jsou spoluzodpovědné za předkládání návrhů týkajících se veškerých způsobů a možností vzdělávání, a to zejména na úrovni svých zastupitelských organizací.

3.4 Podniky jsou konfrontovány s nutností získávat nejrůznější kompetence v rozmanitých oblastech, které podmiňují či ovlivňují jejich organizaci, fungování a hospodářskou činnost, ať už jde o technologický vývoj, internacionalizaci či nové technologie. Podniky jsou nuceny být na jedné straně schopny nalézt na trhu práce odpovídající kompetence, a na straně druhé vzdělávat své zaměstnance, vedoucí pracovníky a budoucí vedoucí pracovníky v závislosti na požadavcích daného oboru. V souvislosti s tím zase před zaměstnanci vyvstává potřeba rozvíjet svou zaměstnatelnost ve svém oboru a získávat diplomy, jež dokládají jejich kvalifikaci a které jsou uznávány jak v rámci podniku, tak i na vnějším trhu práce.

3.5 Na dynamiku vývoje vzdělávání v Evropě mají rozhodující vliv dva jevy – stále širší přístup ke vzdělávání a jeho rostoucí rozmanitost. Rychlý nárůst počtu žáků a studentů v průběhu posledních desetiletí zároveň přinesl velké rozrůznění populace (věková struktura, předchozí vzdělávání, sociální původ atd.), jež samo o sobě vyžaduje využívání odpovídajících pracovních metod a zvláštní pozornost.

3.6 Navzdory současným obtížím je zde však obrovský potenciál pro spolupráci. V souvislosti s touto problematikou si zaslouží více pozornosti tři následující aspekty:

3.6.1 V současné době nám v odvětvích, jako jsou osobní služby, stavebnictví, hotelové a restaurační služby atd., naléhavě chybí kvalifikovaní pracovníci. Technické a odborné vzdělávání bylo často vzorem pro místní spolupráci mezi podniky a školskými institucemi. V řadě zemí zastaralo a objevují se názory, že s tímto jevem přímo souvisí rostoucí nejistota a stále častější vyloučení z naší společnosti. Je na podnicích a školských institucích, aby společně přehodnotily kariérní vyhlídky (mzdy, možnosti služebního postupu atd.), propagovaly význam povolání a řemesel a zároveň zajistily kvalitní vzdělání, jehož důležitou součástí by byla výuka „všeobecné kultury“.

3.6.2 Skutečnost, že ke změnám dochází neustále a v rychlém sledu, nás nutí stále aktualizovat naše vědomosti, celoživotně se vzdělávat, stále znovu se učit a udržovat si tak úroveň schopností a odborné kvalifikace. „Celoživotní vzdělávání“ se dnes tedy nutně týká všech a představuje výbornou příležitost pro partnerství mezi zaměstnavateli a školskými institucemi.

3.6.3 Školské instituce jsou až na výjimky ze strany většiny podniků, a hlavně těch malých a středních, velmi nedoceněny. Malé a střední podniky však mohou potřebovat vzdělání ve více oborech. Nejlepším řešením by bylo více zapojit zaměstnavatele do vzdělávání pedagogů, kteří se podílejí na procesu rozvoje odborných schopností. Kromě toho by bylo vhodné vzdělávat zprostředkovatele, a stimulovat tak partnerství a zajistit jejich fungování.

4. Směřování k evropskému rámci pro vztahy mezi školskými institucemi a podnikatelskou sférou

V období mnoha nových problémů, krize a výrazného nárůstu nezaměstnanosti je více než kdy jindy zapotřebí investovat do vzdělání, ale také rychle předvídat, zhodnotit a zvládat budoucí potřeby týkající se dovedností, jak ve svém sdělení „Nové dovednosti pro nová pracovní místa“ ([1]) uznala Evropská komise.. Je nezbytné využít stávající prostředky, a zejména strukturální fondy, jež jsou na tuto problematiku v současné době vyčleněny, a zamyslet se nad novými opatřeními na období 2014–2020.

4.1 V 80. letech byla vytvořena jedinečná evropská síť (program Comett) schopná každoročně efektivně zorganizovat tisíce mezinárodních výměn mezi podniky a univerzitami, včetně intenzivních pokročilých vzdělávacích kurzů. Na celém území Evropy došlo ke zlepšení šíře i kvality nabídky pokročilého vzdělávání, což přispělo ke zvýšení evropské konkurenceschopnosti, k uvědomění si výhod spolupráce mezi univerzitami a podniky a porozumění jim.

Některé prvky programu Comett byly převzaty do programu Leonardo da Vinci, avšak jeho specifičnost a potenciál sítí, jež díky Comett vznikly, se ztratily ([2]).

4.2 *Boloňský proces*

4.2.1 Vytvořením Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání, který zahájili ministři školství a představitelé univerzit v roce 1999 v 29 zemích pod názvem Boloňský proces, vyvrcholila rozsáhlá reforma, která oficiálně zahrnovala 46 členských zemí Rady Evropy.

4.2.2 Cílem tohoto procesu je vytvořit evropský vzdělávací prostor, a to především prostřednictvím harmonizace vysokoškolských programů v Evropě (bakalářských/magisterských/doktorandských), která umožní zejména srovnatelnost těchto programů, a tím pádem volný pohyb studentů a mobilitu osob. To vše by mělo podpořit větší čitelnost, odstranit překážky a zlepšit spolupráci mezi akademickou obcí a podniky.

4.2.3 Je však nutno poznamenat, že:

— Boloňský proces nikde neuvádí posílení vazeb mezi podnikatelskou sférou a světem vzdělávání jako prioritu,

— univerzity, jejichž úloha samozřejmě primárně nespočívá v navazování vztahů se zaměstnavateli, celkově nemají ani prostředky, ani kapacity, aby se mohly zapojit do vytváření strukturovaných vztahů s podniky v zemích EU,

— zaměstnavatelé by spolupráci uvítali, příliš často však neposkytují očekávanou technickou ani finanční pomoc.

4.3 *Kodaňský proces*

4.3.1 Evropská unie zahájila tento proces v roce 2002 a jeho cílem je dosáhnout toho, aby se systémy odborného vzdělávání a přípravy staly příkladem kvality a aby se dostalo silné podpory akcím podobným Boloňském procesu, avšak přizpůsobeným oblasti odborného vzdělávání a přípravy.

4.3.2 Program Leonardo, který umožňuje mobilitu osob, jež by rády získaly odborné zkušenosti v Evropě a usnadňuje výměnu osvědčených postupů mezi pracovníky zodpovědnými za vzdělávání, a program Grundtvig, jehož cílem je zlepšit kvalitu a posílit evropský rozměr vzdělávání dospělých a nabídnout evropským občanům více možností v oblasti celoživotního vzdělávání, jsou stále příliš neznámé a nedosáhly nezbytného minimálního rozsahu pro to, aby se jejich cíle mohly rozvíjet. Ačkoli nezpochybňujeme jejich podmínky, domníváme se, že do budoucna bude zapotřebí posílit prostředky vyhrazené na jejich činnost.

4.3.3 Prohlášení Rady z Bordeaux (26. listopadu 2008) odpovídá Kodaňskému procesu o posílené evropské spolupráci v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Potvrzuje také potřebu uvolnit odpovídající veřejné i soukromé finanční prostředky, a to prostřednictvím nástrojů, jako jsou ESF, EFRR a půjčky EIB.

V prohlášení z Bordeaux se konstatuje, že byly zjištěny nedostatky v oblasti kompetencí a je zapotřebí rozvíjet činnosti zaměřené na předjímání potřeb. Doporučuje tedy, aby bylo co nejvíce rozvíjeno dílčí odborné vzdělávání a zapojily se do něj členské státy, Evropská komise i sociální partneři.

5. Nový evropský proces na podporu partnerství mezi zaměstnavateli a školskými institucemi

5.1 Podle poslední zprávy o pokroku při plnění programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010 ([3])“ nemůže Evropská unie přehlížet svoje zaostávání v oblasti vzdělávání, ani to, jak

([1]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nové dovednosti pro nová pracovní místa – Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací (KOM(2008) 868 v konečném znění).

([2]) Průzkumné stanovisko EHSV nazvané *Jak v Evropě lépe podpořit mobilitu mládeže* (zpravodaj: pan Rodríguez García-Caro, Úř. věst. C 224, 30.8.2008).

([3]) http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_cs.pdf – Zpráva COREPERu Radě ze dne 31. ledna 2008, Návrh společné zprávy Rady a Komise pro rok 2008 o pokroku v provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ (dok. 5723/08).

je obtížné poskytnout podnikům zaměstnance, kteří mají základní i speciální vzdělání dostatečné k tomu, aby si dokázali poradit se současnými technologickými výzvami a globalizací. Z tohoto hlediska je mobilita v rámci Evropy nutností stejně jako je učení se cizím jazykům nezbytným prvkem evropské strategie pro mnohojazyčnost. Význam společného přístupu k problematice vztahů mezi podniky a školskými institucemi je tudíž třeba chápat jednak jako nutnost reagovat na tyto otázky, ale také (a to především) sblížit národní vzdělávací politiky a konečně uvolnit potenciál evropské integrace, pokud jde o potenciál lidský.

5.2 Je zapotřebí více podpořit záměr škol a univerzit neomezovat svou nabídku pouze na základní vzdělávání, ale využít je také jako poskytovatele dalšího vzdělávání. S výjimkou některých členských států například školské instituce nemají nárok na finanční podporu ze strukturálních programů určenou na rozvoj lidských zdrojů. Zkušenosti ze zemí, v nichž je to možné, přitom ukazují, že tato iniciativa může významným způsobem podpořit rozvoj pevnějších vztahů s podniky a také zvýšení celkové kvality nabídky vzdělávání a školení.

5.3 Panuje názor, že hlavním nedostatkem evropských programů je skutečnost, že nejsou z důvodu omezených rozpočtových prostředků dostatečně ambiciózní. Nebylo by tedy lepší, spíše než jen propagovat „x-tý“ evropský program, jenž by byl důvěrný a týkal by se jen omezené a vybrané skupiny lidí, zaujmout raději systematický přístup, jenž by vycházel z jednoduchých (nikoli byrokratických, jak je tomu v případě evropských programů až příliš často), ale také ambicióznějších ustanovení, mezi něž patří:

— Jednotný politický rámec, který by podléhal schválení, posouzení a kontrole sociálními partnery, EP, Evropskou radou a EHSV.

— Evropské nástroje na výzkum trhu a odvětví, v nichž existuje vysoká poptávka po kvalifikovaných pracovnících.

— Výměny osvědčených postupů, a to jak v oblasti technického, tak celoživotního vzdělávání či výzkumu.

— Opatření zavádějící „evropská stipendia“, jež by finančně podporovala jak EU a státy, tak soukromé podniky či sdružení a která by byla určena všem skupinám příjemců, a zejména menšinám a mladým lidem, jež se nacházejí v obtížné životní situaci: praktické stáže, projekty na podporu profesního začlenění, projekty na podporu inovací.

— Vypracování společných referenčních systémů pro diplomy či osvědčení o dosažené kvalifikaci a také pro sítě místních přeshraničních iniciativ.

— Vytvoření evropských sítí zprostředkovatelů v zájmu usnadnění fungování partnerství.

— Přizpůsobení stávajících evropských fondů a programů tomuto cíli.

5.4 Evropská integrace představuje výbornou příležitost ke vzájemné výměně zkušeností a nalezení nových možností s cílem rozšířit pole působnosti našich školských institucí, obohatit je a nabídnout podnikům příležitost k rozvoji na vnitřním trhu. „Pražský proces“ nazvaný podle konference na téma „Partnerství mezi školskými institucemi a zaměstnavateli“, jež se bude na podnět českého předsednictví konat ve dnech 6. a 7. dubna v Praze, by tomu mohl dodat politický impulz a stanovit operativní plán.

V Bruselu dne 24. března 2009.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Určení přetrvávajících překážek mobility na vnitřním trhu práce (průzkumné stanovisko)

(2009/C 228/03)

Dne 27. června 2008 obdržel Evropský hospodářský a sociální výbor žádost českého předsednictví o vypracování stanoviska k tématu

„*Určení přetrvávajících překážek mobility na vnitřním trhu práce*" (průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. března 2009. Zpravodajkou byla paní DRBALOVÁ.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 152 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Mobilita v Evropě musí zůstat politickou prioritou EU, zejména v době, kdy Evropa čelí výzvám globalizace a technologických změn a potýká se s negativním demografickým vývojem a s dopady finanční a hospodářské krize. Přístup k posílení mobility musí respektovat podmínky jednotlivých států, musí být však efektivně koordinován na evropské úrovni a mít vnitrostátní podporu a být transparentní. Přijatá opatření musí přispět k vytvoření nové koncepce spravedlivé a vyvážené mobility a k podoře rozvoje jejích nových forem.

1.2 EHSV podporuje Akční plán EK na podporu pracovní mobility 2007–2010 a vnímá ho jako nástroj k odstranění stávajících překážek a k naplnění cílů stanovených v Evropské strategii pro růst a zaměstnanost.

1.3 Výbor také vítá záměr Evropské komise zveřejnit v roce 2009 zelenou knihu o mobilitě mladých lidí a očekává s napětím výsledky a závěry veřejné diskuse.

1.4 EHSV volá po uvolnění plného potenciálu systému EURES (European Employment Services) a přijetí dalších opatření, zejména pokud jde o zvýšení kvality, rozsahu a dostupnosti poskytovaných služeb a informací a zvýšení povědomí mezi evropskými občany a zejména evropskými podniky. Současně doporučuje Komisi analyzovat důvody nízkého podílu některých kategorií pracovníků, zejména málo kvalifikovaných nebo nekvalifikovaných, na celkovém počtu uživatelů portálu.

1.5 EHSV doporučuje členským státům, aby aspekt mobility prolínaly do všech relevantní politických rozhodnutí a aby ve smyslu doporučení Integrovaných směrů pro růst a zaměstnanost ([1]) zapracovaly stanovené cíle do svých národních strategií a národních reformních programů. Členské státy by měly usilovat o vytváření schémat aktivní politiky trhu práce podporující mobilitu.

1.6 EHSV obecně podporuje snahu o co nejefektivnější koordinaci sociálního zabezpečení na úrovni Společenství a gratuluje francouzskému předsednictví k uspokojivým výsledků při projednávání změn v nařízení č. 883/2004 ([2]) v souladu s výsledky jednání o prováděcím nařízení. EHSV opakovaně apeluje na co nejrychlejší vstup prováděcího nařízení k nařízení č. 883/2004 v platnost tak, aby s tím spojená zlepšení a zjednodušení podporující mobilitu v EU nabyla co nejdříve na účinnosti.

1.7 V souvislosti s uplatňováním nařízení č.883/2004 Výbor doporučuje, aby v některém ze svých budoucích stanovisek věnoval pozornost jeho provázanosti s nařízením č. 1612/68 ([3]), směrnicí 2004/38/ES a příslušnými rozsudky ESD v zájmu větší transparentnosti, právní jistoty a dodržování principu rovnosti ze strany členských států.

([1]) Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost (2008–2010), KOM(2007) 803 v konečném znění, ČÁST V – 2007/0300 (CNS).

([2]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 166, 30.4.2004, s. 1–123). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:05:32004R0883:CS:PDF.

([3]) Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst L 257, 19.10.1968, s. 2–12).

1.8 Ačkoliv EHSV přivítal návrh směrnice o přenositelnosti práv v rámci zaměstnaneckých penzijních systémů ([4]) jako další příspěvek EK k posílení přeshraniční mobility v EU, má silné pochybnosti o jeho obsahu. Výbor se domnívá, že obsah směrnice ve skutečnosti nepřispěje k odstranění hlavní překážky přeshraniční mobility, pokud jde o přenositelnost penzijních nároků – dvojího zdanění. Návrh navíc obsahuje i další ustanovení vedoucí ke zvýšení nákladů na provozování penzijních systémů a ohrožující jejich další rozvoj.

1.9 V souladu s výsledky zprávy o přínosech EUROPASS z července 2008 Výbor doporučuje Komisi analyzovat příčinu malého podílu uživatelů s nízkou kvalifikací. Výbor také volá po plném rozvinutí potenciálu všech jeho nástrojů, zejména EUROPASS Mobility, cestou silnější evropské koordinace, vnitrostátní podpory, zapojení všech zainteresovaných stran a větší transparentnosti. Pokud jde o *Evropský rámec kvalifikací* (ERK), Výbor pokládá za důležité vytvoření vazeb na evropské systémy převodu kreditů a kumulace ve vysokoškolském vzdělávání, odborném vzdělávání a školení. Má-li ERK přinést přidanou hodnotu, je zapotřebí, aby zůstal jednoduchý, důvěryhodný a účinně pomáhal manažerům při získávání potřebných zahraničních pracovníků.

1.10 EHSV přijal se zájmem již druhou zprávu EK z 18. listopadu 2008 o uplatňování přechodných obdobích pro nové členské státy a apeluje na členské státy, které stále ještě uplatňují přechodná období pro volný pohyb osob, aby respektovaly závěry této zprávy a dodržovaly postupy vyplývající ze smluv. To je předpokladem uplatnění konceptu „spravedlivé mobility“ (fair mobility), zamezení sociálnímu dumpingu a nehlášené práci.

1.11 Výbor vítá jednak rozhodnutí Komise o zřízení Výboru odborníků pro vysílání pracovníků, který se bude zabývat technickými otázkami spojenými s uplatňováním směrnice, i výzvu evropským sociálním partnerům, aby vypracovali společnou analýzu dopadů rozsudků ESD.

([4]) Provádění lisabonského programu Společenství: návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o zlepšení přenositelnosti nároků na penzijní připojištění, KOM(2005) 507 v konečném znění – 2005/0214 (COD).

1.12 Výbor upozorňuje na prodlení v provádění směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací v členských státech (lhůta pro provedení uplynula 27. října 2007).

1.13 EHSV vnímá současné legislativní návrhy EK na usnadnění ekonomické migrace ze třetích zemí jako další snahu EK o podporu mobility a ekonomické migrace v Evropě. Práva a povinnosti státních příslušníků třetích zemí, které tento návrh směrnice obsahuje a které se zakládají na zásadě rovného zacházení, jsou dobrým východiskem pro právní předpisy v oblasti přistěhovalectví a měly by být rozšířeny na všechny kategorie migrujících pracovníků. Přechodná opatření, která dočasně omezují volný pohyb osob, jež jsou státními příslušníky nových členských států, představují pro EHSV výjimku, která by měla být rychle odstraněna ([5]).

1.14 EHSV plně respektuje autonomii evropských sociálních partnerů a očekává jejich aktivní příspěvek k posílení mobility v zájmu zlepšení situace na pracovních trzích a posílení konkurenceschopnosti v EU.

1.15 Výbor vyzývá členské státy a Komisi, aby spolupracovaly při přípravě, provádění, monitorování a hodnocení programů sociální reintegrace, které by byly bez jakékoli diskriminace určeny všem občanům a jejich rodinám, jež se navracejí do země, která je jejich bydlištěm nebo místem pobytu poté, co po určitou dobu pracovali v jiném členském státě.

2. **Úvod**

2.1 Evropská komise vyhlásila rok 2006 „*Evropským rokem mobility pracovníků*“. Cílem této iniciativy bylo zvýšit povědomí evropských občanů o pracovních příležitostech v rámci EU a zvýšit jejich povědomí o jejich právech a nárocích.

2.2 Mobilita občanů je ve formě práva na volný pohyb zakotvena v primárním právu ES a stala se jedním z klíčových cílů Lisabonské strategie a jedním z doporučení *integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost* ([6]).

([5]) Stanovisko EHSV k návrhu směrnice Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci, zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS (Úř. věst. C 27, 3.2.2009).

([6]) Integrované hlavní směry pro růst a zaměstnanost (2005–2008), hlavní směry č. 20, KOM (2005) 141 v konečném znění – 2005/0057 (CNS).

2.3 Tato iniciativa navazuje tedy na řadu předchozích aktivit EU, především na *Akční plán pro dovednosti a mobilitu* přijatý EK v roce 2002 ([7]), a vyústila v nový *Evropský akční plán pro pracovní mobilitu (2007–2010)* ([8]) reflektující novou realitu v Evropě a současné výzvy, kterým Evropa čelí.

2.4 V první polovině roku 2009 je předsednictví EU v rukách České republiky, jejímž hlavním mottem je *„Evropa bez bariér"*. České předsednictví proto požádalo EHSV o vypracování čtyř průzkumných stanovisek zaměřených na definování stávajících překážek v různých oblastech vnitřního trhu EU. Jednou ze sledovaných oblastí je i mobilita pracovní síly v Evropě.

2.5 České předsednictví bude pokračovat v úsilí o zvýšení mobility pracovníků v Evropě, zaměří se ve svých prioritách na prosazování co největší liberalizace pohybu pracovníků v rámci EU a usnadnění a zvýšení profesní a geografické mobility pracovních sil v kontextu celého trhu EU a bude pokračovat v dokončení práce na modernizaci právní úpravy v oblasti koordinace sociálního zabezpečení migrujících pracovníků.

2.6 České předsednictví upozorní na negativní dopady aktuálně uplatňovaných přechodných období na volný pohyb pracovních sil. Plné využití potenciálu pracovních sil a zpružnění trhu práce EU považuje české předsednictví za velmi významnou součást Lisabonské strategie.

3. Obecné připomínky

3.1 Ze zprávy Evropské komise *Zaměstnanost v Evropě 2008* vyplývá, že solidní ekonomická výkonnost v Evropské unii odstartovaná v roce 2006 přinesla v roce 2007 slibné výsledky – růst HDP o 3,1 % a vytvoření 3,5 milionu nových pracovních míst. Zaměstnanost rostla s výjimkou Maďarska ve všech členských státech EU a průměrná míra zaměstnanosti v EU činila v roce 2007 65,4 %. Míra nezaměstnanosti s výjimkou Slovenska se ustálila na jednomístném čísle. Obě vlny rozšíření EU v roce 2004 a 2007 měly pozitivní dopad na ekonomiku EU a nenarušily pracovní trhy EU-15. Statistiky dokládají i součinnost mezi výkonnosti trhů práce, produktivitou a kvalitou pracovních míst.

3.2 V roce 2008 EU tvrdě zasáhla globální finanční krize. Domácnosti i podniky jsou pod silným tlakem. Pod tlakem jsou i trhy práce. Hospodářské předpovědi naznačují blížící se nulový růst a riziko poklesu hospodářství EU v roce 2009. Eurozóna a některé členské státy jsou již v recesi. Prosincová Rada EU přijala *Plán evropské hospodářské obnovy* ([9]) předložený Evropskou komisí, který přináší deset opatření ve čtyřech prioritních oblastech, včetně rozsáhlé evropské iniciativy na podporu zaměstnanosti.

3.3 Stálou výzvou, které Evropa a EU čelí, je současný negativní demografický trend a stárnutí pracovní síly, což bude mít v budoucnu zásadní dopad na konkurenceschopnost Evropy. Řešení situace si vyžaduje komplexní a v současné ekonomické situaci i mimořádně citlivý přístup. Jednotlivé státy si vytvářejí svůj vlastní mix národních politik zaměřených na posílení fungování inklusivních trhů práce. Zvláštní pozornost je věnována citlivým skupinám na trhu práce, starším pracovníkům, mladých lidem, migrantům a lidem s postižením. V této souvislosti zprávy EK ukazují, že EU má stále ještě co zlepšovat v provádění stávající legislativy týkající se uplatňování zásady nediskriminace ([10]).

3.4 Oživení evropských pracovních trhů a podpora mobility pracovní síly v Evropě proto nadále zůstává jedním z klíčových prvků evropské strategie zaměstnanosti. Přes veškeré iniciativy a akce EK a členských států mobilita v EU stále zaostává za cíli EU stanovenými v Lisabonu (2000), aby se Evropa stala nejkonkurenceschopnější a na znalostech založenou ekonomikou na světě.

3.5 Záměrem nového akčního plánu EK pro mobilitu na léta 2007–2010 je situaci analyzovat ve světle výzev, které přináší globalizace, demografické změny a rozvoje nových technologií, zaměřit se na stávající překážky mobility v Evropě, identifikovat nové trendy v modelech mobility a definovat potřebné akce.

([7]) Zpráva Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Konečná zpráva o provádění akčního plánu Komise pro dovednosti a mobilitu (KOM(2007) 24 v konečném znění).

([8]) Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Mobilita, nástroj pro zajištění většího počtu a vyšší kvality pracovních míst: Evropský akční plán pro pracovní mobilitu (2007–2010) (KOM(2007) 773 v konečném znění).

([9]) Plán evropské hospodářské obnovy, KOM(2008) 800 v konečném znění ze dne 26. listopadu 2008.

([10]) Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16-22.

3.6 3.6Evropská komise se ve svém plánu zaměřuje zejména na:

— -zlepšení existující legislativy a administrativní praxe. Akce jsou navrženy zejména pro adaptaci legislativy Společenství na současné potřeby a podmínky, posílení statutu a analytické kapacity sítě TRESS ([11]) a pro posilování administrativní spolupráce a postupů mezi národními institucemi a státní správou;

— -zvýšení politické podpory mobility ze strany institucí státní správy na všech úrovních, zejména pokud jde o investice do existujících schémat na národní, regionální i místní úrovni a rozvoj příslušných mechanismů na podnícení mobility pracovníků;

— -posílení, podporu a zlepšení kvality služeb poskytovaných EURES ([12]) a zvýšení jeho strategické dimenze posílením jeho analytického potenciálu, pokud jde o toky mobility a změny na trhu práce;

— -zvýšení povědomí o výhodách mobility cestou inovativních postupů, změn v informačních postupech a uváděním příkladů osvědčených postupů.

3.7 Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek Eurofound se jako jedna z agentur EK fungujících na tripartitní bázi stala unikátní platformou pro analýzy a výzkumy v oblasti podpory mobility v Evropě, identifikování stávajících překážek a identifikování nových výzev v souvislosti se změnami na trzích práce.

3.8 Evropský sociální a hospodářský výbor do této doby nevypracoval komplexní stanovisko o mobilitě a jejích překážkách v Evropě. V rámci své působnosti poradního orgánu EK však reagoval důsledně na všechny její sdělení a iniciativy související s pohybem pracovníků v Evropě a vypracoval řadu významných stanovisek ([13]).

([11]) TRESS – Training and Reporting in European Social Security (Odborné vzdělávání a podávání zpráv v oblasti evropského sociálního zabezpečení).

([12]) EURES – European Emplyoment Service (Evropské služby zaměstnanosti).

([13]) Jen příkladem: stanovisko EHSV ze o volném pohybu a pobytu pracovníků, zpravodaj: pan Vinay (Úř. věst. C 169, 16.6.1999) [není k dispozici v češtině], stanovisko EHSV ze k návrhu nařízení Rady (ES) o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, zpravodaj: pan Rodríguez García-Caro (Úř. věst. C 75, 15.3.2000) [není k dispozici v češtině], stanovisko EHSV ze k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na území členských států, zpravodaj: pan Rodríguez García-Caro (Úř. věst. C 149, 21.6.2002) [není k dispozici v češtině], stanovisko EHSV ze k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, zpravodaj: pan Greif (Úř. věst. C 324, 30.12.2006).

3.9 Důležitou úlohu sehrávají i evropští sociální partneři, kteří přikládají mobilitě v Evropě a odstraňování všech jejích překážek zásadní význam, a proto tuto problematiku zařadili do svého *Společného pracovního plánu na léta 2003–2005*. Také jejich další navazující iniciativy a společné texty přispěly k identifikování některých překážek mobility v EU.

4. Fakta a čísla: šetření Eurofoundu

4.1 4.1Z analýzy Eurofoundu provedené na základě výsledků EUROBAROMETRU ([14]) vyplynula řada faktů, která jsou důležitá pro pochopení vzorců chování a myšlení evropských občanů ve vztahu k mobilitě a migraci v Evropě:

— Evropští občané stále ještě považují své *„právo cestovat a pracovat v rámci EU“* za největší výhodu a přínos EU (53 %).

— Ačkoliv evropské instituce a evropští občané důrazně podporují myšlenku mobility v Evropě, stále ještě existují obavy členských států z důsledků potencionálních dopadů ekonomické migrace z nových členských států.

— Jen asi okolo 2 % pracovní síly EU (EU-25) se narodilo v jiném členském státě, než v jakém současně pracuje.

— Přibližně 4 % populace EU někdy žila v jiném členském státě, zatímco další 3 % žila někdy v zemi mimo EU.

4.1.1 **Pokud jde o geografickou mobilitu**, šetření ukázala, že přeshraniční mobilita v Evropě není příliš vysoká. Výsledky indikují, že Evropané v průměru zůstávají 10 let ve svém bydlišti, což zahrnuje krátké období pobytu u mladých dospělých a relativně dlouhé období v pozdějším životě. Výzkum prokázal, že ani v nejbližší budoucnosti se nedají očekávat dramatické změny.

([14]) Mobility in Europe: Analysis of the 2005 Eurobarometer survey on geographical and labour market mobility [Mobilita v Evropě: průzkum agentury Eurobarometr z roku 2005 o geografické mobilitě a mobilitě na pracovním trhu], Luxemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006.

4.1.2 **Hnacím motorem mobility** zůstává poznávání nových lidí a nových míst. U více než jedné třetiny lidí (38 %) z těch, kteří plánují žít v zahraničí, však převládají ekonomické důvody (peníze, kvalita zaměstnání). V nových členských státech převládají ekonomické důvody – hlavní motivací je spíše práce než využívání či zneužívání výhod sociálních systémů či lepších veřejných služeb. Naopak převažujícím faktorem odrazujícím od mobility je obava ze ztráty sociálních vazeb (omezení kontaktů s rodinu, ztráta její podpory). Limitujícím faktorem jsou i podmínky bydlení a úroveň zdravotních a pečovatelských služeb.

4.1.3 **Budoucí výzvy**. Geografická mobilita zůstává hlavním politickým úkolem Evropské unie. Příliš nízká mobilita může znamenat sníženou adaptabilitu a konkurenceschopnost. Na druhé straně příliš mnoho mobility mezi chudšími a bohatšími regiony může mít důsledky na trzích práce (nedostatek kvalifikovaných pracovníků, vyšší nezaměstnanost, únik mozků).

4.1.4 Významným zdrojem faktů je v tomto smyslu studie publikovaná generálním ředitelstvím Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Evropské komise o *geografické mobilitě v EU: optimalizace ekonomických a sociálních výhod* ([15]). Studie říká, že úloha politik zaměřených na zvýšení míry geografické mobility je dvojí: 1) rozšíření očekávaných přínosů mobility a 2) snížení nákladů s ní spojených pro jednotlivce. Studie se zaměřuje především na ekonomický faktor geografické mobility a její úlohu při vyrovnávání rozdílů mezi regionálními trhy práce (zaměstnanost, reálné mzdy, nedostatky pracovníků).

4.1.5 **Pokud jde o mobilitu pracovních míst**, průměrný počet zaměstnání v rámci kariéry na pracovním trhu je 3,9; odpovídající průměr délky trvání v průběhu celé kariéry je 8,3 roky. 8 % dotázaných změnilo své zaměstnání v posledním roce, 32 % v posledních 5 letech a 50 % v průběhu posledních 10 let.

4.1.6 Z hlediska budoucí perspektivy dosavadní šetření ukázala, že 41 % dotázaných očekává v horizontu 5 let změnu zaměstnavatele, 54 % dotázaných neplánuje změnu zaměstnání, zbývajících 5 % není rozhodnuto. Lze definovat tři základní důvody, proč lidé očekávají změnu zaměstnavatele v nejbližších 5 letech: touha po změně a dobrovolné rozhodnutí, nedobrovolné rozhodnutí či neutrální rozhodnutí pod tlakem okolností.

4.1.7 Ze šetření vyplynulo, že z celkového počtu očekávaných transferů v nadcházejících 5 letech bude 65 % realizováno na základě dobrovolného rozhodnutí. Dobrovolná *Job-to-Job* mobilita přispívá k lepšímu rozvoji kompetencí pracovníků a zvyšuje jejich zaměstnavatelnost a perspektivu jejich kariéry a lepšího výdělku.

4.1.8 K zajímavým výsledkům došla studie o *mobilitě pracovních míst v Evropské unii: optimalizace sociálních a ekonomických přínosů* ([16]). Studie slouží jako podklad pro diskusi mezi členskými státy jak optimalizovat mobilitu pracovních míst z ekonomického a sociálního hlediska. Studie analyzuje situaci a rozdíly v EU-27, sleduje ekonomické faktory vztahující se bezprostředně k produktivitě, mzdám, inovacím a zaměstnanosti, dále pak faktory souvisejícími s kvalitou práce a sociální soudržností.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Všechny iniciativy a opatření směřující k usnadnění a zlepšení pracovní mobility a k lepšímu sladění poptávky na trhu práce jsou důležité nejen z hlediska lepšího fungování pracovních trhů a vyřešení nedostatků na trhu práce, ale mohou výrazně přispět k naplnění cílů evropské strategie pro růst a zaměstnanost.

5.2 Ačkoliv evropští občané pevně věří ve své právo na volný pohyb a velká většina Evropanů také uznává, že jedno pracovní místo za život již není realitou, výsledky šetření naznačují, že existuje stále celá řada překážek, které brání pracovníkům v pohybu mezi zeměmi nebo v překonání rizika najít si nové a lepší zaměstnání.

5.3 **Překážky mobility jsou různé, například:**

— omezené jazykové znalosti,

— slabě nebo nedostatečně rozvinuté dovednosti a znalosti,

— nedostatky v uznávání dosaženého vzdělání a odborné kvalifikace napříč členskými státy,

— právní a administrativní překážky,

([15]) Studie *Geographical Mobility in the EU:Ooptimising its Economic and Social Benefits*, duben 2008, Evropská komise, generální ředitelství Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, Contract VT/2006/042.

([16]) Studie *Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits*, duben 2008, Danish Technological Institute, Contract VT/2006/043.

— obtíže při získávání udržitelného zaměstnání pro oba životní partnery,

— fragmentace informací o pracovních místech nebo nedostatek transparentnosti, pokud jde o příležitosti ke vzdělávání a zaměstnání,

— nedostatečné dopravní infrastruktury,

— úzká místa na trhu s byty, ceny na trhu s byty,

— nově také ztráta důvěry a xenofobie.

5.4 V zájmu podpory mobility v Evropě bude třeba uvolnit řadu překážek, které neustále přetrvávají. EHSV se domnívá, že **účinné politiky na posílení mobility** pracovníků by měly obsahovat tyto klíčové komponenty:

5.4.1 V prvé řadě je **důležité rozvinout lepší povědomí o překážkách** a podpůrných opatřeních geografické a profesní mobility. V uplynulých letech bylo sice v Evropě vyvinuto úsilí identifikovat a vyrovnat se s překážkami mobility pracovníků, nicméně by bylo přínosné hlubší poznání prostřednictvím studií vypracovaných jak na evropské tak na národní úrovni – rozsah, charakter, určující momenty, překážky mobility, ale i její ekonomický dopad.

5.4.2 Zadruhé je nutno **uplatňovat koncepci flexikurity na evropských pracovních trzích**. Zkušenosti ukazují, že země efektivně uplatňující tuto koncepci vykazují vyšší míru adaptability na globální změny. V tomto kontextu je mobilita chápána jako jeden z prvků, které vedou ke zlepšení zaměstnanosti, adaptability pracovníků a konkurenceschopnosti podniků v globálním prostředí. Organizace práce musí odpovídat více potřebám podniků a zaměstnanců a může tak také výrazně přispět k novým formám mobility.

5.4.3 Zatřetí je nutno **adaptovat vzdělávací systémy** na potřeby pracovního trhu. Přístup k účinnému systému celoživotního učení by měl být posílen. Dnešní trhy práce jsou stále více určovány rychlými změnami a požadavky na nové kvalifikace. Stále více a více lidí se bude muset adaptovat na změny v zaměstnání a kariéře cestou osvojování si nových a různorodých kvalifikací. Jednotlivci proto musí být umožněno zvyšovat a zlepšovat svoje kompetence, aby zůstali zaměstnavatelní, a adaptovat se na změny na pracovním trhu. Prioritami by mělo být:

— Zajistit, aby jednotlivci získali potřebné znalosti a dovednosti ještě dříve, než opustí vzdělávací systém.

— Motivovat jednotlivce, aby také sami přijali osobní zodpovědnost za zvyšování svých kompetencí v průběhu celého svého života, a vytvořit rámcové podmínky, které by jim umožnily toto využít.

— Učinit vzdělávání více atraktivním, flexibilním a odpovídajícím potřebám trhu práce.

— Zvláštní pozornost je v této souvislosti třeba věnovat některým skupinám pracovníků – mladým lidem, starším pracovníků.

— Uplatnit princip partnerství mezi zainteresovanými stranami – státem, sociálními partnery, vzdělávacími institucemi a podniky.

5.4.4 Začtvrté je třeba **dále rozvíjet systémy sociální ochrany** tak, aby podporovaly a usnadňovaly přechody mezi jednotlivými statuty na trzích práce a neomezovaly lidi stěhovat se do různých států a hledat si lepší zaměstnání. V této souvislosti EHSV odkazuje na stanovisko na téma zásady flexikurity, zejména pokud jde o důraz na zlepšování zaměstnavatelnosti jedinců, aby se mohli lépe adaptovat na změny na trhu práce a mohli využít lepší pracovní příležitosti. Jde v podstatě o vytváření nových pracovních míst, o pomoc lidem, jelikož se pracovní místa během jejich kariéry mění, a o zvýšení jejich šancí na pracovním trhu. Zkušenosti ukazují, že základním požadavkem doby je usnadnit najímání pracovníků odstraněním administrativních překážek a investováním do dovedností a aktivních politik trhu práce spíše, než jít cestou pasivního zvyšování dávek.

5.4.5 Zapáté je důležité se vypořádat s **legislativními, administrativními a fiskálními překážkami** omezujícími geograficou a profesní mobilitu:

— Uplatňovat přesně opatření související s volným pohybem pracovníků, aby zaručila nediskriminační přístup k zaměstnání.

— Podnítit členské státy k urychlenému a důslednému provedení směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací ([17]) a vytvořit evropských rámec odborných kvalifikací.

— Přijmout opatření na zamezení dvojímu zdanění doplňkových penzijních systémů.

— Vyřešit problémy spojené se zákazem diskriminace na základě národnosti v oblasti daní (a sociálních výhod).

— Věnovat při odstraňování překážek mobility zvláštní pozornost lidem se zdravotním postižením.

— Vzít na vědomí specifické potřeby žen s dětmi a osobami závislými na jejich péči.

5.4.6 Zašesté by evropští občané měli mít snadný přístup ke kvalitním informacím týkajícím se pracovních a vzdělávacích příležitosti. Zatímco jsou v hojné míře uváděny informace o životních a pracovních podmínkách, informacím o pracovních a vzdělávacích příležitostech je dávána jen malá priorita, často chybí nebo jsou těžko přístupné. Informační systém EU o pracovních a vzdělávacích příležitostech je pro občany a podniky zásadní, aby si mohli učinit správný výběr, pokud jde o rozvoj dovedností a využití příležitostí, a zvýšit tak svoji mobilitu. V tomto ohledu mohou sehrát webové stránky **EURES významnou a přínosnou úlohu**. Nicméně EURES se v současné době stále ještě potýká s malou viditelnost a nízkým povědomím mezi občany a zejména mezi podniky. V této souvislosti by měla být pozornost věnována zejména zlepšení informovanosti o specifických otázkách, jako jsou změny či úpravy dávek sociálního zabezpečení (zda jsou statutární či komplementární) v případě profesní a geografické mobility. Například v případě zaměstnaneckých penzijních systémů by byly užitečné informace o úrovni nabytých práv, aplikovaném daňovém režimu, o možnosti jejich přenositelnosti a rovněž o nákladech a přínosech pro každou variantu apod. ([18])

5.4.7 V neposlední řadě si usnadňování mobility vyžaduje akce na **zlepšení podmínek k přístupu k bydlení** a **zlepšení dopravní infrastruktury**. Je nesmírně důležité, aby lidé mohli najít dostupné a adekvátní bydlení v lokalitách, kde jsou pracovní příležitosti. Stejně tak jsou pro zlepšení mobility pracovníků klíčová i opatření podporující účinnou a flexibilní dopravní infrastrukturu. Členské státy by ve spolupráci s podniky měly věnovat pozornost nákladům spojeným se stěhováním a vytvořit a vyvinout systémy pobídek pro mobilní uchazeče o zaměstnání (mobile job-seekers).

5.5 **Rozšíření Evropské unie** v roce 2004 o 10 nových členských států a opakovaně v roce 2007 o 2 nové členské státy otevřelo diskuse, zda by hranice měly být otevřeny, a tak umožněn volný pohyb pracovníků. Výsledky šetření Eurofoundu potvrzují, že ačkoliv migrace mezi východem a západem v rámci Evropy bude pokračovat, zcela jasně indikují, že geografická mobilita je nízká a dočasná.

5.5.1 Před 1. květnem 2009 se mají členské státy, které dosud uplatňují přechodná období vůči státům přistoupivším k EU v roce 2004, vyjádřit, zda vstoupí do třetí fáze a budou uplatňovat přechodná období další dva roky. Pokud jde o Bulharsko a Rumunsko, termín pro vyjádření členských států byl 31. prosince 2008 ([19]). EHSV proto přijal se zájem druhou zprávu EK o působení přechodných ustanovení ve smlouvě o přistoupení z 18. listopadu 2008 ([20]), která v podstatě jen potvrdila závěry první hodnotící zprávy roku 2006 ([21]). I ze závěrů druhé zprávy jasně vyplývá, že otevření pracovních trhů pracovníkům z nových členských zemí mělo jednoznačně pozitivní dopad jak na ekonomiku hostitelských státu, tak na EU jako celek.

5.5.2 Každé rozhodnutí o revizi uplatňování přechodných období by mělo být provedeno na úrovni členského státu a mělo by být podloženo analýzami založenými na faktech. EHSV se nicméně domnívá, že ukončení uplatňování přechodných období v roce 2009 podpoří vytvoření flexibilních a inklusivních trhů práce a mohlo by přispět ke snížení nehlášené práce a odstranění chudoby v Evropě.

([17]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 7. září 2005 o uznávání odborných kvalifikací.

([18]) Evropská komise již v této souvislosti podnikla řadu konkrétních kroků, které zvýší povědomí evropských občanů a poskytnou jim srozumitelné informace o jejich právech a povinnostech týkajících se sociálního zabezpečení v zemích EU (letáky, příručky, videa).

([19]) Řecko, Španělsko, Maďarsko a Portugalsko již uvolnily restrikce pro volný pohyb pracovníků z těchto zemí.

([20]) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Dopad volného pohybu pracovníků v kontextu rozšíření EU – Zpráva o první fázi (1. ledna 2007 – 31. prosince 2008) přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2005, požadovaná podle přechodného ustanovení stanoveného ve smlouvě o přistoupení z roku 2003 (KOM(2008) 765 v konečném znění).

([21]) Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zpráva o působení přechodných ustanovení stanovených ve smlouvě o přistoupení z roku 2003 (období od 1. května 2004 do 30. dubna 2006) (KOM(2006) 48 v konečném znění).

5.5.3 Uplatňování přechodných období navíc může omezovat praktické uplatňování článku 69 nařízení Rady č. 1408/71 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (jež opravňuje nezaměstnané osoby k tomu, aby nadále pobíraly dávky v nezaměstnanosti od státu, který je k jejich vyplácení příslušný, zatímco si hledají zaměstnání v jiném členském státě).

5.6 **Vysílání pracovníků** v souvislosti s liberalizací služeb v Evropě. Výhody dobře fungujícího jednotného trhu jsou důležité pro podniky, pracovníky, občany a ekonomiky jako takové. To pomáhá podnikům růst a zlepšit přístup na trh, který nyní zahrnuje okolo 500 milionů lidí z 30 zemí (Evropský hospodářský prostor). Zvýšila se konkurence evropských podniků a posílila se jejich pozice na globálním trhu. Důležitým nástrojem pro další liberalizaci trhu se službami se stala nově směrnice o službách na vnitřním trhu.

5.6.1 V této souvislosti zveřejnila EK dvě sdělení ([22]) zabývající se vysíláním pracovníků v kontextu ustanovení o službách, jejichž cílem bylo analyzovat situaci, poskytnout členským státům určitý návod ke správné aplikaci a výkladu rozsudků ESD a v druhém případě pojednat o komplementaritě obou nástrojů a maximalizaci výhod při současném zajištění ochrany vysílajících pracovníků.

5.6.2 Výbor, v souladu se svým předchozím stanoviskem z 29. května 2008 ([23]), vítá rozhodnutí EK 2009/17/ES ([24]) ustavit *Výbor odborníků pro vysílání pracovníků* na vysoké úrovni, který má podporovat určování a výměnu osvědčených postupů i důkladné zkoumání a řešení problémů spojených s uplatňováním směrnice. Do tohoto procesu jsou zapojeni i zástupci sociálních partnerů.

([22]) Sdělení Komise Pokyny pro vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (KOM(2006) 159 v konečném znění), sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb – co nejlepší využití výhod a příležitostí a současné zajištění ochrany pracovníků (KOM(2007) 304 v konečném znění).

([23]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb – co nejlepší využití výhod a příležitostí a současné zajištění ochrany pracovníků (KOM(2007) 304 v konečném znění), zpravodajka: paní Le Nouail Marlière, Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 95—99.

([24]) Úř. věst. L 8, 13.1.2009, s. 26–28.

5.6.3 Několik nedávných rozhodnutí Evropského soudního dvora (věci Laval ([25]), Viking ([26]), Rüffert ([27]), která se týkala směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků, vyvolalo kontroverzní diskuse kolem směrnice o vysílání pracovníků. Výbor proto podporuje návrh Evropské komise a francouzského předsednictví z října 2008, aby evropští sociální partneři společně vypracovali analýzu, která by vyústila v důkladné zhodnocení právních, ekonomických a sociálních dopadů těchto rozsudků.

5.7 **Koordinace a modernizace systémů sociální ochrany.** Důležitým nástrojem na podporu mobility v EU je legislativní rámec zajišťující koordinaci systémů sociální ochrany. Současné nařízení č. 1408/71 ([28]) bude nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, které bylo schváleno v dubnu 2004. Podle článku 89 nového nařízení č. 883/2004 musí být jeho provádění upraveno dalším nařízením KOM(2006) 16 ([29]), které bylo předloženo teprve v lednu 2006. Cílem nového prováděcího nařízení je především zjednodušení a racionalizace právních a správních předpisů, vyjasnění práv a povinnosti všech účastníků koordinačních systémů sociálního zabezpečení, zavedení lepších a rychlejších postupů pro výměnu údajů a úspora nákladů.

5.7.1 EHSV ve svém stanovisku z roku 2006 ([30]) považuje nový návrh za krok k lepším podmínkám volného pohybu v EU. Návrh nařízení obsahuje četná zjednodušení, vyjasnění a zlepšení. EHSV vítá především rozšíření osobní a věcné působnosti a všechna pravidla pro zlepšení spolupráce mezi institucemi sociálního zabezpečení.

([25]) ESD, věc C-341/05: Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet (švédská odborová organizace pracovníků v odvětví stavebnictví a veřejných prací).

([26]) ESD, věc C-438/05: International Transport Workers' Federation a Finnish Seamen's Union proti Viking Line ABP a OÜ Viking Line Eesti.

([27]) ESD, věc C-346/06: Dirk Rüffert proti Land Niedersachsen (právník Dirk Rüffert, jednající jako správce konkurzní podstaty společnosti Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG proti spolkové zemi Dolní Sasko).

([28]) Úř. věst. L 149, 5.7.1971.

([29]) Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, KOM(2006) 16 v konečném znění – 2006/0006 (COD).

([30]) Stanovisko EHSV ze dne 26. října 2006 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, zpravodaj: pan Greif (Úř. věst. C 324, 30.12.2006).

5.7.2 EHSV dále ve svém stanovisku zdůraznil citlivost jednání o příloze 11 k nařízení č. 883/2004, která definuje určité postupy pro uplatňování určitých právních předpisů. Vyzýváme členské státy, aby v nich uvedly ty zvláštnosti svých vnitrostátních systémů, které by chtěly vyjmout z nařízení, aby se umožnila hladká koordinace sociálního zabezpečení. Kromě toho již delší dobu probíhají intenzivní jednání mezi členskými státy. EHSV vyzval v této souvislosti, aby byla přijata rychlá rozhodnutí a poznamenal, že sledování dílčích záležitostí by však nemělo – zejména s iniciativami EK na zvýšení mobility v Evropě – dále zdržovat vstup nového nařízení v platnost.

5.7.3 Obecně by měl legislativní rámec koordinující systémy sociálního zabezpečení do budoucna pružně reagovat na měnící se realitu ve světě práce, na nové formy práce, variabilitu pracovních úvazků a především na nové formy mobility. Administrativní formy spolupráce mezi členskými státy založené na elektronických postupech by měly být posíleny.

5.8 Obecně jsou dávky migrujícím osobám poskytovány nejen na základě koordinačního nařízení o systémech sociálního zabezpečení, ale také na základě **nařízení Rady (EHS) č. 1612/68**, případně na základě zásady rovnosti obsažené ve **směrnici 2004/38/ES** ([31]). Zásadou tedy je, že v případě legálního pobytu v hostitelské zemi by všichni měli mít stejný nárok na všechno. Nikdo by neměl propadnout systémem.

5.9 Problém je v tom, že celkový právní rámec sestává z pravidel různé síly (nařízení, směrnic a rozsudků ESD). Nařízení jsou prováděna přímo a jednotně. Směrnice jsou prováděny v jednotlivých členských státech různým způsobem. Proto je třeba se do budoucna zabývat transparentností a hlavně provázaností těchto předpisů. Měla by být zachována zásada rovnosti (například rovný přístup k daňovým výhodám) a právní jistota. Právní rámec asi nebude možné zjednodušit, ale řadu nedostatků lze překlenout spoluprací mezi členskými státy; v tom je ještě velká rezerva.

([31]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHSText s významem pro EHP.

5.10 **Mobilita v oblasti vzdělávání a odborné přípravy** je nedílnou součástí volného pohybu osob a je základním nástrojem k vytvoření evropského prostoru v oblasti vzdělávání a přípravy.

5.10.1 EHSV podporuje *Evropskou chartu kvality mobility* ([32]), která vychází ze skutečnosti, že mobilita v oblasti vzdělávání a odborné přípravy je nedílnou součástí volného pohybu osob a posílení evropské mobility v této oblasti je cestou k naplnění cílů Lisabonské strategie. Charta navrhuje soubor zásad a opatření použitelných pro mobilitu mladých lidí nebo dospělých pro účely formálního nebo neformálního vzdělávání a pro jejich osobní a profesní rozvoj.

5.10.2 Evropská komise vytvořila celou řadu efektivních nástrojů na podporu mobility v Evropě v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení. EUROPASS ([33]) představuje koordinovaný soubor dokladů, který pomáhá evropským občanům, aby lépe pochopili své kvalifikace a dovednosti. Poslední hodnotící zpráva z roku 2008 potvrdila efektivnost národních center i webových portálů i celkovou přidanou hodnotu EUROPASSU a identifikovala i některé nedostatky zejména u těch jeho nástrojů, které méně vycházejí ze studijních výsledků.

5.10.3 Tato dimenze by měla být posílena prováděním Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (ERK) ([34]), který by měl být provázán s evropskými systémy pro převod a kumulaci kreditů. ([35])

5.11 Také nezvykle vysoký příliv pracovníků z třetích zemí, spojený se současnými opatřeními EK na usnadnění legální migrace, však nutí k zamyšlení se nad novou výzvou, před níž vzdělávací systémy v EU stojí.

([32]) Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o nadnárodní mobilitě uvnitř Společenství pro účely všeobecného a odborného vzdělávání: Evropská charta kvality mobility, Úř. věst. L 394, 30.12.2006 (http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11085.htm).

([33]) Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2241/2004/ES ze dne 15. prosince 2004 o jednotném rámci Společenství pro průhlednost v oblasti kvalifikací a schopností (Europass).

([34]) Doporučení Evropského parlamentu Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (2008/C 111/01).

([35]) Evropský systém pro převod a kumulaci kreditů (ECTS) a návrh doporučení EP a Rady ohledně vytvoření evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET) KOM(2008) 180 v konečném znění.

5.11.1 EHSV očekává s napětím i výsledky diskuse otevřené v červenci 2008, kdy EK zveřejnila *Zelenou knihu Migrace a mobilita: úkoly a příležitosti vzdělávacích systémů EU* ([36]), která vyzývá k úvahám o budoucnosti a úloze směrnice 77/486/EHS zaměřené doposud jen na vzdělávání dětí migrujících pracovníků ze zemí EU.

5.12 **Usnadňování legální migrace a boj proti nelegální migraci** z třetích zemí ve smyslu sdělení EK o *Globálním přístupu k migraci* ([37]) z listopadu 2006 je dalším z příspěvků EK k větší mobilitě a řízené migraci v Evropě tváří tvář demografickým výzvám. V souladu se svým legislativním plánem na rok 2007 zveřejnila EK dva legislativní návrhy ([38]) na usnadnění vstupu a pobytu ekonomických migrantů z třetích zemí do EU a představila svůj návrh na systém tzv. *modrých karet* zaměřený na přilákaní vysoce kvalifikovaných pracovníků z třetích zemí do Evropy. Práva a povinnosti státních příslušníků třetích zemí, které tento návrh směrnice obsahuje a které se zakládají na zásadě rovného zacházení v otázkách odměňování, pracovních podmínek, svobody sdružování, jakož i obecného a odborného vzdělávání, jsou dobrým východiskem pro právní předpisy v oblasti přistěhovalectví a měly by být rozšířeny na všechny kategorie migrujících pracovníků. Přechodná opatření, která dočasně omezují volný pohyb osob, jež jsou státními příslušníky nových členských států, představují pro EHSV výjimku, která by zejména v případě zaměstnávání vysoce kvalifikovaných pracovníků měla být rychle odstraněna ([39]).

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([36]) Zelená kniha Migrace a mobilita: úkoly a příležitosti vzdělávacích systémů EU (KOM(2008) 423 v konečném znění).

([37]) Sdělení komise Radě a Evropskému parlamentu Globální přístup k migraci rok poté: směrem ke komplexní evropské politice migrace (KOM(2006) 735 v konečném znění).

([38]) Návrh směrnice Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci (návrh na zavedení „modré karty EU“) (KOM(2007) 637 v konečném znění) a návrh směrnice Rady o sjednoceném postupu vyřizování žádostí státních příslušníků třetích zemí o jediné povolení k pobytu a výkonu práce na území členského státu a o společném souboru práv pro pracovníky z třetích zemí, kteří oprávněně pobývají v členském státě (KOM(2007) 638 v konečném znění).

([39]) Viz pozn. pod čarou č. 5.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Situace stárnoucích pracovníků v období průmyslových změn – poskytování podpory a řízení s ohledem na věkovou rozmanitost v různých odvětvích a společnostech (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2009/C 228/04)

Dne 17. ledna 2008 se v souladu s čl. 29 odst. 2 svého Jednacího řádu Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy ve věci

„*Situace stárnoucích pracovníků v období průmyslových změn – poskytování podpory a řízení s ohledem na věkovou rozmanitost v různých odvětvích a společnostech*“ (stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství / Středisko pro sledování trhu práce, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. března 2009. Zpravodajem byl pan Marian KRZAKLEWSKI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 159 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 EHSV se domnívá, že k otázce zaměstnanosti v Evropské unii je třeba přistupovat z celkového pohledu, protože se dotýká všech věkových skupin, zejména za současné krize.

1.2 Evropský hospodářský a sociální výbor vyzývá Komisi, aby se zabývala zejména otázkou starších osob na trhu práce, a připomíná jí, že je vhodné, aby upravila a posílila provádění ustanovení týkajících se věku obsažených ve směrnici 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, tím, že vytyčí evropský programový rámec a rámec podpory zaměstnanosti starších pracovníků.

1.2.1 Tento dokument by měl stanovit soubor osvědčených postupů, které pracovníkům starším 50 let, zvláště pak těm, kteří se blíží zákonnému věku odchodu do důchodu, usnadní získání nového a udržení stávajícího pracovního místa. Podniky, pracovníci od poloviny profesního života, skupiny starších osob a v podstatě celá společnost by měli být seznamováni s možnostmi a výhodami zaměstnávání starších pracovníků.

1.2.1.1 Všechny tyto činnosti týkající se starších osob je třeba provádět při zachování všech opatření za účelem podpory zaměstnanosti, zejména mladé generace, která vstupuje na pracovní trh.

1.2.2 EHSV se domnívá, že k vytvoření společných zásad a rámců na úrovni EU, které se budou týkat problematiky starších osob na trhu práce, musí být využita otevřená metoda koordinace. To je zvlášť důležité v současném ekonomickém prostředí, v němž se snižuje počet pracovních míst, v důsledku čehož mohou být starší pracovníci v období krize diskriminováni spíše na základě věku než na základě schopností.

1.3 Modely a přístupy, které navrhuje EHSV v tomto stanovisku, se zaměřují na starší pracovníky, kteří jsou ohroženi propuštěním, a také na pracovníky, kteří již dosáhli (či brzy dosáhnou) věku opravňujícího k odchodu do řádného nebo předčasného důchodu, avšak mají v úmyslu nadále pracovat.

1.4 Vzhledem k tomu, že v zaměstnávání starších pracovníků existují uvnitř EU značné rozdíly, měly by členské státy navrhnout a uskutečnit vlastní národní rámce pro podporu zaměstnanosti starších pracovníků, zohledňujíce při tom kombinaci následujících oblastí činnosti na jejich podporu; ve státech, v nichž tyto národní rámce již existují, je zapotřebí je pravidelně revidovat a doplňovat:

— podpora aktivního stárnutí;

— zavádění pobídek v politikách vlád členských států jak pro starší pracovníky, tak pro podniky, které je zaměstnávají, jimiž budou starší pracovníci motivováni k setrvání na trhu práce;

— zajištění lepších životních i pracovních podmínek (především v případě manuální práce);

— zavádění institucionálních řešení na trhu práce s cílem zajistit jeho větší pružnost při zaměstnávání starších pracovníků.

1.5 EHSV s obavami připomíná, že i přes postupný nárůst zaměstnanosti mezi staršími lidmi považuje problém starších pracovníků za důležitou součást svých politik jen malé množství podniků v EU. Je proto důležité zjistit co nejrychleji příčiny toho, proč podniky nezavádějí osvědčené postupy, které by napomohly zaměstnávání těchto osob, přestože z téměř všech studií vyplývá, že zaměstnávání starších osob se vyplácí a je propagováno vládami některých členských států.

1.5.1 Mají-li být starší lidé zaměstnáváni, je nutné zajistit takové podmínky, aby prodloužení pracovní smlouvy bylo jak pro zaměstnavatele, tak pro zaměstnance ekonomicky výhodné. Ekonomickou výhodnost je třeba posuzovat na základě širší analýzy nákladů a výnosů, která musí zahrnovat:

— daňové a důchodové systémy členských států;

— podmínky zaměstnávání starších pracovníků z hlediska zaměstnavatelů a zaměstnanců;

— programy celoživotního vzdělávání (včetně soustavného odborného školení) pro zaměstnance starší 50 let, a dokonce 45 let.

1.5.2 EHSV se domnívá, že z hlediska zaměstnavatelů je zásadní otázkou, která rozhoduje o zaměstnávání starších pracovníků, to, jak využít zkušenosti a schopnosti seniorů.

1.6 Výbor vyzývá evropské instituce, vlády členských států a sociální partnery, aby mezi společnostmi i zaměstnanci propagovali řízení s ohledem na věkovou rozmanitost jako účinnou metodu zajištění produktivity a jako vhodné řešení obtížné situace na pracovním trhu.

1.7 Výbor by chtěl zdůraznit, že je nezbytné, aby evropské instituce a členské státy zaujaly k otázce řízení věkové struktury aktivní postoj.

1.7.1 EHSV se domnívá, že výchova směrem k řízení věkové struktury musí být zavedena do školení řídících kádrů a také jako předmět v rámci studia v oblasti řízení, přičemž je třeba probírat a zkoumat následující otázky:

— udržení motivace a kreativity stárnoucích pracovníků;

— přizpůsobení se tempu práce, aby se po letech zamezilo situaci „vyhoření“;

— vytváření pracovních vztahů mezi pracovníky z různých věkových skupin.

1.7.2 EHSV zdůrazňuje, že pro zvýšení míry zaměstnanosti starších osob má zásadní význam celoživotní učení se a činnosti v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání, které jednoznačně přispívají ke zvyšování úrovně vzdělanosti starších pracovníků.

1.8 S ohledem na značně rozdílnou míru zaměstnanosti mužů a žen patřících do věkové skupiny 55–64 let se EHSV domnívá, že Evropská komise a členské státy musí učinit opatření, která budou stavět na stávajících přístupech k zaměstnávání starších žen, a najít odvahu k vytvoření modelů, kterých se doposud neužívalo.

1.8.1 Zvýšení míry zaměstnávání žen ve věkové skupině nad 50 let může být rozhodujícím faktorem pro dosažení cílů zaměstnanosti stanovených Lisabonskou strategií.

1.8.2 Výbor naléhavě žádá Komisi, aby ve spolupráci s agenturami Evropské unie provedla výzkum s cílem zjistit, zda je nízká míra zaměstnanosti žen nad 50 let případem diskriminace na trhu práce.

1.9 Výbor upozorňuje na skutečnost, že vyloučení starších občanů z účasti na elektronické komunikaci (tzv. e-exclusion) je jednou z hlavních překážek zvýšení jejich zaměstnanosti. Aby bylo možné tento problém účinně řešit, musí být program celoživotního vzdělávání lidí starších 50 let co nejvíce spojen s výukou uživatelských znalostí informačních a komunikačních technologií (IKT). Kurzy IKT by se v první fázi měly konat ve věkově homogenních skupinách a jejich účastníci by měli mít podobné dovednosti, aby se podařilo překonat obavy starších lidí z používání informačních a komunikačních technologií.

1.9.1 EHSV se rovněž domnívá, že odpovědnost za vytváření podmínek, které by umožnily zaplňovat mezery ve schopnostech lidí starších 50 let používat nové techniky a technologie, leží na členských státech, v nichž by se do tohoto vytváření podmínek aktivně zapojili národní vlády, místní samosprávy, sociální partneři a vzdělávací instituce.

1.9.2 To si vyžádá důkladnou analýzu toho, jaké základní dovednosti potřebuje člověk v současné době k tomu, aby mohl fungovat v informační společnosti, a to za tím účelem, aby bylo možné ve spolupráci s členskými státy vyvinout způsoby a prostředky jejího dokončení.

1.10 Výbor by chtěl upozornit zejména na to, že jakékoliv řešení, jež má pomoci uplatnění starších lidí na trhu práce, vyžaduje systematický, integrovaný postup, zároveň však také individuální přístup ke specifickým případům a lidem.

1.10.1 Takový přístup vyžaduje nástroje umožňující prognózu a anticipaci průmyslových a technologických změn a spolu s tím i kvalifikačních potřeb a sociální změn. **Středisko pro sledování trhu práce, lidské dovednosti a změn ve společnosti** a rovněž statistické (informační) systémy členských států a EU budou mít v tomto kontextu velmi důležitou úlohu.

1.10.2 Výbor vyzývá Komisi, aby se zvláštním ohledem na důležitost a citlivou povahu tohoto problému zajistila, že statistická šetření zaměstnanosti u lidí nad 50 let budou prováděna častěji, než jak tomu bylo v minulosti. Tato potřeba je v souvislostech krize o to důležitější. Stárnoucí pracovníci patří mezi skupiny nejvíce ohrožené současnými i budoucími plány snižování zaměstnanosti a restrukturalizace.

2. Úvod

2.1 EU si v rámci boje s úbytkem pracovní síly, který do budoucna v důsledku demografické změny hrozí, v březnu 2001 vytyčila cíl dosáhnout do roku 2010 50 % zaměstnanosti pracovníků ve věku 55–64 let. Z předběžných hodnocení vyplývá, že EU bude mít s dosažením tohoto cíle do roku 2010 značné potíže.

2.2 EHSV se ve svých stanoviscích k dokumentům Komise a Rady [1] i v průzkumných stanoviscích [2] podrobně vyjádřil k následujícím problémům:

— zpráva pro EU vyplývající ze statistických informací o starších pracovnících;

— potřeba a odůvodnění pozitivního přístupu ke starším pracovníkům;

— důsledky režimů předčasného důchodu na zaměstnanost starších pracovníků;

— důvody prudkého poklesu zaměstnanosti starších pracovníků před rokem 2000;

— uplatňovaná a chystaná opatření ke zvýšení zaměstnanosti starších pracovníků a k zvýšení věku odchodu do důchodu, včetně jejich případného zařazení do systému flexikurity;

— účast starších pracovníků na vzdělávacích programech a rozvoji dovedností;

— vytváření souladu mezi pracovním, rodinným a osobním životem starších pracovníků a propagace mezigenerační solidarity;

— kvalita pracovního života starších pracovníků, jejich produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických změn.

2.3 Má-li dojít ke zvýšení zaměstnanosti starších pracovníků, je nezbytně nutné navrhnout, prosadit a uskutečnit opatření a procedurální modely, které přinesou řešení problémů, s nimiž se pracovníci v důsledku svého věku a průmyslových změn potýkají. Řízení změn s ohledem na rozmanitost věku, vzdělání a dovedností pracovníků a se zaměřením na podporu pracovníků ze všech věkových skupin představuje jeden z nejdůležitějších přístupů, o nichž se v tomto stanovisku pojednává.

2.4 V souladu s tématem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy se modely a přístupy v něm navržené zaměřují na starší pracovníky, kteří jsou ohroženi propuštěním kvůli věku, procesy restrukturalizace, různé hospodářsko-společenské změny, a také pracovníky, kteří již dosáhli věku opravňujícího k odchodu do řádného nebo předčasného důchodu, avšak chtěli by nadále pracovat. Zvláštní pozornost je v současnosti třeba věnovat různorodosti z hlediska věku, aby se předešlo diskriminaci starších pracovníků při opakujících se hospodářských poklesech a ztrátách pracovních míst.

---

[1] *Zvýšit zaměstnanost starších pracovníků a oddálit odchod z trhu práce*, zpravodaj: G. Dantin (Úř. věst. C 157, 28.6.2005); *Podporovat solidaritu mezi generacemi*, zpravodaj: L. Jahier (Úř. věst. C 120, 16.5.2008); *Vzdělávání dospělých*, zpravodajka: R. Heinisch (Úř. věst. C 204, 9.8.2008).

[2] *Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev*, zpravodajka: U. Engelen-Kefer (Úř. věst. C 318, 23.12.2006); *Úloha sociálních partnerů při sladění zaměstnání, rodiny a soukromého života*, zpravodaj: P. Clever (Úř. věst. C 256, 27.10.2007).

2.4.1 Přístupy obsažené ve stanovisku se zásadním způsobem týkají i nezaměstnaných starších osob, které se chtějí vrátit na trh práce, a důchodců, kteří z jakýchkoli důvodů chtějí znovu začít pracovat.

3. Zjištění vyplývající z analýzy současných statistických informací o starších pracovnících v EU

3.1 Podle údajů z konce roku 2005 bylo v celé EU zaměstnáno 22,2 milionu lidí ve věku 55–64 let. V rámci tohoto věkového rozpětí bylo 1,6 milionu lidí oficiálně nezaměstnaných, 28,5 milionu nemělo žádné aktivní zaměstnání. Zvýšení zaměstnanosti starších lidí je jedním z cílů Lisabonské strategie.

3.2 V rámci EU-25 se zaměstnanost starších lidí oproti roku 2000, kdy činila 36,6 %, zvýšila v roce 2005 na 42,5 % (viz graf v dodatku I). K tomuto nárůstu došlo ve všech zemích EU s výjimkou Polska a Portugalska. V roce 2005 byla zaměstnanost pracovníků ve věku 55–64 let vyšší nebo rovna cílové hodnotě, jíž má být dosaženo v roce 2010, ve Švédsku, Dánsku, Spojeném království, Estonsku, Finsku a Irsku.

3.3 V roce 2005 dosahovala zaměstnanost starších pracovníků v EU-25 51,8 % u mužů, zatímco u žen to bylo v téže věkové skupině 33,7 %. Růst zaměstnanosti byl však v letech 2000–2005 vyšší v případě žen (+ 6,8 %) než mužů (+ 4,9 %).

3.4 Populace pracovníků 55–64 let není vzhledem k situaci na trhu práce rovnoměrně rozdělena. Z grafu v dodatku I je patrný významný rozdíl v zaměstnanosti mezi lidmi ve věku 55–59 let a věkovou skupinou 60–64 let. V první věkové skupině bylo v roce 2005 zaměstnáno 55,3 % lidí, ve druhé 26,7 %. Jak v případě mužů, tak v případě žen byl rozdíl v zaměstnanosti mezi věkovou skupinou 55–59 let a 60–64 let, kde dosahoval 28,6 %, mnohem větší než rozdíl mezi věkovou skupinou 50–54 a 55–59 let, kde činil 17 %.

3.5 Nejvyšší je zaměstnanost starších lidí ve Švédsku, které vykazuje 79,4 % zaměstnaných ve věkové skupině 55–59 let a 56,9 % ve věkové skupině 60–64 let. Nejnižší je v Polsku, kde je ve věkové skupině 55–59 let zaměstnáno 32,1 % lidí, a v Lucembursku, které má v kategorii 60–64 let 12,6 % zaměstnanost.

3.6 Při analýze údajů uvedených v dodatku 2, kde je zkoumána zaměstnanost starších lidí v závislosti na jejich vzdělání, je třeba zdůraznit, že jak v případě mužů, tak v případě žen jsou daleko častěji zaměstnáni starší lidé s vyšším vzděláním než s nízkým. Mezi staršími lidmi s nejnižším vzděláním (v rámci třístupňové škály) jich má v celé EU-25 zaměstnání pouze 30,8 %. Starší lidé, kteří dosáhli nejvyššího stupně vzdělání v rámci třístupňové škály mají práci v 61,8 % případů.

3.7 Z analýzy, kterou provedlo Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání (CEDEFOP) na základě nedávno provedeného průzkumu týkajícího se průběžné profesní přípravy (CVT) ([1]), vyšlo najevo, že účast starších lidí na CVT je ve srovnání s mladými lidmi výrazně slabší a že je tomu tak prakticky ve všech členských státech. V rámci EU-27 se v roce 2005 účastnilo CVT 24 % zaměstnanců ve věkové skupině nad 55 let, avšak 33 % zaměstnanců ve věku 24–54 let. Malá účast starších pracovníků na CVT je nejpatrnější v sektoru malých a středních podniků. Pouze 13 % starších pracovníků (ve věku nad 55 let) zaměstnaných v malých podnicích se zúčastnila CVT. Tyto údaje jsou podrobně znázorněny v tabulce v dodatku III.

3.8 Starší lidé ve věkové skupině 55–64 let budou chtít s větší pravděpodobností vykonávat práci na částečný úvazek než osoby ve věkové skupině 30–49 let (22,2 % oproti 16,8 %). Ještě častější než mezi muži (10,3 %) je tato forma zaměstnání mezi ženami ve věkové skupině 55–64 let (39,5 %).

3.8.1 Rovněž samostatná výdělečná činnost je častější ve věkové skupině 55–64 let, než je tomu v kategorii 30–49 let (23 % oproti 15,4 %). Na rozdíl od práce na částečný úvazek je však počet mužů, kteří jsou samostatně výdělečně činní, mnohem vyšší nežli počet žen.

3.8.2 Při zohlednění vlivu klíčových faktorů na zaměstnanost starších pracovníků byla se zacílením na šest charakteristických skupin obyvatel zemí EU provedena shluková analýza ([2]) zkoumající vliv tří systémových přístupů, které se s ohledem na starší pracovníky uplatňují v členských státech. S každým z těchto přístupů byl spojen určitý soubor klíčových faktorů, které mají vliv na trh práce:

— Systém I – podpora aktivního stárnutí

— Systém II – finanční pobídky uplatňované s ohledem na starší pracovníky v době jejich odchodu z trhu práce

— Systém III – obecné mechanismy zaváděné s cílem dosáhnout větší flexibility trhu práce ve vztahu k zaměstnávání starších pracovníků.

([1]) CVTS3, Eurostat.

([2]) *Aktive ageing and labour market trends for older workers*, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, oddělení D1.

3.8.3 Shluková analýza prokázala, že systém I došel širokého uplatnění v severských zemích EU, mnohem méně se však používá v nových zemích EU ve Střední Evropě a v pobaltských a středomořských členských státech. Systém II se široce uplatnil v západních (kontinentálních) a středomořských členských státech EU, v anglicky mluvících zemích se naopak široce využívá systém I a v omezené míře také systém III.

4. Opatření a procedurální modely k řešení problémů, s nimiž se stárnoucí pracovníci potýkají v důsledku svého věku

Udržení starších pracovníků v zaměstnání

4.1 Níže uvedená opatření a podpůrné modely jsou zaměřeny na pracovníky starší 50 let (a starší 45 let), kteří jsou zaměstnáni v malých, středních i velkých podnicích a v sektoru služeb a kteří jsou ohroženi v důsledku:

— nadbytečnosti, která je výsledkem restrukturalizace nebo malé konkurenceschopnosti společnosti, u níž jsou zaměstnáni, a změn na globálních trzích práce a služeb,

— zdravotních potíží nebo potřeby pečovat o jiné osoby,

— nedostatku potřebné kvalifikace či dovedností souvisejících s používáním moderních technologií, včetně dovedností v oboru výpočetních a komunikačních technologií (IKT),

— jejich vnitřního přesvědčení, že nemají schopnosti přizpůsobit se, z nichž nejdůležitější jsou vlastní motivace a schopnost učit se novým věcem.

4.2 Mají-li starší pracovníci zůstat v zaměstnání, je zcela zásadní, aby firmy do svých systémů řízení začlenily **mechanismus umožňující předvídat další vývoj, a to mimo jiné pomocí soustavného hodnocení již v průběhu kariéry, který by měl zabránit tomu, aby se zaměstnanec ocitl v rizikové situaci**. Tento mechanismus musí mít podporu ze strany vládní politiky, která umožní zaměstnance na jejich pracovním místě udržet nebo která lidem dovolí zůstat v zaměstnání delší dobu nebo se do aktivního profesního života opět vrátit.

4.2.1 Rozšíření či zavedení anticipačních mechanismů v pravidelných intervalech a širší zapojení co největšího možného počtu pracovníků do pravidelných hodnocení způsobilosti, představuje významný nástroj na podporu starších pracovníků, který umožní **rozpoznat okamžik či okolnosti, kdy je třeba zahájit intervenci.** Tento postup vyžaduje investice, jež mohou být financovány z prostředků samotného podniku, z dotací EU (zejména z dotací ESF) a z veřejných prostředků.

4.2.1.1 **Hodnocení způsobilosti** je postup, který slouží k rozpoznání formálně nebo i neformálně získaných dovedností; na základě tohoto postupu mají všichni zaměstnanci právo ověřit si vždy po několika málo letech své dovednosti prostřednictvím rozhovoru a testů a za pomoci odborných personálních poradců. Uznávání získaných praktických dovedností by zajišťovala vnitrostátní síť veřejných středisek, **sloužící zároveň jako platforma pro další pracovní růst**.

4.2.1.2 **Prověřování dovedností** by prováděla nezávislá poradenská firma; v případě, že by soubor dovedností určitého zaměstnance pravděpodobně nestačil na alternativní pracovní místo téže platové třídy, je daná společnost povinna zařídit a zaplatit výcvik nezbytný k doplnění chybějících dovedností a nést náklady spojené s hodnocením pokroku, přičemž zaměstnanec je povinen tímto výcvikem projít a výcvikový program dokončit.

4.3 K tomu, aby bylo možné zaměstnance udržet, je důležité, aby byly pro starší pracovníky vytvořeny nové pozice, např. **instruktorů a koučů** (1) (často v souvislosti s přijímáním nových zaměstnanců), prokazatelně dobré výsledky může mít i to, je-li jim dána možnost podílet se na tzv. **stínování** (2), a aby vyučováním a předáváním různých forem podnikového kapitálu novým a mladším zaměstnancům přispěli k tomu, že si společnost, pro niž pracují, nepřestane uchovávat svou institucionální kontinuitu a své hodnoty.

4.4 Účinnou politiku přispívající k udržení zaměstnanců představuje přijetí **pružného přístupu** k pracovní době a balíčků náhrad. Přání odlišného vyvážení poměru mezi prací a volnem lze vyhovět zavedením pružné pracovní doby, umožněním práce na částečný úvazek a programem postupného snižování pracovních závazků. Je rovněž možné změnit poměr mzdy a zaměstnaneckých požitků a zohlednit možnost podílových odměn. I metody jako zavedení kratšího pracovního týdne nebo svolení k čerpání dodatečné dovolené představují úspěšný způsob, jak udržet zaměstnance v pracovním poměru.

4.5 Udržení starších pracovníků v podniku se často týká situací, v nichž má pracovník na výběr, zda využít nárok na předčasný důchod, nebo zůstat na trhu práce.

(1) **Zaučování** (tzv. mentoring) je metoda pomoci druhým na základě své vlastní (profesní) zkušenosti. Koučink je pojem, který má širší význam; jeho součástí může být zaučování, ale má širší záběr. Kouč se zaměřuje na proces učení a na dosahování stanovených cílů.

(2) **Stínování** (tzv. shadowing) se účastní pracovníci, kterým je 50 let nebo více a kteří provázejí mladší, zejména nově přijaté zaměstnance při jejich práci. Této metody se využívá nejlépe tam, kde je zapotřebí, aby si mladí zaměstnanci osvojili specifické postupy a činnosti, které buď vůbec neznají, nebo je neznají v celém jejich rozsahu.

4.5.1 V takové situaci je třeba využít finančních, sociálních a organizačních pobídek (např. přechod na méně náročné pracovní místo vyžadující nové dovednosti nabyté při školení). Svoboda volby, jak dlouho zůstat na trhu práce, která je jedním z pilířů flexikurity, by měla být považována za nadřazenou.

4.5.2 Výbor se domnívá, že kvůli nedostatečně konciliačnímu a kreativnímu přístupu k pracovníkům, kteří získali nárok na předčasný důchod, jen málo z nich zůstává na trhu práce do dosažení skutečného důchodového věku.

4.6 Důležitým předpokladem účinného předcházení odchodu zaměstnanců do důchodu jsou **opatření na podporu vzdělávání a odborné přípravy**, která mají rovněž souvislost s jejich produktivitou. **Příležitosti pracovníka na trhu práce nemají být určovány jeho věkem, ale jeho dovednostmi a schopnostmi.**

4.6.1 Mezi nejdůležitější politiky vzdělávání a odborné přípravy, které pomáhají udržet pracovníky nad 50 let, patří:

— **Účast a zapojení**, tj. účast starších pracovníků na všech výcvikových programech, které zaměstnavatel nabízí, a jejich zapojení do poskytování kurzů odborné přípravy při zaměstnání. Starší pracovníci s vynikajícími dovednostmi mohou navíc setrvat v organizaci i po dosažení normálního věku odchodu do důchodu.

— **Opakovací kurzy, které jsou zaměřeny na zvládnutí technologie používané na daném pracovišti**, jsou určeny starším pracovníkům, kteří nebyli již delší dobu proškoleni ve výrobních postupech, a kteří se proto cítí být méně zapojeni do výroby. Obecný rámec pro činnost sociálních partnerů vedoucí k uznávání dovedností a kvalifikace, celoživotní vzdělávání a vzdělávání dospělých nabízejí k tomuto účelu potřebné nástroje [1].

— **Specializované počítačové a internetové kurzy pro pracovníky nad 50 let, umožňující** starším pracovníkům, důchodcům a jejich organizacím širší využívání informačních a komunikačních technologií. Důležité je přizpůsobení kurzů potřebám starších lidí (např. nastavení většího písma, portál „Senior Web" atd.).

Přijímání starších pracovníků – jak získat starší pracovníky zpět a jak je přesvědčit, aby ze společnosti neodcházeli.

4.7 Charakteristickým aspektem je zde to, že záleží na společnostech samotných, jaké najdou účinné metody získávání starších pracovníků, kteří jsou mimo trh práce, a jakým způsobem je přesvědčí, aby se vzdali svých různých aktivit nebo přerušili důchod a vrátili se do práce.

4.8 Průměrně jedna třetina důchodců vystačí se svým důchodem jen s obtížemi [2]. Řada z těchto potenciálních zaměstnanců se stala obětí nízkého důchodu, protože je odradil jejich nezdar v hledání zaměstnání, zcela zjevně způsobený jejich věkem. Tato skupina „smolařských" bývalých pracovníků může být stále ochotná projít rekvalifikačním výcvikem, avšak je již několik let mimo trh práce a pravděpodobně se i vzdala myšlenky se na něj vrátit.

4.8.1 Je tedy nepochybně třeba řešit příčiny této situace, kdy „v průměru třetina důchodců vystačí se svým příjmem jen s obtížemi", a to zlepšením systému důchodů, který by byl stabilní a solidární a jehož financování by bylo zajištěno využitím všech dostupných lidských zdrojů.

4.9 Mezi těmi z nich, kteří jsou schopni vrátit se opět do práce, jsou důchodci, jejichž děti již dospěly a odešly z domova a kteří náhle zjistili, že mají přebytek volného času a stáli by o nějaké vedlejší zaměstnání a příjem.

4.10 Tyto jednotlivce je tudíž třeba informovat o příležitostech, které se jim nabízejí, poté je přímo oslovit a povzbudit je, aby navázali kontakt se společností, a zapojit je do některé z forem navazujícího vzdělávání nebo je povzbudit k tomu, aby začali navštěvovat kurzy či výcvikové programy zaměřené na přivedení těchto osob na trh práce.

Těchto cílů lze dosáhnout prostřednictvím:

— informačních seminářů zaměřených na věci, které starší lidi zajímají;

— trhů volných míst a pracovních příležitostí, „diskusních skupin lidí nad 50" nebo „personálních center" orientovaných na starší lidi;

(1) Stanovisko EHSV ze dne 22. října 2008 k tématu Vytvoření evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET), zpravodajka: paní LE NOUAIL-MARLIÈRE (CESE 1678/2008). Stanovisko EHSV ze k tématu Celoživotní vzdělávání, zpravodaj: pan RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (Úř. věst. C 175, 27.7.2007). Stanovisko EHSV k tématu Vzdělávání dospělých, zpravodajka: paní HEINISCH, spoluzpravodajové: paní LE NOUAIL MARLIÈRE a pan RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (Úř. věst. C 204, 9.8.2008).

(2) B. McIntosh, „An employer's guide to older workers".

— inzerce v místech navštěvovaných staršími lidmi nebo v jejich oblíbených médiích. Je při tom třeba dbát na to, aby se v ní nepoužívalo výrazů, které by se starších osob mohly dotknout: „starý člověk“ nebo „důchodce“. O starších lidech je lépe hovořit jako o lidech „zralých“, „zkušených“ či „solidních“;

— vytváření podnikových pracovních skupin starších pracovníků vymýšlejících strategie jak přilákat zkušené starší lidi. Podniky mohou rovněž pořádat společenské události, na které mají přístup i důchodci či bývalí zaměstnanci; tyto zaměstnance lze k návratu do práce povzbudit i prostřednictvím osobních dopisů nebo telefonátů atd.

4.11 Úspěch náborových akcí zaměřených na starší lidi často z velké části závisí na spolupráci v rámci širších sítí. Podniky, státní úřady, sociální partneři a další zúčastněné strany by měli být součástí těchto sítí ve větších i menších městech, v regionech i v jednotlivých zemích. Spolupráci v těchto sítích lze rozšířit i na mezinárodní partnerství.

4.11.1 Klíčovým úkolem těchto sítí je napomáhat změně společenských postojů ohledně významu delšího setrvávání v pracovním poměru a vytvářet vhodné podmínky k přesvědčování pracovníků ve věku nad 50 let a zaměstnavatelů o tom, že jsou schopni „držet krok s dobou“.

4.11.2 Tyto sítě mohou rovněž sloužit k informování zaměstnavatelů o výhodách najímání zaměstnanců nad 50 let a k lobbování za změny ve vládních politikách a za navrhování systémů zaměstnanosti počítajících s podporou zaměstnanců, kteří budou v zaměstnání zůstávat delší dobu, a zaměstnavatelů, kteří své personální systémy přizpůsobí potřebám starších pracovníků.

4.11.3 Tyto sítě by mohly současně přispět k šíření a rozvíjení „osvědčených postupů“ a ke stanovení klíčových kompetencí.

5. Řízení rozmanitosti jako cesta k řešení zaměstnanosti starších lidí

5.1 Z výzkumů vyplývá, že při řešení některých úkolů může vést rozmanitost ke zlepšení výkonu pracovního kolektivu, protože otevírá široký prostor informací, zdrojů a postojů při rozhodování, což ve výsledku přináší lepší výsledky.

5.1.1 V minulosti panovala domněnka, že věková či rasová rozmanitost ve skladbě pracovní síly může být zdrojem konfliktů. Projdou-li ovšem pracovníci výcvikem, který zvýší jejich vnímavost, a jsou postaveni před možnost pracovat v různorodých pracovních týmech, v nichž mohou své předsudky překonávat, lze se s překážkami tohoto druhu vyrovnat.

5.2 Řada dobře známých evropských společností ve své praxi uplatňuje pravidlo „**řízení rozmanitosti = řízení produktivity**“. Cílem řízení rozmanité pracovní síly je vytvořit kulturu, ve které má každý zaměstnance možnost plně přispět k organizaci a zasloužit se svými vynikajícími výkony o svůj profesní postup.

5.3 Programy rozmanitosti, které jsou schopny docenit rozdílné profesní zkušenosti a přitáhnout a udržet ty nejlepší kvalifikované pracovníky, staví celý svůj přístup k personálnímu řízení na rovných příležitostech. Nediskriminační postupy v řízení rozmanitosti si získávají stále větší uznání jako nástroj řízení přispívající ke zvýšení výkonnosti a produktivity. Představují prvořadé téma Mezinárodní organizace práce – hledání spojnice mezi rovným zacházením a hospodářskou výkonností.

5.4 Modely a politiky na podporu starších pracovníků, které jsou nastíněny v kapitole 4, lze úspěšně rozvíjet pomocí metod řízení s ohledem na různost věku a dovedností zaměstnanců. **Je třeba zdůraznit, že řízení s ohledem na věk zaměstnanců začíná ve skutečnosti už na začátku pracovní kariéry každého z nich.**

5.5 Společnosti, které uplatňují **řízení s ohledem na různost věku**, přijímají nebo v rámci společnosti přeskupují určitý počet starších zaměstnanců, a to jednak proto, aby zajistily vytvoření věkově rozmanitých skupin, a jednak také v reakci na úbytek kvalifikovaných pracovníků. Cílem je vytvořit v rámci jediné společnosti prostředí, ve kterém se mísí různé věkové skupiny, kvalifikace, kultury a způsobilosti.

5.6 **Řízení s ohledem na různost dovedností** zahrnuje rozpoznání a zhodnocení profesních dovedností starších i mladších pracovníků a realizaci opatření, která přitáhnou a udrží zaměstnance s největšími dovednostmi.

5.7 Využívání technik řízení s ohledem na věk zaměstnanců má následující **výhody**:

— nárůst dovedností pracovní síly jako celku a její otevřenost k inovacím;

— přítomnost dobře placených starších pracovníků ve společnosti vede k tomu, že mladší pracovníci mají před očima větší možnosti svého vlastního pracovního postupu;

— zlepšení kvality a organizace produktů a služeb;

— zajištění toho, že dovednosti a potenciál pracovního postupu se udrží na odpovídající úrovni a že dostatečně široké zůstane i pole pro přeskupování pracovníků uvnitř společnosti.

5.8 Podle Evropské nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek se sídlem v Dublinu [1] závisí úspěch řízení s ohledem na věk zaměstnanců na těchto faktorech:

— informovanost o věku zaměstnanců;

— existence rámce vnitrostátní politiky podporující řízení s ohledem na věk zaměstnanců;

— pečlivé plánování a provádění;

— spolupráce všech zúčastněných stran na informovanosti o věku zaměstnanců;

— posouzení nákladů a výnosů.

6. Oblasti osvědčené praxe v EU, kde je možno uplatňovat a rozvíjet politiky a modely podporující starší pracovníky

Při praktickém zavádění a rozvíjení modelů a politik v rámci EU, které podporují starší pracovníky, si lze vyměňovat a je možné uplatnit následující osvědčené postupy:

— Zapojení sociálních partnerů do jednání týkajících se **pracovních smluv uzavíraných v rámci společnosti, odvětví nebo v rámci několika různých odvětví** a obsahujících pravidla platná **pro starší pracovníky**; mohou to být sociální dohody, ustanovení v pracovních řádech nebo jiné bilaterální nebo multilaterální dohody.

— Zapojení všech zúčastněných stran do překládání a **navrhování právních předpisů na vnitrostátní (a evropské) úrovni**, které budou stimulovat pracovníky ve věku nad 50 let, aby zůstávali na trhu práce, a zaměstnavatele, aby si je udrželi ve své společnosti nebo aby do ní nové starší lidi přijímali.

— Vytváření a uplatňování systémů a sítí zaměřených na **identifikaci situace** a **širokého spektra faktorů týkajících se starších pracovníků**.

— **Řízení rozmanitosti v rámci společnosti** (nebo skupiny společností) **orientované na specifické věkové skupiny starších zaměstnanců**, jako je řízení s ohledem na věk a dovednosti.

— **Uplatňování modelů poradenských systémů pro pracovníky nad 50 let a jejich zaměstnavatele**, které se zaměří na vytváření subsystémů umožňujících vyhodnocování potřebnosti určitých dovedností u zaměstnanců v určité společnosti, v určitém odvětví, regionu nebo dokonce v určité zemi.

— Využívání systému **poradenství pro zaměstnance přímo v terénu** prostřednictvím **výcvikových programů, kurzů a jiných vzdělávacích a navazujících výcvikových aktivit**, zejména pak těch, které jsou zaměřeny na starší pracovníky.

— Rozvíjení **podnikových a manažerských poradenských systémů zaměřených na zlepšení přizpůsobivosti, konkurenceschopnosti a produktivity podniků** v přechodových obdobích na základě řízení s ohledem na věkovou různost a na základě personálního řízení a při využití informačních technologií.

— **Vytváření a rozvíjení struktur a systémů sítí** (v rámci jednoho odvětví, v rámci regionu, smíšených, spojujících představitele různých zúčastněných stran atd.) a **středisek pro sledování dovedností a zaměstnanosti** starších pracovníků, jejich uplatnění na trhu práce (při zohlednění jejich dovedností) a v procesu restrukturalizace. Tato střediska se mohou zabývat sledováním jednotlivých odvětví, místních oblastí a regionů (včetně přeshraničních regionů).

V Bruselu dne 25. března 2009.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

[1] Prezentace databáze iniciativ v oblasti zaměstnanosti stárnoucí pracovní síly: *Gerlinde Ziniel, Evropská nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek.*

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transatlantické vztahy: jak zlepšit zapojení občanské společnosti

(2009/C 228/05)

Na svém plenárním zasedání dne 17. ledna 2008 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

„Transatlantické vztahy: ‚jak zlepšit zapojení občanské společnosti'."

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 6. března 2009. Zpravodajkou byla paní Liina CARR a spoluzpravodajem pan Jacek KRAWCZYK.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 196 hlasy pro, 7 hlasů bylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Vztahy mezi EU a Spojenými státy se v současnosti uskutečňují v novém kontextu a čelí rostoucím výzvám a očekáváním. Zvolení prezidenta OBAMY vzbudilo po celém světě velká očekávání a novou vlnu optimismu, pokud jde o potenciál transatlantických vztahů. V řadě oblastí, od společné reakce na současnou finanční a hospodářskou krizi až po otázku změny klimatu, podporu lidských práv či bilaterální hospodářské vztahy, panuje upřímná naděje, že EU a Spojené státy budou spolupracovat a ujmou se vedoucí úlohy.

1.2 Evropská a americká občanská společnost a sociální partneři mohou vzhledem ke své reprezentativnosti a odbornosti v dané oblasti k této obnovené spolupráci významně přispět.

1.3 EHSV vyzývá politické činitele EU, aby v dohodě se Spojenými státy a ve spolupráci s nimi využili příležitosti a prosadili potřebné reformy systému OSN, WIPO [1], Mezinárodního trestního soudu, G8, G20, WTO, Světové banky, MMF a posílili úlohu MOP s cílem dosáhnout toho, aby tyto organizace účinněji řešily dlouhodobé problémy plynoucí z globalizace a současné celosvětové hospodářské krize.

1.4 Vzhledem k rozsahu finanční a hospodářské krize je zapotřebí transatlantickou hospodářskou spolupráci zintenzivnit. Prvním krokem, který musí EU a Spojené státy podniknout, je zlepšit koordinaci svých měnových a daňových opatření, aby tak prostřednictvím skupiny G20 stimulovaly celosvětové hospodářství. Musí také spolupracovat a zaujmout nový společný přístup k efektivní a účinné regulaci celosvětového finančního systému, aby hospodářství nebylo už nikdy ohroženo přílišným riskováním. Je třeba definovat jasná pravidla mezinárodních financí v rámci podstatné reformy mezinárodních ekonomických organizací, a dát tak silný signál občanům a podnikům.

1.5 Cíle Rámce pro pokročilou transatlantickou hospodářskou integraci – dosáhnout hlubší transatlantické hospodářské integrace a růstu, ze kterého budou čerpat výhody naši občané a který bude přínosem pro konkurenceschopnost našich ekonomik – by mělo být dosaženo pod dohledem Transatlantické hospodářské rady.

1.6 Klíčovým je v tomto rámci záměr regulativní spolupráce. Evropská unie a Spojené státy mají mnoho společného, pokud jde o hodnoty, jež podmiňují náš přístup k regulaci našich hospodářství, ačkoli na některé otázky máme odlišné názory. Regulativní spolupráce znamená spolupracovat od samého počátku a společně hledat sociální, environmentální a hospodářské problémy a jejich řešení. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby v kontextu transatlantických vztahů podporovaly evropský sociální model, založený na vysoce pokročilých systémech sociální ochrany a občanského a sociálního dialogu.

1.7 Transatlantická hospodářská rada má před sebou v blízké budoucnosti důležitou práci:

— Řešení světové finanční krize a jejích důsledků pro širší ekonomiku si vyžádá nové systémy regulace na obou stranách Atlantického oceánu.

[1] Světová organizace duševního vlastnictví.

— S tím, jak se EU a dnes i Spojené státy budou významně angažovat v úsilí o řešení změny klimatu, vyvstane řada otázek týkajících se regulace. Transatlantická hospodářská rada bude muset zajistit, abychom maximálně zvýšili efektivitu jejich řešení a zároveň zlepšili působení na životní prostředí.

— Uchýlení se k protekcionistickým opatřením prohloubilo velkou hospodářskou krizi ve třicátých letech 20. století. Bude zapotřebí, aby se Transatlantická hospodářská rada podílela na monitorování protekcionistických tendencí v Evropě, ve Spojených státech i na celém světě.

— Transatlantická hospodářská rada má rozsáhlý program pro své iniciativy v oblasti regulativní spolupráce. Stále přetrvávají značné, i když zbytečné rozdíly ve způsobech, jakými regulační orgány EU a Spojených států vytváření nové předpisy, neboť zohledňují zájmy všech zúčastněných stran.

— Po celém světě se stále rozmáhá porušování práva duševního vlastnictví. Transatlantická hospodářská rada musí i nadále zvyšovat společné úsilí o prosazení práva v hlavních problematických oblastech, jako je Čína. V rámci svých diskuzí by se měla zaměřit i na to, jak zajistit ochranu práva duševního vlastnictví, kupříkladu při poskytování přístupu k cenově dostupným lékům.

— Transatlantická hospodářská rada musí také zlepšit své mechanismy spolupráce. Musí mít k dispozici více zdrojů a jasnější kritéria pro zařazování nových otázek do svého programu.

— V zájmu posílení konzultace zúčastněných subjektů je zapotřebí zvýšit její transparentnost a koordinaci a rozšířit ji tak, aby zahrnovala ve stejné míře všechny dialogy.

— Zákonodárné orgány na obou stranách Atlantiku musí v tomto procesu hrát významnější úlohu.

1.8 K dosažení těchto i dalších cílů je klíčové, aby Transatlantická hospodářská rada pokračovala ve své činnosti i za nové vlády Spojených států a nové Komise a Evropského Parlamentu. EHSV vyzývá prezidenta OBAMU, aby co nejdříve jmenoval nového spolupředsedu Transatlantické hospodářské rady zastupujícího Spojené státy, a Rada tak mohla pokračovat ve své důležité práci.

1.9 Současné hospodářské problémy by se při jakémkoli návratu k protekcionismu ve světě ještě daleko více prohloubily, jak tomu bylo během hospodářské krize ve třicátých letech 20. století. EHSV vyzývá EU a Spojené státy, aby úzce spolupracovaly s cílem splnit závazky, jež byly v této souvislosti učiněny na summitu vedoucích představitelů zemí G20 dne 15. listopadu 2008, aby udělaly vše, co je v jejich silách, a pokusily se co nejdříve úspěšně zakončit jednací kolo z Dohá, a aby zabránily vzniku nových překážek obchodu či investicím.

1.10 Dále EHSV vyzývá EU a Spojené státy, aby úzce spolupracovaly a odradily ostatní od zavádění politik, jež mohou omezit přístup k investičním trhům či trhům s veřejnými zakázkami, k čemuž bohužel vedly nedávné diskuze v americkém Kongresu. Rovněž očekáváme, že se EU a Spojené státy budou zabývat otázkou, jak znovu povzbudit světový obchod, a posílit tak celosvětová obchodní jednání zahrnutím problematiky udržitelného rozvoje a sociálních norem. EHSV vítá zájem prezidenta OBAMY zmírnit negativní dopady regulace obchodu na jednotlivé pracovníky či občany.

1.11 EHSV důrazně doporučuje vytvoření mechanismů pro financování transatlantických dialogů (TABD [1]), TACD [2]), TALD [3]) a TAED [4]) a začlenění zástupců transatlantického dialogu mezi odbory a transatlantického environmentálního dialogu do skupiny poradců Transatlantické hospodářské rady.

1.12 EHSV vyzývá EU a Spojené státy, aby proces transatlantického dialogu více zpřístupnily a otevřely a zvýšily zapojení zúčastněných subjektů z občanské společnosti, a to i z oblastí mimo rámec těchto čtyř dialogů.

1.13 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby v blízké budoucnosti uspořádala transatlantické setkání zúčastněných subjektů s cílem vyhodnotit novou situaci a umožnit výměnu názorů na opatření, která je třeba přijmout v souvislosti s novými iniciativami a k zabezpečení jejich koordinace. EHSV připomíná Komisi návrh, který učinila ve svém sdělení z roku 2005, a sice zorganizovat třístrannou konferenci ke vztahům mezi sociálními partnery.

1.14 EHSV navrhuje, že z vlastní iniciativy naváže kontakty s hospodářskými a sociálními partnery ze Spojených států a bude pozorně sledovat vytváření poradních skupin v rámci administrativy Spojených států s cílem nalézt možné partnery v jednotlivých oblastech. EHSV bude rovněž hledat způsoby, jak lépe podporovat výměnu znalostí a zkušeností se zúčastněnými subjekty občanské společnosti ve Spojených státech. V zájmu splnění těchto úkolů by měl EHSV vytvořit neformální kontaktní skupinu, která by dohlížela na činnost Výboru v oblasti transatlantických vztahů.

[1]) Transatlantický obchodní dialog.
[2]) Transatlantický spotřebitelský dialog.
[3]) Transatlantický dialog mezi odbory.
[4]) Transatlantický environmentální dialog.

1.15 EHSV považuje za vhodné a účelné, aby se zintenzívnila vědecká a kulturní spolupráce (kulturní dialog) mezi EU a USA jakožto základ pro větší vzájemné porozumění a lepší politickou spolupráci. EU a USA musejí společně usilovat o podporu kreativity nejen na poli vědy, techniky a inovací, ale zvláště také v umělecké oblasti, aby se přispělo k tvorbě nových hodnot, k růstu a k obohacení lidí.

2. Východiska

2.1 Vztahy mezi EU a Spojenými státy se v současnosti uskutečňují v novém kontextu a čelí rostoucím výzvám a očekáváním. Zvolení prezidenta OBAMY vzbudilo po celém světě velká očekávání a novou vlnu optimismu, pokud jde o potenciál transatlantických vztahů. V řadě oblastí, od společné reakce na současnou finanční a hospodářskou krizi až po otázku změny klimatu, podporu lidských práv či bilaterální hospodářské vztahy, panuje upřímná naděje, že EU a Spojené státy budou spolupracovat a ujmou se vedoucí úlohy. EHSV ve svém stanovisku [1] z roku 2004 určil řadu otázek, včetně potřeby zlepšit globální řízení, jež by měly být zařazeny do transatlantické agendy. Nedávné události podtrhují význam spolupráce v této oblasti.

2.2 Problémy, jimž EU, Spojené státy i zbytek světa v současnosti čelí, jsou závažné a je zapotřebí nový společný přístup, který by zajistil, aby světové hospodářství již nikdy nebylo vydáno na pospas řádění neregulovaného finančního kapitalismu. Transatlantické i světové hospodářství se nachází v nejpalčivější hospodářské krizi za posledních několik desetiletí, pokroku v řešení změny klimatu nelze dosáhnout bez zapojení všech aktérů a zároveň je nezbytné řešit řadu důležitých otázek zahraniční politiky na podporu míru, demokracie a lidských práv ve světě. Bez prohloubené spolupráce EU a Spojených států nebude naše úsilí k řešení těchto problémů stačit.

2.3 Evropská občanská společnost a sociální partneři mohou vzhledem k jejich reprezentativnosti a odbornosti v dané oblasti k této obnovené spolupráci významně přispět. Aby k tomu mohlo dojít, je nezbytné, aby řada politických orgánů, které zprostředkovávají dialog mezi Evropskou unií a vládou Spojených států, zlepšila zapojení všech zúčastněných subjektů.Volný pohyb občanů podporuje obchodní, kulturní a sociální výměnu a představuje významný krok ve zlepšení vztahů mezi EU a USA. Rozšíření bezvízového cestování mezi členskými státy a USA by se mělo dále rozvíjet jako jedna z politických priorit.

2.4 Doposud se dvoustranné vztahy mezi EU a Spojenými státy řídily podle Transatlantické deklarace [2] z listopadu 1990, na kterou navázala v roce 1995 Nová transatlantická agenda [3] a v květnu 1998 pak Transatlantické hospodářské partnerství [4]. Další institucionální rozvoj nastal s podepsáním Rámce pro pokročilou transatlantickou hospodářskou integraci [5] v dubnu 2007, jímž byla zřízena Transatlantická hospodářská rada [6].

2.5 Veškerá tato politická spolupráce se dosud zaměřovala více na otázky zahraniční politiky, hospodářství a obchodu než na sociální záležitosti a problematiku udržitelnosti. Kromě toho až na některé výjimky nemělo zapojení zúčastněných subjektů do vztahů EU a Spojených států velkou váhu, přestože mají tyto subjekty silnou tradici v řadě evropských zemí i na úrovni EU a jsou na těchto úrovních aktivní. EHSV vyzývá EU a Spojené státy, aby se zároveň s posilováním a podporou dobře fungujících oblastí v tomto novém období transatlantické spolupráce zabývaly i oblastmi, které je zapotřebí zlepšit.

2.6 Toto stanovisko se nebude zabývat všemi aspekty transatlantických vztahů. Nebude se věnovat Kanadě a zaměří se na několik otázek týkajících se vztahů EU-USA, jako je mnohostrannost, obchod, transatlantická hospodářská spolupráce, celosvětová změna klimatu a zapojení zúčastněných subjektů. Vztahy mezi EU a Kanadou by měly být předmětem nového samostatného stanoviska EHSV.

3. Mnohostrannost

3.1 Vztahy EU a Spojených států se v posledních letech vyznačovaly odlišným přístupem k mnohostranným institucím. Existují pádné důvody, na jejichž základě se můžeme domnívat, že nová vláda Spojených států bude prosazovat politiku výraznější angažovanosti vůči tradičním partnerům i mezinárodním organizacím. EHSV vyzývá politické činitele EU, aby v dohodě

(1) Stanovisko EHSV k transatlantickému dialogu: jak zlepšit transatlantické vztahy, CESE 855/2004.

(2) Transatlantická deklarace o vztazích mezi ES a USA (1990), http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf.

(3) Viz http://eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=2602&Itemid=9.

(4) Viz http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf.

(5) Viz http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/April/0430-RAA/022Framework1.pdf.

(6) Viz http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/inter_rel/tec/index_en.htm.

se Spojenými státy a ve spolupráci s nimi využili příležitosti a prosadili nutné reformy s cílem posílit systém OSN, včetně MOP, Mezinárodního trestního soudu, WIPO, G8, G20, WTO, Světové banky a MMF, a dosáhnout toho, aby tyto organizace účinněji řešily dlouhodobé problémy plynoucí z globalizace a současné celosvětové finanční krize. EHSV podporuje nedávný návrh, který kancléřka Merkelová přednesla v lednu Paříži, a sice aby byla v rámci systému OSN vytvořena hospodářská a sociální rada bezpečnosti. Ta by měla mít stejnou pozici jako Rada bezpečnosti.

3.2 Jedním z ponaučení z vývoje vztahů mezi EU a Spojenými státy za poslední roky je to, že pokud nejsou EU a Spojené státy schopny dosáhnout konsenzu, nelze vyřešit velké celosvětové problémy. Aby se tato situace s novou vládou zlepšila, měly by EU a Spojené státy těsněji spolupracovat na definování společných strategií pro řadu otázek v oblasti bezpečnosti ve světě a lidských práv.

3.3 Transatlantické řízení není alternativou, nýbrž doplňkem k mnohostranným vztahům EU i Spojených států. Tyto dva celky jsou v celosvětovém měřítku i nadále nejvýznamnějšími aktéry, a je proto nezbytné, aby spolupracovaly, chtějí-li v jakékoli mezinárodní problematice dosáhnout pokroku, ať jde o řízenou liberalizaci obchodu či o důslednější uplatňování určitých politik v oblasti práce či ochrany životního prostředí.

3.4 K tomu, aby EU a Spojené státy mohly prokázat, že jsou schopny vedení na celosvětové úrovni, je nutno, aby plně dodržovaly a prováděly vícestranné dohody. V prvé řadě by EU, její členské státy i Spojené státy měly ratifikovat a provést všechny úmluvy MOP [1] a rozhodnutí WTO.

4. **Hospodářská spolupráce**

4.1 *Finanční a hospodářská krize*

4.1.1 Vzhledem k tomu, že svět čelí nejhlubší finanční krizi a nejtěžším hospodářským podmínkám za poslední desetiletí, intenzita transatlantické hospodářské spolupráce se musí zvýšit. V prvé řadě to znamená, že přijímání opatření v měnové a daňové oblasti musí na obou stranách probíhat koordinovaně, s cílem zajistit účinnost těchto opatření v našich vzájemně propojených ekonomikách. EHSV má obavy, že tato koordinace byla dosud nedostatečná. EU a Spojené státy se musí společně s dalšími významnými hospodářskými aktéry v těchto oblastech více angažovat, zejména prostřednictvím G20, aby se naše hospodářství posunulo kupředu. Americký plán obnovy a reinvestování schválený v únoru 2009 a plán evropské hospodářské obnovy, který Evropská rada schválila v prosinci 2008, se značně podobají, ačkoli evropskému plánu chybí jednoznačné zaměření. Tyto plány by měly být realizovány tak, aby se vzájemně doplňovaly a zabránily protekcionistickým opatřením.

4.1.2 Druhým krokem na cestě k obnově je stanovení nového společného přístupu, který by zajistil efektivní a účinnou regulaci celosvětového finančního systému, aby hospodářství nebylo už nikdy ohroženo přílišným riskováním. Obě strany přijímají regulační opatření a je zapotřebí úzká koordinace, aby se zamezilo zbytečným rozdílům. Tím dále roste význam Transatlantické hospodářské rady a rámce z roku 2007, který provádí.

4.2 *Transatlantická hospodářská rada*

4.2.1 Cílem Rámce pro pokročilou transatlantickou hospodářskou integraci je dosáhnout hlubší transatlantické hospodářské integrace a růstu, ze kterého budou čerpat výhody naši občané a který bude přínosem pro konkurenceschopnost našich ekonomik. Toho má být dosaženo pod dohledem Transatlantické hospodářské rady, která se schází nejméně jednou ročně a je oprávněna dohlížet v zájmu urychlení pokroku nad činností uvedenou v rámci, stanovovat průběžné cíle a napomáhat společným krokům. Takový mandát dává Transatlantické hospodářské radě značnou pravomoc k řízení transatlantické hospodářské integrace, zvláště v období krize.

4.2.2 Základem tohoto rámce je myšlenka regulativní spolupráce. Evropská unie a Spojené státy mají mnoho společného, pokud jde o hodnoty, z nichž vycházejí ve svém přístupu k regulaci svých ekonomik. Sdílíme názor, že cílem regulace je zaručit vysokou úroveň ochrany životního prostředí, bezpečnost a zdraví lidí i zvířat a také hospodářskou a právní jistotu. Dále jsme toho názoru, že regulace by měla těchto výsledků dosáhnout co možná nejúčinnějším způsobem, který by způsobil co nejmenší narušení hospodářské činnosti a vycházel by z nejkvalitnějších odborných poznatků. Pravdou je, že jak dokazují případy předložené WTO, existují určité rozdíly a některé z nich jsou způsobeny rozdílným postojem občanů. V mnoha případech však EU a Spojené státy zaujímají odlišný přístup, a to jen z důvodu nedostatečné konzultace – mezi regulačními orgány a občanskou společností. Regulativní spolupráce znamená pracovat společně, a to i díky kontaktům s občanskou společností, a snažit se společně pojmenovat sociální, environmentální a hospodářské problémy a nalézt jejich řešení.

[1] Pro více informací o stavu ratifikace úmluv MOP viz *Information document on ratifications and standards related activities, Report III* (Informační dokument o ratifikačních a standardizačních činnostech, Zpráva III (2. část), Mezinárodní konference práce, 97. zasedání, 2008.

4.2.3 Jednou z oblastí, pro níž by mohlo být zintenzivnění kontaktů s občanskou společností přínosem, je bezpečnost potravin. Vztahy mezi EU a Spojenými státy dlouho narušovala řada rozdílů v této oblasti, jako v případě předpisů o hormonech v hovězím mase a ošetřování kuřecího masa proti mikrobům. EU nebyla v těchto případech připravena akceptovat standardy Spojených států. K výraznějším sporům pak došlo v souvislosti s používáním geneticky modifikovaných organismů v potravinách.

4.2.4 Transatlantická hospodářská rada se dosud sešla třikrát, naposledy dne 12. prosince 2008 ve Washingtonu, DC. Navzdory své krátké existenci se zasadila o významný pokrok v oblastech, které jsou pro hospodářské společenství klíčové:

— Dosáhla vzájemného uznání mezinárodních norem finančního výkaznictví a účetních norem Spojených států orgány EU i Spojených států, což evropským podnikům ušetřilo miliardy.

— Díky diskusím v rámci Transatlantické hospodářské rady koordinovaly EU a Spojené státy svůj přístup k otázce státních investičních fondů.

— V otázce bezpečnosti se obě strany dohodly na tom, že vypracují společný plán, který již v tomto roce povede ke vzájemnému uznání příslušných programů EU a Spojených států pro přepravce. Znamená to, že v budoucnosti budou společnosti moci zaručit nejpřísnější bezpečnostní standardy a zapojí se jen do jednoho programu pro bezpečnost v přepravě.

— Fórum na vysoké úrovni Transatlantické hospodářské rady pro regulativní spolupráci hledá společný základ pro regulační orgány v takových otázkách, jako je hodnocení dopadu a posouzení rizik a bezpečnost výrobků dovážených z Číny a jiných zemí.

4.2.5 Transatlantická hospodářská rada má před sebou důležité úkoly a také příležitost, jak posílit svou činnost.

— Řešení světové finanční krize a jejích důsledků pro širší ekonomiku si vyžádá nové systémy regulace na obou stranách Atlantického oceánu. Tato regulace je jistě nezbytná a měla by být přiměřená ambiciózním cílům, které mají být dosaženy. Především by však měla být koordinována mezi dvěmi světovými centry finančního dění.

— Vzhledem k tomu, že EU a dnes i Spojené státy vyvíjejí maximální úsilí, aby vyřešily otázku změny klimatu, vyvstane v oblasti regulace řada otázek – například normy pro čistá paliva a technické aspekty systému obchodování s emisemi. Transatlantická hospodářská rada bude muset zajistit maximální efektivitu a hospodářskou účinnost tohoto úsilí tím, že zamezí vzájemně nekompatibilním přístupům.

— Nové iniciativy v oblasti bezpečnosti, jako jsou právní předpisy USA o 100 % rentgenové kontrole nákladu z roku 2007, nepoužívají správné nástroje k posílení bezpečnosti a vedou k vytváření nových překážek obchodu.

— Po celém světě se stále rozmáhá porušování práva duševního vlastnictví. Transatlantická hospodářská rada musí i nadále zvyšovat společné úsilí o prosazení práva v hlavních problematických oblastech, jako je Čína. V rámci svých diskuzí by se měla zaměřit i na to, jak zajistit ochranu práva duševního vlastnictví při poskytování přístupu k cenově dostupným lékům.

— Transatlantická hospodářská rada má rozsáhlý program pro své iniciativy v oblasti regulativní spolupráce. Stále přetrvávají značné, i když zbytečné rozdíly ve způsobech, jakými regulační orgány EU a Spojených států vytvářejí nové právní předpisy – posuzování rizika, kvalita vedeného výzkumu, konzultace zúčastněných subjektů atd. Pokud chceme skutečně posílit hospodářskou integraci, je zapotřebí dosáhnout v těchto oblastech většího pokroku.

— Transatlantická hospodářská rada musí také zlepšit své mechanismy spolupráce. Je nezbytné, aby měla k dispozici více zdrojů a lépe definovanou strukturu – například jasnější kritéria pro zařazování nových témat do svého programu a jednoznačnější mandát k podpoře regulačních orgánů, aby bylo možné vyřešit rozdíly mezi nimi. Na obou stranách je rovněž zapotřebí posílit úlohu zákonodárců v tomto procesu.

— Klíčovým prvkem bude posílení konzultace zúčastněných subjektů, a to pomocí zvýšení její transparentnosti a koordinace (viz 6. oddíl stanoviska).

4.2.6 Pro dosažení těchto i dalších cílů je klíčové, aby činnost Transatlantické hospodářské rady pokračovala a byla rozvíjena i za nové vlády Spojených států a nové Komise a Evropského Parlamentu. EHSV očekává, že nová vláda USA co nejdříve jmenuje nového spolupředsedu Transatlantické hospodářské rady zastupujícího Spojené státy, aby tak Rada mohla pokračovat ve své důležité práci.

4.3 *Obchod*

4.3.1 Současné hospodářské problémy ve světě by se při jakémkoli návratu k protekcionismu ještě daleko více prohloubily, jak tomu bylo během hospodářské krize ve třicátých letech 20. století. EHSV vyzývá EU a Spojené státy, aby úzce spolupracovaly s cílem splnit závazky, jež byly v této souvislosti učiněny na summitu vedoucích představitelů zemí G20 dne 15. listopadu 2008, udělaly vše, co je v jejich silách, aby se pokusily co nejdříve úspěšně zakončit jednací kolo z Dohá a zabránily vzniku nových překážek obchodu či investicím. Vzhledem k tomu, že tendence chránit domácí podniky se stupňuje, budou muset EU a Spojené státy spolupracovat, aby dosáhly toho, že hlavní obchodní partneři dostojí svým obchodním závazkům, a především, aby šly ostatním příkladem a – na rozdíl od výsledku nedávných jednání v americkém Kongresu – je odradili od zavádění politik, jež mohou omezit přístup k investičním trhům či trhům s veřejnými zakázkami. Rovněž očekáváme, že se EU a Spojené státy budou zabývat otázkou, jak znovu povzbudit světový obchod, a posílit tak celosvětová obchodní jednání zahrnutím problematiky udržitelného rozvoje a sociálních norem.

4.3.2 Názory nové vlády Spojených států na tuto otázku budou pro jejich obchodní partnery srozumitelnější, nicméně již teď se zdá, že společně s otevřeným přístupem k obchodu mají v plánu klást větší důraz na environmentální a sociální otázky, jež s obchodem souvisejí.

4.3.3 EHSV takový přístup k mezinárodnímu obchodu velmi vítá a doporučuje, aby EU podpořila jakýkoli postup, jehož cílem bude prosadit obchodní dohody, které zlepší jak nabídku, tak poptávku po řádné správě věcí veřejných na národní i mezinárodní úrovni, a aby se zabývala pracovním právem a ochranou životního prostředí.

5. Celosvětová změna klimatu

5.1 Evropské země zastávaly po dlouhou dobu přední úlohu v politikách v oblasti klimatu. Očekávaly, že Spojené státy se k nim připojí se svými ambiciózními iniciativami. Nová vláda Spojených států přislíbila, že bude věnovat řešení celosvětové změny klimatu mimořádné úsilí. EHSV očekává nové a přísnější politiky USA na snížení emisí skleníkových plynů. Kromě toho, že plánuje zavést systém stanovující limity pro obchodování s emisemi „cap-and-trade“, který omezuje emise oxidu uhličitého (CO_2) z velkých průmyslových odvětví, zvýší Obamova vláda pravděpodobně investice do obnovitelných zdrojů energie. Opatření na obnovení růstu by měla být – v celosvětovém měřítku – využita jako příležitost vytvořit ekologická pracovní místa a přesměrovat investice a inovace tímto směrem.

5.2 EHSV vítá plány vlády Spojených států investovat do vlastních účinných a čistých technologií a využívat přitom politiky pomoci a pobídky na podporu vývozu s cílem pomoci rozvojovým zemím přeskočit etapu vývoje náročnou na energii založenou na uhlíku. EHSV rovněž vítá požadavky přijmout závazné a vymahatelné závazky v oblasti snižování emisí.

5.3 EHSV nabádá Spojené státy, aby se zúčastnily konference OSN v Kodani v prosinci 2009 a zaujaly silnou a jasnou vyjednávací pozici, což by sblížilo postoje Spojených států a EU v rámci přípravy na nový mezinárodní rámec upravující snižování emisí v období po vypršení platnosti Kjótského protokolu. EU očekává pevné odhodlání a podporu jednání o Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC).

5.4 Pokud jde o EU, EHSV vyzývá členské státy, aby v zájmu soudržnějšího přístupu k plnění cílů EU v oblasti klimatu dosáhly konsenzu ohledně ukončení napětí mezi hospodářskou konkurenceschopností a výraznějšími ústupky v oblasti životního prostředí a aby v době světové hospodářské krize nesnižovaly investice do nových výzkumných iniciativ zaměřených na nové ekologičtější technologie.

5.5 EHSV vyzývá Komisi EU i novou vládu Spojených států, aby do příprav na konferenci OSN v Kodani v prosinci roku 2009 aktivně zapojily environmentální nevládní organizace a sítě i zúčastněné subjekty z řad podniků a odborů a aby obnovily transatlantický environmentální dialog (TEAD), který by mohl sloužit jako koordinační orgán zúčastněných subjektů v oblasti ochrany životního prostředí a jako partner těchto příprav.

6. Zapojení zúčastněných subjektů

6.1 Zapojení zúčastněných subjektů do tvorby politických rozhodnutí má v EU a Spojených státech odlišnou tradici. V Nové transatlantické agendě se EU a Spojené státy zavázaly k systematické spolupráci, mj. při budování mezilidských kontaktů přes Atlantik. V důsledku toho byla vytvořena řada dialogů občanské společnosti mezi pracovními, spotřebitelskými a environmentálními skupinami.

Transatlantické dialogy zřízené ve druhé polovině devadesátých let nebyly stejně aktivní a do stejné míry zapojeny do struktur spolupráce mezi EU a Spojenými státy, zejména do vrcholných schůzek mezi EU a Spojenými státy, které byly jednostranně zaměřeny na transatlantický obchodní dialog. Poradní skupina Transatlantické hospodářské rady navíc zahrnuje pouze transatlantický obchodní dialog, transatlantický dialog mezi spotřebiteli a transatlantický dialog zákonodárců. Dva další dialogy – transatlantický dialog mezi odbory a transatlantický environmentální dialog – byly vyloučeny, aniž by příslušné zúčastněné subjekty byly konzultovány.

6.2 Evropský parlament v této souvislosti ve svém usnesení ze dne 8. května 2008 o Transatlantické hospodářské radě požadoval, aby se předsedové transatlantického dialogu mezi odbory a transatlantického environmentálního dialogu stali členy této poradní skupiny. EHSV tuto výzvu Evropského parlamentu jednoznačně podporuje a vyzývá Transatlantickou hospodářskou radu, aby přezkoumala své pracovní postupy, které přijali spolupředsedové Transatlantické hospodářské rady v Berlíně dne 28. června 2007.

6.3 V nových pracovních postupech musí být také lépe upravena transparentnost a koordinace s poradci, včetně udělování přístupu k dokumentům a včasného oznamování o konání schůze.

6.4 EHSV podporuje nový požadavek Evropského parlamentu uvedený v návrhu jeho zprávy o stavu transatlantických vztahů po volbách v USA zlepšit na obou stranách porozumění občanské společnosti [1]. EHSV se do tohoto procesu musí zapojit.

6.5 Nejrůznější zájmové skupiny, které se dialogů účastní, již mají předchozí zkušenost s budováním nadnárodních sítí. Iniciativy, které EU a Spojené státy přijaly v devadesátých letech minulého století s cílem zohlednit nové skutečnosti evropské integrace, vytvořily rovněž nové příležitosti pro transatlantické organizace občanské společnosti [2].

6.6 Čtyři výše uvedené dialogy zahájily svou činnost s různým úspěchem a nerovnou podporou politických představitelů na obou stranách Atlantiku. Transatlantický dialog mezi spotřebiteli funguje dobře a je velmi aktivní při přípravě vrcholných schůzek EU a Spojených států i při práci Transatlantické hospodářské rady.

6.7 Transatlantický environmentální dialog byl bohužel po poměrně úspěšném zahájení činnosti po dvou letech pozastaven. Pádným důvodem pro jeho obnovení je nutnost poskytovat podněty pro Transatlantickou hospodářskou radu a vrcholné schůzky EU a Spojených států. EHSV jednoznačně doporučuje vytvoření mechanismů pro dostatečné financování dialogů a začlenění transatlantického dialogu mezi odbory a transatlantického environmentálního dialogu (po jeho obnovení) do poradní skupiny Transatlantické hospodářské rady.

6.8 EHSV si je vědom toho, že dvoustranné transatlantické vztahy nemusí pro některé organizace občanské společnosti nutně představovat nejpřirozenější způsob nadnárodní spolupráce. V případě odborů a environmentálních skupin si transatlantické fórum musí poradit nejen s domácími otázkami, ale i s celosvětovými tématy, jako je změna klimatu či právo na sdružování v rozvojových zemích. Zapojení širšího okruhu zúčastněných subjektů do dvoustranných vztahů mezi EU a Spojenými státy nicméně dodává celému procesu podporu občanů a demokratickou legitimitu. EHSV nabádá EU a Spojené státy, aby proces transatlantického dialogu více zpřístupnily a otevřely a zvýšily zapojení zúčastněných subjektů z občanské společnosti.

6.9 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby v blízké budoucnosti zorganizovala setkání subjektů zúčastněných v transatlantických vztazích za účelem posouzení nové situace, výměny názorů na kroky, které je třeba uskutečnit v souvislosti s novými iniciativami, a ke koordinaci těchto kroků. Pokud jde o účast občanské společnosti, EHSV nabízí aktivní zapojení do takové iniciativy.

6.10 Komise ve svém sdělení z 18. června 2005 (KOM(2005) 196) činí některé zajímavé návrhy, například ohledně podpory dialogu mezi zástupci sociálních partnerů z EU a Spojených států, včetně třístranné konference ke vztahům mezi sociálními partnery. Tyto návrhy, k jejichž realizaci nikdy nedošlo, by měly být přezkoumány – výměny mezi sociálními partnery z EU a USA by mohly být mimořádně užitečné v souvislosti s návrhy Spojených států na zavedení zákona o svobodné volbě zaměstnanců.

---

(1) Návrh zprávy o stavu transatlantických vztahů po volbách v USA (2008/2199(INI)).

(2) Stručné shrnutí týkající se dialogů viz stanovisko EHSV k transatlantickému dialogu: jak zlepšit transatlantické vztahy, které vypracovala Eva Belabedová a bylo přijato dne 3. června 2004. Úř. věst. C 241, 28.9.2004.

6.11 EHSV naváže kontakty s hospodářskými a sociálními partnery ze Spojených států (podniky, odbory, zemědělci, spotřebiteli atd.) s cílem zjistit jejich zájem o organizaci dialogu o několika konkrétních otázkách, jako je například změna klimatu nebo obchod a udržitelný rozvoj, které by byly zajímavé pro obě strany Atlantiku. Cílem takového dialogu je zapojit současně všechny různé zúčastněné subjekty, narozdíl od stávajících dialogů, které fungují v rámci vlastních pravomocí a členských organizací. EHSV naváže kontakty s Evropskou komisí a vládou Spojených států s cílem získat podporu těchto subjektů a zjistit jejich zájem.

6.12 EHSV bude důkladně sledovat vytváření poradních skupin ve vládě Spojených států s cílem nalézt možné partnery v jednotlivých oblastech. Zaměří se také na to, jak lépe podporovat výměnu znalostí a zkušeností se zúčastněnými subjekty z občanské společnosti ve Spojených státech. V této souvislosti se navrhuje, aby specializovaná sekce Vnější vztahy vytvořila dočasnou neformální kontaktní skupinu, která by dohlížela na činnost EHSV v oblasti transatlantických vztahů. Pokud se tato zkušenost ukáže jako užitečná, mohla by pak být vytvořena stála a formální kontaktní skupina.

6.13 Evropský parlament ve svém návrhu zprávy trvá na tom, že je nezbytné nahradit Novou transatlantickou agendu z roku 1995 novou Dohodou o transatlantickém partnerství, která by poskytla stabilnější a aktuálnější základ pro tyto vztahy ([1]). EHSV jednoznačně podporuje takové výzvy a doufá, že v případě projednávání tohoto nového nástroje budou od samého počátku do procesu zapojena příslušná zájmová společenství z americké i evropské občanské společnosti. Zapojení aktérů organizované občanské společnosti by jen dále posílilo a zlepšilo institucionální struktury.

6.14 Takový posílený dialog by aktivoval občanskou společnost na obou stranách Atlantiku, a tím zvýšil efektivitu sítí a podpořil výměnu názorů v rámci transatlantických sítí občanské společnosti i mezi nimi, včetně dialogů. Zajistil by přístup k vládě na vysoké úrovni a posílil vztahy mezi těmito sítěmi, dialogy a vládami.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Návrh zprávy Evropského parlamentu o stavu transatlantických vztahů po volbách v USA (2008/2199(INI)).

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

452. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ 24. A 25. BŘEZNA 2009

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k bílé knize o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES

KOM(2008) 165 v konečném znění

(2009/C 228/06)

Dne 2. dubna 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„ílé knihy o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES"

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou odkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan ROBYNS DE SCHNEIDAUER.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 54 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Právo na účinnou právní ochranu je základní právo uvedené v Listině základních práv Evropské unie. Proto ESHV trvá na podpoře přístupu občanů k tomuto právu, zvláště jedná-li se o nápravu porušení antimonopolních pravidel; takové jednání totiž poškozuje nejen samotné konkurenty, kteří respektují pravidla hry, ale rovněž spotřebitele, MSP a pracovníky dotčených podniků, jelikož ohrožují jejich pracovní místa a kupní sílu. EHSV vítá bílou knihu Komise a v tomto smyslu ji podporuje. Zdůrazňuje, že je nezbytné, aby existovaly účinnější prostředky, které by osobám poškozeným porušením antimonopolních pravidel umožnily získat plnou náhradu způsobené škody, v souladu s judikaturou Soudního dvora Evropských společenství. Vyvážený systém, který bude zohledňovat zájmy všech, je nezbytný pro společnost jako celek.

1.2 Je zapotřebí zachovat hlavní zásadu politiky hospodářské soutěže, podle které Komise a orgány členských států pro ochranu hospodářské soutěže důsledně prosazují používání článků 81 a 82 Smlouvy o ES ve veřejné sféře. Výbor je si vědom toho, že soukromé vymáhání individuálních či kolektivních práv ze strany poškozených osob, jež se domáhají plné náhrady, má řadu překážek a zábran, a vítá snahy Komise o řešení těchto problémů. Tyto žaloby o náhradu škody jsou nezbytnou součástí účinného používání článků 81 a 82 Smlouvy o ES a doplní působení veřejných orgánů v této oblasti, ale nikdy jej nebudou moci nahradit či ohrozit. Kromě toho bude mít v budoucnosti zlepšení kompenzačních mechanismů pozitivní dopad v tom, že bude odrazovat od dalšího porušování předpisů.

1.3 EHSV považuje za nezbytný právní rámec, který by zlepšil právní podmínky, za nichž mohou poškození uplatňovat Smlouvou zaručené právo na náhradu všech škod vzniklých v důsledku porušení antimonopolních pravidel ES. Proto je třeba na úrovni Společenství a členských států přijmout nezbytná opatření, závazná i nezávazná, na zlepšení soudních postupů v Evropské unii, a dosáhnout účinné minimální ochrany práva poškozených. Mimosoudní vyrovnání mohou být pouze doplňkem soudního řízení. Ta mohou být zajímavou alternativou, protože nabízí méně formální a méně nákladný postup – za předpokladu, že obě zúčastněné strany budou opravdu ochotné spolupracovat, a pouze tehdy, když je dostupná účinná soudní náprava.

1.4 Co se týče kolektivních žalob, EHSV se domnívá, že je nezbytné zavést vhodné mechanismy pro jejich účinné podávání, a to na základě evropského pojetí a na základě opatření zakořeněných v evropské právní kultuře a tradici, tak aby byl umožněn přístup ke spravedlnosti subjektům, které jsou k tomu ze zákona kvalifikovány, a skupinám poškozených osob. Následná opatření by měla zajistit vhodnou ochranu před zaváděním prvků, jež v jiných právních systémech prokázaly vyšší pravděpodobnost zneužití. EHSV vyzývá Komisi ke koordinaci s iniciativami k usnadnění poskytování náhrady, konkrétně s iniciativou probíhající v rámci GŘ SANCO.

1.5 Návrhy bílé knihy pokrývají složitý právní rámec, který ovlivňuje vnitrostátní procesněprávní systémy a, mimo jiné, pravidla týkající se práva podat žalobu, zpřístupňování, zavinění a nesení nákladů.

1.6 Přístup k důkazům a jejich zpřístupňování mezi stranami by mělo být založeno na prokazování skutečností, o něž se žaloba opírá, a na přísné soudní kontrole odůvodněnosti nároku a přiměřenosti žádosti o zpřístupnění důkazů.

1.7 Výbor žádá Komisi, aby na bílou knihu navázala a navrhla přiměřená opatření, která by umožnila splnění cílů knihy a zároveň respektovala zásadu subsidiarity, aniž by však uplatňování této zásady stálo v cestě odstraňování překážek v přístupu k účinným nápravným mechanismům pro plné odškodnění postižených za škodu vzniklou porušením antimonopolních pravidel.

2. **Úvod**

2.1 EHSV zdůrazňuje, že jedinci nebo společnosti, kteří jsou poškozeni porušením práv hospodářské soutěže, musí mít možnost žádat o náhradu tu stranu, která škodu způsobila. V tomto ohledu si je Výbor vědom skutečnosti, že pojistitelé neposkytují pojištění následků – většinou náhrady – úmyslného chování, jež porušuje antimonopolní pravidla. Je přesvědčen, že tato skutečnost přispívá k odrazujícímu účinku na společnosti, jelikož ty, které porušují antimonopolní pravidla, budou muset plně hradit způsobenou škodu a platit pokuty, které z toho vyplynou.

2.2 Jak výbor již dříve poznamenal ([1]), politika hospodářské soutěže je úzce spjata s ostatními politikami, jako je politika vnitřního trhu a spotřebitelská politika. Proto bychom měli co nejvíce usilovat o koordinaci iniciativ k usnadnění poskytování náhrady.

2.3 Soudní dvůr Evropských společenství zaručil právo poškozených – ať už občanů či podniků – na odškodnění v případě škod vzniklých v důsledku porušení předpisů antimonopolních pravidel Společenství ([2]).

2.4 V důsledku veřejné diskuse, jež vznikla v reakci na zveřejnění zelené knihy Komise z roku 2005 Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES ([3]), EHSV ([4]) stejně jako Evropský parlament ([5]) podpořily stanovisko Komise a požádaly ji, aby připravila konkrétní opatření. EHSV konkrétně iniciativu Komise přivítal, upozornil na překážky, se kterými se v té době setkávali poškození, kteří se snažili získat náhradu škody, a připomněl zásadu subsidiarity.

2.5 V dubnu 2008 představila Komise konkrétní návrhy ve své bílé knize ([6]). Kniha rozebírá problémy související s žalobami o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel a předkládá opatření k usnadnění takových žalob. Navrhovaná opatření a politické kroky se týkají devíti

([1]) Úř. věst. C 162, 25.6.2008, Franco Chiriaco, stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise – Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2006, KOM(2007) 358 v konečném znění, bod 7.1.1, Brusel, 13.2.2008.

([2]) Za všechny ostatní viz rozsudky „Courage a Crehan" (Věc C-453/99) a „Manfredi" (Spojené věci C 295/4 až C-298/04).

([3]) KOM(2005) 672 v konečném znění, Zelená kniha *Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES*, Brusel, 19.12.2005, s 1–13.

([4]) Úř. věst. C 324, 20.12.2006, María SÁNCHEZ MIGUEL, stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize – Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES, Brusel, 26.10.2006, s. 1–10.

([5]) Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. dubna 2007.

([6]) KOM(2008) 165 v konečném znění, bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel, Brusel, 2.4.2008.

témat. Jsou to: právo podat žalobu; přístup k důkazům; závaznost rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže; požadavek zavinění; náhrada škody; přenos navýšené ceny; promlčecí lhůty; náklady související s žalobami o náhradu škody; vazba mezi programy shovívavosti a žalobami o náhradu škody.

2.6 Komise vedla za účelem přípravy bílé knihy široké konzultace se zástupci vlád členských států, soudci vnitrostátních soudních orgánů, zástupci podniků, spotřebitelských sdružení, právníků a mnoha dalších zainteresovaných stran.

2.6.1 Nenarušená hospodářská soutěž je nedílnou součástí vnitřního trhu a má velký význam při provádění Lisabonské strategie. Hlavním cílem bílé knihy je zlepšit právní podmínky, za nichž mohou poškození uplatňovat Smlouvou zaručené právo na náhradu všech škod vzniklých v důsledku porušení antimonopolních pravidel ES. Řídící zásadou je proto plné odškodnění.

2.6.2 Bílá kniha se zabývá těmito aspekty:

— právo podat žalobu, nepřímí odběratelé a kolektivní vymáhání;

— přístup k důkazům: zpřístupňování důkazů mezi stranami;

— závaznost rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže;

— požadavek zavinění;

— škoda a újma;

— přenos navýšené ceny;

— promlčecí lhůty;

— náklady související s žalobami o náhradu škody;

— vazba mezi programy shovívavosti a žalobami o náhradu škody.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV je zastáncem účinnějšího systému, jenž zajistí osobám poškozeným porušením antimonopolních pravidel ES spravedlivou náhrady škody. V současné době mohou osoby poškozené porušením antimonopolních pravidel žádat náhradu škody prostřednictvím občanskoprávních a procesněprávních předpisů svého členského státu. Nicméně takový postup často nestačí k zajištění účinné náhrady především v případech, kde škodu stejné povahy utrpěl větší počet poškozených.

3.2 Výbor uznává důležitost otázek vyvolaných bílou knihou. Následující připomínky se zaměřují na témata, jež EHSV v současné diskuzi považuje za nejvýznamnější. Výbor žádá Komisi, aby zajistila, že ve všech členských státech EU bude dostupná účinná náhrada škody obětem porušení hospodářské soutěže, a žádá, aby Komise k bílé knize navrhla nutná návazná opatření na evropské úrovni. Zdůrazňuje, že při zvažování konkrétních návrhů na úrovni EU by se mělo přihlížet k zásadě subsidiarity a upozorňuje, že tyto návrhy by měly být kompatibilní s právními a procesními systémy členských států.

3.3 EHSV se domnívá, že poškozené osoby musí obdržet plnou náhradu reálné hodnoty utrpěné ztráty, která zahrnuje nejen skutečnou ztrátu či hmotnou a morální újmu, ale rovněž ušlý zisk a právo na úroky.

3.3.1 EHSV považuje za vhodné, aby opatření Společenství ze strany Komise vzala v úvahu dva vzájemně se doplňující nástroje:

— za prvé, kodifikovat současné acquis communautaire o rozsahu škod, za něž mohou osoby poškozené porušením antimonopolních pravidel získat náhradu, do jednoho právního nástroje Společenství;

— za druhé, vypracovat rámec nezávazného charakteru pro vyčíslení náhrady škody, například prostřednictvím přibližných metod výpočtu nebo zjednodušených pravidel odhadu ztrát.

3.4. EHSV se domnívá, že přístup k náhradě škod by měl být umožněn všem poškozeným, kteří prokážou dostatečnou příčinnou souvislost s daným porušením antimonopolních pravidel. Je ovšem samozřejmě nutné předejít situacím, které by mohly vést k bezdůvodnému obohacení, například u odběratelů, kteří přenesli navýšenou cenu na další osoby. EHSV má za to, že nezávisle na tom, na jaké úrovni se přijímá opatření (vnitrostátní či Společenství), měly by žalované strany mít v případě žádosti o kompenzaci navýšené ceny právo dovolávat se na svou obhajobu přenosu takové ceny na další osobu. Důkazní břemeno při takové obhajobě by nemělo být lehčí než to, které nese žalobce ve vztahu k prokázání škody.

3.5 Vzhledem k současnému nesouladu co se týče počítání promlčecích lhůt, je třeba v zájmu právní jistoty tato kritéria sjednotit. EHSV tedy navrhuje, aby:

— v případě trvajícího nebo opakovaného porušení antimonopolních pravidel promlčecí lhůta nezačala běžet přede dnem, kdy toto jednání skončilo nebo kdy se poškozený o tomto jednání a o způsobené škodě nesporně dozvěděl;

— v každém případě začala běžet nová promlčecí lhůta v délce nejméně dvou let, jakmile rozhodnutí o porušení antimonopolních pravidel, z něhož vychází následná žaloba, nabude právní moci.

3.6 *Interakce mezi veřejným vymáháním a žalobami o náhradu škody*

3.6.1 Je ve veřejném zájmu, aby hlavní odpovědnost za regulaci trhů a uplatňování soutěžních pravidel v EU i nadále zůstala na veřejných orgánech. Proto se EHSV domnívá, že jakékoli budoucí opatření by mělo podpořit účinné veřejné vymáhání a zároveň usnadnit osobám poškozeným porušením antimonopolních pravidel získání náhrady škody. Veřejné vymáhání hraje nezbytnou roli v boji proti chování, jež je neslučitelné s hospodářskou soutěží tím více, že Komise a vnitrostátní orgány na ochranu hospodářské soutěže požívají výjimečných vyšetřovacích pravomocí a pravomocí pro řešení sporů.

3.6.2 Zatímco veřejné vymáhání se soustřeďuje na dodržování a odrazování, cílem žalob o náhradu škody je poskytnout úplné odškodné za utrpěnou újmu. Toto úplné odškodné zahrnuje vlastní újmu, ušlý zisk a úroky.

3.6.3 Při hodnocení opatření souvisejících se skutečným či úplným odškodněním EHSV očekává, že navrhovaný rámec poskytující návod pro vyčíslení náhrady škody stanoví pragmatické pokyny, které budou používat soudy členských států, jak je popsáno v bílé knize.

3.7 *Mimosoudní vyrovnání*

3.7.1 Vzhledem k tomu, že je efektivnější rámec pro soudní nápravu pro oběti porušování soutěžního práva nezbytně potřebný, EHSV souhlasí s tím, že Komise podněcuje členské státy k tomu, aby si vytvořily procesní pravidla podporující řešení sporů. Coby alternativa k soudní nápravě by mimosoudní vyrovnání mohlo hrát důležitou doplňkovou roli při poskytování náhrady poškozeným, aniž by přitom jakkoli omezovalo přístup k soudům. Je i v zájmu obou stran, jelikož může umožnit rychlejší dosažení spravedlivého řešení při nižších nákladech, v méně konfrontační atmosféře mezi stranami, a zároveň snižuje zatížení soudů. Proto EHSV vyzývá Komisi, aby podporovala využití mimosoudních systémů v EU a zlepšila jejich využívání a kvalitu. EHSV však konstatuje, že mechanismy alternativního řešení sporů mohou fungovat jako plnohodnotná alternativa zajišťující nápravu pro oběti pouze tehdy, když existují mechanismy účinné soudní nápravy, včetně kolektivních mechanismů. Pokud neexistují účinné nástroje pro soudní nápravu, jsou podněty ke spravedlivému a vhodnému urovnání sporů nedostatečné.

4. Konkrétní připomínky týkající se bílé knihy

4.1 V důsledku stávajícího značného objemu soudních případů je nutné v rámci právních řádů zavést mechanismy, které by umožnily spojit či shromáždit jednotlivé žaloby osob poškozených porušením antimonopolních pravidel.

4.1.1 EHSV sdílí názor Komise, že pro zajištění účinné kolektivní nápravy poškozeným osobám je nutné zkombinovat tyto dva vzájemně se doplňující mechanismy:

— za prvé, žaloby podané v zastoupení, které předkládají kvalifikované subjekty (sdružení spotřebitelů, sdružení na ochranu životního prostředí, podnikatelská sdružení, sdružení poškozených osob), o jejichž oprávněnosti se EHSV převážně již vyjádřil [7];

— za druhé, kolektivní žaloby, v nichž se poškození rozhodnou spojit své jednotlivé nároky na odškodnění za utrpěnou škodu do jedné žaloby.

[7] Úř. věst. C 162, 25.6.2008, Jorge PEGADO LIZ, stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Definování úlohy a úpravy skupinových žalob v oblasti spotřebitelského práva Společenství, Brusel, 14.2.2008,s. 1–21.

4.2 *Připomínky ke kolektivnímu vymáhání*

4.2.1 Prvořadým zájmem EHSV je především uspokojivá náhrada pro osoby poškozené porušením antimonopolních pravidel – poctivé konkurenty, spotřebitele, malé a střední podniky a zaměstnance příslušných podniků, kteří jsou nepřímými oběťmi praktik, jež ohrožují jejich pracovní místa a kupní sílu. Výbor vyjádřil svůj postoj k „vymezení systému kolektivních žalob a jeho role v kontextu spotřebitelského práva Společenství" ve stanovisku z vlastní iniciativy ([8]). V souladu s předchozími stanovisky Výbor uvádí, že přiznání nutnosti náhrady jde ruku v ruce s příslušnými postupy uznávajícími a potvrzujícími tato práva. Vytvoření evropské kolektivní žaloby je jednou z možných odpovědí na otázku v diskusi, jak učinit takové vymáhání účinným. EHSV se domnívá, že návazná opatření by měla být vyvážená a poskytovat účinné prostředky proti zneužití. Měla by být v souladu s ostatními návrhy na kolektivní vymáhání, především s těmi, jež probíhají na GŘ SANCO, a mělo by se o nich jednat společně a promyšleně tak, aby se předešlo zbytečnému zdvojování právních nástrojů, což by vytvářelo obrovské potíže při transpozici a aplikaci v členských státech.

4.2.2 EHSV podporuje širokou shodu evropských politiků a zainteresovaných stran na tom, že se EU musí vyvarovat rizik zneužívání, k němuž dochází v USA. Návazná opatření by měla odrážet evropské kulturní a právní tradice, jejich jediným cílem by měla být náhrada škody a měly by poskytovat spravedlivou rovnováhu mezi stranami, což by vedlo k systému chránícímu zájmy společnosti jako takové. Požaduje vyloučení režimu tzv. contingency fees, tedy odvození odměny podílem z předmětu věci, a režimů, které vzbuzují ekonomický zájem třetích stran v EU.

4.3 *Připomínky k prokazování*

4.3.1 Pro účinný přístup k důkazům, který je součástí práva na účinnou právní ochranu, je podle EHSV vhodné, aby se v případě žalob o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel v celé EU zajistila minimální úroveň zpřístupňování důkazů mezi stranami. Ke splnění tohoto cíle by mohlo napomoci rozšíření oprávnění soudců na vnitrostátní úrovni o pravomoc zpřístupňovat přesně vymezené kategorie relevantních důkazů v rozsahu stanoveném judikaturou Soudního dvora Evropských společenství, zejména pokud jde o jejich případnost, nezbytnost a přiměřenost.

4.3.2 EHSV uznává stávající překážky, jimž musí oběti čelit při prokazování věci, a oceňuje snahy Komise o zlepšení přístupu k důkazům. Zdůrazňuje, že rozdíly mezi procesními systémy členských států by neměly být zanedbány. Vymezení okruhu zpřístupňovaných důkazů by mělo být podřízené pečlivým ochranným opatřením a úměrné danému případu.

4.3.3 EHSV žádá Komisi, aby pravidla zpřístupnění důkazů podrobila pečlivým ochranným opatřením, jelikož zachovat systém, který by udržoval rovnováhu mezi účinným přístupem k důkazům a právy na obhajobu, je náročným úkolem. Konstatuje, že v tomto ohledu může pomoci přísný dohled soudce.

4.3.4 Jestliže je na úrovni Společenství shledáno, že došlo k porušení článků 81 a 82 Smlouvy o ES, mohou poškozené osoby dle čl. 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003 na toto rozhodnutí spoléhat v občanskoprávním řízení o náhradu škody jako na nezvratný důkaz. EHSV má za to, že dle zásady rovnocennosti procesněprávních norem by podobné pravidlo mělo existovat pro všechna rozhodnutí vnitrostátních orgánů na ochranu hospodářské soutěže, jež zjistí porušení článků 81 a 82.

4.4 *Připomínky k účasti a zastupování poškozených*

4.4.1 Co se týče kolektivních žalob s možností připojit se či nikoliv (opt-in a opt-out), odvolává se EHSV na výhody a nevýhody těchto mechanismů, jak jsou popsány v jeho stanovisku ze dne 14. února 2008 ([9]). V tomto stanovisku Výbor zejména vyzdvihl skutečnost, že režim opt-in sice nabízí jisté výhody, avšak jeho provádění je obtížné a nákladné, vede k procesním zdržením a není vhodný pro velký počet spotřebitelů, neboť nejsou náležitě informováni o existenci těchto postupů. Výbor upozorňuje na to, že některé členské státy zavedly různé modely soudní nápravy zahrnující jak režim opt-in, tak režim opt-out.

4.4.2 Tyto připomínky platí také pro žaloby podané v zastoupení. Vzhledem k tomu, že se v bílé knize odkazuje nejen na identifikované poškozené, ale také na identifikovatelné poškozené, nezdá se, že by byly vyloučeny žaloby jménem skupiny neidentifikovaných osob. Vzhledem k tomu, že identifikace jednotlivých obětí může posloužit při stanovení nároku, mohou se vyskytnout okolnosti, za kterých by rozšíření případu na všechny možné oběti bylo vhodné, např. v případech, kdy se jedná o vysoký počet poškozených. EHSV navrhuje Komisi, aby tento návrh objasnila.

([8]) Viz poznámka pod čarou 7.

([9]) Viz poznámka pod čarou 7.

4.4.3 EHSV připomíná svá doporučení týkající se významu úlohy soudce ve svých předchozích stanoviscích. Soudcům může pomoci konkrétní odborná příprava, která jim umožní lépe ověřit kritéria přípustnosti řízení a hodnocení důkazů a přístup k nim, jelikož kolektivní žaloby ze své podstaty vyžadují, aby tatáž žaloba spíše nebyla projednávaná individuálně. Soudce proto musí hrát důležitou a aktivní úlohu při identifikaci a povolování oprávněných nároků hned na počátku.

4.4.4 Odborná sdružení spotřebitelů nebo oborová sdružení jsou přirozenými kandidáty, kteří mohou zastupovat poškozené v žalobách podaných v zastoupení. Bílá kniha Komise výslovně umožňuje povoleným oborovým sdružením podávat žaloby také jménem svých členů. Vzhledem k tomu, že jiné schválené subjekty, které splňují určité požadavky, mohou mít také legitimní důvody pro podání kolektivní žaloby, by mělo být pečlivě vyhodnoceno, zda to může vést k situacím, kdy kvůli náhradě škody způsobené stejným porušením je podáno více souběžných žalob. Doporučuje se, aby oběti kvůli efektivnosti žaloby zastupoval jediný subjekt.

4.5 *Připomínky související se závazným účinkem konečných rozhodnutí vnitrostátních orgánů na ochranu hospodářské soutěže*

4.5.1 EHSV v zásadě souhlasí s Komisí, že konečná rozhodnutí v případech následných žalob o náhradu škody by měla mít stejnou váhu jako nevyvratitelná domněnka o porušení. Věří, že vnitrostátní soudy mají nejlepší postavení pro vyhodnocení příčinné souvislosti mezi porušením a požadovanou náhradou a měly by být výhradně oprávněny tak činit.

4.5.2 EHSV také konstatuje, že ze závažnosti konečných rozhodnutí vnitrostátních orgánů na ochranu hospodářské soutěže vyplývá, že by se měla úrovni harmonizace systému pravomocí a kontroly a procesních záruk v členských státech věnovat náležitá pozornost.

4.6 *Připomínky k požadavku zavinění*

4.6.1 V některých členských státech je příčinný vztah mezi zaviněním a škodou základním prvkem odpovědnosti za porušení a žalobce musí prokázat svůj vlastní nárok na nápravu stejně jako zavinění žalovaného. EHSV doporučuje Komisi, aby vzala tyto rozdílnosti v potaz, neboť vyplývají z historického vývoje vnitrostátních právních systémů. Vyzývá Komisi, aby zajistila, že jakýkoli budoucí režim bude zaručovat spravedlivý proces, jehož cílem bude snaha o rychlou a účinnou náhradu škod a který bude podložený dostatečnými důkazy.

4.7 *Připomínky k programu shovívavosti*

4.7.1 Programy shovívavosti mají obrovský dopad na počet zjištěných kartelů a zásadní odstrašující účinek. Jejich dobré fungování je tudíž v první řadě v zájmu poškozených. Riziko zveřejnění důvěrných informací by mělo negativní dopad na odhalování kartelů a v důsledku toho i na šance poškozených domáhat se náhrady škody. Proto EHSV vítá návrhy, jejichž cílem je zachovat účinnost programů shovívavosti. Uplatňování shovívavosti by nemělo ochraňovat účastníky kartelu před občanskoprávními důsledky jejich nedovoleného jednání na úkor poškozených nad rámec toho, co je nezbytně nutné.

4.8 *Připomínky související s náklady na žaloby o náhradu škody*

4.8.1 Bílá kniha stanovuje různé postupy, jak snížit finanční riziko sporu pro ty, kteří podávají žalobu o náhradu škody. EHSV souhlasí s názorem, že právu na odškodnění by neměly bránit nepřiměřené náklady na žalobu. EHSV se již k nákladům na tento typ žalob vyjádřil ve svém stanovisku k zelené knize ([10]).

4.8.2 Bílá kniha vyzývá členské státy, aby přezkoumaly svá vnitrostátní pravidla ohledně nesení nákladů a za mimořádných okolností poskytly vnitrostátním soudům možnost odchýlit se od zásady, podle níž nese náklady ten, kdo prohrál spor, jež se v současnosti uplatňuje ve většině vnitrostátních právních systémů. EHSV vyzývá Komisi, aby věnovala náležitou pozornost tomu, jak zajistit spravedlivý přístup k soudům a platnost nároků také v této souvislosti.

4.8.3 ESHV má za to, že členské státy by se měly zamyslet nad svou právní úpravou soudních výloh, a Komise by měla přezkoumat veškeré takové právní předpisy existující v Evropské unii. Mělo by se směřovat k povolování odůvodněných žalob v případech, v nichž by podání žalob jinak zabránily vysoké náklady, aniž by tím byla narušena možnost vypracovat procesní pravidla usnadňující smírné vyřešení sporu za účelem snížení nákladů.

([10]) Úř. věst. C 324, 30.10.2006, odstavec 5.4.5. (zpravodajka: paní Sánchez Miguel).

4.8.4 EHSV připomíná, že není žádoucí zavádět režim „contingency fee“, což by bylo proti evropské právní tradici. Jak již EHSV uvedl v předchozím stanovisku ([11]), je tento systém zakázán ve většině členských států Evropské unie buď zákonem, nebo v rámci kodexů chování právnických profesionálů.

4.8.5 EHSV se domnívá, že informování a shromažďování potenciálních žalobců lze efektivně a za přiměřených nákladů provádět prostřednictvím veřejného evropského elektronického registru žalob, který může být konzultován poškozenými z celé Evropské unie.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([11]) Viz poznámka pod čarou 7.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise – Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2007

KOM(2008) 368 v konečném znění

(2009/C 228/07)

Dne 16. června 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Zprávy o politice hospodářské soutěže za rok 2007“

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan BARROS VALE.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 98 hlasy pro 2 hlasy byly proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. **Shrnutí a závěry**

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor každoročně posuzuje zprávu Komise o politice hospodářské soutěže a využívá této příležitosti k vyjádření celé řady námětů a návrhů, které se u orgánů často setkávají s dobrým přijetím a přispívají ke změnám, jež Výbor obecně vítá, jak pokud jde o priority a nástroje, jež má tato politika k dispozici, tak pokud jde o prostředky, jež jsou využívány stále účinněji, jak EHSV s potěšením konstatuje.

1.1.1 Je nutné zmínit se o časové prodlevě mezi posuzovaným rokem (2007) a přípravou tohoto stanoviska, což v důsledku tuto analýzu ovlivňuje nejen z hlediska času, který od té doby uplynul, ale i z hlediska naprosté mimořádnosti současné situace, již nelze nezohlednit.

1.2 EHSV se však domnívá, že na poli politiky hospodářské soutěže by měly být zkoumány nové oblasti přesahující tradiční, doposud zastávaný přístup k věci, který je důležitý, avšak do jisté míry omezující. Při předešlých příležitostech Výbor navrhoval, aby Komise souhlasila s rozvojem nových oblastí činnosti, a v současné složité době je vzhledem ke stavu hospodářství taková potřeba ještě větší, zvláště s ohledem na poučení, která si všichni zúčastnění nutně musí vzít z chyb, a především z opomenutí, k nimž došlo a jež vedla k současnému stavu věcí.

1.3 Problémy nedostatečné (a v některých případech dokonce laxní) regulace/dohledu v odvětvích strategického významu nejenže vytvářejí nepřijatelnou systémovou nerovnováhu a rizika, ale ovlivňují rovněž zdravou hospodářskou soutěž, chrání ty, kteří přestupují zákon, a nesmírně tak škodí společnosti jako celku. Politika hospodářské soutěže se těmito problémy musí zabývat, aby zajistila, že nedojde k replikaci obrovských nákladů, které nakonec musí hradit většina podniků a jednotlivců v důsledku nedostatečné hospodářské soutěže zaviněné těmi, jejichž ambice nebyly umírněny nedostatečnými systémy ochrany trhu, zvláště finančních trhů, které ovlivňují všechny ostatní trhy.

1.4 Na jiné úrovni, jak EHSV také již dříve žádal, je třeba provést posouzení možností pro zajištění lepší koordinace (a vytvoření vhodných nástrojů) s ostatními politikami Evropské unie, aby se předešlo nekalé hospodářské soutěži na vnitrostátní úrovni vznikající z rozdílů ve velikosti, umístění a daňovém prostředí podniků. Na úrovni vnější musí EU zajistit, aby třetí země uměle netěžily z porušování mezinárodních obchodních pravidel, základních úmluv MOP o pracovních a odborových právech včetně dětské práce a nelidských pracovních podmínek, či ochrany životního prostředí. Evropská unie by dále měla rázně prosazovat pravidla WTO zabraňující vládním podporám exportu a dalším vládním politikám, které narušují hospodářskou soutěž a neumožňují podnikům z EU přístup na trh.

1.5 Zpráva za rok 2007 se zabývá dvěma novými nástroji politiky hospodářské soutěže, jež nebyly obsaženy ve zprávě za rok 2006 („Státní opatření“ a „Politika hospodářské soutěže v širším politickém rámci“), což je vzhledem k posílení této klíčové politiky Společenství jeden z nejpozitivnějších aspektů práce Komise.

1.6 Pokud jde o uplatňování pravidel pro kontrolu státní podpory, zpráva upozorňuje na intenzivní činnost Komise na tomto poli, což prokazuje význam této otázky v roce 2007.

1.7 Ve věci úlohy politiky hospodářské soutěže v širším politickém rámci Výbor vítá zájem Komise o dané téma, domnívá se však, že tento aspekt by měl být dále rozpracován, aby byly vyjasněny způsoby či prostředky dalšího prohlubování politiky hospodářské soutěže v rámci Lisabonské strategie. Z hlediska odvětvových trhů, na které se zpráva zaměřuje, je nutné dále vyjasnit opatření, která mají být přijata, nástroje, které mají být použity, a cíle, kterých má být dosaženo.

1.8 Vzhledem k důležitosti otázky liberalizace trhu s energiemi se zdá, že zpráva o této věci uvádí jen málo informací. Stejně jako v oblasti antimonopolních opatření, u níž jsou příslušné postupy uváděny do značných podrobností, by měl třetí liberalizační balíček důkladněji rozebírat cíle, kterých má být dosaženo.

1.9 V oblasti finančních služeb se zpráva zabývá otázkou platebních karet a uvádí, že se jedná o vysoce koncentrované odvětví, v němž na poli hospodářské soutěže existují problémy, přesto však zpráva nepředkládá žádná opatření k jejich nápravě. Zpráva se nijak nezmiňuje o bankovním dohledu a sledování pravidel obezřetnosti ze strany příslušných orgánů, což je věc nejvyššího významu, která může vést k protisoutěžním praktikám, jež mají značný dopad na jednotlivé subjekty trhu. EHSV si v tomto kontextu dovoluje vyjádřit značné obavy, především pokud jde o míru státních podílů ve finančních institucích, která byla ve většině případů nejasná.

1.10 EHSV by také upřednostňoval, aby zpráva každoročně předkládaná Komisí byla méně výčtem dosažených úspěchů (často se jedná pouze o soupis dosaženého pokroku a vyhraných bitev) a více dokumentem, který jasněji porovná pozitivní uskutečněná opatření (která Výbor vítá) se zjištěnými problémy a překážkami a s návrhy na jejich nápravu a posun směrem k novým standardům politiky hospodářské soutěže.

2. Obsah zprávy za rok 2007

2.1 Pokud jde o **nástroje politiky hospodářské soutěže**, zpráva jako každoročně objasňuje vizi, jež byla pro každý z těchto nástrojů vodítkem pro práci Komise v daném roce:

— pokud jde o **antimonopolní pravidla**, byly prosazovány efektivnější kroky proti takovým praktikám při zavedení pobídek pro účastníky kartelů, aby takové praktiky oznamovaly. V reakci na žádost Evropského parlamentu, aby Komise vypracovala bílou knihu s podrobnými návrhy na zajištění účinnějších žalob o náhradu škody v souvislosti s porušením antimonopolních pravidel, uskutečnila Komise řadu konzultací s vládami, soudci a zástupci jednotlivých odvětví, kterých se tyto otázky týkají;

— velká priorita byla též přikládána **odhalování, prošetřování a postihování kartelů**, přičemž byly 41 společnostem (stejnému počtu jako v roce 2006) uloženy pokuty v celkové výši 3 334 milionů EUR (oproti 1 846 milionům v předešlém roce);

— v oblasti **státních opatření** Komise ukončila řízení o porušení Smlouvy proti České republice, která omezila pravomoc Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže při uplatňování pravidel hospodářské soutěže v odvětví elektronických komunikací. Podle nařízení ES o spojování bylo také přijato rozhodnutí, které stanovilo, že španělský odvětvový regulační orgán toto nařízení porušil;

— v oblasti **kontroly spojování** bylo přijato konsolidované oznámení k otázkám příslušnosti a rovněž pokyny pro posuzování nehorizontálních spojování a byly zahájeny veřejné konzultace o opravných prostředcích v této oblasti;

— jedním z dalších témat Komise byla **kontrola státní podpory**, u níž byla přijata nová metoda stanovování referenčních sazeb a byly zahájeny konzultace k návrhu obecného nařízení o blokových výjimkách a postup v souvislosti s revizí sdělení Komise o státní podpoře ve formě záruk;

— co se týče **úlohy politiky hospodářské soutěže v širším politickém rámci,** byla přezkoumána Lisabonská strategie a byl předložen návrh na další začlenění hospodářské soutěže s cílem posílit sledování trhu v rámci jednotlivých odvětví.

2.2 Na odvětvové úrovni se zpráva za rok 2007 zabývá nejdůležitějšími opatřeními, která byla přijata v klíčových oblastech hospodářství, včetně těchto oblastí:

— **energetika,** kde byl předložen návrh třetího liberalizačního balíčku týkajícího se evropských trhů s elektřinou a plynem; v oblasti antimonopolních pravidel se Komise zaměřila na případy omezování a tajných dohod (rozdělování trhu);

— **finanční služby,** kde byly zveřejněny závěrečné zprávy o odvětvovém šetření evropských trhů retailového bankovnictví a pojištění podnikatelských subjektů;

— **elektronické komunikace,** kde stávající právní rámec napomáhá tomu, aby se trhy elektronických komunikací staly konkurenceschopnějšími; bylo doporučeno snížit počet trhů, pro které přichází v úvahu regulace *ex ante,* byl předložen návrh nařízení o roamingu a byla přijata řada rozhodnutí týkajících se režimů veřejného financování širokopásmových služeb;

— **informační technologie,** kde pokračovala dříve zahájená řízení proti společnostem *Microsoft, AMD* a *Rambus*;

— **sdělovací prostředky,** kde Komise nadále sledovala přechod z analogového na digitální vysílání; dále také přikládá velkou prioritu zajištění toho, aby obsah nejvyšší kvality (prémiový obsah) byl zpřístupněn za otevřených a transparentních podmínek;

— **automobilový průmysl, v** němž nařízení o blokové výjimce pro motorová vozidla posiluje soutěž v rámci značky;

— **doprava,** kde bylo cílem politiky hospodářské soutěže zajistit účinné fungování trhů, které byly nedávno liberalizovány;

— **poštovní služby, u** nichž Komise projednala svůj návrh na úplné otevření poštovních trhů EU hospodářské soutěži.

2.3 Zdá se, že v některých oblastech činnosti existují jisté nesrovnalosti či nejasnosti, například v případě elektronických komunikací, u nichž lze jen stěží porozumět, proč je zapotřebí nový regulační balíček uvedený v bodě 48 (pro elektronické komunikace) a jaké jsou jeho cíle, protože by mohlo dojít ke střetu s bodem 44, který odkazuje na přínos nynějšího balíčku pro zvyšování hospodářské soutěže.

2.4 Ani v oblasti informačních technologií se neříká nic o cílech nebo opatřeních, která mají být přijata. Je uveden pouze odkaz na řízení zahájená v minulých letech, není však nijak zmíněno stanovování pravidel a politik nebo opatření, která Komise hodlá uplatnit.

2.5 V této oblasti je nutné ještě zmínit situaci, k níž dochází v poslední době na internetu, tomto prostoru intenzivních podnikatelských aktivit, jehož regulace je velmi nedomyšlená a jenž poskytuje potenciálně nevyčerpatelný zdroj praktik narušujících hospodářskou soutěž s absencí skutečné ochrany spotřebitelů. Vyzývá tudíž k neprodlené regulaci těchto aktivit.

2.6 V odvětví dopravy je třeba upozornit na podrobné a vítané odkazy na opatření přijatá v jednotlivých sektorech dopravy: v silniční, železniční (přeprava zboží i cestujících), námořní a letecké dopravě.

2.7 Pokud jde o poštovní služby, není dostatečně vyjasněn postup projednání návrhu Komise na úplné otevření poštovních trhů EU hospodářské soutěži.

2.8 Popis činnosti Evropské sítě pro hospodářskou soutěž je ve zprávě uveden jasně a podrobně, stejně jako výčet činností vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž. Je třeba upozornit na bod týkající se zaznamenaného zlepšení spolupráce mezi členy Evropské sítě pro hospodářskou soutěž. Také musíme přivítat snahy Komise v daném roce o zapojení do **mezinárodních činností a interinstitucionální spolupráce**.

2.9 V rámci procesu rozšíření se pokračovalo v úsilí o šíření pravidel hospodářské soutěže kandidátskými zeměmi a začalo se na těchto zemích požadovat, aby poskytly hodnověrné důkazy o přijetí uvedených pravidel.

3. Nová generace politik hospodářské soutěže a stanovení problémů, které je v současné ekonomické situaci nutno řešit

3.1 EHSV se domnívá, že musí využít této příležitosti k uplatnění na poli politiky hospodářské soutěže jiného přístupu než v minulosti a neomezovat se pouze na posuzování a komentování oblastí, které se Komise rozhodne zařadit do své roční zprávy. EHSV by měl jít dále a navrhovat další oblasti, které by měla zahrnout budoucí generace politik hospodářské soutěže.

A proto:

3.1.1 Především, jak dokazuje nedávný vývoj a s ohledem na poučení, která si můžeme vzít z urychlování ekonomické globalizace, musí být v dnešním nestálém světě nová generace politik hospodářské soutěže neoddělitelně spjata s novými koncepcemi a prioritami společné evropské vnější obchodní politiky.

3.1.1.1 Tato společná evropská vnější obchodní politika by měla zaručit, aby třetí země falešně netěžily z liberalizace obchodu v důsledku porušování mezinárodních obchodních pravidel a základních úmluv MOP o odborových právech, včetně dětské práce a nehumánních pracovních podmínek, či základních předpisů o ochraně životního prostředí a o svobodě usazování a obchodních sdruženích, což může vést k sociálnímu a environmentálnímu dumpingu. Evropská unie by měla také důsledně posazovat pravidla WTO proti státní podpoře vývozu a proti jiným vládním politikám, které narušují hospodářskou soutěž a brání podnikům EU v přístupu na trh, konkrétně měnovým a kurzovním politikám majícím jediný cíl, a to snižovat ceny svého vývozu nebo je uměle udržovat na nízké úrovni atd.

3.1.1.2 Evropa by i nadále měla usilovat o to, aby v oblasti mezinárodního obchodu byly zajištěny rovné podmínky a byly posíleny pravomoci WTO, a mohla tak zakročit vůči vládám, jež poskytují státní pomoc, a vůči sociálnímu a environmentálnímu dumpingu, který je v rozporu s mezinárodními dohodami. Organizovaná společnost v Evropě také požaduje, aby Evropská komise vždy důsledně prosazovala obchodní politiku a práva jednotlivých podniků a zaměstnanců, jež vyplývají z mezinárodních dohod uzavřených v rámci WTO, MOP atd. Především nesmíme dopustit, aby z obecných zahraničněpolitických důvodů či z důvodu zvláštních zájmů jednotlivých společností nebo členských států byla práva jednotlivých podniků a zaměstnanců pomíjena nebo ne zcela respektována. Cílem není vnucovat evropský model a pravidla jiným zemím a společnostem, ale požadovat minimální standardy pro postupy, které by neměly uměle diktovat podmínky na trhu.

3.1.1.3 Je nerozumné a neodůvodněné, aby se Evropa snažila ukládat pravidla, která musí dodržovat její vlastní hospodářské subjekty, aby zajistila rovnováhu hospodářské soutěže a na trhu, a přitom často přehlížela každodenní dovoz nekalé hospodářské soutěže z jiných částí světa. Pouze skutečná vazba mezi hospodářskou soutěží a spravedlivou společnou obchodní politikou spolu s jasnými a zásadními postoji ve Světové obchodní organizaci mohou obnovit rovnováhu stávajícího stavu.

3.1.2 Za druhé, je nutné se začít zabývat určitým druhem vnitřní nerovnováhy na poli politiky hospodářské soutěže, jež podporuje narušení soutěže, posuzovat důsledky odlišných vlastností subjektů trhu a stanovovat pravidla zohledňující skutečnost, že schopnost malých podniků a mikropodniků soutěžit s velkými společnostmi je do jisté míry přirozeně podmíněna. Podobně jsou znevýhodněny i společnosti ve vzdálených oblastech oproti podnikům sídlícím blízko velkých center spotřeby. V budoucnosti by proto měly být evropské politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti úzce propojeny s politikou hospodářské soutěže, která by měla stále citlivěji reagovat na celou řadu činitelů ovlivňujících trhy.

3.2 Hospodářská situace, na jejímž pozadí je práce Komise v roce 2007 posuzována, vyžaduje od EHSV i nastolení série praktických otázek, které si vzhledem ke své aktuálnosti a mimořádnému významu zasluhují pozornost evropských politiků, čímž dokazují nedostatečnost současných nástrojů při řešení jevů, kterým podniky i veřejnost čelí.

3.2.1 Bez ohledu na cíle ochrany hospodářství jako celku a neposkytování výhod jen některým podnikům a/nebo odvětvím na úkor ostatních, jakkoli chvályhodné mohou tyto cíle být, lze snad členským státům umožnit zásahy formou pomoci určitým hospodářským subjektům (a nepřímo jejich akcionářům, zaměstnancům, věřitelům a dodavatelům) na úkor všech ostatních v situacích, v nichž získávají prospěch ti, kdo nedodržují pravidla, a ti, kdo se pravidly řídí, jsou poškozováni? Jaké jsou důsledky narušení hospodářské soutěže způsobeného novou vlnou nerovného zacházení s hospodářskými subjekty?

3.2.2 EHSV znovu zdůrazňuje naléhavou potřebu a význam zavedení silné a soudržné politiky hospodářské soutěže, která by byla vodítkem společnému úsilí celé Evropské unie, a chápe a schvaluje, aby se za mimořádných okolností, jako v současné situaci, mohla přijímat mimořádná opatření, i kdyby narušovala hospodářskou soutěž. Takové vědomé a povolené narušení však musí neustále pečlivě monitorovat Evropská komise a po opětovném nastolení normálních hospodářských poměrů musí dojít ke korekci.

3.2.3 Možnost vlád uplatnit daňové a/nebo finanční pobídky, které může transparentním způsobem získat každý (splní-li určitá objektivní kritéria), může být tím nejlepším způsobem, jak povzbudit hospodářský rozvoj, s cílem zamezit narušování hospodářské soutěže ve všech odvětvích, aniž by to vedlo k neoprávněné diskriminaci.

3.2.4 Jaká opatření přijaly orgány pro ochranu hospodářské soutěže na různých úrovních, aby zajistily řádný chod systému během nedávné cenové krize u spotřebních paliv nebo základních potravin? V tomto případě byl dopad nárůstu nákladů na suroviny v podobě vyšší konečné ceny okamžitý a přímý, zatímco klesající náklady stejný vliv neměly, což vedlo k obecnému dojmu, že klíčové subjekty jednaly při stanovování cen ve shodě.

3.2.5 Přišel tedy čas, aby Komise k politice hospodářské soutěže uplatňovala méně přísný a volnější přístup. EHSV proto žádá Komisi, aby věc zvážila, a naléhavě ji vyzývá, aby předložila nové plány pro tuto oblast, která má pro evropskou integraci tak mimořádný význam.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Autorské právo ve znalostní ekonomice

KOM(2008) 466 v konečném znění

(2009/C 228/08)

Dne 16. července 2008 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Zelená kniha – Autorské právo ve znalostní ekonomice"

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan RETUREAU.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 173 hlasy pro, 6 hlasů bylo proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 Účelem zelené knihy je prodiskutovat, jak nejlépe šířit znalosti v oblasti výzkumu, vědy a vzdělávání v prostředí on-line a pokusit se nalézt odpovědi na některé otázky související s úlohou autorského práva ve znalostní ekonomice.

1.2 „Autorským právem" se rozumí autorské právo a práva s ním související, což jsou pojmy, které se objevily po tradičním pojmu „literární a umělecké vlastnictví" [1]. Je předmětem ochrany, která je zajištěna několika úmluvami a mezinárodními organizacemi, jako je zejména Bernská úmluva, která je spravována organizací WIPO [2], a dohoda TRIPS o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví v rámci Světové obchodní organizace.

1.3 Zelená kniha je rozdělena na dvě části, přičemž část se věnuje obecným otázkám týkajícím se výlučných práv nositelů autorských práv a souvisejících práv; druhá část zelené knihy se věnuje otázkám výjimek a omezení, které mají pro šíření znalostí největší význam, a zabývá se tím, zda by se tyto výjimky měly v éře šíření digitálního obsahu dále upravovat.

1.4 Výjimky a omezení autorského práva, upravené dohodou TRIPS, je nutné vykládat přesně.

1.5 V rámci přezkumu jednotného trhu [3] Komise zdůraznila potřebu podporovat volný pohyb znalostí a inovací. Výbor plně podporuje toto zaměření, které je nezbytné pro pozdější rozvinutí Lisabonské strategie.

1.6 Autorského práva a souvisejících práv se týká devět směrnic [4]. Autoři softwaru jsou řazeni k autorům literárních a uměleckých výtvorů a jejich práva jsou z hlediska pozitivního práva, stejně jako z hlediska praxe, omezenější než v případě „tradičního autorského práva".

2. Všeobecné otázky

2.1 Filozofie směrnice harmonizující určité aspekty autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (zvané DADVSI) spočívá v zajištění maximální ochrany autorů. Podle Komise by měla zůstat plně použitelná v éře šíření digitálního obsahu, pro kterou je typická dematerializace a okamžitý přenos literárních a uměleckých děl, odborných a vědeckých publikací a softwarových produktů; nositelé práv však soudí, že z využívání svých děl v prostředí on-line jim plynou jen nízké příjmy.

2.2 V současné době zahrnuje seznam výjimek Společenství jednu povinnou výjimku a dvacet nepovinných výjimek; členské státy si tak mohou zvolit, zda nepovinné výjimky uplatní či nikoliv, což podle Výboru do značné míry brání skutečné harmonizaci výjimek ospravedlnitelných ve znalostní ekonomice využívající technologické prostředky, které se v éře šíření digitálního obsahu neustále vyvíjejí. Tento seznam je však omezující a neumožňuje, aby některé členské státy přidávaly další výjimky. Kromě toho mají na základě „třístupňového testu" vypracovaného organizacemi WTO a WIPO dopad na oblast působnosti těchto výjimek tři podmínky: jsou použitelné pouze v určitých zvláštních případech (např. využití nevidomými uživateli), nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla a nesmí se nepřiměřeně dotknout oprávněných zájmů držitele práv.

[1] Důvodem je to, že se jeho aplikace rozšířila na nové oblasti a předměty duševní tvorby.
[2] Světová organizace duševního vlastnictví.
[3] KOM(2007) 724 v konečném znění z 20.11.2007, Jednotný trh pro Evropu ve 21. století.
[4] Některé se zabývají právy ad hoc, jako např. právy autorů databází a elektronických okruhů.

2.3 Výbor se domnívá, že tato ustanovení přispívají k jisté formě harmonizace, nicméně volitelný systém maximálního seznamu s možností omezit rozsah případných stanovených výjimek představuje mnohem naléhavější problémy, pokud jde o jejich zavedení a kontroly v případě šíření v prostředí on-line (zejména přes satelit).

2.4 V souvislosti s cíli znalostní společnosti a s cíli boje proti všem formám diskriminace by měl být u tohoto seznamu uplatněn zásadnější přístup, neboť cíle harmonizace nebylo dosaženo; zůstává ještě příliš velké množství výjimek.

2.5 Podstatná část hospodářských zájmů se týká zejména zábavy, některých forem kultury či her, spíše než znalostí jako takových, přesto by však nebylo vhodné příliš od sebe oddělovat jednotlivé obsahové kategorie, samozřejmě s výjimkou pornografických obsahů nebo obsahů nebezpečných pro mladé publikum.

2.6 Tyto výjimky by se na základě specifických dohod s knihovnami a specializovanými dokumentačními středisky měly vztahovat na všechny formy postižení, které omezují využívání multimediálních obsahů na internetu, na vzdělávání na všech úrovních, včetně soustavného vzdělávání a univerzit třetího věku, na veřejné a univerzitní čtenářské knihovny a mediatéky, na veřejnost při dlouhodobém pobytu v nemocnici nebo na funkční převýchovu vězňů, na výzkumné pracovníky ve veřejném a soukromém sektoru. Příjemci výjimek by měli mít možnost se bránit, pokud se jim nedostane náležitého řešení jejich problému s přístupem, nicméně rozšíření působnosti výjimek by měly doprovázet nové způsoby úhrady přinejmenším pro původní nositele práva ([1]), jak tomu je v případě odměny za soukromou kopii.

2.7 Případné náhrady by měly vybírat schválené společnosti v kolektivní správě pověřené vybíráním poplatků a rozdělováním těchto náhrad podle rozdělovacích klíčů nastavitelných podle typů stanovených povinných výjimek.

2.8 Měly by se zahájit konzultace a vyjednávání mezi představiteli různých příslušných zájmů od produkce po užití děl. Výbor se však domnívá, že v případě, že by v první fázi mohla Komise stanovit hlavní směry, by bylo příhodné posléze zavést minimální „vzorové licence“ Společenství, které by mohly být zavedeny mezi zúčastněnými stranami na vnitrostátní úrovni.

2.9 Výbor se domnívá, že zprostředkování spolupráce mezi univerzitními a veřejnými knihovnami, dokumentačními a výzkumnými středisky, stejně jako kontrola vykonávaná společnostmi v kolektivní správě dostatečně odpovídají kritériím stanoveným dohodami TRIPS, která jsou možná příliš restriktivní nebo příliš restriktivně vykládaná, neboť neberou v potaz ani potřeby znalostní společnosti, ani velký rozmach využívání internetu, zejména v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a výměn mezi vědci a výzkumnými pracovníky.

2.10 Množství děl vzdělávacího, vědeckého nebo technického charakteru je již přístupné na internetu pod licencemi „light“, jako například GPL ([2]) nebo Creative Commons pro literární a umělecká díla. Tyto licence a tvorba obsahu prospěšného znalostní společnosti ([3]) by se měly podporovat prostřednictvím nabídkových řízení nebo podpory institucí produkujících vědecké a technické obsahy a rovněž software pod těmito licencemi ([4]).

3. Výjimky – konkrétní problémy

3.1 Zelená kniha věnuje zvláštní pozornost výjimkám, u kterých je nejpravděpodobnější, že podpoří šíření znalostí, jako jsou výjimky ve prospěch knihoven a archivů, povolení šíření děl pro vzdělávací nebo výzkumné účely, výjimky ve prospěch osob s postižením a případně pro obsahy vytvořené uživatelem.

3.2 Digitalizace děl z knihoven a archivů pro konzervační účely a účely uchování původních, někdy unikátních dokumentů a pro účely komunikace on-line, je v plném rozvoji, jak dokazuje iniciativa digitální knihovny Společenství, Europeana.

3.3 Rozsah podmínek pro digitalizaci a komunikaci děl na vnitrostátní úrovni je velmi různý a podle Výboru někdy příliš omezující. Směrnice totiž stanoví pouze výjimku z práva na rozmnožování ke specifickým výzkumným účelům a pro omezené uchování bez obchodního účelu. Třístupňový test se má striktně uplatňovat, bylo by však možné jej zmírnit, zvláště pokud by se zřídila náhrada, i paušální povahy, ve prospěch autorů.

([1]) Autoři jako osoby, které samy nebo prostřednictvím třetích osob navrhly nebo realizovaly dílo.

([2]) Obecná veřejná licence, která se týká zejména volně přístupného softwaru.

([3]) Viz stanovisko Výboru Spolupráce a předávání znalostí (CESE 330/2009).

([4]) Mnoho velkých soukromých společností aktivně přispívá k financování těchto produkcí na základě zvláštních nebo volných licencí, protože je považuje za přínosné zdroje inovací.

3.4 Omezující případy by se měly v první řadě vztahovat na uchovávání nejchoulostivějších nebo nejvzácnějších děl, na seznamy doporučených děl pro žáky, studenty středních škol a studenty vysokých škol, neboť počáteční a celoživotní vzdělávání lze prohlásit za předmět zvláštního národního zájmu. Mělo by být možné omezit výběr formátů souborů na ty, které odpovídají mezinárodní normě uznávané ISO a které jsou interoperabilní s většinou existujících „otevřených formátů" nebo „s existujícím vlastníkem" ([1]).

3.5 Počet kopií by měl být určen podle populace povolených uživatelů a podle přesně vymezených potřeb uchovávání ([2]).

3.6 Otázka zpřístupňování on-line je spojená se specifickými problémy, které vyžadují dodatečné záruky ohledně nešíření adresáty. Někteří by mohli platit licenční a servisní poplatky ([3]).

3.7 Bylo by vhodné uvažovat o změně směrnice, aby bylo možné zapůjčení děl on-line k výzkumným nebo vzdělávacím účelům za přesně určených právních a technických podmínek. Zvolený postup a povinnost dobře porozumět podmínkám zvláštní licence a také specifickým podmínkám zapůjčení díla on-line by měly pomoci vzdělávání, zejména mladých lidí, v oblasti dodržování autorského práva. Výbor vždy doporučoval vzdělávání k úctě k duševním výtvorům, neboť jsou důležitou morální složkou znalostní ekonomiky.

4. Osiřelá díla

4.1 Osiřelá díla představují významnou zásobu tvůrčích schopností.

4.2 Výbor se domnívá, že zelená kniha předkládá vhodné otázky a navrhuje možná konkrétní řešení, která považuje za velice pozitivní. Po provedení dostatečně pečlivého průzkumu by se mohly pravidelně zveřejňovat seznamy osiřelých děl. Pokud se ve stanovené lhůtě neohlásí žádný držitel práv, dílo nebude spadat do veřejné oblasti, ale do systému ochrany vhodného pro autorská práva pro případ, že by se nakonec objevil zákonný držitel práv. Volba systému licencí by se mohla inspirovat dánskými či maďarskými zkušenostmi, ale podle Výboru by za úvahu rozhodně stála evropská vzorová licence, kterou by Výbor upřednostnil.

4.3 Výbor se domnívá, že pro osiřelá díla není nutné používat zvláštní směrnici. Správa těchto děl totiž nevyžaduje nové výjimky z autorských práv, ale zvláštní způsoby správy licencí v rámci právního režimu autorských práv. Vytvoření nové kapitoly ve stávající směrnici by podle Výboru představovalo vhodný nástroj.

4.4 Komise by mohla zveřejnit a pravidelně aktualizovat seznam institucí odpovědných za správu osiřelých děl a po pětiletém či desetiletém zkušebním období by se mohl zvážit přezkum, včetně zveřejnění zprávy a statistik.

5. Výjimka ve prospěch zdravotně postižených

5.1 Výbor by dal přednost přístupu, který by byl méně omezující, pokud jde o povahu postižení a obtížnou dostupnost děl, než přístup, který v současnosti v řadě evropských zemí převažuje, neboť kromě obtíží při získávání děl v různých situacích ovlivněných postižením mají tyto osoby rovněž nízké příjmy, a tak se přidává také nepopiratelná ekonomická a společensky nepřijatelná překážka při přístupu k informacím, vzdělání a kultuře.

5.2 Zapojení sdružení osob s postižením by mělo umožnit znovu vymezit výjimky týkající se různých postižení. Tato sdružení by se také mohla zapojit do správy zvláštních zařízení, a u nejtěžších případů poskytnout školený personál pro asistenci osobám s postižením. Tato pomoc by byla financována ze soukromých darů a z veřejných dotací sdružením. Sdružení, za případné spolupráce akreditovaných knihoven nebo muzeí, by mohla se zástupci autorů vyjednat podmínky používání, které by poskytovaly záruky zabraňující pirátskému kopírování. Výbor soudí, že se musí počítat s rozšířením výjimky pro databáze, neboť v opačném případě by mohl být přístup k referenčním dílům, jako jsou encyklopedie a slovníky, narušen. Směrnice „o databázích" by se také měla přezkoumat ze vzdělávacích důvodů i kvůli přístupu k výše uváděným znalostem, stejně jako přístupu osob s postižením.

5.3 Účast sdružení by také mohla spočívat ve školení o tom, jak dodržovat licenci o používání. I v tomto případě musí být uživatelé přesvědčeni o tom, že dodržování autorského práva je stěžejní podmínkou pro pokračování tvůrčí činnosti. Přesto se jeví jako nespravedlivé přenášet náklady na licenci a zařízení na osoby s postižením; je nutno zavést výjimku pro všechny případy postižení způsobující potíže s přístupem k dílům. Tyto náklady by měly převzít veřejné instituce, jež mají povinnost zpřístupnit díla včetně databází a softwaru uživatelům s postižením. Právní předpisy týkající se databází by se měly následně přizpůsobit ([4]).

([1]) Každý soubor by měl být označen „vodotiskem" uvádějícím povinnou vysvětlivku o licenci a specificky definovaném omezení použití.

([2]) Například jedna kopie na místě, jedna v jiné podobné instituci podle vzájemné dohody o uchovávání a jedna na serveru pro digitální ukládání.

([3]) Například na vytvoření dokumentace pro výzkumné pracovníky ve specifických oblastech a pro potřeby laboratoří nebo firem.

([4]) Měly by se vztahovat jak na původní databáze, tak na databáze chráněné zvláštním právem (slovníky, encyklopedie atd.).

5.4 Hlavní veřejné knihovny a hlavní muzea by totiž mohly podléhat povinnosti zpřístupnit osobám zdravotně postiženým díla v podobě odpovídající konkrétnímu postižení, a to na náklady rozpočtu správních orgánů odpovědných za kulturu na regionální nebo celostátní úrovni. Taková politika by odpovídala povinnosti bojovat za rovnost všech občanů a proti všem formám diskriminace.

5.5 Výjimka pro vzdělávací a výzkumné účely stanovená směrnicí se uplatňuje příliš restriktivně; měla by se rozšířit, aniž by to znamenalo narušení testu Světové obchodní organizace; uvádění zdroje a autora by tvořilo součást dokumentu, stejně jako upřesnění omezených podmínek použití a zákaz nelegálního kopírování.

5.6 Systém povinných licencí by se mohl vztahovat na zapůjčení děl on-line pro vyučovací či výzkumné účely na základě vzorové smlouvy mezi půjčujícími institucemi a schválenými společnostmi odpovědnými za vybírání poplatků.

5.7 Výjimku by mělo být možné uplatnit jak na části díla vybraného příslušnými odpovědnými pedagogy, tak na celá díla; kritériem by měla být hlediska vzdělávání. Posílila by se tak právní jistota, aniž by byla oslabena působnost práva pořizovat kopie. Posílení harmonizace by v transevropském vzdělávacím rámci zabránilo tomu, aby se legální čin v jedné zemi považoval v jiné zemi za pirátské kopírování.

5.8 Podmínkou dálkového učení je možnost použití kopií (pedagogických souborů) především studenty doma ale i evropskými občany žijícími ve třetí zemi.

6. Obsahy vytvářené uživatelem

6.1 Tato otázka je stále aktuálnější v souvislosti s aplikací Web 2.0 [1] Autorská práva nebo druh alternativní licence navržený prvotním autorem, se tak mohou proměňovat nebo vyvíjet, aniž by se to vnímalo jako pirátské kopírování.

6.2 Pokud jde o podobné iniciativy, jako v případě otevřených encyklopedií, nejjednodušší postup by spočíval v určení odpovídajícího druhu licence, jako v případě Creative Commons nebo Wikipedie, přičemž by prvotní autor vyjádřil souhlas nebo nesouhlas před zveřejněním každého dodatku či změny a zůstala by zachována pluralita myšlenek.

6.3 Na tomto jednotlivém případě vidíme, že soužití internetu a autorských práv není snadné.

6.4 Odměňování autorů, jejichž díla se šíří po internetu, nespočívá většinou v platbách za přímé licence, ale v nepřímých příjmech pocházejících např. z reklamy, spíše než z předplatného. Přestože je předplatné stále častějším jevem, volá internetový „business model" po netradičních řešeních šíření, pro která je typická dematerializace a digitální přenos. V tomto ohledu se stále nacházíme v přechodné fázi hledání nových způsobu odměn [2]. Výrobní náklady na dematerializovaná díla a jejich šíření se nedají srovnat s mnohem vyššími výrobními náklady na prodej hmotných nosičů.

6.5 Zbývá najít rovnováhu mezi novými způsoby šíření, reprodukčními technologiemi, potřebami znalostní společnosti a autorskými právy. Této rovnováhy nelze dosáhnout pomocí hromadného nasazení represivních opatření zaměřených převážně proti určité věkové skupině, která se cítí kriminalizována, ale bude zapotřebí vyvinout přiměřenou legislativu a nalézt nové způsoby odměňování autorů. Vzhledem k rozsahu a rychlosti technologického rozvoje je nezbytně nutné upravit stávající limity.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

---

[1] Web 2.0 je standardem pro rozhraní, která umožňují uživatelům internetu interaktivně reagovat nejen na obsah stránek, ale i komunikovat mezi sebou navzájem. Web 2.0 se tím stává společenským a interaktivním prostředím.

[2] Jako v případě iniciativ společností Google a nověji Microsoftu.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke společnému plánování ve výzkumu: Spolupráce při účinnějším řešení společných úkolů

KOM(2008) 468 v konečném znění

(2009/C 228/09)

Dne 15. července 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Sdělení Komise Evropskému parlamentu, radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke společnému plánování ve výzkumu: Spolupráce při účinnějším řešení společných úkolů“

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan ZBOŘIL.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 104 hlasy pro; 3 členové se zdrželi hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 EHSV vítá Sdělení a konstatuje, že navrhovaný koncept uplatnění strategického řízení přeshraniční vědecko-výzkumné činnosti je mimořádně důležitý a naléhavý především pro dosažení rychlejšího pokroku v základních oblastech vědy a výzkumu. „Evropský strategický postup“ staví na nejlepších zkušenostech a rozvíjí je do funkčního systému.

1.2 To vyžaduje provádění procesu vedeného členskými státy za účelem posílení jejich spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje, aby mohly lépe čelit důležitým společenským změnám v evropském či celosvětovém měřítku, kde klíčovou roli plní výzkum financovaný z veřejných prostředků. V této souvislosti EHSV rovněž vítá a podporuje závěry zasedání Rady ve složení pro konkurenceschopnost ze dne 2. prosince 2008 [1] na toto téma a sdílí názory, jež v nich byly vyjádřeny.

1.3 EHSV je přesvědčen o nutnosti vytvoření základních strategických rámců podle politických priorit EU. K uplatnění navrhovaného přístupu bude potřeba především velká politická vůle.

1.4 EHSV varuje před přílišným důrazem na přístup „shora dolů“. Pokládá za nezbytné, aby byl především využit přístup „zdola nahoru“ tak, jak odpovídá strategickým zájmům výzkumných subjektů a možnostem sdílení jejich nejlepších vědecko-výzkumných kapacit.

1.5 Výbor současně upozorňuje na nesnadnost takové koordinace často v důsledku partikulárních zájmů některých zemí a politické neochoty sdílet především poznatky, a také vědecko-výzkumné kapacity.

1.6 EHSV plně sdílí myšlenku naléhavosti nárůstu zdrojů finančních i lidských v konkurenci se zeměmi, které jsou pro EU hlavními ekonomickými rivaly. To by ale v žádném případě nemělo vylučovat vědeckou spolupráci s těmito zeměmi a jejich výzkumnými organizacemi [2].

1.7 Výbor současně konstatuje, že uplatnění společného plánování přeshraniční vědecko-výzkumné činnosti bude nesmírně obtížné, poněvadž bude vyžadovat změnu myšlení směrem k větší otevřenosti a spolupráci [3] a tato změna myšlenkových rámců není vůbec jednoduchou záležitostí.

1.8 Výbor uznává a oceňuje široký záběr již existující přeshraniční spolupráce a společných projektů a jejich vynikající výsledky a doporučuje, aby z těchto programů byly načerpány náležité zkušenosti, které by byly využity v tomto novém konceptu strategického plánování. Mělo by být rovněž čerpáno vhodné ponaučení z neúspěchů při vytváření postupů pro společné plánování ve výzkumu.

(1) Zasedání Rady Evropské unie dne 3. prosince 2008 (16.12) 16775/08, RECH 411; COMPET 551; PŘÍLOHA.

(2) Viz také INT/461, CESE 1021/2009, 11.6.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

(3) Viz také INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

1.9 Účinnější a rychlejší uplatnění získaných vědeckých poznatků v praxi bude nezbytně vyžadovat odpovídající účast soukromé sféry v celém procesu. Výbor také upozorňuje na úskalí, spojená s účastí soukromé sféry, zejména pokud se týká využívání výsledků, záležitostí duševního vlastnictví apod (1).

1.10 EHSV považuje za nezbytné, aby byly pro tuto důležitou činnost Společenství vyprojektovány a vyzkoušeny kvalitní pracovní rámce, motivující k účasti jednotlivé členské země, ale především jejich vědecko-výzkumné kapacity, aby se podpořil a mobilizoval potřebný přístup „zdola nahoru“ a především potřebné finanční zdroje. Klíčovým předpokladem je dostatečná mobilita fondů a podpůrný rámec, eliminující případně překážky.

1.11 Při stanovení těchto pracovních rámců musí být přihlíženo nejen k faktorům, které mohou mít synergické podpůrné účinky, ale podrobně musí být analyzována i rizika, ohrožující koncept společného evropského plánování.

1.12 V tomto smyslu Výbor již podpořil a zdůrazňuje naléhavost vytvoření Evropské výzkumné infrastruktury (2), která posílí celý záměr společného plánování a přispěje ke zvýšení společné Evropské přidané hodnoty. Proto EHSV vyzývá členské země aby tvůrčím způsobem sledovaly co nejrychleji tuto iniciativu Komise.

1.13 Výbor vítá zřízení skupiny na vysoké úrovni pro společné plánování, jejímž účelem je na základě široké veřejné konzultace různých regionálních, národních a evropských vědeckých obcí a v případě potřeby soukromého sektoru určit témata, která budou zvolena pro společné plánování. V důsledku této činnosti by na základě výsledného návrhu Komise měla Rada nejpozději do roku 2010 přijmout iniciativy pro společné plánování.

2. Úvod, dokument Komise

2.1 Evropa musí investovat více do výzkumu, ale musí rovněž tyto investice provést účinnějším způsobem, pokud chce dosáhnout vytyčeného cíle, kterým je vyrovnaný a udržitelný rozvoj. Lisabonská strategie stanovila jako nejnaléhavější cíl přechod na znalostní společnost, založenou na vědě, technice a inovaci, a vyzvala k rozsáhlejším a lepším investicím do výzkumu.

2.2 Nová iniciativa – společné plánování – představuje změnu ve spolupráci v oblasti evropského výzkumu. Je dobrovolným procesem pro obnovené partnerství mezi členskými státy založeným na jasných zásadách a transparentním řízení na vysoké úrovni. Cílem je zvýšit účinnost a dopad vnitrostátního veřejného financování výzkumu ve strategických oblastech. Společné plánování se zaměřuje v prvé řadě na veřejné výzkumné programy, z čehož vyplývá vzájemná spolupráce veřejných orgánů. Průmysl – a další zúčastněné strany – by se nicméně měly podílet na konzultacích a provádění konkrétních iniciativ společného plánování.

2.3 Sdělení reaguje na skutečnost, že zúčastněné strany požadovaly dobrovolný přístup „zdola nahoru“ ve spojení se strategickým vedením na evropské úrovni a odmítly metodu „univerzálního modelu pro všechny“.

2.4 Toto sdělení je jednou z pěti politických iniciativ plánovaných Komisí v návaznosti na zelenou knihu z roku 2008 nazvanou „Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy“ (3). Týká se především aspektu „Optimalizace výzkumných programů a priorit“ a díky odstranění překážek volného pohybu znalostí je dalším krokem k vytvoření „páté svobody“.

2.5 Ve srovnání s hlavními partnery Evropy jsou evropské investice do výzkumu stále nedostačující a výdaje na výzkum a vývoj – jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů – obecně v posledním desetiletí stagnovaly. Evropa by měla nejen rychle a podstatně zvýšit své výdaje, ale také musí nalézt nové a inovační způsoby, jak svých skromných zdrojů na výzkum a vývoj využít účinnějším způsobem. Evropa by měla rovněž posílit svou schopnost přeměnit výsledky výzkumu na společenské a hospodářské výhody.

(1) Viz také INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

(2) Stanovisko INT/450 - CESE 40/2009 - 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

(3) Vedle tohoto sdělení přijala Komise letos i tyto dokumenty:
- doporučení o správě duševního vlastnictví při činnostech v oblasti předávání znalostí a o souboru zásad pro vysoké školy a další veřejnoprávní výzkumné organizace, KOM(2008) 1329 ze dne 10. dubna 2008;
- sdělení nazvané „Lepší kariéra a větší mobilita: evropské partnerství pro výzkumné pracovníky“, KOM(2008) 317 ze dne 23. května 2008;

  Komise kromě toho připravuje nařízení Rady o právním rámci Společenství pro evropskou výzkumnou infrastrukturu a sdělení o strategickém evropském rámci pro mezinárodní spolupráci v oblasti vědy a techniky.

2.6 V posledních letech podnikly členské státy a Společenství řadu iniciativ k posílení účinnosti veřejného výzkumu. Zúčastněné strany označily za slabou stránku výzkumu a vývoje EU jeho návratnost v důsledku nízké spolupráce a koordinace mezi vnitrostátními veřejnými programy výzkumu a vývoje. I přes snahy o řešení tohoto problému v posledních letech však zůstává evropský výzkum roztříštěn.

2.7 Osmdesát pět procent veřejného výzkumu a vývoje je v dnešní době plánováno, financováno, sledováno a hodnoceno na vnitrostátní úrovni; spolupráce či koordinace mezi zeměmi je příliš malá. Méně než 6 % celkových investic do výzkumu a vývoje a pouze 15 % evropského civilního výzkumu a vývoje financovaného z veřejných zdrojů (z čehož 10 % připadá na mezivládní organizace a režimy a 5 % na rámcový program) je hrazeno z prostředků zahraniční spolupráce.

2.8 Nejde o to, aby veškeré plánování výzkumu bylo prováděno na základě spolupráce a aby čistě vnitrostátní plánování bylo zrušeno. Spíše se jedná o to, že v oblastech, které mají strategický význam pro celou Evropu nebo její velkou část, dosud vede roztříštěnost plánování veřejného výzkumu k nedostatečné návratnosti, což Evropě způsobuje značné náklady a brání jí, aby dosáhla svých vytyčených společenských cílů.

2.9 Některé z největších evropských vědeckých úspěchů spočívaly na přeshraničním sdílení veřejných financí pro výzkum a vývoj, a hlavně na vytváření společných vědeckých struktur [1]. Dopad těchto společných iniciativ by však mohl být mnohem větší, pokud by pozornost, věnovaná této problematice, byla strategičtěji zacílena s dostatečným politickým odhodláním, transparentností a pružností. Posílení těchto iniciativ a zvýšení celkového objemu sedmého rámcového programu nemá smysl bez efektivního společného strategického plánování.

2.10 Společné plánování se týká změny struktury evropského výzkumu. Jedná se o ucelený, dlouhodobý a strategický proces, jehož cílem je posílit schopnost Evropy zabývat se významnými hospodářskými a společenskými úkoly jako například vzájemně provázané problémy klimatu a energie. Cílem společného plánování je dosáhnout strukturálních účinků za účelem zvýšení účinnosti a dopadu veřejného financování výzkumu. Společné plánování vyžaduje, aby členské státy byly připraveny definovat a provádět společné výzkumné plány za použití víceletých společně stanovených činností a finančních mechanismů.

([1]) Viz též INT/450, CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

2.11 Společné plánování si ve členských státech vyžaduje vytvoření nového způsobu myšlení. Především si od členských států vyžaduje konkrétní závazky a opatření a přepracování a reorganizaci způsobu, jakým jsou výzkumné programy stanoveny a prováděny, a to tak, že je nasměruje ke společným cílům. Proto musí být společné plánování dobrovolným procesem založeným na zásadě „proměnlivé geometrie“ a otevřeného přístupu.

2.12 Společné plánování nezahrnuje předem stanovené financování ze strany Společenství, přičemž samozřejmě 7. Rámcový program spolupráce může působit jako katalyzátor. Jde především o to, aby členské státy určily společné strategie a sloučily vnitrostátní zdroje. Společné plánování zároveň nevylučuje možnost doplňkového financování ze strany Společenství v závislosti na přidané hodnotě, evropském rozměru a možném strukturálním dopadu dotčených iniciativ.

2.13 Komise navrhuje pragmatickou metodiku pro dosažení společného plánování v omezeném počtu dohodnutých oblastí. Metodika společného strategického plánování je založena na zkušenostech s evropskými technologickými platformami, je však přizpůsobena programům veřejného výzkumu. Zahrnuje postupné kroky, odpovídající životnímu cyklu výzkumného programu, od definování programu přes jeho provádění až po sledování a hodnocení.

2.14 Společné plánování by mohlo být zjednodušeno, pokud by existovala řada rámcových podmínek:

— Dohoda o řadě společných zásad a postupů pro odborné posudky („vědecká pravidla hry“).

— Vypracování společných metodik pro prognostické činnosti a společné hodnocení vnitrostátních či regionálních programů či investic do konkrétních oblastí výzkumu („strategická pravidla hry“, která, s ohledem na nepředvídatelnost, potřebují pružnost a intuici).

— Stanovení společných zásad pro přeshraniční financování výzkumu vnitrostátními či regionálním orgány („finanční pravidla hry“).

— Účinná opatření pro zajištění ochrany práv duševního vlastnictví, jakož i usnadnění šíření a optimální využití výsledků výzkumu.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá sdělení a konstatuje, že navrhovaný koncept uplatnění strategického řízení přeshraniční vědecko-výzkumné činnosti je mimořádně důležitý a naléhavý především pro dosažení rychlejšího pokroku v základních oblastech vědy a výzkumu. V této souvislosti EHSV rovněž vítá a podporuje závěry zasedání Rady ve složení pro konkurenceschopnost ze dne 2. prosince 2008 na toto téma a sdílí názory, jež v nich byly vyjádřeny.

3.2 Pozitivními rysy konceptu je snaha o co nejefektivnější využití veřejných zdrojů díky strategické koordinaci v základních výzkumných směrech a dále vnitřní zkvalitňování vědecko-výzkumných kapacit díky širší mezinárodní spolupráci na výzkumných projektech připravovaných a řešených společně.

3.3 Výbor oceňuje, že byla provedena analýza dopadů a na jejím základě byla zvolena ze čtyř možností varianta „Evropský strategický postup“, která staví na dosavadních nejlepších zkušenostech a rozvíjí je do funkčního systému, v němž to budou členské státy, které budou identifikovat témata společného plánování.

3.4 Výbor dále oceňuje, že pro pilotní projekt koordinace byla vybrána oblast energetických technologií, a ve svém stanovisku k Plánu SET ([1]) tento projekt podle nového přístupu plně podpořil.

3.5 EHSV je přesvědčen o nutnosti vytvoření základních strategických rámců podle politických priorit EU.

3.6 EHSV však varuje před přílišným důrazem na přístup „shora dolů“. Naproti tomu, vychází-li z dnes existujících charakteristik současných mezinárodních vědeckých sítí s mnoha výzkumnými skupinami a částečně podporovaných mezinárodními agenturami, jako je IEA, pokládá za nezbytné, aby byl především využit přístup „zdola nahoru“ pro zapojení jednotlivých hráčů do příslušných projektů tak, jak odpovídá jejich strategickým zájmům a možnostem sdílení jejich nejlepších vědecko-výzkumných kapacit. Možnými fóry jsou mezinárodní vědecké konference, které mohou být pověřeny přípravou odpovídajících návrhů.

3.7 Výbor současně upozorňuje na nesnadnost takové koordinace často v důsledku partikulárních zájmů některých zemí a politické neochoty sdílet především poznatky, a také vědecko-výzkumné kapacity. Otevřenost a transparentnost budou tedy nezbytnými předpoklady úspěšného uplatnění konceptu v praxi.

3.8 Výbor uznává a oceňuje široký záběr již existující přeshraniční spolupráce a společných projektů a jejich vynikající výsledky a doporučuje, aby z těchto programů byly načerpány náležité zkušenosti, které by byly využity v tomto novém konceptu strategického plánování. Mělo by být rovněž čerpáno vhodné ponaučení z neúspěchů při vytváření postupů pro společné plánování ve výzkumu.

3.9 EHSV plně sdílí myšlenku naléhavosti uplatnění konceptu a rovněž nutnosti nárůstu zdrojů finančních i lidských, má-li Společenství zlepšit své postavení a v konečných důsledcích ekonomickou konkurenceschopnost oproti hlavním rivalům, USA a asijským zemím. To by ale v žádném případě nemělo vylučovat vědeckou spolupráci s těmito zeměmi a jejich výzkumnými organizacemi ([2]).

3.10 Výbor současně konstatuje, že uplatnění společného plánování přeshraniční vědecko-výzkumné činnosti bude nesmírně obtížné, poněvadž bude vyžadovat změnu myšlení směrem k větší otevřenosti a spolupráci ([3]) a tato změna myšlenkových rámců není vůbec jednoduchou záležitostí.

3.11 Účinnější a rychlejší uplatnění získaných vědeckých poznatků v praxi, které je konečným cílem společného strategického plánování a vlastních výzkumných řešení, bude nezbytně vyžadovat, aby se soukromá sféra odpovídajícím způsobem podílela již v celém procesu, a Výbor konstatuje, že koncept společného plánování umožňuje tento podíl. Výbor také upozorňuje na úskalí, spojená s účastí soukromé sféry, zejména pokud se týká využívání výsledků, záležitostí duševního vlastnictví apod ([4]).

3.12 Proces inovace, neboli uplatnění získaných vědeckých poznatků v praxi, bude závislý na nejrůznějších lokálních podmínkách, a to například na existující infrastruktuře, dostupnosti kapitálu, daňové zátěži či zvýhodnění určitých typů investic z daňového hlediska, a též převážně průmyslových zkušenostech s podobnými typy investic. Může jít dokonce i o přímé investiční pobídky, například daňové prázdniny. Tyto faktory mohou vnášet do projektů rozpory.

([1]) Stanovisko Evropský strategický plán pro energetické technologie, Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 53.

([2]) Viz také INT/461, CESE 1021/2009, 11.6.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

([3]) Viz také INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

([4]) Viz také INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

4. Specifické připomínky

4.1 Je zřejmé, že prioritně musí být takto společně strategicky plánovány a řešeny vědecko-technickým rozvojem nejnaléhavější současné společenské úkoly: změna klimatu, hospodárná výroba a spotřeba energie včetně obnovitelných zdrojů, bezpečnost, zdraví a stárnutí, mají-li být nalezena a uplatněna řešení dostatečně rychle a efektivně.

4.2 Jedná se tedy o hlavní strategické oblasti základního výzkumu, financované především z veřejných prostředků, a společné strategické plánovací procesy a výzkumná řešení a s ohledem na tyto skutečnosti by měla být dobře zvládnuta především úvodní fáze každého projektu, tedy identifikace žádoucích aktérů a zpracování dostatečně motivující vize projektu, silné natolik, aby dokázala upoutat kvalitní aktéry.

4.2.1 To by však v žádném případě nemělo vylučovat, ale spíše naopak zahrnovat spolupráci v čistém základním výzkumu, kde nelze a priori předpokládat žádnou konkrétnější aplikaci. Historie ukazuje, že největší úspěchy jsou dosahovány právě tam (jako např. lasery, kvantová mechanika, teorie elektromagnetizmu).

4.3 I když bude navržené společné strategické plánování prováděno a financováno zúčastněnými členskými státy, které jej budou řídit, je velmi žádoucí, aby se orgány EU podílely na iniciaci a především koordinaci v úvodní fázi vypracování společné vize. Komise, ale také další organizace, mohou působit jako prostředník a měly by být připraveny poskytnout pomoc požadovanou členskými státy, které jsou zapojeny do iniciativ společného plánování. Rada Evropské unie by pak měla zabezpečit účinné sledování aktivit. Tímto otevřeným přístupem budou členské státy informovány o plánovaných či již prováděných iniciativách.

4.4 Je také zásadní, aby společné plánování využívalo realistického a pružného přístupu a etapového postupu za účelem dosažení maximálního možného strukturálního účinku a společenského přínosu.

4.5 EHSV považuje za nezbytné, aby byly pro tuto důležitou činnost Společenství vyprojektovány a vyzkoušeny kvalitní pracovní rámce, motivující k účasti jednotlivé členské země, ale především jejich vědecko-výzkumné kapacity, aby se podpořil a mobilizoval potřebný přístup „zdola nahoru“, a především potřebné finanční zdroje. K tomu by Komise měla na základě již existujících společných výzkumných programů bezodkladně zprostředkovat spolupráci mezi zájemci. Klíčovým předpokladem je dostatečná mobilita fondů a podpůrný rámec.

4.6 Při stanovení těchto pracovních rámců musí být přihlíženo nejen k faktorům, které mohou mít synergické podpůrné účinky, ale podrobně musí být analyzována i rizika, ohrožující koncept společného evropského plánování a uplatnění jejích výsledků v praxi. Právě podcenění takových rizik může být příčinou neúspěchu velmi zajímavých myšlenek v jejich realizační fázi. Ze sdělení a jeho doprovodných dokumentů je patrné, že Komise těmto faktorům věnovala patřičnou pozornost.

4.7 Pilotní projekt Plán SET musí být pozorně sledován a uplatněné postupy analyzovány tak, aby bylo možno Evropský strategický postup plánování přeshraniční vědecko-výzkumné spolupráce operativně zlepšovat ze získaných zkušeností. Pro evropskou vědecko-výzkumnou základnu to bude proces učení se v akci.

4.8 Nové struktury organizace přeshraniční vědecko-výzkumné činnosti by měly vznikat tam, kde jejich vznik bude jednoznačným celoevropským přínosem a bude jasně představovat přidanou hodnotu, a EHSV proto pokládá za nezbytné, aby byl maximálně využit potenciál organizačních struktur, které se osvědčily (mají úspěchy jak vědecké, tak v mezinárodní spolupráci) nebo mají možnosti dalšího efektivního rozvoje.

4.9 Výbor je srozuměn s tím, že postup společného strategického plánování vědecko-výzkumné činnosti a jejího provedení bude rozdělen do tří etap:

4.9.1 Vypracování **společné vize** pro dohodnutou oblast, vytyčující dlouhodobý cíl či cíle, potvrzené na politické úrovni. Vize by měla být vypracována na základě důvěryhodných podkladů, konzultací se zúčastněnými stranami, zejména ze zástupci vědy a průmyslu, a měla by vycházet ze společného hodnocení stávajících programů a kapacit.

4.9.2 Na základě vize by měl být zpracován **strategický plán výzkumu** s uvedením konkrétních, měřitelných, dosažitelných, realistických a časově založených cílů (cíle SMART – specific, measurable, achievable, realistic, time-based). Strategický plán výzkumu by měl zajistit propojení cílů projektu s potřebnými zdroji (lidskými, finančními i organizačními) a umožnit tak kvalitní přípravu projektu se znalostí potřebných souvislostí v dané výzkumné oblasti.

4.9.3 **Provádění strategického plánu výzkumu:** je potřeba použít a posílit veškeré nástroje veřejného výzkumu (vnitrostátní a regionální výzkumné programy, mezivládní výzkumné organizace a režimy spolupráce, výzkumnou infrastrukturu, režimy mobility atd.). Při provádění se mohou či nemusí použít finanční prostředky a nástroje EU z rámcového programu. Musí být zajištěno pravidelné sledování a hodnocení pokroku projektu společného výzkumu a na politické úrovni by měla být předložena zpráva o jeho výsledcích.

4.10 Poněvadž stejně, jako u Evropské výzkumné infrastruktury budou i projekty společného plánování financovány z členských zemí, bude nesmírně důležité koordinovat takové financování Výbor poukazuje na nutnost nalezení potřebných synergií mezi vytvářením Evropské výzkumné infrastruktury, společným plánováním a 7. Rámcovým programem. Výbor současně poznamenává, že některé členské státy tyto iniciativy neberou příliš vážně.

4.11 Výbor vítá zřízení skupiny na vysoké úrovni pro společné plánování, jejímž účelem je na základě široké veřejné konzultace různých regionálních, národních a evropských vědeckých obcí a v případě potřeby soukromého sektoru určit témata, která budou zvolena pro společné plánování. V důsledku této činnosti by na základě výsledného návrhu Komise měla Rada nejpozději do roku 2010 přijmout iniciativy pro společné plánování.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení

KOM(2008) 602 v konečném znění – 2008/0191 (COD)

(2009/C 228/10)

Dne 22. října 2008 se Rada, v souladu s článkem 47 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení“

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 179 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Shrnutí a závěry

1.1 Výbor schvaluje iniciativu Komise, jež je součástí jejího závazku neustále aktualizovat opatření na zlepšení a aktualizaci právního rámce Basilejské dohody. V obecné rovině rovněž souhlasí s navrženými prováděcími ustanoveními, a to až na několik připomínek ke konkrétním bodům, které však nemění obecný rámec.

1.2 **Hybridní kapitálové** nástroje, jež mají vlastnosti kapitálových i dluhových nástrojů, v současnosti podléhají vnitrostátním předpisům, které by měly být harmonizovány za účelem vytvoření rovných podmínek na mezinárodní scéně. Komise tyto nástroje nedefinuje přesně, jelikož mají různé formy a vyvíjejí se, ale stanovuje hlavní zásady jejich způsobilosti: nesmějí mít původní dobu splatnosti nižší než 30 let, musejí být zcela splaceny a koncipovány tak, aby plně absorbovaly ztráty. Kromě toho by neměly být využívány nadměrně v porovnání s původním kapitálem – vnitrostátním orgánům je udělena pravomoc zakročit a zabrzdit jejich enormní růst.

1.3 Co se týče **spjaté skupiny klientů** zavádí se pojetí rizika vyplývajícího z potíží subjektu, na kterém je finančně závislý jiný subjekt, a jsou zjednodušeny, harmonizovány a přepracovány ohlašovací požadavky. Významnou inovací v oblasti velkých rizik je zavedení **jednotného limitu ve výši 25 %, jenž se týká rovněž mezibankovních vkladů**. EHSV se domnívá, že toto pravidlo, vycházející pravděpodobně z „katastrofického scénáře“ poslední doby, je třeba přezkoumat, vzhledem k důležité regulační funkci likvidity těchto vkladů a jejich relativně nižší rizikovosti za normální situace ve srovnání s jinými druhy expozic.

1.4 Návrh zavádí pravidlo o udržení významného ekonomického podílu ve výši minimálně 5 % pro emitenty, zprostředkovatele a provozovatele, kteří přímo vyjednali, strukturovali a zaznamenali původní dohodu, na jejímž základě vznikly obligace. Toto pravidlo pravděpodobně vychází z negativní zkušenosti se zajištěnými dluhovými obligacemi (CDO, collateralized debt obligations) v USA, jež však mají jiné charakteristiky a jiný původ než normální sekuritizace. EHSV si klade otázku, jaký dopad bude mít toto nové opatření na likviditu trhů.

1.5 Členským státům je přiznána možnost odečíst ve výpočtu expozic **rizika uvnitř skupiny, pokud jsou protistrany usazeny ve stejném členském státě**. Výbor si je plně vědom důvodů právní povahy, které asi brání rozšíření tohoto pravidla na protistrany usazené v jiných členských státech, domnívá se však, že za normálních podmínek by nezahrnutí zahraničních protistran poškodilo celkové posouzení rizikovosti daného subjektu. Rozumným řešením by mohlo být **rozšíření výjimky na celou skupinu na základě posouzení případu od případu**. Usnadnění je však třeba zakázat, pokud by se objevily známky rizikovosti.

1.6 Co se týče pravidla uvedeného v předchozím odstavci a jeho obecné platnosti, Výbor se opět staví proti tomu, aby byla **členským státům** udělena **možnost zavést nebo nezavést některé požadavky**, neboť je tak narušována zásada harmonizace a rovnost podmínek hospodářské soutěže.

1.7 EHSV se domnívá, že je třeba věnovat zvláštní pozornost riziku, jež představuje potenciální expozice při používání dosud nepoužitých úvěrových limitů u **kreditních karet** – tato expozice by se mohla stát velmi rychle aktuální v období omezení spotřebních a hypotečních úvěrů.

1.8 Co se týče **režimů dohledu**, zavádí návrh směrnice řadu nových pravidel za účelem zvýšení účinnosti kontrol, především je uvážena „**systémově významná pobočka**“, která je podrobena dohledu v hostitelské zemi, zejména během krize, po předchozí dohodě mezi orgány zainteresovaných zemí. EHSV souhlasí, zdůrazňuje však, že je zapotřebí přijmout opatření pro případy nenadálých a nepředvídaných událostí.

1.9 EHSV nakonec vyjadřuje zvláštní uspokojení nad zřízením **kolegií orgánů dohledu**, která bude zřizovat orgán konsolidovaného dohledu a jejichž součástí budou orgány ze zemí, ve kterých jsou usazeny subjekty určité skupiny. Taková iniciativa rozhodně zlepší účinnost kontroly skupin a včasnost přijímání vhodných opatření, když to bude potřeba.

2. Úvod

2.1 Krize na finančních trzích vedla Komisi ke zrychlení již probíhajícího procesu posílení (a v případě potřeby i změny) ustanovení týkajících se struktury kapitálových požadavků finančních institucí, které bylo přijato v rámci Basilejské úmluvy II směrnicemi 2006/48/ES a 2006/49/ES. Stojí za povšimnutí, že úvahy o nových ustanoveních probíhaly již v době, kdy se krize projevila; strukturální reforma trhů by měla proběhnout po zveřejnění bílé knihy plánované na červen 2009. Zkoumaný návrh obsahuje řadu pravidel na:

— „uspořádání“ postavení členských států, které povolily výjimky podle článku 3 předchozí směrnice týkajícího se výjimek z obezřetnostních požadavků pro **bankovní sítě** a rozšířit tuto možnost na ostatní členské státy; do výjimek jsou zahrnuty i bankovní sítě s aktivy přesahujícími 311 miliard EUR a zastupující více než 5 milionů členů (družstevní banky, banky přidružené k ústředním institucím);

— stanovení zásad a pravidel, jež nejsou stanoveny v předpisech Společenství, především těch, týkajících se **hybridních kapitálových nástrojů**;

— vyjasnění rámce dohledu pro krizové řízení a ustavení kolegií dohledu.

2.2 Návrhu směrnice předcházela konzultace zúčastněných stran, jež proběhla na internetu. V dokumentu byla vzata v úvahu obdržená doporučení, zjevně však nebyly dotčeny základní principy, jimiž se konzultace inspirovala:

— Mezibankovní angažovanost má svá rizika a tudíž musí mít své limity.

— Při sekuritizaci pohledávek si musí původci a sponzoři (zprostředkovatelé) ponechat významný podíl na rizicích sekuritizovaných expozic. Dále je nutné stanovit požadavek prokazatelného důkazu uplatnění náležité péče a přísnosti v případě obchodního modelu „originate to distribute“.

— Pro všechny přeshraniční banky musí být zřízena kolegia orgánů dohledu. Orgány dohledu zúčastněné v těchto kolegiích se musejí dohodnout na mechanismu mediace prostřednictvím Evropského výboru orgánů bankovního dohledu (Committee of European Banking Supervisors, CEBS).

2.3 EHSV oceňuje důvody motivující tyto návrhy a obecně souhlasí s návrhy, které Komise předložila; události, jichž jsme byli svědky, především některé činy a omyly, narušily důvěru veřejnosti ve finanční systém jako celek, a žádají si proto přijetí vhodných opatření. Je nicméně třeba, aby přísnost obezřetnostních pravidel neškodila subjektům a jejich klientům víc, než je nutné. Jak dokázala probíhající krize, obezřetnostní pravidla zajišťující stabilitu a sílu trhů plní rovněž funkci vysoké společenské hodnoty.

3. Hybridní kapitál

3.1 **Hybridní kapitálové nástroje** mají vlastnosti kapitálových (akcie) i dluhových nástrojů (dluhopisy). Mají vyšší výnos než dluhové nástroje, ale není s nimi spojeno hlasovací právo jako s akciemi nebo je velmi omezené.

3.1.1 Vzhledem k chybějící evropské legislativě podléhá způsobilost hybridních nástrojů odlišným vnitrostátním pravidlům, v důsledku čehož jsou podmínky na trhu nerovné a pro nadnárodní banky vzniká možnost regulační arbitráže. Komise se vyhýbá přesné definici hybridních nástrojů, neboť se domnívá, že následkem inovací vzniká riziko, že by tato definice velmi rychle zastarala a stala se neúplnou. Namísto toho tedy stanovuje hlavní zásady jejich způsobilosti.

3.1.2 Obecně se za nástroje způsobilé jako původní kapitál („kapitál Tier 1“) považují všechny nástroje, jež plně absorbují ztráty. Do této definice spadají hybridní nástroje, jež kromě výše popsaných požadavků musí být neustále dostupné a představovat při likvidaci nejvíce podřízenou pohledávku. Tyto podmínky stanovené G10 již v roce 1998 nebyly přejaty do evropské legislativy.

3.1.3 Podle dalších upřesnění a podmínek musejí být hybridní kapitálové nástroje buď časově neomezené nebo jejich původní doba splatnosti musí být delší než 30 let. Absorbují ztráty v běžné situaci a při likvidaci představují nejvíce podřízenou pohledávku. Pomáhají tak dané instituci pokračovat v činnosti podle zásady trvání podniku a neměly by bránit rekapitalizaci. EHSV vyjadřuje souhlas s opatřeními, která Komise hodlá přijmout.

3.2 Návrh Komise zahrnuje rovněž řadu **množstevních omezení pro hybridní nástroje**: neměly by být využívány nadměrně na úkor akciového kapitálu nebo základního vkladu v případě institucí, které nemají akcionáře. Orgány dohledu mohou v naléhavých situacích tyto limity prominout.

3.2.1 Zvláštní opatření se vztahují na banky, které nemají akcionáře, např. družstevní banky: členské podílové listy označené jako „nejpodřízenější nástroje“ jsou považovány za konvertibilní hybridní nástroje pod podmínkou, že jsou zcela splaceny.

3.3 Nová opatření kvalitativní či kvantitativní povahy, která mají být přijata v souvislosti s hybridy, mohou mít vliv na budoucí strategie ve finančnictví. Rizikem radikálních změn v krátkodobém časovém horizontu by však byly otřesy na trzích. Komise navrhuje, aby bylo ve směrnici stanoveno **přechodné období 30 let**. EHSV považuje toto období za přiměřené v souvislosti se stávající situací a předpokládaným střednědobým výhledem, z dlouhodobého hlediska se možná jeví jako riskantní. Neexistují však, jak se zdá, jiné schůdné možnosti.

4. Velká angažovanost

4.1 Velká angažovanost byla upravena předpisy v roce 1992, které se od té doby nezměnily. Nedávné události upozornily na nutnost vytvořit nová pravidla. Návrh Komise v největší míře zohledňuje rizikovost určitých expozic a zároveň se snaží snížit náklady na shromažďování údajů, zvýšit transparentnost a vytvořit rovnější podmínky soutěže.

4.2 Změnilo se pojetí **ekonomicky spjaté skupiny klientů**. Dosud bylo v centru zájmu riziko, že by podnik mohl mít problémy v důsledku finančních problémů jiného podniku. Události prokázaly, že dva či více podniků mohou být v riziku následkem problémů podniku, na kterém jsou finančně závislé.

4.3 Byly rovněž zjednodušeny a harmonizovány nákladné a složité **ohlašovací požadavky**, jež v sektoru způsobovaly zvýšené náklady a komplikace. Nejvýraznější změnou je ohlášení **20 největších expozic na konsolidovaném základě**, pokud jsou určovány na základě přístupu založeném na interním ratingu. Různé uplatňované limity byly sjednoceny na 25 %.

4.4 Četné platné **výjimky**, které často nebylo snadné vyložit, byly z velké části zrušeny. V platnosti zůstávají ty, které zjevně nepředstavují zvýšené riziko. Seznam je i přesto stále dosti dlouhý, ale obecně se zdá, že odpovídá dobře uváženým kritériím obezřetnosti.

4.5 EHSV celkově souhlasí s navrženým předpisem, uvádí nicméně **několik připomínek** k některým důležitým aspektům:

4.5.1 Čl. 111 odst. 1 zmíněný v odstavci 4.3 stanoví jednotný 25% limit a vztahuje se i na mezibankovní vklady. Důvod pro zavedení tohoto pravidla je zcela pochopitelný: i některé z nejsolidnějších bankovních institucí již zkrachovaly téměř ze dne na den. Pravidla by sice v rozumné míře měla zohlednit to, že může dojít k nejhoršímu případu, při jejich stanovování však z „katastrofického scénáře“ nelze vycházet. Stanovení příliš nízkého limitu pro riziko, jak je tomu zřejmě v případě mezibankovních vkladů, obecně omezí likviditu, a to především v době napětí na trzích. Doporučuje se tedy přezkoumat toto pravidlo a **zvýšit limit pro krátkodobé mezibankovní úvěry**. 25% strop by měl být navíc zaveden bez ohledu na jejich dobu splatnosti. Krátkodobý mezibankovní úvěr by především v dnešní době mohl fungovat jako faktor regulace likvidity na trhu. Tyto úvěry navíc v obecné rovině vykazují nižší stupeň rizikovosti než jiné druhy expozic. Nedávné případy, které vyplývají z výjimečné situace, nevyvracejí tuto zásadu, výjimečné situace je však třeba řešit pomocí výjimečných opatření a běžné situace pomocí „běžných“ pravidel.

4.5.2 Čl. 113 odst. 4 umožňuje členským státům udělit výjimku z působnosti čl. 111 odst. 1. EHSV se drží směru zaujatého v podobných případech a **staví se rozhodně proti jakémukoliv opatření, jež by mohlo bránit rovným podmínkám soutěže**. Možnost, či dokonce povinnost konat nebo nekonat je brzdou harmonizace. EHSV si jako všichni velmi dobře uvědomuje, že udělení možnosti namísto stanovení povinnosti je nutným pragmatickým řešením v případě rozdílných názorů, domnívá se však, že ustanovení by v každé směrnici měla být navržena čistě jako povinnost nebo zákaz a ponechána k diskusi v Parlamentu a Radě, zda budou změněna ve volbu. Diskuse by v zájmu transparentnosti sociálním partnerům umožnily poznat důvody pro či proti určitému opatření.

4.5.3 Do výše uvedené možnosti by spadala výjimka pro **angažovanost jedné instituce vůči mateřské společnosti** nebo jiným institucím ze skupiny pod podmínkou (čl. 80 odst. 7 písm. d)), že jsou protistrany usazeny ve stejném členském státě. Toto omezení poškozuje **nadnárodní skupiny**, aniž by zvýšilo bezpečnost trhů. Centrálně řízená **rizika uvnitř skupiny**, jež přijímají subjekty podléhající jednotnému konsolidovanému dohledu, by měla být **zahrnuta do výjimek**. Tomuto řešení brání úvaha, že vnitrostátní zákony o likvidaci a platební neschopnosti neumožňují převod prostředků z jednoho subjektu na druhý v případě, že by došlo k finančním těžkostem či téměř k platební neschopnosti. Účelem směrnice je nicméně posoudit **celkový stupeň rizika skupiny** bez ohledu na opatření určená pro řešení případných naléhavých situací.

4.5.4 Rozumným řešením by mohlo být stanovení výjimky pro angažovanost vůči mateřské společnosti nebo jiným institucím ze skupiny, které jsou usazeny v jiných členských státech. Povolení by se udělovalo případ od případu, tj. **pokud skupina jako celek nevzbuzuje obavy ohledně své solidnosti v blízké budoucnosti**. Povolení by se odebralo s okamžitým účinkem, pokud by se podle názoru orgánů dohledu u podniku nebo skupiny objevily známky potíží.

4.6 Zvláštní pozornost si zaslouží „**expozice vzniklé na základě nečerpaných úvěrových příslibů klasifikovaných […] jako podrozvahové položky s nízkým rizikem**“ (článek 113). Celková **limitní částka pro platby kreditními kartami** je vysoká, především u některých typů institucí. V období omezených úvěrů se množství nevyužitých prostředků může rapidně snížit. EHSV se domnívá, že **potenciální expozice** vznikající v důsledku nevyčerpaného kreditu na kreditních kartách by měla být pozorně a obezřetně posouzena.

5. Sekuritizace

5.1 Nový článek 122a ukládá emitentům, zprostředkovatelům a provozovatelům povinnost přijmout závazek vůči investující úvěrové instituci, která se neúčastnila uzavření původní dohody, na jejímž základě obligace vznikly, a to závazek udržet významný ekonomický podíl ve výši minimálně 5 %.

5.2 Toto pravidlo zjevně vychází z negativní zkušenosti USA se zajištěnými dluhovými obligacemi (CDO, collateralized debt obligations) a jako takové se zdá ospravedlněné. Je však třeba uvést, že k situaci nedošlo ani tak následkem platební neschopnosti emitentů, ale především velmi špatné kvality hypotečních úvěrů, na kterých byly CDO založeny, již jeden americký úřad označil za výsledek „nedbalého poskytování hypoték a laxní regulace“. Je to však ojedinělý případ, i když, jak se ukázalo, s celosvětových dopadem. Případ CDO však nelze rozšířit na celý nebo téměř celý mechanismus sekuritizace, jenž je nástrojem, který přispívá k likviditě trhu.

5.2.1 Zavedení úvěrového rizika sekuritizace omezuje činnost úvěrových institucí. EHSV žádá, aby byl dosah tohoto opatření dobře zvážen.

6. Režimy dohledu

6.1 Krize, jež postihla světové finanční trhy, upozornila na nutnost přezkoumat systémy a způsoby dohledu a učinit je schopnými předcházet systémovým krizím a reagovat v naléhavých případech.

6.2 Byla přezkoumána pravidla pro **výměnu informací** a pro **spolupráci** a v článku 42a byl zaveden pojem „**systémově významná pobočka**“, jímž je ve zvláštních případech uznána **převaha zájmu hostitelské země nad zásadou domovské země**. EHSV vyjadřuje svůj plný souhlas s tímto přístupem, který má zásadní význam.

6.3 Nová pravidla v podstatě stanoví, že orgány hostitelské země mohou **požádat** orgány v domovské zemi nebo, v příslušném případě, orgány konsolidovaného dozoru o to, aby byla pobočka na jejich území považována za systémově „významnou“, pokud její podíl na trhu z hlediska vkladu přesahuje 2 % nebo nicméně významně působí na národním trhu. Žádost musí obsahovat jakési „**posouzení dopadu**“, který bude mít případné pozastavení nebo ukončení činnosti na platební, vypořádací a zúčtovací systémy, a důsledky podobných opatření na trh v hostitelském členském státě.

6.4 Postup pro stanovení „významnosti“ zahrnuje určité časové lhůty, zdá se nicméně vhodné stanovit **pravidla platná ve skutečně naléhavých případech** (článek 130), která by umožnila přijetí naléhavých opatření. Nově zřízená kolegia orgánů dohledu (článek 131a, viz odst. 6.5) a rovněž již existující Evropský výbor orgánů bankovního dohledu by měly schválit zjednodušené postupy s nezbytnými zárukami.

6.5 Obzvláště užitečné je zřízení **kolegií orgánů dohledu** (článek 131a), která bude zřizovat orgán konsolidovaného dohledu a jejichž součástí budou orgány ze zainteresovaných členských států. Jejich úkoly v podstatě spočívají v zaručení stálé a účinné kontroly nadnárodních skupin (a snad i v přijímání včasných opatření v naléhavých případech) prostřednictvím výměny informací a společné definice vhodných metod dohledu. EHSV je potěšen tímto rozhodnutím a souborem navržených pravidel pro dohled, v souladu s programy vyšší účinnosti, jež byly oznámeny dříve, a s očekáváními fóra o finančních službách (Financial Services Forum).

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o přeshraničních platbách ve Společenství

KOM(2008) 640 v konečném znění – 2008/0194 (COD)

(2009/C 228/11)

Dne 30. října 2008 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o přeshraničních platbách ve Společenství"

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. března 2009. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 178 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor vítá celkovou koncepci návrhu Komise, jehož záměrem je v prvé řadě rozšířit škálu operací, jež plánuje nařízení o přeshraničním systému plateb, i na inkaso. Tato iniciativa je v zásadě v souladu s postojem Komise směřujícím k zajištění toho, aby byly přeshraniční platby v eurozóně považovány za vnitrostátní platby a byly tak také prováděny.

1.2 Určitý důvod k zamyšlení pramení ze skutečnosti, že zpracování přeshraničního inkasa je finančně nákladnější než zpracování obdobných operací na vnitrostátní úrovni. EHSV proto vyzývá Komisi, aby se nechala inspirovat zásadou transparentnosti a zveřejnila podrobnosti, metodiku a zdroje studií, na jejichž základě dospěla k různým závěrům. Učinit vyvážené rozhodnutí závisí na znalosti věci.

1.3 V každém případě je třeba připomenout, že pokud by nařízení vstoupilo v platnost 1. listopadu 2009, jak bylo navrženo, bude relativně málo času na přípravu hospodářských plánů, které by však bez právní jistoty ohledně mnohostranných mezibankovních poplatků stejně nebylo možné vypracovat.

1.4 Návrh zahrnuje také dvě povinnosti pro členské státy: první povinností je zřídit úřad odpovědný za platební systémy tam, kde zatím neexistuje, a druhou je vytvořit odpovídající struktury pro zpracování stížností. EHSV se domnívá, že ve většině zemí tyto struktury již delší dobu existují, ale tam, kde by to bylo třeba, varuje před vznikem nových struktur, které duplikují funkce již existujících struktur nebo jim jsou úplně či z části nadřazeny.

1.5 Další požadavek kladený na členské státy se týká přijetí „účinných, přiměřených a odrazujících" sankcí vůči těm, kdo nedodržují či porušují předpisy stanovené nařízením. EHSV s tím souhlasí, nicméně konstatuje, že uveřejněním srovnávací analýzy opatření přijatých v různých zemích by bylo možné odhadnout význam, který jednotlivé členské státy tomuto nařízení přičítají.

1.6 Nařízení je použitelné pouze na ty země, které jsou členy měnové unie. Ostatní země, které nejsou v eurozóně, mají možnost rozšířit jeho uplatňování i na svoji vlastní měnu. Skutečnost, že by žádná země této možnosti nevyužila, by měla být důvodem k zamyšlení nad zájmem, který je v jednotlivých zemích prospěšnosti takovéto iniciativy připisován.

2. Úvod

2.1 Nařízení (ES) č. 2560/2001 o systémech přeshraničních plateb ve Společenství vstoupilo v platnost dne 31. prosince 2001. Stanoví se v něm, že náklady na přeshraniční platbu by ve všech členských státech měly být stejné jako v případě odpovídající platby uvnitř členského státu. Nařízení se vztahuje na převody, elektronické platby, platební karty jakéhokoli druhu a na výběry hotovosti z bankomatu. Návrh Komise rozšiřuje od 1. listopadu 2009 oblast působnosti nařízení na inkaso, zlepšuje systém vyřizování stížností a zavádí zjednodušení v systémech uveřejňování statistik.

2.2 Cílem Komise je usnadnit fungování systémů plateb v eurech na vnitřním trhu, na němž by vnitrostátní i mezinárodní operace podléhaly stejným pravidlům, což by vedlo k úsporám a výhodám nejen pro spotřebitele, ale i pro ekonomiku obecně. Povaha sporů si zaslouží obzvláštní pozornost vzhledem ke zohlednění měření prováděného organizacemi spotřebitelů, zatímco sestavování statistik je spojeno s vysokou administrativní zátěží a náklady pro finanční instituce.

2.3 EHSV oceňuje iniciativu Komise, souhlasí s její celkovou koncepcí a předkládá několik připomínek a návrhů s cílem poskytnout účelný příspěvek do probíhajících diskusí.

3. Obecné připomínky

3.1 V důsledku tlaku, který Komise během uplynulých let vyvíjela, vytvořil bankovní sektor infrastrukturu pro platby ve Společenství (SEPA – jednotná oblast pro platby v eurech), která nyní funguje uspokojivým způsobem, a to jak z hlediska techniky a organizace, tak i z hlediska srovnání výše mezinárodních poplatků s poplatky vnitrostátními. Komise uvádí, že „toto nařízení lze proto považovat za začátek SEPA“.

3.2 Dosažené výsledky jsou velmi uspokojivé. Nicméně přetrvávají určité základní pochybnosti o jejich **souladu s obecnými zásadami jednotného trhu**. Zaprvé, cílem systému SEPA je vyřešit problém **plateb v eurech**. Země, které nejsou členy eurozóny, z něho nemají prospěch, s výjimkou těch plateb, které provádějí v jednotné měně. V důsledku rozšíření lze konstatovat, že dnes SEPA pokrývá **většinu transakcí** uvnitř Společenství: je to vícerychlostní vnitřní trh.

3.3 Za druhé, **rovné podmínky** mezi vnitrostátní a mezinárodní úrovní **panují pouze v rámci každé jednotlivé země**. Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi přetrvávají a v různých případech nejsou nezanedbatelné, nicméně rozdíly mezi všemi zeměmi eurozóny a zeměmi, které nejsou jejími členy, jsou ještě výraznější. Stávající nařízení stanoví, že SEPA mohou dobrovolně využívat i země mimo eurozónu, nicméně dosud se tímto ustanovením mnoho zemí neřídilo. Celkový výsledek je takový, že k **rozumné konvergenci cen v EU je ještě daleko**.

3.4 Co se týče konvergence cen, nechceme říci, že by mohlo dojít k jejich jednotnosti, nicméně určitý krok vpřed z hlediska transparentnosti a splnění očekávání spotřebitelů by byl možný, pokud by všechny země provedly pozornou **srovnávací analýzu nákladů**: existují propastné rozdíly v nákladech na infrastrukturu, rozsahu daňové a sociální zátěže, organizaci a relativním významu vnitrostátních a mezinárodních transakcí. Tato analýza by rovněž mohla poskytnout potřebné informace o vhodnosti rozhodnutí zahrnout do nařízení *veškeré* přeshraniční elektronické platební nástroje.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Čl. 1 odst. 3 vyjímá z nařízení přeshraniční platby prováděné poskytovateli platebních služeb *na jejich vlastní účet*. Toto vyloučení by mělo být rozšířeno i na služby poskytované na účet **jiných poskytovatelů platebních služeb**. Komise ujišťuje, že v tomto smyslu je ustanovení také třeba chápat. V takovém případě EHSV doporučuje přesnější formulaci a poznamenává, že ustanovení by si totiž protiřečilo, kdyby možnost poskytovat služby přímo mezi odborníky navzájem nebyla rozšířena na jiné odborníky, kteří využívají služeb stejně odborných prostředníků.

4.2 Čl. 2 odst. 1 vyjasňuje, že nařízení se vztahuje **výlučně na elektronické platební prostředky**: jsou z něj tedy vyloučeny papírové platební prostředky, např. šeky a směnky. EHSV s tím plně souhlasí, nicméně zdůrazňuje, že rozdíly v poplatcích vybíraných v jednotlivých zemích za použití těchto platebních prostředků – které nyní postupně mizí – jsou příliš vysoké, než aby je bylo možné odůvodnit pouhou nákladovou stránkou. Bylo by možné se domnívat, že v těchto zemích se takto vysoké poplatky používají nejen na pokrytí nákladů, ale také jako **argument odrazující** od využívání papírových platebních prostředků v dnešní elektronické době, což je opatření, s nimž EHSV souhlasí.

4.2.1 V článku 2 by měla být navíc ve zvláštním odstavci vyjasněna koncepce „elektronické platby“ zmíněné v odstavci 1. Vzhledem k nákladům na kombinovaný postup a v souladu s běžnou praxí by se v novém odstavci mělo výslovně stanovit, že **elektronická platba nesmí zahrnovat papírové postupy**.

4.3 V čl. 1 odst. 2 se zavádí inovace: do použití nařízení o přeshraničních platbách až do výše 50 000 EUR jsou zahrnuty **všechny elektronické platební prostředky, včetně inkasa**. EHSV se domnívá, že v souvislosti s tímto posledním druhem platebního prostředku by měly být vyjádřeny určité výhrady.

4.3.1 Systém SEPA pro inkasa se liší od jednotlivých vnitrostátních systémů a je komplexnější a složitější. Srovnání ceny mezinárodního inkasa s cenami vnitrostátními v sobě skrývá nebezpečí, že by mohlo způsobit skutečné narušení zásady, podle níž se produkty nebo služby nesmějí prodávat pod cenou. Finanční instituce navíc svým klientům často nabízejí systém inkasa – využívaný podniky, nikoli jednotlivými spotřebiteli – za zvýhodněných podmínek z důvodu reklamy: podmínky vnitrostátních transakcí jsou nastaveny tak, aby pokryly náklady včetně snížené marže, ale nemohou být rozšířeny na nákladnější mezinárodní transakce. EHSV navrhuje **vyjmout dočasně inkaso z působnosti nařízení** s tím, že by do něj mohlo být opět zahrnuto, pokud by nezávislé posudky potvrdily, že nehrozí nebezpečí narušení cen a hospodářské soutěže.

4.3.2 V každém případě by Komise v souladu s dodržováním základní zásady transparentnosti měla svůj průzkum zveřejnit, zejména pokud jde o vnitrostátní a mezinárodní náklady, a měla by jasně uvést, jakým způsobem, z jakých pramenů a na základě jaké metodiky byly údaje shromážděny a zpracovány. V případě nezveřejnění těchto informací by se jakýkoli postoj mohl zdát předpojatý a nevyvážený.

4.3.3 V rámci další připomínky EHSV upozorňuje na skutečnost, že nové nařízení by mělo vstoupit v platnost 1. listopadu 2009: tato lhůta je možná příliš uspěchaná, vzhledem k nutnosti připravit střednědobé a dlouhodobé hospodářské plány. K vypracování těchto plánů je nezbytná právní jistota ohledně mnohostranných mezibankovních poplatků.

4.4 Článek 3 stvrzuje zásadu stanovenou v platném nařízení: poplatky za **přeshraniční platby musí být stejné jako poplatky účtované poskytovatelem platebních služeb** za odpovídající transakce prováděné uvnitř členského státu. Zdá se, že pravidlo stanovené v roce 2001 bylo dostatečně dodrženo, nicméně průzkum v terénu by mohl zjistit **značné rozdíly, které v mnoha zemích existují u poplatků za převody v eurech a za převody v jiných měnách**: to je diskriminace, která je na úkor občanů z členských států mimo eurozónu.

4.5 Významnou inovací, kterou zavádí článek 5, je zrušení **oznamovací povinnosti pro platby** do výše 50 000 EUR od 1. ledna 2010 a její úplné zrušení od 1. ledna 2012. Tato povinnost, jejímž účelem je shromažďování nezbytných údajů pro účely statistiky platební bilance, byla zdrojem komplikací a nákladů. Členské státy budou moci shromažďovat údaje pomocí jiných systémů. EHSV s tímto opatřením plně souhlasí.

4.6 Článek 6 stanoví, že členské státy jmenují orgány odpovědné za dodržování nařízení: tato povinnost již existuje a zdá se, že je obvykle dodržována. Větší význam má ustanovení článku 7, v němž se pro členské státy zavádí povinnost stanovit **postupy pro zpracování stížností** a pro mimosoudní řešení sporů a jejich odpovídající oznamování veřejnosti. Tyto funkce mohou vykonávat nové orgány zřízené ad hoc nebo jiné, již existující orgány. EHSV s tím souhlasí, ale s omezením na země, kde takové struktury zatím neexistují, nicméně varuje před nebezpečím vzniku nových struktur s funkcemi, které spadají do pravomoci již existujících struktur. Poznamenává, že v každém případě se ví velmi málo o fungování těchto orgánů, ale zejména o jejich počtu, povaze a výsledku zpracovaných případů. Nedostatek úplných a transparentních informací poškozuje provádění **seriózní analýzy povahy a skutečných rozměrů prohřešků**.

4.7 Článek 10 ukládá členský státům povinnost stanovit „**účinné, přiměřené a odrazující**“ sankce vůči těm, kdo nedodržují povinnosti stanovené nařízením, a oznámit Komisi přijatá opatření. I v tomto případě, stejně jako v předcházejícím odstavci, by zainteresované strany měly obdržet **odpovídající informace**, přinejmenším z důvodu **posouzení významu, který jednotlivé členské státy dodržování tohoto nařízení přičítají**.

4.8 Článek 11 rozšiřuje **možnost rozšířit uplatňování tohoto nařízení na svoji vlastní měnu** o země, které nejsou v eurozóně. Přijetí by ukončilo překážky a diskriminaci, kterou EHSV zdůraznil v odstavci 4.6. Zdá se však, že v současnosti je reakce různých členských států na tento návrh poněkud vlažná, neřku-li žádná. EHSV se zdržuje komentáře k tomuto aspektu, nicméně vyzývá Komisi, aby vážně uvažovala o očekávané popularitě určitých řešení.

4.9 Nařízení by mělo vstoupit v platnost 1. listopadu 2009. Komise by do 31. prosince 2012 měla předložit zprávu o fungování IBAN a BIC a do 31. prosince 2015 zprávu o uplatňování nařízení. EHSV k tomu nemá co dodat, pouze opakuje požadavky zmíněné v odstavcích 4.6 a 4.7, které se týkají podrobnějšího informování zainteresovaných stran.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o účasti Společenství v evropském metrologickém výzkumném programu prováděném několika členskými státy

KOM(2008) 814 v konečném znění – 2008/0230 (COD)

(2009/C 228/12)

Dne 21. ledna 2009 se Rada, v souladu s čl. 169 a 172, odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o účasti Společenství v evropském metrologickém výzkumném programu prováděném několika členskými státy“

Dne 13. ledna 2009 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor pana PEZZINIHO hlavním zpravodajem na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 25. března 2009, a jednomyslně přijal následující stanovisko.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor považuje záměry návrhu za zásadní a vyzývá Komisi, aby postupovala ke společnému systému měření, překonávajícímu výzkum a úspěšné výsledky v členských státech, který by byl zdrojem všemi sdílené evropské přidané hodnoty.

1.2 Výbor soudí, že konečným cílem by mělo být ve světovém měřítku dosažení jednotné pozice, v jejímž rámci by hlas Evropské unie nebyl v podřízeném postavení, ale prosazoval by standardy odpovídající materiálům, produktům a postupům vyvinutým v Evropě a průmyslovým a obchodním zájmům Evropské unie.

1.3 Výbor zastává názor, že v hospodářských a sociálních souvislostech nyní již globálního rozsahu může být evropská metrologická struktura dosahující výjimečného postavení pro hospodářství Evropské unie jen přínosem.

1.4 EHSV je přesvědčen, že evropská výzkumná obec by měla být stále více účastna postupů vypracování moderních systémů, které umožňují uplatnění metrologie ve špičkových oblastech fyziky, chemie, biologie, věd o životním prostředí a ekologické stopě, nanotechnologií, stravování, zdraví a bezpečnosti při práci.

1.5 Výbor zastává mínění, že k dosažení potřebných a žádaných úspěchů je nutné usilovat odhodlaně o větší integraci průmyslu, obchodu a veřejného sektoru při rozvoji evropského metrologického výzkumu, který je indikován novými standardy na mezinárodních fórech.

1.6 EHSV přikládá zvláštní význam tomu, aby se metrologický výzkum neprojevoval jako uzavřený a sebevztažný ve svém vlastním světě.

1.7 Předpisy a normalizace se projevují měřitelnými systémy, založenými na aplikované metrologii sdílené v mezinárodním měřítku. EHSV proto doporučuje, aby se od samého počátku na tvorbě nových systémů podílely kromě akreditačních orgánů i evropské instituty z oblasti standardizace (CEN, CENELEC, ETSI) i instituty vnitrostátní.

1.8 EHSV soudí, že v evropském metrologickém výzkumu je třeba vyvinout veškeré úsilí k dosažení úzké integrace těchto prvků:

— výzkumná obec;

— průmysl;

— univerzity, vědecká a vzdělávací pracoviště;

— výsledky technologických platforem;

— organizovaná občanská společnost.

Pouze tímto způsobem, za vyloučení jakékoliv formy „uzavřeného provozu“, je podle názoru Výboru možné dosáhnout výsledků na evropské úrovni, které budou využitelné v mezinárodním měřítku.

1.9 Výbor oceňuje podstatu návrhu Komise k prosazení iniciativy EMRP ([1]) (evropského metrologického výzkumného programu) pomocí kroků, které předpokládají vysokou úroveň „komunitarizace“ z hlediska:

— společného plánování a přijetí komunitárních pravidel pro účast, jak je stanoví 7. RP,

— očekávané úrovně alokace zdrojů a logického příspěvku zúčastněných zemí.

1.10 Podle názoru Výboru by měl být lépe definován systém řízení. Je zřejmé, že nejednoznačný systém řízení může být překážkou v rozvoji výzkumu a v dosahování očekávaných výsledků.

1.11 EHSV v této souvislosti zdůrazňuje nezbytnost vyšší míry zapojení subjektů přímo zainteresovaných na metrologických výsledcích výzkumu, jak při stanovení priorit, tak při vypracování a vyhodnocení výzev k předkládání návrhů, které by byly vypsány v CORDIS a Úředním věstníku; tyto návrhy by měly integrovat účast podniků, univerzit a výzkumných a vzdělávacích pracovišť jak v monitorování, tak v kontrole programů a financovaných projektů.

1.12 EHSV by považoval za vhodné, aby rada pro výzkum EMRP byla pověřena možností kontrolovat závaznými stanovisky určenými výboru EMRP typologii výzkumu určeného k financování, roční pracovní program a výběr členů skupiny nezávislých hodnotitelů návrhů a aby jeden pozorovatel Komise sledoval hodnotící skupiny, jako je tomu v 7. RP.

1.13 EHSV by považoval za vhodné, aby návrhy přípravy příštího rámcového programu pro výzkum, technický rozvoj a demonstrace 2014–2020 obsahovaly skutečný stálý program Společenství koordinovaný a řízený Komisí, jenž by byl založen na soustavném procesu zapojování zúčastněných stran majících zájem; tento program by bral v úvahu především potřeby průmyslu, univerzit, výzkumu a standardizace, stejně jako mezinárodních aspektů metrologického výzkumu, zvláště ve vztahu k mezinárodním institutům jako ISO, OCSE a dalším referenčním subjektům, jako je IUAP ([2]).

2. **Úvod**

2.1 Narůstající globalizace průmyslové produkce, poskytování služeb i obchodu vyvolává nutnost co možná nejpodstatnější redukce technických překážek, které by mohly bránit obchodní výměně. Základem tohoto procesu je spolehlivý společný měrný systém.

([1]) Podle článku 169 Smlouvy.

([2]) International Union of Pure and Applied Physics.

2.2 Rostoucí počet právních předpisů, zvláště v oblasti

— bezpečnosti;

— označování potravin;

— zdravotních systémů;

— životního prostředí;

— biotechnologie;

— nanotechnologie a pokročilých materiálů;

— energie;

— dopravy, telekomunikací a zabezpečovacích systémů

vyžaduje vysledovatelnost a srovnatelnost, které by byly uznávány na mezinárodní úrovni.

2.3 Metrologický výzkum má do značné míry povahu veřejného zájmu a je jednou z hlavních podpůrných činností regulace a standardizace.

2.3.1 Evropské infrastruktury pro měření jsou podporované evropskými organizacemi, jako je European co-operation for Accreditation (Evropská spolupráce pro akreditaci, EA), European Committee for Standardisation (Evropský výbor pro standardizaci), evropská metrologická síť Euromet ([3]), nyní součást sítě Euramet, Institute for Reference Materials and Measurements (Institut pro referenční materiály a měření, IRMM) v Geelu, součást Společného výzkumného střediska, ve spolupráci s Mezinárodním úřadem měr a vah (*Bureau International des Poids et Mesures*, BIPM).

2.4 Mezinárodní úřad měr a vah soudí, že vývoj v interdisciplinárních oborech, jako jsou nanotechnologie, vyspělé materiály a vlastnosti materiálů, bude brzy vyžadovat jistý počet norem pro nové referenční standardy měření ve fyzice i v chemii ([4]).

2.5 Konkurenceschopnost a udržitelné inovace vyžadují v Evropě ve všech oblastech přesná měření a testování s vysledovatelnými výsledky, aby bylo možné stanovit dlouhodobé normy referenčního měření, jak je definuje mezinárodní soustava jednotek SI.

([3]) Tvoří ji národní metrologické ústavy 32 zemí a Institut pro referenční materiály a měření (IRMM) Společného výzkumného střediska Evropské komise v Geelu.

([4]) Zpráva BIPM z roku 2007 *Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM* (Vývoj potřeb odvětví metrologie ve vztahu k obchodu, průmyslu a společnosti a úloha BIPM), Paříž, 2008.

2.6 Evropský metrologický výzkum zajišťují národní programy metrologického výzkumu a projekty v oblasti ERA-NET obsažené v šestém rámcovém programu a v oblasti ERA-NET-Plus obsažené v sedmém rámcovém programu (7. RP). Rovněž pod těmito rámcovými programy se vyvinuly projekty iMERA (Implementing Metrology in the European Research Area ([1])) a iMera Plus ([2]) reprezentující první fázi EMRP, činnost Společného výzkumného střediska SVS ([3]) a současný návrh EMRP na „měnitelnou geometrii“.

2.7 Ve Spojených státech byla v rozpočtovém roce 2009 určena částka 634 milionů USD na federální dotace pro výzkumné programy Národního institutu pro standardy a technologii (NIST, National Institute of Standards and Technology).

2.8 Za těchto okolností považuje Výbor za důležité zvýšit zdroje určené na evropský metrologický výzkum, jenž spojuje stávající výzkumné kapacity členských států s kapacitami Společného výzkumného střediska k aktivizaci kritického objemu na mezinárodní úrovni, zabraňuje zdvojování a plýtvání zdroji a umožňuje podstatně lepší výsledky než koordinace ERA-NET-Plus v 7. RP 2007–2013.

2.9 Výbor je přesvědčen, že vzhledem k významu metrologického výzkumu pro blízkou budoucnost prokázanému různými studiemi ([4]) bude vhodné zařadit takový výzkum mezi tematické priority příštího RP 2014–2020 s tím, že by získal status stálé výzkumné struktury Společenství a zajistila by se koordinovaná a průběžná integrace s kroky na úrovni členských států.

3. Návrh programu podle článku 169

3.1 Účelem návrhu založeného na článku 169 je zřídit evropský metrologický výzkumný program (EMRP) spojující 22 národních programů s cílem zvýšit účinnost a efektivnost veřejného metrologického výzkumu.

3.2 Cílem návrhu je mimo jiné přispět ke strukturaci Evropského výzkumného prostoru lepší koordinací národních programů, čelit tak lépe některým společným evropským výzvám a odstranit překážky mezi národními programy.

3.3 Smyslem EMRP je podle Komise začlenění národních programů dvaadvaceti států do jediného programu Společenství, což umožní

— podpořit zejména cíle evropských metrologických systémů,

— urychlit rozvoj, vyhodnocování a používání nových technik měření,

— podpořit rozvoj a aplikaci směrnic a nařízení.

3.4 Navrhovaný model řízení byl zaveden na základě zkušeností získaných při první iniciativě podle článku 169 Smlouvy v rámci šestého rámcového programu, a to EDCTP ([5]).

3.5 Iniciativa EMRP počítá s částkou 400 milionů EUR, z čehož 200 milionů je příspěvek zúčastněných států v období 2009–2016 a zbývajících 200 milionů tvoří příspěvek Společenství.

3.6 Koordinace iniciativy bude svěřena sdružení European Association of National Metrology Institutes (EURAMET), založenému v roce 2007 podle německé legislativy jako veřejně prospěšné sdružení se sekretariátem v Braunschweigu v Dolním Sasku, jež působí jako evropská regionální metrologická organizace a výkonná agentura EMRP.

4. Připomínky Výboru

4.1 Výbor schvaluje základní cíle návrhu, podporuje v něm obsažené metody a připomíná, že je důležité, aby cíle vedly k těmto konkrétním důsledkům:

— excelence metrologické struktury,

— společné a konkurenceschopné otevřené výzkumné projekty,

([1]) Projekt iMera tvoří 20 subjektů ze 14 zemí společně s IRMM Společného výzkumného střediska Evropské komise.
([2]) Projekt iMera Plus tvoří 45 subjektů ze 20 zemí společně s EK.
([3]) Činnost v oblasti metrologie SVS zahrnuje podporu konkurenceschopnosti, transparentnosti vnitřního trhu a obchodu dosahovanou produkcí a šířením referenčních postupů uznaných na mezinárodní úrovni a podporou společného evropského měřicího systému.
([4]) Viz *Instrumentation and metrology in nanotechnology*, U.S. National Science and Technology Council, 2006, a BIPM, zpráva 2007.
([5]) Jedná se o Program klinických zkoušek Evropa – rozvojové země, (*European-Developing Countries Clinical Trials Program*).

— vyšší míra účasti výzkumné obce dosažená rozvojem schopností,

— skutečná mezinárodní spolupráce zhodnocující evropský systém,

— jednohlasnost v globálním měřítku

— a především větší míra integrace průmyslu (sdružení podnikatelů a zaměstnanců), obchodu a veřejného sektoru při vývoji evropského metrologického výzkumu.

4.2 EHSV považuje za zásadně důležité, aby se svět metrologického výzkumu neprojevoval uzavřeně, ale byl schopný zapojit uživatelskou obec do definování priorit programu, systému vyhodnocování a výběru projektů, účasti na návrzích a monitorování výsledků projektů, a to v těsné spolupráci s instituty standardizace a osvědčování. EHSV se vyjadřuje proti jakékoliv formě „uzavřeného provozu".

4.2.1 EHSV zastává zejména názor, že pravidla účasti v programu EMRP musejí plně respektovat ve všech směrech nařízení (ES) č. 1906/2006, kterým se stanoví pravidla pro účast na akcích v rámci sedmého rámcového programu, a finanční nařízení pro jeho provádění.

4.2.2 Pravidla pro účast v EMRP musejí nabízet ucelený a transparentní rámec zajišťující co nejúčinnější provádění se zřetelem na nutnost poskytnout snadný přístup všem účastníkům pomocí zjednodušených postupů. Taková pravidla musejí umožňovat využití intelektuálního vlastnictví vyvinutého každým účastníkem a zároveň chránit oprávněné zájmy dalších účastníků a Společenství.

4.2.3 EHSV zdůrazňuje, že zavedení integrovaného evropského metrologického výzkumu ve společném programu s národními instituty účastníků by nemohlo přinést dostatečné výsledky, pokud by nezahrnovalo těsnou integraci výzkumné obce, průmyslu, vysokých škol a institutů standardizace a osvědčování a pokud by nevyužívalo strukturovaný dialog s evropskými technologickými platformami [1] a organizovanou občanskou společností.

4.3 EHSV upozorňuje, že článek 169 Smlouvy ES dává Společenství možnost účastnit se výzkumných programů podnikaných společně několika členskými státy za podmínky, že cíle budou dobře definované a budou případné pro Společenství a pro rámcový program, budou mít podstatnou přidanou evropskou hodnotu a kritickou velikost a budou mít jasně definovaný společný program činností, řídicí struktury a provádění.

4.4 Podle mínění EHSV by měly být cíle lépe definovány, mj. z hlediska podpory národních metrologických systémů, zvýšení možností sítí národních ústavů a určených ústavů a integrace probíhajících vnitrostátních aktivit.

4.5 Podle EHSV zde chybí jasné určení akčních priorit a očekávaných výsledků plně odůvodňujících:

— evropskou přidanou hodnotu návrhu,

— jasné a vyčerpávající doložení společného programu integrovaných činností,

— strukturu řízení.

4.6 Stejnou výhradu EHSV vznáší k definování grantů určených výzkumníkům nebo organizacím, národním metrologickým ústavům a určeným ústavům.

4.7 Pokud se jedná o navrhovaný systém řízení, měl by být lépe definován. Výbor připomíná, že kromě sdružení EUROMET na evropské úrovni působí také další sdružení, jako například EURACHEM [2]; dále zdůrazňuje, že zatímco EUROMET je označen jako konkrétní struktura provádění EMRP, velká část programu samého bude řízena *National Physical Laboratory*, tedy britským představitelem, což představuje „dočasné řešení".

[1] Zde máme na mysli *microarrays* nebo pokročilou hmotnostní spektrometrii.

[2] EURACHEM je síť evropských organizací, jejichž cílem je definování systému mezinárodní vysledovatelnosti měření v odvětví chemie a šíření osvědčených postupů. EURACHEM Europa sdružuje 35 států.

4.8 Dále EHSV se znepokojením upozorňuje, že v navrženém rozhodnutí ani v přílohách se neupravuje skutečné zapojení subjektů přímo zainteresovaných na metrologických výsledcích výzkumu: průmyslu jako celku, obchodu, institutů standardizace a osvědčování a veřejného sektoru.

4.9 Závěrem EHSV vyslovuje přesvědčení, že by bylo vhodnější zaměřit se na pilotní akci evropského metrologického výzkumu o omezené době trvání do roku 2013, podle iMERA Plus a v návrzích k přípravě osmého rámcového programu pro výzkum, technický rozvoj a demonstrace předložit skutečný a stálý program Společenství s jasnějšími a ověřenými mechanismy. Tento program, řízený Komisí pro všechny členské státy a přidružené země, by měl mít řídicí a poradní výbor a umožňovat rozsáhlý postup konzultací, směrování a monitorování ze strany zainteresovaných zúčastněných subjektů, především podle požadavků průmyslu.

5. **Konkrétní připomínky**

5.1 Výbor oceňuje podstatu návrhů Komise k podpoře iniciativy EMRP ([1]) v podobě, která předpokládá vysokou úroveň „komunitarizace“ ve společném plánování, plánovaném přidělení zdrojů, logice „vzájemného učení“, pravidlech účasti podniků, univerzit a výzkumných pracovišť i v hodnocení nabídek, na kterém se stejně jako v 7. RP má podílet pozorovatel Komise.

5.2 Pokud se jedná o řízení navrhované pro EMRP, připomíná EHSV, že:

a) Výbor EMRP, složený jen ze zástupců národních metrologických ústavů, ve kterém institut IRPM ([2]) má pouze úlohu pozorovatele, by byl zodpovědný za provádění programu, zejména:

— rozhodování o rozvoji a aktualizaci EMRP,

— vytváření a rušení výborů nezbytných pro podprogramy,

— příprava a rozhodování o prováděcích podmínkách EMRP včetně kritérií pro výběr hodnotitelů,

— schvalování složení skupin hodnotitelů,

— rozhodování o financování programů a výzkumných projektů na základě podmínek financování v rozsahu pověření EURAMET Evropskou komisí,

— schvalování části rozpočtu související s EMRP na další rozpočtové období,

— příprava a vyhlašování výzev k vyjádření zájmu a podávání nabídek týkajících se EMRP,

— dohled nad odpovídajícím a řádným vedením účtů o úkolech sekretariátu EMRP,

— monitorování a kontrola postupu financovaných programů a projektů a rozhodování o nápravných opatřeních ([3]).

b) Šestnáctičlenná rada pro výzkum EMRP, kde zasedají:

— jeden člen za BIPM,

— jeden člen za Evropskou komisi,

— jeden člen za Evropskou radu pro výzkum,

— jeden člen za Evropský parlament,

— jeden člen za EUROLAB,

— jeden člen za evropské standardizační instituce,

— jeden člen za evropskou organizaci pro spolupráci v legální metrologii WELMEC ([4]),

— devět členů za průmysl, výzkum a akademickou obec,

([1]) Podle článku 169 Smlouvy.
([2]) Institute for Reference Materials and Measurements, SVS Evropské komise.

([3]) Viz EUROMET e.V. Byelaws 11.1.2007, čl. 14 odst. 5.
([4]) Western European Legal Metrology Cooperation.

má čistě poradní úlohu ve strategických otázkách EMRP a v rozhodovacím procesu u cílených programů ([1]).

5.3 EHSV upozorňuje v této věci na nutnost zapojení rady pro výzkum závazným stanoviskem do spolupráce s výborem EMRP v nepodřízeném postavení, zejména v oblasti rozvoje a aktualizace EMRP, výborů pro podprogramy, výběru a složení skupin hodnotitelů, rozhodování o financování výzkumných programů a projektů, přípravy a vyhlašování výzev k vyjádření zájmu a podání nabídek zveřejňovaných v CORDIS a Úředním věstníku EU, monitorování a kontroly pokroku financovaných programů a projektů.

V Bruselu dne 25. března 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Viz EUROMET e.V. Byelaws 11.1.2007, *Rules and procedures* část B hlava III.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne […], kterým se zavádí program Společenství na podporu zvláštních činností v oblasti finančních služeb, účetního výkaznictví a auditů

KOM(2009) 14 v konečném znění – 2009/0001 (COD)

(2009/C 228/13)

Dne 3. února 2009 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne […], kterým se zavádí program Společenství na podporu zvláštních činností v oblasti finančních služeb, účetního výkaznictví a auditů“

Předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru pověřilo dne 24. února 2009 specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana BURANIHO hlavním zpravodajem na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), a přijal následující stanovisko 95 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 14 členů se zdrželo hlasování.

1. **Shrnutí a závěry**

1.1 V souvislosti s probíhající krizí je třeba přezkoumat soubor předpisů, jimiž se řídí finanční činnost. Co se týče **dohledu**, předkládá skupina, jíž předsedá pan de Larosière, ve své zprávě řadu doporučení, která jsou zároveň podrobnou analýzou slabých stránek právních předpisů a nedostatků v krocích přijatých v minulosti.

1.2 Zkoumaný návrh Komise je v souladu s těmito doporučeními a v určitém smyslu je předjímá: vyčleňuje prostředky Společenství a uděluje **granty** třem strukturám (EFRAG, IASCF a PIOB), které orgánům dohledu dodávají technické a právní nástroje. Tyto granty jsou určeny k zaručení nezávislosti těchto orgánů na vnějších vlivech. EHSV souhlasí, upozorňuje však na to, že uvedené tři subjekty byly zřízeny profesemi a pro profese a neztrácejí svůj soukromý charakter, i když jsou jejich normy začleněny do právních předpisů Společenství nebo světových předpisů. Je proto **obtížné oddělit veřejný zájem od činnosti prováděné profesemi**.

1.3 Rovněž jsou stanoveny **finanční příspěvky na zvláštní akce výborů dohledu**, poradních a podpůrných orgánů, které zřídila Komise a jsou složeny ze zástupců orgánů dohledu členských států. Zvláštními akcemi se rozumí vzdělávání pracovníků samotných orgánů a řízení projektů v oblasti informačních technologií. EHSV nad tím vyjadřuje znepokojení: vzhledem k tomu, že ze vzdělávání a projektů mají prospěch členské státy, **není zřejmý důvod, proč by se měly využívat prostředky Společenství**.

2. **Úvod**

2.1 Finanční krize, kterou svět zažívá, způsobila a stále ještě působí pohromy, jejichž rozsah nelze dosud plně posoudit, je však rozhodně velmi značný. Vedle vážných hospodářských a sociálních dopadů měla tato krize pouze jeden prospěšný důsledek: vyžádala si **přísný přezkum zásad**, na kterých bylo do té doby založeno světové finančnictví, a **jistot**, které zmírňovaly vnímání rizika spojeného s veškerou finanční činností.

2.2 Tento přezkum předpokládá upřímnou kritičnost k vlastnímu jednání, posuzování a činnosti. To platí pro všechny aktéry pohromy: finanční subjekty, zákonodárce, orgány dohledu, ratingové agentury i ekonomy, neboť všichni byli částečně odpovědní. Na druhé straně nikdo neměl individuální a celkovou odpovědnost – současné i minulé události ukazují, že **krize je výsledkem řady spolupůsobících příčin a vzájemných závislostí**.

2.3 Mezi mnoha příčinami krize vystupují do popředí **nedostatky v oblasti dohledu** – předpisy se zdály být dobré, ukázalo se však, že nebyly dostačující k tomu, aby čelily nyní již dobře známým událostem, či jim dokonce předešly. V některých případech byly právě naopak jejich příčinou. Šetřením této záležitosti a doporučeními, jak napravit nedostatky, se zabývá **zpráva skupiny, jíž předsedá pan de Larosière**. Komise předložila návrh, jenž je v souladu s těmito doporučeními a včas je předjímá, což je chvályhodné. Jeho cílem je zavést program Společenství na **podporu činností, jejichž výsledkem jsou nástroje ke zlepšení účinnosti dohledu nad finanční činností**.

2.4 Program stanoví **granty pro tři právní struktury**, které dodávají technické a právní nástroje orgánům dohledu určeným k **dohledu nad 1) trhem s cennými papíry, 2) bankovními činnostmi a 3) pojišťovnictvím a zaměstnaneckým či penzijním pojištěním**. Těmito strukturami jsou: *Evropská poradní skupina pro účetní výkaznictví (European Financial Reporting Advisory Group, EFRAG) a Nadace Výboru pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Committee Foundation, IASCF)* pro účetní výkaznictví a *Rada pro dozor nad veřejnými zájmy (Public Interest Oversight Board, PIOB)* pro audit.

2.5 Rovněž jsou stanoveny **finanční příspěvky na zvláštní akce výborů orgánů dohledu**, což jsou nezávislé poradní výbory bez právní subjektivity, které zřídila Komise ve třech příslušných sektorech a jsou složené z vnitrostátních orgánů dohledu. Tyto výbory slouží k výměně zkušeností a názorů, radí Komisi a „přispívají k jednotnému a včasnému provádění právních předpisů Společenství v členských státech". Výbory nemají právní subjektivitu. Aby mohly uzavírat smlouvy s třetími stranami, bylo třeba vytvořit **podpůrné struktury** s právní subjektivitou v členských státech, kde mají výbory sídlo, tj. ve Spojeném království (**CEBS** – bankovní dohled), ve Francii (**CESR** – cenné papíry) a v Německu (**CEIOPS** – pojišťovnictví a penzijní pojištění).

3. Poznámky a připomínky

3.1 Výbor schvaluje iniciativu Komise, jejímž cílem je poskytnout stále vytříbenější nástroje dohledu ve finančnictví a která je v souladu s doporučeními skupiny, jíž předsedá pan de Larosière, upozorňuje však, že nedochází k žádné inovaci, ať už se jedná o poslání a funkce tří právních struktur, jimž jsou určeny granty, nebo o výbory, jimž jsou přiděleny finanční příspěvky. Finanční příspěvky tedy slouží ke zlepšení stávající situace, což je znakem spokojenosti se strukturami jako takovými, ale také přiznáním nutnosti zlepšit či posílit jejich výkonnost.

3.2 Dva výbory činné na poli **účetního výkaznictví** (IASCF a EFRAG) jsou zdrojem mezinárodních účetních standardů vysoké kvality, které jsou zčásti začleněny do právního řádu Společenství. Podle Komise tyto standardy zajišťují, „aby investoři, věřitelé a ostatní zúčastněné strany měli přístup k včasným, spolehlivým a relevantním informacím o finanční situaci společností." Fakta však tato tvrzení vyvracují: před zahájením jakékoliv reformy je třeba, aby odpovědní činitelé odpověděli na **otázku, zda bylo selhání způsobeno vadnými účetními standardy nebo jejich nerozvážným použitím**.

3.2.1 Co se týče nejožehavějšího sektoru **cenných papírů**, ve kterém se používají pravidla IASCF a EFRAG a jenž vykázal největší nedostatky, Komise jako jeden z důvodů existence grantů výslovně zdůrazňuje zásadní význam nezávislosti na „nepatřičném vlivu zúčastněných stran" a na „nediverzifikovaném a dobrovolném financování zúčastněnými stranami". Tuto otázku v minulosti vznesla Rada ECOFIN a Evropský parlament, dnes však vzniká jiná otázka: vzhledem k tomu, že tyto subjekty potřebují prostředky na plnění své delikátní funkce, **stačí pouhý „grant" k zajištění jejich nezávislosti**? EHSV se domnívá, že touto otázkou je třeba hlouběji se zabývat.

3.3 Stejné úvahy platí na poli **účetního výkaznictví** ve vztahu ke grantu udělenému PIOB, orgánu dohledu nad procesem vedoucím k přijetí ISA (*mezinárodních účetních standardů*) a ostatními činnostmi IFAC (*Mezinárodní federace účetních*) v oblasti veřejného zájmu. Možné začlenění ISA do práva Společenství (směrnice 2006/43/ES) odůvodňuje zájem na **neutralitě** těchto **standardů** a zastoupení Komise v řídících orgánech PIOB (Komise tam má dva členy z deseti).

3.4 Závěrem kapitoly „granty" musí EHSV vyjádřit souhlas s Komisí ohledně potřeby vyčlenit různým subjektům odpovědným za mezinárodní standardy dostatečné prostředky na zaručení jejich funkčnosti a nezávislosti. Na tento aspekt se opakovaně a víceméně otevřeně poukazuje, což je jasným znakem existence základního problému: tyto subjekty byly zřízeny profesemi, aby poskytovaly platná pravidla a platné standardy profesím samotným; jejich **soukromý charakter** se nemění, ani když tato pravidla a normy budou začleněny do veřejných právních předpisů. Stává se tak obtížným **oddělit** uvnitř jednoho subjektu **veřejný zájem od činnosti prováděné profesemi**, které nad ní mají legální kontrolu.

3.5 Finanční příspěvky pro **výbory orgánů dohledu** jsou určeny především na **vzdělávání pracovníků** vnitrostátních orgánů a **řízení projektů souvisejících s informačními technologiemi**. Jak již bylo uvedeno, jsou tyto výbory nezávislé poradní orgány zřízené Komisí a složené ze zástupců vnitrostátních orgánů. Vzdělávání pracovníků (doporučení č. 19 skupiny pana de Larosière) a řízení projektů představují zajisté důležité poslání, z něhož mají nicméně prospěch členské státy – **EHSV nevidí důvod, proč by tyto akce měly být financovány z prostředků Společenství, a ne samotnými členskými státy**.

3.6 V závěru návrhu považuje Komise za nutné zavést kritérium flexibility ve stanovení příjemců grantů: při prohloubení postupů řešení krize by mohla vzniknout potřeba zřídit nové subjekty nebo pověřit ty stávající novými úkoly a stejně tak by mohlo být třeba, aby některého z určených příjemců nahradil příjemce nový. EHSV nemá žádné námitky, upozorňuje však, že je třeba se **vyhnout zbytečně velkému zvýšení počtu subjektů** zahrnutých do programu. Pokud je to možné, je lepší rozšířit funkce existujících subjektů.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/15/ES o úpravě pracovní doby osob vykonávajících mobilní činnosti v silniční dopravě

KOM(2008) 650 v konečném znění – 2008/0195 (COD)

(2009/C 228/14)

Dne 6. listopadu 2008 se Rada, v souladu s článkem 71 a čl. 137 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„*návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/15/ES o úpravě pracovní doby osob vykonávajících mobilní činnosti v silniční dopravě*“

Dne 2. prosince 2008 pověřilo předsednictvo Výboru přípravou podkladů na toto téma specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana MORDANTA hlavním zpravodajem na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25.března 2009 (jednání dne 25. března 2009), a přijal následující stanovisko 93 hlasy pro, 7 hlasů bylo proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že návrh Komise je těžce realizovatelný, že způsobí obrovské dodatečné náklady a nárůst administrativní zátěže. Navíc neodpovídá jednomu ze základních cílů směrnice 2002/15/ES stanovující minimální požadavky na úpravu pracovní doby, aby došlo ke zvýšení ochrany zdraví a bezpečnosti osob vykonávajících mobilní činnosti v silniční dopravě a byla zvýšena bezpečnost silničního provozu a dále došlo ke sblížení podmínek hospodářské soutěže. Mobilní pracovník totiž nemůže pracovat déle než 48 hodin (v průměru) týdně, pokud dodrží ustanovení nařízení č. 561/2006 o době řízení a odpočinku, zatímco samostatně pracující řidič bude moci pracovat každý týden 86 hodin, pokud dodrží ustanovení nařízení č. 561/2006 o době řízení a odpočinku.

1.2 V Evropě se v následujících 20 letech očekává zhruba 50 % růst silniční dopravy, nezávisle na růstu ostatních druhů dopravy (železniční, říční/námořní). EHSV tvrdí, že pro dosažení cílů směrnice není rozhodující status řidič, ale podmínky, ve kterých vykonává mobilní činnosti v dopravě.

1.3 EHSV opakuje v tomto stanovisku hlavní body ze závěrů stanoviska EHSV k tématu Silniční doprava – pracovní doba samostatně výdělečně činných řidičů ([1]).

Připomínáme, že Výbor v tomto stanovisku zdůraznil následující:

— Je třeba zahrnout samostatně výdělečně činné řidiče do oblasti působnosti směrnice 2002/15/ES, jak stanoví její článek 2 (počínaje březnem 2009), neboť je to předpokladem podpory bezpečnosti silničního provozu, posílení spravedlivé hospodářské soutěže a zlepšení pracovních podmínek mobilních pracovníků a samostatně výdělečně činných řidičů – především pak jejich tělesného a duševního zdraví;

— Význam správného provedení směrnice do vnitrostátního práva členských států a zejména pak definice samostatně výdělečně činného řidiče a společnou odpovědnost různých subjektů v dopravním řetězci, jako je tomu v případě nařízení o době řízení a době odpočinku.

1.4 EHSV je toho názoru, že cíle směrnice lze naplnit, pouze pokud budou v odvětví silniční dopravy jasně použity minimální normy sociální ochrany pro všechny osoby vykonávající mobilní činnost v dopravě, nezávisle na jejich statusu.

1.5 Výbor se domnívá, že zahrnutí samostatně výdělečně činných řidičů do oblasti působnosti směrnice je třeba provést tak, aby byla nanejvýš zjednodušena administrativní zátěž. Definice pracovní doby samostatně výdělečně činných řidičů předpokládá, že obecné administrativní povinnosti nejsou součástí pracovní doby.

1.6 Zahrnutí samostatně výdělečně činných řidičů vyžaduje přijetí jistého počtu opatření za účelem kontroly použití a dodržování směrnice 2002/15/ES.

2. Úvod

2.1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/15/ES ze dne 11. března 2002 vstoupila v platnost dnem 23. března 2005. Týká se úpravy pracovní doby osob, jež pracují jako řidiči v oblasti silniční dopravy. Její společná pravidla zajišťují minimální normy sociální ochrany pro dotyčné pracovníky. Tyto minimální normy jsou vnímány jako důležitý krok jednak směrem ke zlepšení ochrany zdraví a bezpečnosti mobilních pracovníků v silniční dopravě, jednak pro zvýšení bezpečnosti silniční dopravy a zajištění spravedlivé hospodářské soutěže.

([1]) Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 49–51.

2.2 Směrnice se svými ustanoveními zaměřenými na ochranu mobilních pracovníků před nepříznivými účinky způsobenými příliš dlouhou pracovní dobou, nepřiměřenou dobou odpočinku nebo rušivým pracovním rytmem představuje zvláštní kapitolu obecné směrnice o úpravě pracovní doby (směrnice 2003/88/ES). Doplňuje nařízení (ES) č. 561/2006 ze dne 15. března 2006, které stanoví společná pravidla týkající se doby řízení a doby odpočinku pro řidiče.

2.3 Když se směrnice přijímala, po skončení dohodovacího řízení Rada a Parlament rozhodly, že se v zásadě použije na samostatně výdělečně činné řidiče počínaje 23. březnem 2009, že dva roky před tímto datem musí Komise předložit Evropskému parlamentu a Radě zprávu, za níž bude následovat legislativní návrh vycházející z této zprávy, který buď stanoví podmínky pro zahrnutí samostatně výdělečně činných řidičů do oblasti působnosti směrnice, nebo je vyloučí.

3. Návrh Komise

3.1 Komise navrhuje upravit směrnici 2002/15/ES tak, aby byli z oblasti její působnosti vyloučeni samostatně výdělečně činní řidiči, vyjasňuje oblast působnosti směrnice, který bude zahrnovat všechny mobilní pracovníky včetně „nepravých" samostatně výdělečně činných řidičů, tj. řidičů, kteří jsou oficiálně samostatně výdělečně činní, ve skutečnosti však nemají nezbytnou volnost při organizaci své pracovní činnosti.

3.2 Komise uvádí tuto definicí nepravého samostatně výdělečně činného pracovníka: „‚Mobilní pracovník‘ zahrnuje rovněž každou osobu, která není vázána na žádného zaměstnavatele prostřednictvím pracovní smlouvy nebo jakéhokoliv jiného pracovního vztahu, avšak:

a) která nemá nezbytnou volnost při organizaci příslušné pracovní činnosti,

b) jejíž příjem nezávisí přímo na zisku,

c) která nemá volnost k vytvoření obchodních vztahů s více zákazníky sama nebo prostřednictvím spolupráce s dalšími samostatně výdělečně činnými řidiči."

3.3 Komise navrhuje doplnit pro veškerou pracovní činnost prováděnou v noci jednu podmínku. Ve směrnici 2002/15 je totiž jakákoli práce prováděná v průběhu noční doby považována za „noční práci". V návrhu změn Komise navrhuje, aby šlo o pracovní dobu o délce nejméně 2 hodin práce vykonané během noční doby.

3.4 Návrh změn obsahuje rovněž nový článek věnovaný kontrole, která by měla zaručit správné a koherentní použití pravidel směrnice 2002/15, a upřesňuje, že vnitrostátní orgány odpovědné za prosazování směrnice zajistí přiměřený počet kvalifikovaných kontrolorů a přijmou veškerá náležitá opatření.

3.5 K zajištění účelného, efektivního a jednotného provádění směrnice v celém Společenství Komise podpoří dialog mezi členskými státy s těmito cíli:

a) posílit správní spolupráci mezi jejich příslušnými orgány,

b) podporovat společný přístup,

c) usnadnit dialog mezi odvětvím dopravy a donucovacími orgány.

4. Obecné připomínky

4.1 Pokud jde o otázky shrnuté v posouzení dopadu, Komise je toho názoru, že „obavám o bezpečnost silničního provozu plynoucím z únavy řidičů je zamezeno přísným prosazováním předpisů týkajících se dob řízení a dob odpočinku, které se vztahují na všechny řidiče bez ohledu na jejich zaměstnanecký status". Dodatečný účinek směrnice o pracovní době proto není pro bezpečnost silničního provozu významný. V závěru dokumentu, jenž se věnuje posouzení dopadu, Komise upřednostňuje možnost, která vylučuje samostatně výdělečné činné řidiče, zahrnuje „nepravé samostatně výdělečně činné" a zajišťuje efektivnější prosazování. To povede ke snížení narušení hospodářské soutěže a umožní to lepší sociální ochranu pracovníků a obdobných skupin osob.

4.2 Vyloučení samostatně výdělečně činných řidičů z oblasti působnosti směrnice způsobila podle některých sociálních partnerů narušení hospodářské soutěže v odvětví silniční dopravy, což vedlo Výbor k tomu, aby ve svém nedávném stanovisku k přezkumu bílé knihy o dopravě v polovině období (TEN/257, zpravodaj pan Bardillo López) [1] přijal následující požadavek:

„Sociální předpisy v silniční dopravě by měly zaručit rovnost zacházení mezi pracovníky, ať již jde o zaměstnané osoby, nebo samostatně výdělečně činné osoby; proto musí být směrnice č. 15/2002 z 11. března, která se týká úpravy pracovní doby osob, jež pracují jako řidiči v oblasti silniční dopravy, okamžitě uplatněna pro osoby samostatně výdělečně činné ještě předtím, než vyprší plánované přechodné období, neboť cílem této směrnice je zvýšit silniční bezpečnost, zamezit narušení konkurence a zlepšit pracovní podmínky" (odstavec 4.3.1.2).

4.3 Vzhledem k očekávanému 50 % nárůstu silniční dopravy v Evropě v následujících 20 letech nezávisle na růstu ostatních druhů dopravy (železniční, říční/námořní) nelze vyhovět podmínkám na fyzické a duševní zdraví řidičů vozidel o váze 3,5 až 60 tun, bezpečnost silničního provozu a spravedlivou soutěž, pokud nebudou jasně použity minimální normy sociální ochrany pro všechny osoby vykonávající mobilní činnost v dopravě, nezávisle na jejich statusu. EHSV je toho názoru, že určující nesmí být status, ale to, že jde o výkon mobilních činností v dopravě.

[1] Úř. věst. C 161, 13.7.2007, s. 89.

4.4 Ve svém stanovisku TEN/326 k tématu „Silniční doprava – pracovní doba samostatně výdělečně činných řidičů“ vyjádřil EHSV vážné pochybnosti nad závěry výsledků související studie a posouzení dopadu v otázkách bezpečnosti silničního provozu, konkurenčních podmínek a v sociálních otázkách.

EHSV zároveň zdůraznil, že „nadměrná pracovní doba je hlavním faktorem přispívajícím k únavě, a tudíž i k usnutí za volantem“.

Ve svém stanovisku ostatně EHSV konstatoval, že „spravedlivá hospodářská soutěž nastává, jakmile ceny velkých distribučních a dopravních podniků určené subdodavatelům odpovídají požadavkům sociálních právních předpisů pro dané odvětví, a to bez rozdílu mezi mobilními pracovníky a pracovníky samostatně výdělečně činnými“.

4.5 Tvrzení zprávy o posouzení dopadu, že dodatečný účinek směrnice o pracovní době není pro bezpečnost silničního provozu významný, není přesné. Mobilní pracovník totiž nemůže pracovat déle než 48 hodin (v průměru), pokud dodrží ustanovení nařízení č. 561/2006 o době řízení a odpočinku, zatímco samostatně pracující řidič bude moci pracovat každý týden 86 hodin, pokud dodrží ustanovení nařízení č. 561/2006 o době řízení a odpočinku.

4.6 Podle návrhu Komise, když se zjistí, že řidič je „nepravým“ samostatně výdělečně činným řidičem, musí povinně dodržovat směrnici o pracovní době. Návrh Komise však nepřináší odpověď na žádnou z následujících otázek: Pokud se řidič stane mobilním pracovníkem, musí mít pracovní smlouvu. Kdo je zaměstnavatel, který jej má zaměstnávat? Pokud je majitelem svého vozidla, jak se má zachovat? Pokud investoval do infrastruktury či provedl jiné investice, komu za to připadne odpovědnost? A navíc, co mají učinit země, které již samostatně výdělečné řidiče do působnosti směrnice zahrnuly?

4.7 Výbor se domnívá, že s tímto návrhem Komise je spojeno riziko, že způsobí nejen obrovské dodatečné náklady, ale též nárůst administrativní zátěže.

4.8 Pro EHSV však zahrnutí samostatně výdělečně činných řidičů do oblasti působnosti směrnice 2002/15/ES předpokládá správné provedení této směrnice, zejména pak definice samostatně výdělečně činného řidiče. Směrnice by měla stanovit, že obecné administrativní povinnosti nebudou započítávány do pracovní doby samostatně výdělečně činné osoby.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o označování pneumatik s ohledem na palivovou účinnost a jiné důležité parametry

KOM(2008) 779 v konečném znění – 2008/0221 (COD)

(2009/C 228/15)

Dne 17. prosince 2008 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o označování pneumatik s ohledem na palivovou účinnost a jiné důležité parametry"

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. března 2009. Zpravodajem byl pan RANOCCHIARI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro, 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV souhlasí s rozhodnutím Evropské komise, která poté, co navrhla nařízení týkající se obecné bezpečnosti motorových vozidel, které je ve fázi schvalování, již plánuje systém certifikace hodnot, které budou stanoveny tímto nařízením v souvislosti se třemi důležitými parametry pneumatik, tj. palivovou účinností, bezpečností a hlukem.

1.2 EHSV rovněž oceňuje, že se na základě certifikace plánuje poskytovat spotřebitelům přímo informační nástroje, které spotřebitele nasměrují k vědomějšímu nákupu náhradních pneumatik vyrobených po schválení tohoto návrhu, tj. pneumatik, jež tvoří 78 % evropského trhu s pneumatikami.

1.3 Pokud se však jedná o nové pneumatiky, tedy pneumatiky montované výrobci automobilů, považuje EHSV iniciativu za zbytečnou, neboť platné předpisy již výrobcům ukládají povinnost poskytovat příslušné informace již v okamžiku schvalování typu vozidel a uvádět je v technické propagační literatuře a v návodech k použití vozidel.

1.4 V souvislosti s prostředkem navrženým Komisí v zájmu informování spotřebitelů, tj. nálepkou s označením, která má být přilepena na pneumatiku, navrhuje EHSV stanovit také alternativu pro nijak ojedinělé případy ztráty či poškození označení.

1.5 EHSV v neposlední řadě doufá, že po přijetí předpisů týkajících se obecné bezpečnosti motorových vozidel bude i v tomto případě přijat právní předpis ve formě nařízení namísto směrnice, což zajistí jednotné lhůty a způsoby monitorování ve všech členských státech.

2. Úvod

2.1 Záměrem akčního plánu pro energetickou účinnost je, jak známo, úspora ve výši 20 % do roku 2020 prostřednictvím řady opatření, která snížením energetické náročnosti přispějí ke snížení spotřeby, a tedy k omezení znečištění životního prostředí.

2.2 V tomto rámci se věnuje zvláštní a neustálá pozornost systému silniční dopravy, který je odpovědný za více než 20 % emisí CO_2.

2.3 Kromě četných opatření pro motorová vozidla, která již platí nebo jsou ve fázi schvalování, zamýšlel evropský zákonodárce upravit také tematiku vlastností pneumatik, které představují jediný spojovací článek mezi vozidlem a vozovkou a musí přispívat zejména k bezpečnosti řidičů, ale také ke snížení spotřeby paliva.

2.4 Za tímto účelem návrh nařízení Evropské komise týkající se obecné bezpečnosti motorových vozidel, který je v současné době projednáván v Evropském parlamentu [1], zamýšlí mezi jiným stanovit nové, přísnější parametry pro schvalování typu pneumatik, a to jak s ohledem na palivovou účinnost, tak na bezpečnost a hluk.

[1] KOM(2008) 316 v konečném znění, k němuž se EHSV vyjádřil ve svém stanovisku přijatém na plenárním zasedání dne 14. ledna 2009 (viz stanovisko CESE 37/2009).

2.5 K tématu úspor energie je totiž nutné podotknout, že pneumatiky mohou ovlivnit až 20 % spotřeby paliva vozidla, a to díky valivému odporu, tj. ztrátě energie v důsledku odporu při pohybu, která je způsobena zahřátím a deformací kol při odvalování. Také je třeba dodat, že valivý odpor i hluk pneumatik je zásadním způsobem ovlivněn stavem vozovky, který může v určitých případech zmařit výhody technologického vylepšení pneumatik.

3. Návrh Evropské komise

3.1 Cílem zkoumaného návrhu směrnice je zaručit uživatelům harmonizované informace zejména o palivové účinnosti vyplývající z různého valivého odporu, ale také o různé přilnavosti za mokra a hluku odvalování, což jsou tři parametry, které jsou předmětem již zmíněného návrhu nařízení KOM(2008) 316.

3.2 Záměrem Komise je, aby spotřebitel znal nejen minimální požadavky, které budou určeny v souvislosti s valivým odporem, ale především aby zvolil pneumatiky s ještě nižším valivým odporem, které následně sníží spotřebu. U osobních automobilů totiž rozdíl ve spotřebě mezi sadami pneumatik s různým valivým odporem může díky novým technologiím činit až 10 %.

3.3 To je mimořádně důležité pro trh s náhradními pneumatikami, který činí 78 % celého trhu. U pneumatik, které výrobci montují na nové vozy (22 % trhu), totiž výrobci automobilů v okamžiku koupě příslušné informace a údaje o spotřebě příhodně propagují a uvádějí v návodech k použití vozidel. Naopak na trhu s náhradními pneumatikami spotřebitelé takové informace k dispozici nemají, a nemohou tak porovnat rozdíl v ceně pneumatik související s jejich vlivem na spotřebu paliva.

3.4 Jelikož navíc vlastnosti pneumatik vzájemně souvisejí, ale zároveň si odporují (valivý odpor vzhledem k přilnavosti za mokra a přilnavost vzhledem k hluku odvalování), informovanost může odrážet optimalizaci dosažitelnou mezi třemi hlavními parametry, což spotřebiteli umožní se na základě obdržených informací rozhodnout.

3.5 Návrh Komise tedy stanoví „označení energetickým štítkem“, které musí být nalepeno na pneumatikách, se stupnicí tříd A až G pro valivý odpor a přilnavost za mokra podle vzoru uplatňovaného pro označování domácích elektrospotřebičů a s doplňujícím uvedením hluku v decibelech.

3.6 Návrh ponechává na členských státech, aby kontrolovaly pravidla týkající se označování a určily sankce použitelné v případě porušení předpisů.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV podporuje iniciativu Komise zaměřenou jednak na zaručení udržitelnější spotřeby a jednak na poskytnutí více informací spotřebitelům, které jim umožní informovanější nákup náhradních pneumatik, a to nejen v souvislosti se spotřebou, ale také s dalšími parametry, např. přilnavostí za mokra a hlukem. Spotřebitel tedy bude s to posoudit, zda je vyšší cena pneumatiky oproti jiné pneumatice kompenzována výhodami, které poskytují lepší vlastnosti. Informovanější spotřebitel přispěje ke zvýšení hospodářské soutěže mezi výrobci, které to přiměje ke kvalitativnímu zlepšení svých výrobků.

4.2 Počátečním záměrem Evropské komise totiž bylo omezit informovanost na údaje týkající se palivové účinnosti. Přidání dalších dvou parametrů vyplynulo z výsledků veřejné konzultace k této tematice. Přestože EHSV s konečným rozhodnutím souhlasí, obává se, že znesnadní správu dat a příslušné kontroly.

4.3 EHSV má nicméně určité pochybnosti o prostředku navrženém v zájmu informování spotřebitelů o příslušných údajích. Při pouhém a výlučném stanovení nálepky s označením totiž hrozí, že nebude vždy dosaženo očekávaného výsledku.

4.3.1 Kupující obvykle náhradní pneumatiky vidí až tehdy, kdy jsou v okamžiku prodeje vyzvednuty ze skladu a montovány na vozidlo. Navíc se může stát, že se ve skladu nebo v prodejně označení odlepí a ztratí nebo se omylem přilepí na jinou pneumatiku. Ještě pravděpodobnější je případ, že se označení ztratí během přepravy nebo skladování, zejména u pneumatik se silikonovým pláštěm, na němž nálepky špatně drží. Zkušenosti s výrobci, kteří již pneumatiky označují, prokázaly, že určité jistě nezanedbatelné procento nálepek se ztrácí nebo je vážně poškozeno během přepravy nebo manipulace s pneumatikami, které – nutno podotknout – nejsou ze zřejmých nákladových důvodů zabaleny jednotlivě [1].

4.3.2 Podle názoru EHSV je proto nezbytné stanovit také alternativní řešení pro případ neexistence nálepky s označením. V takovém případě by mělo být prodejci umožněno vystavit spolu s fakturou i označení či dokument, který by přesně obsahoval údaje uvedené na nálepce s označením, což jsou údaje, které obdržel od výrobce.

[1] Evropské sdružení ETRMA (European Tyre and Rubber Manufacturer Association) uvádí, že 10 až 15 % označení se ztratí během přepravy a manipulace s pneumatikami.

4.4 Pokud jde o pneumatiky montované na nové vozy, zdá se, že označení naopak představuje zbytečné náklady. V platných předpisech je již definováno, jakým způsobem musejí výrobci automobilů informovat kupující o spotřebě a emisích CO_2 v důsledku schvalování typu motorových vozidel. Situace je podobná i u přilnavosti za mokra a hluku, i tyto parametry již byly upraveny v rámci schvalování typu motorových vozidel, jak uznává sama Komise ve zprávě provázející tento návrh.

Kromě toho je v zájmu samotných výrobců, aby vždy používali pneumatiky poslední technologické generace, a tak snížili emise CO_2 ze stanovených 130 g/km na 120 g/km, kterých lze dosáhnout s pomocí technologií, jež se netýkají motorů, ale například i pneumatik.

4.4.1 V takovém případě by bylo možné požadovat od obchodníka, který je často zároveň i prodejcem pneumatik, aby zákazníkovi poskytl doplňující dokument uvádějící parametry požadované zákonem, kterými se pneumatiky na jím prodávaných vozidlech musí řídit, a aby tam, kde je to možné, navrhl alternativní pneumatiky. Takováto iniciativa by rovněž podpořila příslušné informační kampaně a kampaně na zvyšování povědomí, které by členské státy měly provádět.

4.5 EHSV si je vědom požadavku vzneseného tímto průmyslovým odvětvím ([1]), které by tento návrh směrnice chtělo změnit v nařízení. Uvedené důvody se zdají pochopitelné, neboť nařízení by zaručilo jednotné lhůty provádění a normy kontroly ve všech členských státech, jak je již stanoveno pro již zmíněnou obecnou bezpečnost motorových vozidel, z níž tento návrh vychází.

4.5.1 EHSV proto doufá, že při diskusích mezi Komisí, Parlamentem a Radou bude dosaženo příslušné dohody, jak tomu již bylo při jiných příležitostech týkajících se citlivých témat, např. bezpečnosti a životního prostředí.

4.5.2 EHSV považuje skutečně za zásadní, aby členské státy měly k dispozici jasná a jednotná pravidla pro pečlivou kontrolu souladu pneumatik s požadovanými náležitostmi, neboť tato kontrola je na trhu, na němž se prokazatelně ve vysoké míře pohybují výrobky neevropského původu, mimořádně důležitá.

5. Konkrétní připomínky

5.1 EHSV oceňuje, že Komise z navrhovaného právního předpisu vyloučila protektorované pneumatiky a profesionální pneumatiky na terénní vozidla, které již EHSV v citovaném stanovisku k tématu obecné bezpečnosti motorových vozidel doporučoval z nového předpisu vyloučit, aniž by přirozeně byly dotčeny stanovené požadavky na bezpečnost.

5.2 V souladu se svým stanoviskem k tématu obecné bezpečnosti motorových vozidel EHSV doporučuje následující:

a) vyloučit z legislativního návrhu pneumatiky, jež byly vyrobeny před datem vstupu tohoto předpisu v platnost. Distribuční řetězec dotčeného odvětví dodává na evropský trh nepřetržitě průměrně 80 milionů pneumatik. Nalepování označení na tyto již dodané pneumatiky by bylo neproveditelné;

b) průmysl potřebuje alespoň 18 měsíců na zavedení opatření, která budou přijata.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) ETRMA: European Tyre and Rubber Manufacturer Association.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Druhý strategický přezkum energetické politiky – akční plán EU pro zabezpečení dodávek energie a jejich solidární využití

KOM(2008) 781 v konečném znění

(2009/C 228/16)

Dne 13. listopadu 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„sdělení Komise Druhý strategický přezkum energetické politiky – akční plán EU pro zabezpečení dodávek energie a jejich solidární využití“

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. března 2009. Zpravodajkou byla paní SIRKEINEN.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 EHSV vítá sdělení Komise, a to především z toho důvodu, že klade tolik potřebný důraz na zabezpečení dodávek energie. Dochází k závěru, že:

— nedávná plynová krize opět jasně prokázala nutnost společného přístupu členských států k energetické politice, a to jak interně, tak externě,

— skutečnost, že třetí balíček opatření pro vnitřní trh s energií dosud nebyl vyřešen, je v rozporu se všemi třemi cíli energetické politiky – bezpečností dodávek, konkurenceschopností a udržitelností –,

— ze strany Komise nebyla věnována potřebná pozornost výzvám spojeným s ropou a dopravou,

— v tomto kontextu Komise přehlíží sociální aspekty energetických politik,

— sdělení chybí naléhavost,

— sdělení „Překonávání překážek pro energii z obnovitelných zdrojů v EU“, které na obnovitelné zdroje energie pohlíží jako na součást celého energetického systému, je naléhavě potřeba,

— záměr Komise představit politickou agendu pro rok 2030 a výhled pro rok 2050 je nezbytný, jelikož velké změny technologií a systémů vyžadují čas a že

— aktualizace jaderného ukázkového programu vzala v potaz připomínky EHSV k této otázce.

1.2 EHSV doporučuje:

— všechny nástroje EU, které mohou snížit rizika pro zabezpečení dodávek, musejí být okamžitě a efektivně využity,

— po rozhodnutích o nedávných legislativních návrzích by se měl klást důraz na provádění s tím, že je nutné zamezit novým legislativním návrhům, aby legislativní rámec zůstal v nejvyšší možné míře stabilní a předvídatelný,

— z pěti oblastí tohoto akčního plánu by měla být hlavní prioritou úspora energie, u níž je klíčovým nástrojem energetická účinnost, jelikož představuje obrovský potenciál pro nákladově efektivní opatření,

— Komise by si měla z velkého počtu záměrů vybrat nějaké prioritní,

— problémy izolovaných trhů s energií je třeba zvláště naléhavě řešit a dokončit transevropské energetické sítě TEN-E,

— vedle investic do infrastruktury si více pozornosti zaslouží i nutnost rozsáhlých investic do výroby energie a základní výzkum s výhledem do roku 2050,

— souběžně s politikami usilujícími o vlastní energetickou bezpečnost Evropy si EU musí v rámci vnějších vztahů vypracovat odpovědný a trvale udržitelný globální přístup k energii,

— je zapotřebí celé řady opatření na zvýšení úspor energie, mělo by se však zabránit nadměrné regulaci na úrovni EU,

— EU se musí postavit do čela v oblasti energeticky účinných technologií,

— kdykoli je to možné, měla by Komise zkoumat splnitelnost jednotlivých cílů u různých druhů využití energie, což je účinným prostředkem ke zvýšení energetické účinnosti, zvláště u služeb a výrobků v rozsahu vnitřního trhu,

— rozhodnutí o budoucnosti jaderné energetiky by mělo padnout neprodleně vzhledem k potřebám rozsáhlých investic do výroby elektrické energie a

— výhled pro rok 2050 musí zahrnovat i celosvětovou situaci, neboť ta vytváří rámcové podmínky pro vlastní úsilí EU.

2. Úvod

2.1 Cíli energetické politiky EU jsou udržitelnost, konkurenceschopnost a zabezpečení dodávek energie. V poslední době nebylo zabezpečení dodávek v centru pozornosti, což se ukázalo jako politováníhodné, jak prokázaly důsledky sporu mezi Ukrajinou a Ruskem ohledně přepravy plynu, silný pokles hospodářství a výrazná nestálost cen energie. Závislost na vnějších dodávkách energie není sama o sobě problematická, riziko vzniku problémů s dodávkami energie však zvyšuje rostoucí závislost na dodavatelích, jež nedodržují stejná pravidla jako Evropa, jakož i stále rostoucí poptávka po plynu.

2.2 Hlavními legislativními návrhy EU v uplynulých dvou letech byl třetí balíček ohledně trhu s energií a plynem a energeticko-klimatický balíček. Ten byl přijat v rekordně krátkém prvním čtení v prosinci roku 2008 a mnoho klíčových podrobností bylo ponecháno na postup projednávání ve výborech. Po téměř dvou letech není balíček ohledně trhu stále dořešen, což přímo odporuje tomu, že ke splnění všech tří cílů energetické politiky je nutný dobře fungující vnitřní trh.

2.3 Různé cíle energetické politiky jsou navzájem provázané a politiky směřující k jejich dosažení jsou z velké části vzájemně prospěšné. Ne však v každém ohledu. Cíl zabezpečení dodávek energie musí být na prvním místě. Lidem i podnikům musí být za všech okolností zabezpečeny dodávky energie kvůli vážným dopadům přerušení dodávek nebo energetické chudoby.

3. Dokument Komise

3.1 V listopadu roku 2008 zveřejnila Komise druhý strategický přezkum energetické politiky (SER). Navrhuje v něm pětibodový **akční plán pro zabezpečení dodávek energie a jejich solidární využití**, jež se zaměřuje na:

— potřeby infrastruktury a diverzifikaci dodávek energie;

— vnější vztahy v oblasti energetiky;

— zásoby ropy a zemního plynu a mechanismy pro reakci v krizových situacích;

— energetickou účinnost;

— co nejlepší využití domácích energetických zdrojů EU.

3.2 Součástí strategického přezkumu energetické politiky je aktualizace jaderného ukázkového programu na rok 2007. Zaměřuje se na zabezpečení dodávek, investiční potřeby a podmínky realizace investic.

3.3 Spolu s druhým strategickým přezkumem energetické politiky Komise předložila:

— balíček ohledně energetické účinnosti pro rok 2008;

— navrhovanou revizi směrnice o zásobách ropy;

— revidovaný návrh směrnice stanovující rámec Společenství pro jadernou bezpečnost.

3.4 V dokumentu o druhém strategickém přezkumu energetické politiky EU Komise uvádí svůj záměr navrhnout:

— v roce 2010 upřesnění směrnice o zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu;

— podporu rozvoje domácích zdrojů fosilních paliv EU slučitelného s životním prostředím;

— sdělení „Překonávání překážek pro energii z obnovitelných zdrojů v EU" a

— iniciativu pro financování udržitelné energetiky jako společný projekt Komise a Evropské investiční banky.

3.5 Komise v roce 2010 navrhne obnovu energetické politiky pro Evropu s cílem naplánovat politickou agendu pro rok 2030 a výhled a nový akční plán pro rok 2050.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV vítá sdělení Komise, především z toho důvodu, že klade nezbytný důraz na zabezpečení dodávek energie a úsilí o komplexní přístup k aktuálním energetickým otázkám. EU má vlastní nástroje, kterými může zmírnit rizika pro zabezpečení dodávek. Komise je již identifikovala a nyní musí dojít k jejich efektivnímu využití.

4.2 Činnost EU v oblasti zabezpečení dodávek energie by však neměla znamenat další legislativní návrhy. Po přijetí stávajících balíčků by měl být kladen důraz na provádění. Právní rámec musí být stabilní, aby byl co nejpředvídatelnější v případě provádění potřebných kroků.

4.3 Opět se prokázala nutnost společného přístupu členských států k energetické politice. EHSV a další opětovně žádali o to, aby EU „mluvila jedním hlasem". Dokud však budou některé členské státy, zejména ty velké, především sledovat pouze své vlastní zájmy, zůstane evropská energetická scéna slabější, zranitelnější a méně výkonná než je její potenciál.

4.4 EHSV souhlasí s pěti oblastmi akčního plánu, na první místo by však dosadil energetickou účinnost či vlastně úsporu energie, jelikož cílem by mělo být snižování spotřeby energie, k čemuž je klíčovým nástrojem právě lepší energetická účinnost. Ani nejlepší výsledky v této oblasti nemohou nahradit nutnost okamžitě jednat v ostatních oblastech. Velký potenciál však spočívá v nákladově efektivních opatřeních směřujících ke zvýšené energetické účinnosti, jež by měla být využita, a tím i omezena jiná, nákladnější opatření. Nejdůležitějším příkladem je velký potenciál energetické účinnosti v budovách.

4.5 EHSV očekával, že Komise bude věnovat větší pozornost problematice ropy a dopravy. 36 % spotřeby energie EU je tvořeno ropou, hlavně v dopravě, a při narůstání objemu silniční dopravy se zvyšují i emise CO_2. Navíc se očekává, že ceny ropy budou velmi kolísat, a tendence je směrem k mnohem vyšším cenám. Stanovisko k tématu Řešení ropných výzev, které si vyžádal Evropský parlament (1), představil EHSV v lednu.

4.6 Dokument Komise také přehlíží sociální aspekty energetické politiky, počínaje ztrátou zaměstnání, vytvářením nových pracovních míst v rámci ekologičtějšího hospodářství, vzděláním a odbornou přípravou a konče energetickou chudobou. Výbor poznamenává, že energie není zboží jako každé jiné a že její distribuce spotřebitelům musí coby služba obecného zájmu splňovat zásadu všeobecného přístupu a cenové dostupnosti.

4.7 EHSV u Komise postrádá skutečné vědomí naléhavosti, jež minulé i současné problémy se zabezpečením dodávek energie neodkladně vyžadují. Ve sdělení je předloženo mnoho (více než 45) záměrů Komise učinit různé kroky – především co se týče sdělení. Zdá se, že pro zachování počátečního impulsu je nezbytné mezi nimi stanovit priority.

(1) Viz stanovisko CESE 46/2009 k dne 14.1.2009 tématu *Řešení ropných výzev*, zpravodaj: pan Osborn.

4.8 EHSV také vítá záměr naplánovat politickou agendu pro rok 2030 a výhled pro rok 2050, jež bude podpořen novým akčním plánem. Výbor na podobný výhled poukázal již ve svém stanovisku k optimálnímu energetickému mixu v roce 2006 ([1]). Velké změny technologií vyžadují čas, stejně jako skutečné změny energetického systému, což je způsobeno dlouhodobou návratností investic do infrastruktury. Je tedy zásadní mít výhled od budoucnosti, který přesahuje současný omezený potenciál úprav technologie a infrastruktury.

5. Konkrétní připomínky

5.1 *Podpora infrastruktury zásadní pro energetické potřeby EU*

5.1.1 EHSV podporuje aktivní přístup Komise v této oblasti, především protože je znepokojen přetrvávající závislostí na vnějších dodávkách energie. EHSV by rád poznamenal následující.

5.1.2 Šest navržených priorit, které Komise předložila je patrně velmi důležitých, a již jen díky určení priorit můžeme očekávat účinné provádění. Od té doby Komise v rámci těchto priorit předložila (na konci ledna 2009) konkrétní projekty, aby získala finance jako součást plánu obnovy EU. Bez transparentních informací o prioritních a dalších projektech s nejvyšším potenciálem, včetně údajů o plánovaném financování ze soukromých i veřejných zdrojů, bude obtížné k těmto prioritním projektům zaujmout stanovisko.

5.1.3 Je politováníhodné, že situace izolovaných trhů s energií v pobaltských státech nebyla řešena dříve. Nyní je její řešení krajně naléhavé. Současně by se pomocí projektů připojení k evropské pevnině měly řešit energetické potřeby malých izolovaných členských států.

5.1.4 Co se týče koridoru zemního plynu, EHSV ve svém nedávném stanovisku k vnějšímu rozměru energetické politiky uvedl, že v oblasti budoucích potřeb přepravy zemního plynu bude pravděpodobně zapotřebí několika projektů. Z politického hlediska by tyto projekty neměly být považovány za konkurenční. Nyní je nutné urychleně zabezpečit dodávky plynu, a to vyžaduje koordinovanou činnost členských států a Komise.

([1]) Viz stanovisko CESE k tématu *Energetický mix*, zpravodajka: paní Sirkeinen, Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 185.

5.1.5 Myšlenku mechanismu pro nákup zemního plynu ve velkém je třeba více objasnit. Vyvstává také otázka, proč se zaměřit pouze na kaspickou oblast.

5.1.6 Pouhá infrastruktura pro přepravu energie problémy s jejími dodávkami nevyřeší. Výroba energie musí být nahrazena za investičních nákladů ve výši téměř 1 000 miliard EUR. Částečně to Komise uvedla v části o domácích energetických zdrojích EU, je však nutné tomu věnovat pozornost také v souvislosti s nutností investic a jejich financováním.

5.1.7 V oblasti investic je klíčovou otázkou úloha jednotlivých zúčastněných – EU, jejích finančních institucí, členských států a společností. Společnosti investují, a to po splnění příslušných podmínek. Přes chyby, k nimž na bouřlivém trhu s energií dochází, mají společnosti nejlepší postavení k jeho zhodnocení a nesení rizik. Veřejný sektor a politici mohou činit kroky k vytvoření správných rámcových podmínek a dle daných možností poskytovat podněty a politickou podporu. EHSV tedy vyjadřuje silnou podporu záměru Komise zahájit užší a účinnější spolupráci se soukromým sektorem a finančními institucemi.

5.2 *Větší důraz na energetiku v mezinárodních vztazích EU*

5.2.1 V lednu roku 2009 předložil EHSV své stanovisko k vnějšímu rozměru energetické politiky. Poznámky, závěry a doporučení stanoviska jsou stále aktuální a v souladu s návrhy, které Komise uvádí ve svém sdělení. Výbor zastává důraznější názor, především ve dvou bodech: nutnost učinit kroky k tomu, aby dodavatelské země na trhu s energií dodržovaly stejné podmínky jako EU, v oblastech jako je přístup k infrastruktuře, ochrana investic, atd.; a především, aby členské státy při podpoře jednání o obchodních smlouvách z těchto společně dohodnutých rámcových podmínek učinily nezbytný předpoklad jejich podpory.

5.2.2 EHSV také předložil dva pilíře přístupu ke vnějším vztahům v oblasti energetiky. Jedním je zabezpečení dodávek energie v EU a druhým odpovědný a trvale udržitelný globální přístup k energii. Hlediska evropské globální odpovědnosti Komise zmínila velmi stručně. Tato odpovědnost zasluhuje skutečnou pozornost a nedosáhneme jí pouze vedoucím postavením EU při mezinárodních jednáních o změně klimatu.

5.3 *Zlepšení zásob ropy a zemního plynu a mechanismů pro reakci v krizových situacích*

5.3.1 EHSV souhlasí se současným názorem Komise na téma zabezpečení dodávek plynu. Řešení potřeby nouzových opatření je možné a nutné nalézt jinými prostředky než skrze nákladné zásoby zemního plynu. Mezi alternativní opatření patří diverzifikace zdrojů a přepravních cest energie, LNG, spolupráce se sousedními zeměmi, přerušitelné smlouvy a přechod na jiná paliva.

5.4 *Nový impuls pro energetickou účinnost*

5.4.1 EHSV předložil několik stanovisek k energetické účinnosti, včetně podrobného rozvedení praktických opatření. Výbor souhlasí s přístupem Komise, přeje si však přidat několik připomínek.

5.4.2 Pro účinnější výrobu a využití energie existuje nezměrné, téměř neomezené množství možných opatření. Komise předložila řádu právních opatření, jako jsou opatření ohledně budov, uvádění spotřeby energie na energetických štítcích, ekodesignu, atd. Zdá se, že další se připravují. EHSV žádá, aby přitom bylo velmi pečlivě dbáno na to, aby nedocházelo k nadměrným regulacím, nýbrž aby byl co možná nejlépe využit inovační potenciál. Politická opatření – regulace, veřejná podpora atd. – jsou potřeba ke zvýšení úspor energie, ale měla by se pečlivě navrhovat tak, aby byla nákladově co nejefektivnější a co nejméně zkreslovala trh u každé cílové oblasti. Opatření EU by se měla týkat pouze výrobků a služeb v rozsahu vnitřního trhu. EHSV by také chtěl klást větší důraz na možnosti dobrovolných kroků, samoregulace a společné regulace, včetně standardizace.

5.4.3 V oblasti energetické účinnosti je Evropa předním iniciátorem. Musí mít náskok i v oblasti technologií energetické účinnosti. Je třeba zcela využít možnost získat prospěch z postavení prvního iniciátora. Opatření na podporu tohoto názoru zahrnují financování výzkumu a vývoje, podporu inovace a financování rizika, odpovídající standardizaci, otevřené trhy v Evropě i celosvětovém měřítku, účinné mezinárodní dohody o klimatu a mezinárodní spolupráci v oblasti energetické účinnosti.

5.4.4 Ačkoliv EHSV výrazně podporuje cíl zvýšení energetické účinnosti o 20 %, váhá nad tím, zda by měl být celkově závazný. Energetická účinnost zasahuje do všech oblastí lidských i hospodářských aktivit a opatření směřující k jejímu zvýšení jsou téměř neomezená. Jakým způsobem by byl například za těchto okolností navržen spravedlivý systém sdílení úsilí? Výbor zde spíše doporučuje, aby Komise, kdykoli to bude možné, zkoumala splnitelnost jednotlivých cílů u různých druhů využití energie, což bude účinným prostředkem ke zvýšení energetické účinnosti, zvláště u služeb a výrobků v rozsahu vnitřního trhu.

5.5 *Lepší využití domácích energetických zásob EU*

5.5.1 EHSV všestranně souhlasí s poselstvími Komise, jež se týkají využití vlastních energetických zásob EU. Je důležité mít reálný pohled na vývoj energetické poptávky a na možnosti, omezení a podmínky rozvoje a využití různých energetických zdrojů.

5.5.2 EHSV obzvláště vítá záměr Komise předložit sdělení o „Překonávání překážek pro energii z obnovitelných zdrojů v EU“ a naléhavě vyzývá Komisi, aby v této oblasti urychleně jednala. Důležité téma zvýšení využití energie z obnovitelných zdrojů, které budou v budoucnu nejdůležitějšími a nejekologičtějšími domácími zdroji energie, mělo již dříve být předmětem analýzy a mělo se k němu přistupovat jako k součásti celého energetického systému. Mezi důležitá témata, jak uvádí Komise, sem patří omezení sítě, ale i otázka záložních zdrojů (skladování energie). Při vypracování studie by měla být prozkoumána také otázka, zda vytvoření tzv. záložních zdrojů může za jistých okolností vést k negativnímu dopadu úsilí o využití energie z obnovitelných zdrojů vzhledem k emisím nebo zabezpečení dodávek energie. Dalším tématem jsou problémy spojené s plánováním a schvalováním.

5.5.3 Výbor také podporuje názor, že povinné standardy pro emise CO_2 pro elektrárny by měly být zvažovány až na základě vyhodnocení výsledků ukázkových závodů CCS.

5.5.4 Co se týče jaderné energetiky, EHSV již dlouho zastává názor, že pro dosažení cílů energetické politiky musí být dostupné veškeré možnosti výroby energie. Vzhledem k potřebě rozsáhlých investic do výroby elektrické energie v blízké budoucnosti je třeba, aby státy, které si zvolily – či zvolí – možnost jaderné energie neprodleně rozhodly o budoucnosti jaderné energetiky. Podle projekcí Komise se kapacita výroby jaderné energie v EU do roku 2020 sníží o čtvrtinu a pokud nedojde k jejímu nahrazení novými jadernými zdroji, částečně ji zastoupí plynové či uhelné elektrárny, což zvýší problémy s emisemi a zabezpečením dodávek. Jaderné bezpečnosti musí být věnována nepřetržitá pozornost a do řešení této problematiky musí být zapojeny orgány veřejné moci; je nutné učinit rozhodnutí ohledně nakládání s jaderným odpadem. EHSV vydal samostatné stanovisko k revidovanému návrhu směrnice, kterou se stanovuje rámec Společenství pro jadernou bezpečnost.

5.5.5 EHSV příznivě hodnotí záměr Komise předložit dokumenty ohledně potřeby energetické produkční kapacity, ať se týká rafinace ropy nebo elektrické energie. Je však nutné mít na paměti, že EU není v situaci, aby mohla rozhodovat o investicích do energetické kapacity, ani vydávat doporučení, protože není schopna nést odpovědnost za možná rizika. Velmi užitečný může být sběr a analýza důležitých informací, včetně modelování, a v této oblasti se doporučuje spolupráce s Mezinárodní agenturou pro energii.

5.6 *Směrem k výhledu pro rok 2050*

5.6.1 EHSV podporuje záměr Komise navrhnout v roce 2010 novou energetickou politiku pro Evropu spolu s politickou agendou pro rok 2030 a výhledem pro rok 2050. Podporuje i myšlenku založit ji na širokých konzultacích o možných dlouhodobých cílech.

5.6.2 Za skutečně ústřední dlouhodobé problémy považuje EHSV předběžně oblasti, které uvedla Komise – dekarbonizaci dodávek elektřiny, závislost dopravy na ropě, budovy, elektrorozvodnou síť a vysoce účinný celosvětový systém s nízkými emisemi uhlíku. K řešení těchto výzev je nutné i nadále počítat s využitím všech technologických alternativ, včetně jaderné fúze a vodíkových technologií.

5.6.3 Výhled musí zahrnovat i celosvětovou situaci a její vývoj, neboť vytváří rámcové podmínky pro vlastní úsilí EU. Rychle rostoucí energetická poptávka v rozvojových zemích, měnící se klima a – jak doufáme – mezinárodně dohodnutá opatření ke zmírnění a přizpůsobení, dostupnost fosilních zdrojů, atd., v mnoha směrech ovlivňují naši situaci a možnosti volby. Aktuálním příkladem jsou změny obav ohledně ropy – včera jsme byli otřeseni rekordně vysokými cenami, dnes se obáváme nedostatečné produkce kvůli nízkým cenám.

5.7 *Aktualizace jaderného ukázkového programu*

5.7.1 EHSV s potěšením konstatuje, že Komise přihlédla k jeho připomínkám ze stanoviska k návrhu Jaderného ukázkového programu z roku 2007 ([1]) a z průzkumného stanoviska k tématu investice do jaderné energetiky ([2]). Výchozím bodem je důležitá úloha EU při dalším rozpracování nejrozvinutějšího rámce pro jadernou energii v souladu s nejvyššími standardy bezpečnosti, zabezpečení a nešíření. Otázky nakládání s radioaktivním odpadem, zajištěných dlouhodobých finančních prostředků na vyřazení z provozu, hrozby terorismu a potřeby harmonizovaného systému odpovědnosti jsou řešeny v souladu s postojem EHSV. EHSV zdůrazňuje, že všechny náklady, které v této souvislosti vzniknou, musí zaplatit provozovatelé jaderných elektráren.

5.7.2 EHSV znovu opakuje svůj souhlas se zásadní úlohou jádra v budoucím energetickém mixu v Evropě při zmírňování změny klimatu a zabezpečování dodávek elektrické energie. Dále souhlasí s tím, že je nutné řešit obavy veřejnosti, i s návrhy k jejich řešení. EHSV podporuje doporučení ohledně společných bezpečnostních úrovní reaktorů i to, že o nové výstavbě lze uvažovat pouze v případě, že bude splňovat úrovně bezpečnosti a zabezpečení III. generace. Některá opatření na usnadnění financování nové výstavby jsou oprávněná, zvláště za současné ekonomické situace, ale neměly by se k tomuto účelu využívat státní subvence či rozpočtové zdroje EU. I když některé státy naznačily, že budou vůči stavbám nových jaderných elektráren otevřenější, bude stavba, financování, provoz a odstranění odpadu úkolem soukromých podniků. Stát pouze stanoví rámec. Informace o projektovaných jaderných zařízeních by se měly prezentovat otevřeně a komplexně, s uvedením nákladů a co možná nejdříve, aby bylo možné zajistit veřejnou diskuzi a účast veřejnosti.

V Bruselu dne 25. března 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Viz stanovisko CESE k tématu *Jaderný ukázkový program*, zpravodajka: paní Sirkeinen, Úř. věst. C 256, 27.10.2007, s. 51.

([2]) Viz stanovisko CESE 1912/2008 k dne 4.12.2008 tématu *Budoucí investice do jaderné energetiky a jejich role v energetické politice EU*, zpravodaj: pan Iozia.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku (přepracované znění)

KOM(2008) 778 v konečném znění/2 – 2008/0222 (COD)

(2009/C 228/17)

Dne 30. ledna 2009 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku (přepracované znění)"

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. března 2009. Zpravodajem byl pan PEZZINI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 180 hlasy pro, 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor s potěšením vítá iniciativu Komise, jejímž cílem je aktualizovat směrnici 92/75/EHS o povinném uvádění spotřeby energie na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost, která je již známá nejen milionům spotřebitelů, ale také průmyslu a distribuci.

1.2 Podle Výboru systém umožnil:

— výrobcům lépe umístit své výrobky na trh – do kategorie vyšší kvality a vyšší účinnosti,

— spotřebitelům rozhodovat se informovaněji a změnit vlastní návyky a nastolit mezi výrobci hospodářskou soutěž,

— společnosti zlepšit životní prostředí a usilovat o udržitelné využívání zdrojů díky zaručení dohledu nad vnitřním trhem.

1.3 Podle názoru Výboru je důležité zdůraznit klíčové aspekty pro provádění úspěšné politiky:

— jednoduchá, jasná a srozumitelná kritéria,

— přesné, věcné a srovnatelné informace o specifické spotřebě energie,

— analýzu účinnosti nákladů, s níž souhlasí všechny zainteresované strany,

— prokázané vědecké výsledky,

— co největší omezení byrokratické a administrativní zátěže a provozních nákladů,

— soulad mezi závaznými předpisy a dobrovolnými nástroji a jejich slučitelnost,

— dynamické a flexibilní systémy s prostorem pro inovace a technický pokrok,

— jednoduché a všem srozumitelné informace,

— podporu udržitelnosti na světových trzích bez vytváření umělých překážek pro mezinárodní obchod.

1.4 Podle Výboru musí přezkum systému označování zachovat jeho úspěšné vlastnosti – jednoduchost, transparentnost, spolehlivost a srovnatelnost – a zaručit jeho aktualizaci prostřednictvím flexibilních a dynamických mechanismů klasifikace funkční charakteristiky výrobku a zajistit, aby spotřebitel obezřetně zvolil nejúčinnější a nejtrvalejší výrobek a přesnou normu.

1.5 Výbor doporučuje, aby bylo před rozšířením směrnice na nové skupiny výrobků „spojených se spotřebou energie" provedeno posouzení dopadu a analýza účinnosti nákladů, sektor od sektoru, která bude jasná, transparentní, s níž budou souhlasit všechny zainteresované strany a která bude stavět na vědeckých důkazech.

1.6 Kromě toho se Výbor domnívá, že by bylo účelné zachovat dobré fungování směrnice 92/75/EHS [1] tím, že budou zlepšeny a zdokonaleny její dynamické systémy reklasifikace [2].

1.7 Výbor souhlasí s rozšířením systému energetických štítků na další energetické spotřebiče, neboť jasné a transparentní sdělení lze na trhu snadno srovnávat a může se stát úspěšným marketingovým nástrojem.

1.8 EHSV se domnívá, že pro ostatní výrobky či služby, které nespotřebovávají energii, ale které jsou se spotřebou energie spojené, se mohou jevit jako vhodnější jiné informační a environmentální nástroje.

1.9 Podle Výboru je třeba se vyvarovat dalšímu zavádění opatření, která jsou často souběžná a/nebo jsou ve vzájemném rozporu, což způsobuje dodatečné náklady a vyšší byrokracii; je třeba dodržovat integrovaný odvětvový přístup, který by zahrnoval všechny tři pilíře udržitelného rozvoje.

1.10 Výbor souhlasí s tím, že je důležité zaručit možnost poskytovat pobídky, aniž by byl porušován systém Společenství pro státní podpory.

1.11 Co se týče požadavků navržených v oblasti zadávání veřejných zakázek, Výbor doporučuje opatrnost při zavádění závazných opatření, neboť se domnívá, že je důležité zajistit flexibilitu činností členských států a správnou skladbu opatření s určitým podílem dobrovolných ekologických veřejných zakázek.

2. Úvod

2.1 Směrnice Rady 92/75/EHS ze dne 22. září 1992 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost je rámcovou směrnicí, jejímž cílem je nasměrovat trh s elektrospotřebiči k energeticky účinnějším výrobkům, a to díky věcným a srovnatelným informacím pro spotřebitele a pro trh.

2.2 Hlavními pozitivními aspekty energetických štítků jsou:

— jejich povinný charakter,

— jejich viditelnost,

— jednoduchost sdělení,

— okamžitá srovnatelnost s výrobky stejného druhu.

2.3 Výbor se domnívá, že systém, přestože je omezen pouze na určité sektory a podroben pečlivým odvětvovým analýzám a studiím, umožnil:

— výrobcům lépe umístit své výrobky na trh – do kategorie vyšší kvality a vyšší účinnosti, a využít návratnosti investic uskutečněných v zájmu zavedení lepších a inovačnějších spotřebičů pro domácnost,

— spotřebitelům rozhodovat se informovaněji a změnit vlastní spotřební návyky,

— společnosti zlepšit životní prostředí, usilovat o udržitelné využívání zdrojů a snížit jejich spotřebu.

2.4 Výbor považuje za důležité zdůraznit, že stávající směrnice o energetických štítcích je jedním z nejúspěšnějších nástrojů Společenství, neboť jejím základem jsou:

— jednoduchá, jasná a srozumitelná kritéria,

— přesné, věcné a srovnatelné informace o specifické spotřebě energie,

— analýza účinnosti nákladů, s níž souhlasí všechny zainteresované strany,

— prokázané vědecké výsledky,

— co největší omezení byrokratické a administrativní zátěže a provozních nákladů,

— soulad, slučitelnost a neduplicita s předpisy Společenství a se souběžnými dobrovolnými nástroji,

— dynamičnost, flexibilita a příležitost pro inovace, jakož i technologický pokrok,

— jednoduché a zřetelné informace srozumitelné pro všechny subjekty, zejména pro spotřebitele,

— šíření zásady udržitelnosti na globálním trhu.

2.5 Dotčené obory, které mají významný dopad na životní prostředí, zahrnují: chladničky, mrazničky a jejich kombinace; pračky, sušičky a jejich kombinace; myčky nádobí; elektrické trouby; ohřívače vody a zásobníky teplé vody; zdroje světla a klimatizační zařízení. V těchto oborech se v průběhu let 2009 a 2010 plánuje aktualizace energetických štítků.

[1] Je předmětem tohoto přezkumu.
[2] Viz Akční plán pro energetickou účinnost, KOM(2006) 545.

2.6 Předběžné studie o energetických spotřebičích vypracované z podnětu Komise ukázaly, že na době používání těchto výrobků závisí více než 80 % dopadu na životní prostředí.

2.7 Rozšíření oblasti působnosti směrnice 92/75/EHS na další spotřebiče pro domácnost a na všechny „výrobky spojené se spotřebou energie“, vyjma dopravy, která je již upravena zvláštním předpisem, představuje rozsáhlou a náročnou změnu. Podobné úsilí se vyvíjí v souvislosti s přezkumem směrnice 2005/32/ES o ekodesignu.

2.8 Stanovit uplatňování úspor energie na „jakékoli zboží, které má během použití dopad na spotřebu energie a které je uvedeno na trh a/nebo do provozu ve Společenství, a to včetně částí určených k zabudování do výrobků spojených se spotřebou energie“, znamená neomezovat se na výrobky, které energii spotřebovávají přímo, ale zahrnout i ty, které při použití přímo či nepřímo ovlivňují spotřebu energie, např. dveře a okna, stavební materiály a krytiny.

2.9 Začlenění těchto nových výrobků a oborů do oblasti působnosti změněné směrnice by mohlo vyžadovat změnu parametrů, kterou je u „energetických“ štítků třeba uvážit, i změnu samotných štítků tím, že budou doplněny o různé parametry v závislosti na oboru a výrobku.

2.10 Přepracování směrnice o energetických štítcích bylo uvedeno jako jedna z priorit akčního plánu pro energetickou účinnost ([1]) a akčního plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku (SCP/SIP) ([2]), k němuž se Výbor vyjádřil ve svém stanovisku ([3]). Do tohoto rámce spadají nejen energetické štítky, ale také ekoznačka, označení Energy Star, technické specifikace ekodesignu, normy pro energetickou účinnost budov, norma excelence EMAS a další environmentální informace, např. ekologické prohlášení o výrobku (EDP, Environmental Product Declarations), a mnoho odvětvových označení zejména v potravinářském průmyslu ([4]).

2.11 Stejně tak Výbor doporučil „podporovat rozvoj ekologických veřejných zakázek, a to stanovením technického popisu „zelených“ výrobků, počínaje těmi s nejmenším dopadem na životní prostředí“, a navrhl:

— zahrnout náklady životního cyklu výrobku či služby do jeho/jejích specifikací,

— vytvořit vyhrazenou databázi, která bude přístupná po internetu,

— aktualizovat směrnice ES o veřejných zakázkách tím, že se do nich zahrnou odkazy na společné normy,

— rozšířit certifikaci EMAS,

— zahrnout ekoznačku,

— zahrnout ekodesign ([5]).

3. Shrnutí návrhu Komise

3.1 Cílem návrhu je rozšířit oblast působnosti platného právního předpisu Společenství ([6]), který je v současnosti omezen na spotřebiče pro domácnost, aby bylo možno označovat energetickými štítky veškeré výrobky spojené se spotřebou energie včetně výrobků určených pro domácnost, obchodní a průmyslová odvětví a některých výrobků, které nejsou energetickými spotřebiči, např. oken, které však mají významný potenciál pro úsporu energie během použití nebo po instalaci.

3.2 Obecným cílem tohoto návrhu je zajistit volný pohyb výrobků a zlepšit jejich energetickou účinnost.

3.3 Návrh rámcové směrnice o energetických štítcích je výsledkem přepracování směrnice Rady 92/75/EHS a obsahuje také ustanovení týkající se veřejných zakázek a pobídek, která podle Komise představují základní stavební kámen integrované a udržitelné výrobkové politiky zaměřené na životní prostředí a která budou podporovat a stimulovat poptávku po lepších výrobcích a pomohou spotřebitelům lépe se rozhodovat.

([1]) KOM(2006) 545 v konečném znění.
([2]) KOM(2008) 397 v konečném znění.
([3]) Stanovisko CESE 337/2009 ze dne 25.2.2009 k tématu Udržitelná spotřeba a výroba, zpravodaj: pan ESPUNY MOYANO.
([4]) Viz výzkum National Consumer Council (Spojené Království, 2003) *Green Choice: What Choice?*, který prokázal, že spotřebitel může být stávajícím systémem environmentálních informací zmaten.
([5]) Viz stanovisko CESE k tématu Ekologicky šetrná výroba, zpravodajka: paní DARMANIN, Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 1.
([6]) Směrnice Rady 92/75/EHS ze dne 22. září 1992 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost a v normalizovaných informacích o výrobku, Úř. věst. L 297, 13.10.1992, s. 16.

3.4 Komise se domnívá, že návrh této rámcové směrnice doplňuje ostatní platné nástroje Společenství, např. směrnici o ekodesignu [1], nařízení o programu Energy Star [2] a nařízení o ekoznačce [3].

4. Obecné připomínky

4.1 Výbor s potěšením vítá iniciativu Komise, jejímž cílem je aktualizovat směrnici 92/75/EHS o povinném uvádění spotřeby energie na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost, která je již spotřebitelům, průmyslu i distribuci známá.

4.2 Iniciativa týkající se systému označování musí podle názoru Výboru zachovat jeho základní vlastnosti, které zajistily jeho úspěch, tj. jednoduchost, transparentnost, spolehlivost a srovnatelnost, ale zároveň musí zaručit jeho aktualizaci prostřednictvím flexibilních a dynamických systémů reklasifikace výrobků, aby měl průmysl jistotu, že budou přizpůsobeny vědeckotechnickému pokroku, a spotřebitelé měli možnost si vybrat nejúčinnější a nejtrvalejší výrobky z hlediska spotřeby energie a vlastností, a to na základě stále přesnějších norem.

4.3 Výbor doporučuje, aby bylo před rozšířením směrnice na nové skupiny výrobků „spojených se spotřebou energie“ provedeno posouzení dopadu a analýza účinnosti nákladů, sektor od sektoru, která bude jasná, transparentní, s níž budou souhlasit všechny zainteresované strany a která bude stavět na vědeckých důkazech.

4.4 Bylo by možná vhodné vyvarovat se překrývání opatření, která jsou často souběžná, což způsobuje dodatečné náklady a vyšší byrokracii, a plně zohlednit „integrovaný odvětvový přístup“: „to by mělo zahrnovat všechny tři pilíře udržitelného rozvoje“. „Environmentální požadavky by měly být od počátku součástí návrhu výrobku, pokrývat celý jeho životní cyklus a neustále zvyšovat laťku pro cíle jakosti, inovace a spokojenosti zákazníka.“ [4]

4.5 Tyto úvahy o účinnosti nákladů a o posouzení dopadu musí být podle Výboru provázeny analýzou schopnosti evropského hospodářství a podniků nést dodatečné náklady, aniž by musel být omezen počet výrobních jednotek a pracovních míst či výroba přesunuta mimo Evropu. Výbor opakovaně zdůrazňoval nutnost zajistit plnou odvětvovou udržitelnost průmyslových změn.

(1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/32/ES ze dne 6. července 2005 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů a o změně směrnic Rady 92/42/EHS a Evropského parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES. Úř. věst. L 191, 22.7.2005, s. 29.

(2) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 106/2008 ze dne 15. ledna 2008 o programu Společenství na označování energetické účinnosti kancelářských přístrojů štítky (přepracované znění), Úř. věst. L 39, 13.2.2008, s. 1.

(3) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1980/2000 ze dne 17. července 2000 o revidovaném systému Společenství pro udělování ekoznačky, Úř. věst. L 237, 21.9.2000, s. 1.

(4) Viz odstavec 1.3 stanoviska CESE k tématu Ekologicky šetrná výroba, zpravodajka: paní DARMANIN, Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 1.

4.6 Výbor navíc zdůrazňuje, že povaha energetických štítků musí být jasná a transparentní:

— jedná se o štítky, které jasně a jednoduše určují spotřebu energie u používaných výrobků podle jednotných parametrů, které zajišťují jeho plnou srovnatelnost a dynamickou reklasifikaci, jak by aktualizované energetické štítky měly (pružné normy/neomezená škála označení + vyřazení u výrobků s nejmenším výkonem);

— jedná se o štítky, které spolu se spotřebou energie hodnotí prahové hodnoty výkonnosti z hlediska energetické účinnosti, spotřeby vody, hluku, přilnavosti atd. a které jen stěží umožní objektivní srovnání volby mezi označeným výrobkem a jiným výrobkem či dynamiku reklasifikace. Tyto štítky by spíše měly být zahrnuty mezi označení ekodesignu výrobků v rámci přezkumu směrnice 2005/32/ES;

— nebo by měla být přijata nová odvětvová směrnice vypracovaná ad hoc, jak učinila Komise, která předložila návrh směrnice o označování pneumatik s ohledem na palivovou účinnost [5].

4.7 Podle Výboru by bylo účelnější zachovat dobré fungování směrnice 92/75/EHS tím, že budou zlepšeny a zdokonaleny její dynamické systémy reklasifikace i z hlediska přesnějších zkušebních norem, ale zůstaly nedotčeny její základní charakteristiky.

4.8 Výbor souhlasí s rozšířením systému energetických štítků na další energetické spotřebiče; jasné a transparentní sdělení těchto štítků lze na trhu snadno porovnat a může se stát úspěšným marketingovým nástrojem. Pro ostatní výrobky či služby, které nespotřebovávají energii, ale které jsou se spotřebou energie spojené, se jeví jako vhodnější jiné informační nástroje, např. dobrovolné systémy, které se na úrovni Společenství u některých výrobků již uplatňují.

4.9 Výbor se již kladně vyjádřil [6] k prognózám možnosti poskytovat pobídky, aniž by byl porušován systém pro státní podpory.

(5) Viz KOM(2008) 779 v konečném znění a stanovisko CESE 620/2009 ze dne 25.3.2009 k tématu Označování pneumatik s ohledem na palivovou účinnost a jiné důležité parametry, zpravodaj: pan RANOCCHIARI.

(6) Viz stanovisko CESE 337/2009 k tématu Udržitelná spotřeba a výroba, zpravodaj: pan ESPUNY MOYANO – odstavec 3.5: „EHSV vítá návrh Komise …“.

4.10 Co se týče požadavků navržených v oblasti zadávání veřejných zakázek, podle Výboru musejí být závazné předpisy, které byly navrženy, přezkoumány pozorněji, aby se zamezilo vzniku příliš vysokých nákladů na jejich provádění.

4.10.1 Výbor se domnívá, že by v tomto ohledu bylo vhodné zajistit členským státům dostatečný prostor pro flexibilitu prostřednictvím zavedení orientačních prahových hodnot výkonnosti výrobku, jakož i správnou rovnováhu mezi dobrovolnými opatřeními (která budou v souladu s doporučeními pro ekologické veřejné zakázky) a závaznými požadavky, a to plným využitím možností, které nabízí směrnice 2004/18/ES v souvislosti se začleněním ekologických aspektů do postupů zadávání veřejných zakázek.

V Bruselu dne 24. března 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. …/2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1692/2006, kterým se zavádí druhý program „Marco Polo“ pro poskytování finanční pomoci Společenství za účelem zlepšení vlivu systému nákladní dopravy na životní prostředí („Marco Polo II“)

KOM(2008) 847 v konečném znění – 2008/0239 (COD)

(2009/C 228/18)

Dne 12. února 2009 se Evropský parlament, v souladu s čl. 71 odst. 1 a čl. 80 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodl konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. …/2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1692/2006, kterým se zavádí druhý program „Marco Polo“ pro poskytování finanční pomoci Společenství za účelem zlepšení vlivu systému nákladní dopravy na životní prostředí („Marco Polo II“)“

Přípravou podkladů na toto téma pověřilo předsednictvo Výboru dne 13. ledna 2009 specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana LIOLIOSE hlavním zpravodajem a na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), přijal následující stanovisko 97 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Výbor vyjadřuje svou podporu politice Evropské komise, jejímž cílem je umožnit převést nevyhnutelný nárůst provozu, k němuž pravděpodobně dojde v silniční dopravě, ze silniční na jiné dopravní sítě, ale zároveň upozorňuje na to, že v této oblasti chybějí ambiciózní plány, ani nejsou k dispozici dostatečné finanční prostředky.

1.2 Výbor souhlasí s kroky navrženými za účelem změny výše uvedeného nařízení, a sice:

1.2.1 svěřit řízení programu Výkonné agentuře pro konkurenceschopnost a inovace (EACI),

1.2.2 snížit a zjednodušit prahové hodnoty způsobilosti projektů,

1.2.3 zdvojnásobit maximální míru financování projektů z 1 EUR na 2 EUR na 500 zamezených nebo ze silnice převedených tunokilometrů,

1.2.4 stanovit obzvláště nízkou prahovou hodnotu pro projekty na podporu vnitrozemské vodní dopravy,

1.2.5 umožnit, aby o financování mohly žádat jednotlivé podniky,

1.2.6 zrušit konkrétní prahovou hodnotu ve výši 10 % pro projekty k zamezení dopravy,

1.2.7 zahrnout dopravní prvek při výpočtu převodu na jiný druh dopravy,

1.2.8 zjednodušit podmínky financování pomocných infrastruktur.

1.3 Výbor je toho názoru, že program Marco Polo neplní zcela své původně stanovené cíle, a není tedy plně funkční. Především došel k závěru, že rozpočtové prostředky přidělené na tento program (tedy 60 milionů EUR) by nemusely k převodu 25 miliard tunokilometrů stačit. Vzhledem k podstatné výši (9,15 EUR) úspor, jichž bylo takto dosaženo v oblasti externích nákladů, se domnívá, že je zapotřebí věnovat větší pozornost získání prostředků potřebných pro převod co možná největší části tunokilometrů na jiné druhy dopravy a dosáhnout původně stanovené úrovně výkonnosti. V každém případě je zřejmé, že celkové alternativní náklady pro společnost několikanásobně převyšují objem přímé podpory poskytované podnikům. Jak Výbor zdůraznil ve svých stanoviscích 842/2002 a 247/2005, domnívá se, že Komise by v průběhu programu měla navrhnout navýšení jeho rozpočtu, a uvolnit tak dodatečné finanční prostředky, jež budou zapotřebí, pokud bude předloženo více vhodných akčních plánů, než se původně předpokládalo.

1.4 Výbor s údivem konstatuje, že ačkoli analýza dopadů navrhuje podporovat a dotovat malé podniky, které předkládají návrhy, a počítá s tím, nové nařízení žádná taková ustanovení neobsahuje. Je zklamán, že toto doporučení nebylo přijato, a zároveň navrhuje, aby toto opatření bylo přece jen rozšířeno i na malé podniky, neboť má za to, že stejné argumenty platí také v jejich případě a i jim při přípravě takovýchto projektů vznikají značné náklady.

1.5 Výbor s radostí konstatuje, že jak se zdá, Komise je připravena zkrátit dobu, jež je zapotřebí ke schválení návrhu a poskytnutí financování. Domnívá se však, že v rychle se vyvíjejícím podnikatelském prostředí, kde má rozhodující význam schopnost pohotově reagovat na vývoj na trhu, bude zapotřebí zaměřit se především na to, aby byl pomocí opatření, jako například zavedením předběžného posuzování návrhů či částečnou standardizací hodnotícího procesu, zkrácen čas potřebný pro posouzení, schválení a podporu každé akce.

1.6 Výbor je toho názoru, že geografické rozložení projektů, jež byly předloženy a financovány, nebylo optimální, neboť neumožňuje plnit cíle EU, ani nepomáhá náležitě a rovnoměrně ve všech členských státech podporovat intermodální dopravu. Navrhuje tedy tento aspekt dále propracovat a zohlednit přitom problémy, s nimiž se potýkají jižní státy a oblasti v okolí Středozemního moře. Dále se domnívá, že bude zapotřebí vzít v potaz slabiny některých zemí, jež jsou pro ně příznačné (například chybějící hustá železniční síť, silně členité pobřeží či ostrovní povaha), a umožnit tak podnikům, jež zde sídlí, předkládat návrhy.

1.7 Výbor opakuje svůj názor, který již v minulosti vyjádřil, že by měla být vypracována studie o strategiích „nulových zásob“ a „zásob v oběhu“ s cílem posoudit, zda podporují udržitelné druhy dopravy, či nikoli. Praxe „nulových zásob“ zvyšuje objem nákladů přepravovaných po silnici, což se projevuje na spotřebě energie a má dopad na ochranu životního prostředí. V této souvislosti je nutné prozkoumat celý zásobovací řetězec.

1.8 Podle EHSV je tedy nezbytné využít znalostí, jež firmy zabývající se silniční dopravou získaly, tím, že budou aktivně zapojeny do příslušných programů, jejichž cílem je převést část nákladů ze silniční na jiné druhy dopravy. Za tímto účelem bylo navrženo, aby tyto firmy byly průběžně informovány a byla jim poskytnuta pomoc, a mohly tak upravit modely, které si osvojily a používají ve svých pracovních procesech.

1.9 Výbor se domnívá, že jelikož všechny dostupné prostředky nebyly vyčerpány, Komise by měla zvážit, zda nenavýší strop pro financování (ze stávajících 35 % pro akce týkající se převodu na jiný druh dopravy, vnitrozemské vodní dopravy, zprostředkujících akcí, mořských dálnic a zamezení dopravy a 50 % v případě společných vzdělávacích akcí) na 50 %, resp. 75 %. Zdá se, že takovéto navýšení je v případě malých podniků nezbytné, neboť jejich fixní náklady v poměru k variabilním jsou ve srovnání s velkými podniky vyšší. Konkrétně v případě zprostředkujících akcí bylo navrženo zvýšit pomoc, a to ze 2 EUR na tunokilometr na 3, neboť jde o inovační řešení, která pozitivně ovlivní převod nákladní dopravy ze silniční na jiné druhy dopravy a projeví se také na veřejném mínění.

1.10 Výbor doporučuje, aby Komise vypracovala pro všechny uživatele a ve všech jazycích EU „evropské průvodce“, které budou obsahovat přehled všech intermodálních terminálů v Evropské unii s přesným popisem jejich vlastností, a podnikla rovněž veškeré kroky, jež jsou nezbytné pro zvýšení povědomí jak o způsobech financování, tak o výsledcích realizovaných projektů a výhodách, jež přinesly uživatelům, bez ohledu na to, zda se nacházejí uprostřed řetězce, či na jeho konci. Dále Výbor zastává názor, že Komise musí vypracovat konkrétní plány na podporu tohoto programu a na zvýšení povědomí o něm. Navrhuje jí, aby za tímto účelem společně pořádaly konference, informační dny a turné.

1.11 Výbor doporučuje prozkoumat, zda je možné zařadit mezi projekty způsobilé k financování z programu Marco Polo opatření, která zahrnují přepravu tekutých látek pomocí potrubí nebo dodávky plynu do překladišť či terminálů intermodální dopravy.

1.12 Výbor zdůrazňuje, že je zapotřebí podrobněji prozkoumat současnou situaci v odvětví námořní dopravy (vnitrozemská vodní doprava), neboť panuje názor, že kvůli roztříštěnosti trhu je zde přijetí intermodálních systémů obtížné. Důkazem toho je skutečnost, že opatření související s mořskými dálnicemi nebyla velmi populární (v roce 2007 bylo na toto téma předloženo jen 9 % návrhů a v roce 2008 4 %), v důsledku čehož jich bylo schváleno jen velmi málo, či dokonce žádný, jak se stalo v roce 2008.

1.13 Výbor se i nadále domnívá, že lhůta v délce 36 měsíců je pro akce na převod na jiné druhy dopravy až příliš krátká, a navrhuje prodloužit ji alespoň na 48 měsíců.

1.14 Výbor se domnívá, že je zapotřebí prozkoumat možnost, jak podporovat projekty vnitrostátního rozsahu zaměřené na zlepšení propagace intermodality a zvýšení převodu ze silniční na jiné druhy dopravy. Podle jeho názoru totiž mohou existovat místní opatření, jež se týkají pouze jednoho členského státu, ale z jejichž účinku by měli prospěch všichni uživatelé příslušných druhů dopravy, kteří by přes tuto zemi projížděli.

1.15 Výbor opakuje, že souhlasí s rozšířením pole působnosti tohoto programu na třetí země, bez ohledu na to, zda jsou kandidáty na členství v EU, či nikoli, a podotýká, že výdaje spojené s akcemi prováděnými na území těchto zemí z něj mohou být kryty pouze v případě, že příslušnému členskému státu přinesou okamžitý a měřitelný užitek.

1.16 Výbor se domnívá, že je zapotřebí co nejrychleji vydat přehled projektů, jež byly úspěšně završeny, a prostředků, které skutečně pomohly uspořit. Umožní to propagovat tento program a publikovat výsledky, k nimž až dosud vedl.

1.17 Výbor připomíná, že podle jeho názoru musí Komise vyzvat členské státy, aby vypracovaly přehled všech existujících sítí, jež jsou opuštěné či velmi málo využívané a které by mohly být obnoveny a využívány pro nákladní dopravu. Tento požadavek se týká zejména železničních tratí, ale také námořních a říčních dopravních cest. V rámci možností se tak budou moci sestavit itineráře, které budou ve srovnání se silniční dopravou kratší a budou více respektovat udržitelný rozvoj.

2. Obecné připomínky

2.1 *Rekapitulace závěrů EHSV týkajících se programů „Marco Polo I" a „Marco Polo II".*

2.1.1 Ve svých stanoviscích 842/2002 ze 17. a 18. července 2002 a 247/2005 z 9. března 2005 k návrhům nařízení o programech „Marco Polo I" a „Marco Polo II" Výbor poukázal na jejich slabiny a jelikož došel k závěru, že převedení na jiné způsoby dopravy, které si Evropská komise dala za cíl, nebude možné, navrhl doplnit do těchto programů konkrétní opatření. Obě stanoviska obsahovala konkrétně následující návrhy:

2.1.1.1 financovat s pomocí veřejných zdrojů infrastruktury umožňující převod na jiný druh dopravy (terminály, přístupy k nim atd.),

2.1.1.2 pověřit určitý řídící výbor průběžným sledováním prováděných akcí, aby se v polovině programu „Marco Polo" mohly provést vhodné změny,

2.1.1.3 povolit financování i těch projektů, v jejichž rámci jsou prováděny akce soustředěné jen na území jednoho členského státu, mohou-li sloužit všem uživatelům mezinárodní dopravy tranzitně projíždějícím přes dané území,

2.1.1.4 umožnit zahrnout do projektů, jež by mohly být z programu „Marco Polo" financovány, akce, které zahrnují leteckou a potrubní dopravu, coby vedlejší druhy dopravy, pokud navazují na další druhy dopravy,

2.1.1.5 snížit prahové hodnoty pro podporu pro všechny akce,

2.1.1.6 prodloužit maximální lhůtu pro realizaci akcí na převod na jiný druh dopravy,

2.1.1.7 vypracovat pro všechny uživatele „Evropského průvodce" všech multimodálních platforem EU s jejich charakteristikami,

2.1.1.8 vytvořit zvláštní kategorii se sníženou minimální prahovou hodnotu ve výšce 500 000 EUR, vzhledem k tomu, že říční přepravu nelze porovnávat s námořní dopravou, kde požadované investice záleží na velikosti plavidel.

2.1.2 Výbor rovněž vyjádřil přání zapojit se společně s Komisí do diskuse o postupném ukončení praxe „nulové zásoby" a místo toho zavést praxi „zásoby v oběhu" pro dodávky, jež nejsou vyloženě urgentní.

2.2 *Hodnotící zpráva*

Výbor se s povděkem seznámil s hodnocením, které Komise svěřila externímu expertovi ([1]), nicméně by rád zmínil několik aspektů, jimž nebyla věnována dostatečná pozornost:

— Počet předkládaných návrhů se neustále snižuje, a to z 92 v roce 2003 na 63 v roce 2004, 62 v roce 2005 a 48 v roce 2006, zatímco počet návrhů, jež jsou schváleny a financovány, je více méně stejný (12 až 15).

— Zajímavé je i zjištění, že k původně předpokládanému převodu na jiný druh dopravy nakonec došlo v 75 % financovaných projektů, v případě železniční výstavby dosáhla míra úspěšnosti 99 %, zatímco projekty týkající se vnitrozemní lodní dopravy byly ve srovnání s původním cílem úspěšné jen ze 45 %.

— Splněním cílů programu „Marco Polo I" na 64 % bylo ze silnice na jiný druh dopravy převedeno jen 5,8 % celkového objemu nákladu přepravovaného tímto způsobem v rámci mezinárodní silniční dopravy v EU, což, celkově vzato, představuje poměrně malou změnu.

— Má se za to, že postup hodnocení návrhů, a to až po stádium podpisu smlouvy a včetně něj, je složitý, málo transparentní a časově velmi náročný, zejména ve fázi mezi zahájením jednání a okamžikem, kdy je daná smlouva podepsána. Všimněme si, že podle řady aktérů jsou sice kritéria pro výběr projektů jasná a transparentní, to však neplatí v případě postupu přidělování počtu bodů na základě těchto parametrů a definitivního návrhu vybraných projektů výstavby.

— Požadované minimální prahové hodnoty jsou pro malé a střední podniky velmi vysoké a nemotivují k zavedení nových způsobů intermodální dopravy. Tato situace vede k protežování několika projektů výstavby, které realizují velké společnosti, na úkor řady projektů malých a středních podniků. Důraz na malé a střední podniky by tedy mohl pomoci řešit dopravní přetížení silnic na místní a regionální úrovni.

— Vzhledem k nedostatku návrhů projektů předložených na základě výzvy k podání návrhů v oblasti mořských dálnic bylo navrženo, aby byl tento druh projektů výstavby sledován a aby byla podporována účast v nich.

— Doporučuje se, aby bylo více zdůrazněno přispění ke snížení dopravní neprůjezdnosti na silnicích.

([1]) Hodnocení programu Marco Polo (2003–2006), Ecorys (pouze v angličtině): http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/evaluation/activites/reports_en.htm).

3. **Připomínky**

EHSV lituje, že Komise nezohlednila většinu jeho návrhů, které vznesl ve svých dvou stanoviscích k tomuto tématu a jež – jak vyplývá ze závěrů externího hodnocení – by pomohly zlepšit efektivitu tohoto programu. Potěšilo jej však, že se jeho návrhy dočkaly uznání, byť trochu pozdě. Konkrétně by rád vznesl tyto připomínky:

3.1 *Dne 1. března 2008 byla řízením programu pověřena Výkonná agentura pro konkurenceschopnost a inovace (EACI), která má na starosti i další programy Společenství*. Výbor tento krok schvaluje, domnívá se však, že by jej měly provázet takové akce a iniciativy, které by snížily byrokratickou zátěž a přilákaly další případné zájemce o tuto podporu.

3.2 *V souladu s postupem podle bodu 2 písm. d) přílohy I nařízení č. 1692/2006 Komise zdvojnásobí míru financování projektů z 1 EUR na 2 EUR na 500 zamezených nebo ze silnic převedených tunokilometrů*. Výbor má za to, že zdvojnásobení této podpory je pro další rozvoj programu Marco Polo nezbytné, jelikož přínos ze snížení vnějších nákladů, omezení sociálních dopadů a vlivu na životní prostředí je několikanásobně vyšší než objem těchto finančních prostředků.

3.3 *Umožnit, aby o financování mohly žádat jednotlivé podniky. Tím, že jednotlivé podniky budou moci samostatně předkládat projekty, se vyjasní a zjednoduší podmínky způsobilosti příjemců*. Výbor s tímto opatřením souhlasí a opakuje, že je zapotřebí umožnit předkládat projekty, které se týkají jen jednoho členského státu, neboť takový krok přispěje k omezení silniční dopravy.

3.4 *Stanovit mimořádně nízké prahové hodnoty pro projekty na podporu vnitrozemské vodní dopravy. Bude stanovena zvláštní prahová hodnota pro projekty, jejichž cílem je převést nákladní dopravu ze silnic na vnitrozemskou vodní dopravu, a to následovně:*

Druh projektu	Stávající prahové hodnoty		Navrhované prahové hodnoty
Vnitrozemská vodní doprava	—	—	*17 milionů tunokilometrů*

Výbor s potěšením konstatuje, že jeho návrhy týkající se snížení prahových hodnot způsobilosti, zejména v případě vnitrostátní vodní dopravy, byly nakonec přijaty a domnívá se, že tato změna zvýší zájem o předkládání projektů.

3.5 *Hradit mikropodnikům výlohy spojené s přípravou návrhů. Mikropodnikům, jež jsou pro odvětví silniční a vnitrostátní vodní dopravy příznačné, budou paušálně propláceny výlohy spojené s přípravu návrhů s cílem podpořit je, aby se ucházely o financování*. Výbor s údivem konstatuje, že nové nařízení nestanoví podporu pro malé podniky, jež by jim pomohla předkládat návrhy, přesto, že je navržena v analýze dopadů, která s ní počítá.

3.6 *Snížit a zjednodušit prahové hodnoty způsobilosti projektů. Díky zjednodušení a snížení některých prahových hodnot se zvýší zájem o předkládání nových menších projektů, což pomůže splnit cíle programu*. Toto opatření bude provedeno následovně:

Druh projektu	Stávající prahové hodnoty		Navrhované prahové hodnoty
Převod na jiný druh dopravy	250 milionů tunokilometrů	500 000 EUR	80 milionů tunokilometrů
Vnitrozemská vodní doprava	—	—	*17 milionů tunokilometrů*
Zprostředkující	—	2 miliony EUR	30 milionů tunokilometrů
Společné vzdělávání	—	250 000 EUR	250 000 EUR
Mořské dálnice	1,25 miliard tunokilometrů	2,5 milionu EUR	250 milionů tunokilometrů
Zamezení dopravy	500 milionů tunokilometrů	1 milion EUR	80 milionů tunokilometrů

Vzhledem k tomu, že Výbor toto opatření navrhl, souhlasí tedy, aby byly prahové hodnoty způsobilosti navržených projektů sníženy a také aby byl tunokilometr stanoven za základ pro srovnávání různých návrhů.

3.7 *Zrušit konkrétní prahovou hodnotu ve výši 10 % pro projekty, jejichž cílem je zamezit dopravě*. Výbor souhlasí se zrušením výše uvedené prahové hodnoty a domnívá se, že toto opatření povede k předkládání více návrhů v této oblasti.

3.8 *Zahrnout dopravní prvek při výpočtu převodu na jiný druh dopravy*. Výbor považuje návrh zohlednit vzdálenosti ujeté dopravním prostředkem za užitečný. Bude však zapotřebí prozkoumat, jak přednostně podporovat ty projekty, jež budou nejlépe využívat intermodální dopravu, jak je tomu například v případě přepravy nedoprovázených nákladů na lodích typu Ro/Ro.

3.9 *Možnost prodloužení délky trvání projektu o 6 měsíců, pokud příjemce svou žádost náležitě zdůvodní*. Výbor s tímto návrhem souhlasí, neboť takové opatření může zvýšit jistotu příjemců tím, že jim zajistí podporu Společenství, které pokryje ztráty, jež jim vznikly při zahajování projektu.

3.10 *Zjednodušit podmínky financování pomocných infrastruktur*. Výbor souhlasí se zrušením prahových hodnot pro provádění projektů v oblasti pomocné infrastruktury a domnívá se, že toto zjednodušení odstraní omezení, jež byla zavedena zbytečně a bezdůvodně.

3.11 *Zjednodušit správní procesy programu.* Výbor jen vítá veškerá opatření, jež mají zlepšit procesy a zkrátit lhůty potřebné k vyřízení administrativních formalit pro každou poskytnutou pomoc, a to tím spíš, že dosavadní zkušenosti v této oblasti nejsou dobré. Aby se však mohl k této otázce vyjádřit fundovaněji, čeká na zprávu o zkušenostech subjektů, jež jsou do příslušných iniciativ zapojeni.

3.12 *V čl. 5 odst. 2 byla vyškrtnuta druhá věta, jež zní: „Podmínky financování pomocných infrastruktur ve smyslu čl. 2 písm. h) jsou stanoveny v příloze II.“* Výbor tento návrh podporuje a domnívá se, že zmíněná praxe zkomplikovala úspěšnou realizaci návrhů, a to zejména těch, jejichž cílem bylo využívání mořských dálnic.

3.13 *Celková podpora, která je vyčleněna na pomocnou infrastrukturu v podobě státní pomoci a finanční pomoci Společenství, je nižší než 50 % způsobilých nákladů* (toto ustanovení bylo zrušeno). Výbor má za to, že toto opatření je rozumné, a domnívá se, že vlády jednotlivých států se aktivněji zapojí do příslušných projektů.

3.14 *Čl. 14 odst. 2 je upraven následovně: „Do 30. června 2011 Komise předloží Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů hodnotící zprávu o výsledcích programu Marco Polo za období 2003–2009.“* Výbor má výhrady, pokud jde o výše navržený časový plán, neboť se domnívá, že nebudou-li na základě výše uvedené zprávy stanovena nápravná opatření, bylo by vhodnější prodloužit zmíněnou lhůtu tak, aby navržené nařízení mohlo být posouzeno zevrubněji.

V Bruselu dne 24. března 2009.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program spolupráce s profesionály ze třetích zemí v audiovizuální oblasti MEDIA Mundus

KOM(2008) 892 v konečném znění – 2008/0258 (COD)

(2009/C 228/19)

Dne 2. února 2009 se, v souladu s čl. 150 odst. 4 a čl. 157 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady kterým se zavádí program spolupráce s profesionály ze třetích zemí v audiovizuální oblasti MEDIA Mundus"

Dne 24. února 2009 pověřilo předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce jmenoval na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), Evropský hospodářský a sociální výbor pana HERNÁNDEZE BATALLERA hlavním zpravodajem a přijal následující stanovisko 79 hlasy pro, 5 hlasů bylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry

1.1 EHSV podporuje návrh rozhodnutí a souhlasí s tím, že je zapotřebí šířit hodnoty a zásady demokratické společnosti a právního státu, jelikož Evropská unie je založena na zásadách svobody, demokracie a dodržování lidských práv a základních svobod.

1.2 EHSV považuje za vhodné a případné umožnit Komisi, aby při provádění programu definovala obecné pokyny k tomuto provádění a výběrová kritéria, jelikož se jedná o aspekty, které nepozměňují podstatné prvky návrhu rozhodnutí, a vzhledem k tomu, že spadá do působnosti rozhodnutí 1999/468/ES.

1.3 Souhlasí s obecnými cíly programu (konkurenceschopnost evropského audiovizuálního průmyslu, možnost výběru pro spotřebitele a kulturní rozmanitost), avšak domnívá se, že by měl být jasněji formulován účel konkrétních cílů programu – jež se zdají být příliš obecnými –, a to se zaměřením na přeshraniční a nadnárodní rozměr.

1.3.1 Zvláštní podporu vyžaduje začlenění nových technologií pro produkci, distribuci, uvádění na trh audiovizuálních děl v podobě jejich různých digitálních aplikací (včetně nových platforem, např. videa na vyžádání a IPTV).

1.4 Vzhledem k ambicióznosti obecných cílů programu se zdá být předpokládaný finanční rámec ve výši 15 milionů eur příliš skromným, a měl by proto být významně navýšen, aby se tak co nejúčinněji podpořil evropský audiovizuální průmysl, a aniž by se porušovala přísná rozpočtová kázeň a zásady řádného finančního řízení.

1.5 Komise by měla v úzké spolupráci s členskými státy dohlížet na soudržnost a doplňkovost programu s ostatními příslušnými politikami, nástroji a opatřeními Společenství.

2. Souvislosti

2.1 Dne 9. ledna předložila Komise návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program spolupráce s profesionály ze třetích zemí v audiovizuální oblasti MEDIA Mundus.

2.2 V tomto návrhu se hovoří o zásadní roli evropského audiovizuálního odvětví při dosahování cílů lisabonské agendy a v iniciativě i2010 v rámci této agendy. Návrh se rovněž zmiňuje o Úmluvě UNESCO o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů, kterou Evropské společenství společně s 13 členskými státy ratifikovalo dne 18. prosince 2006. Je třeba vzít v potaz také to, že toto odvětví zaměstnává nejméně 5,8 milionů osob, což činí 3,1 % celkové populace EU-25.

2.3 V dokumentu se konstatuje, že strukturální nedostatky i nadále ovlivňují oběh evropských audiovizuálních děl na trzích třetích zemí navzdory všem snahám o posílení tohoto odvětví (technologický rozvoj, noví účastníci a platformy, podpora produkce obsahu).

2.4 Program MEDIA Mundus se tak snaží doplnit aktivity prováděné v rámci jiných iniciativ zaměřených na spolupráci v samotné EU (Media 2007, Euromed Audiovisual II, program EU-AKT) a kompenzovat omezení mezinárodních fondů existujících v oblasti kinematografie.

3. Návrh rozhodnutí

3.1 Hlavní rysy návrhu rozhodnutí, kterým se zavádí program spolupráce s profesionály ze třetích zemí v audiovizuální oblasti MEDIA Mundus:

3.1.1 Jedná se o program financování projektů mezinárodní spolupráce se třetími zeměmi v období mezi 1. lednem 2011 a 31. prosincem 2013. Pro toto období je k dispozici rozpočet pro provádění programu ve výši 15 000 000 EUR.

3.1.2 Mezi jeho hlavní cíle patří podpora vytváření mezinárodních sítí za účelem posílení úlohy Evropy v rámci audiovizuálního odvětví z hlediska průmyslového, kulturního i politického a formou zvýšení konkurenceschopnosti a oběhu a uvádění audiovizuálních děl.

3.1.3 Každý projekt bude mít alespoň tři partnery a bude koordinován evropským profesionálem zodpovědným za předložení návrhu, řízení projektu a finanční řízení a provádění.

3.1.4 Důležitou součástí programu jsou průběžné vzdělávací kurzy a zajišťování kvalifikace profesionálům z Evropy a dalších zemí, které se programu účastní, se zvláštním zaměřením na aspekty produkce, distribuce, uvádění a šíření audiovizuálních děl, jejich uvádění na trh a uskladnění a rovněž otázky týkající se právních rámců a finančních systémů.

3.1.5 Zároveň se návrh zabývá vývojem akcí a iniciativ zaměřených na podporu filmové gramotnosti zejména mladého obecenstva, jejichž cílem je především zvýšit poptávku veřejnosti po kulturně rozmanitém audiovizuálním obsahu.

3.1.6 Jedním z nejdůležitějších aspektů programu z hlediska oběhu děl je podporovat plánování a uvádění evropských audiovizuálních děl v třetích zemích a naopak děl z těchto třetích zemí v členských státech. To zahrnuje dohodu se sítěmi kin, které mají sály v EU i ve třetích zemích, a jejich stimulaci k tomu, aby vzájemně zlepšily podmínky plánování a uvádění z hlediska počtu promítání, ale zároveň i z hlediska doby trvání a publicity.

3.1.7 Program také podpoří partnerství mezi vysílacími organizacemi (nebo platformami pro video na vyžádání) a držiteli práv, která usilují o přípravu katalogu děl k distribuci na platformách pro video na vyžádání.

3.1.8 Mezi plánované akce zahrnuje program podporu dabingu a titulkování pro distribuci a šíření evropských audiovizuálních děl a audiovizuálních děl ze třetích zemí všemi dostupnými kanály ku prospěchu producentů, distributorů a vysílacích organizací.

3.2 Finanční prostředky poskytnuté v rámci programu nesmí překročit 50 % konečných nákladů financovaného projektu vyjma výslovně uvedených případů, u nichž může dosáhnout až 80 %.

3.2.1 Příspěvky příjemců mohou být poskytnuty zcela nebo částečně formou věcného plnění, pokud lze hodnotu příspěvku stanovit na základě skutečně uhrazených nákladů řádně doložených účetními doklady, a lze do nich zahrnout také prostory poskytnuté za účelem vzdělávání nebo propagace.

3.2.2 Komise předloží Evropskému parlamentu, Radě, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů sdělení o vývoji programu, a to nejpozději do 30. června 2012, a nejpozději do 31. prosince 2015 zprávu o následném hodnocení.

3.2.3 Rozhodnutí výslovně uvádí různé horizontální politiky Evropského společenství, jež program MEDIA Mundus pomůže posílit:

— diskuse a informování o Evropské unii jako prostoru míru, prosperity a bezpečnosti;

— podpora svobody projevu jako základní zásady;

— podpora informovanosti o významu kulturní rozmanitosti a multikulturalismu ve světě;

— zlepšování znalostní základny evropského hospodářství a posílení celosvětové konkurenceschopnosti Evropské unie;

— boj proti všem formám diskriminace založené na pohlaví, rase nebo etnickém původu, náboženském vyznání nebo přesvědčení, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.

V Bruselu dne 25. března 2009.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1927/2006 o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se lobalizaci

KOM(2008) 867 v konečném znění – 2008/0267 (COD)

(2009/C 228/20)

Dne 20. ledna 2009 se Rada, v souladu s článkem 159.3 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1927/2006 o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci"

Dne 13. ledna 2009 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana PARIZU CASTAÑOSE hlavním zpravodajem na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), a přijal následující stanovisko 152 hlasy pro, 5 hlasů bylo proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje návrh Evropské komise dočasně rozšířit působnost Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) na pomoc pracovníkům propuštěným v důsledku současné světové hospodářské krize.

1.2 Je naléhavě nutné, aby Parlament, Rada a Komise urychlily jednání, aby došlo k přijetí nového nařízení co nejdříve, v rámci stávajícího legislativního období.

1.3 EHSV navrhuje, aby po uplynutí 12 měsíců od vyhlášení nařízení v Úředním věstníku provedlo hodnocení EFG s cílem přezkoumat postupy, řízení fondu a zvážit hospodářskou situaci a stav trhů práce. Na realizaci tohoto hodnocení se bude EHSV podílet s Evropskou komisí.

1.4 Výbor se domnívá, že rozpočtová linie ve výši 500 milionů EUR je nedostatečná, a navrhuje navýšení prostředků fondu na jednu miliardu EUR. Tento objem by mělo být možné v následujících letech podle vývoje hospodářské krize dále navýšit.

1.5 V současnosti uplyne od předložení dokumentace do uskutečnění platby ze strany Komise sedm měsíců. Vzhledem k tomu, že tato doba je příliš dlouhá na to, aby mohla propuštěným pracovníkům pomoci, navrhuje Výbor, aby EFG disponoval vlastním počátečním rozpočtovým krytím.

1.6 Výbor podporuje snížení minimálního počtu propuštěných zaměstnanců na 500 pro využití fondu, využívání finančního příspěvku po dobu 24 měsíců a výši finančního příspěvku EU do výše 75 %.

1.7 EHSV navrhuje, aby byla sociálním partnerům propůjčena aktivnější role během všech fází zpracování žádostí o podporu z EFG, a to jak na úrovni podniku, tak i regionu, státu a EU.

2. **Souvislosti**

2.1 V březnu 2006 předložila Komise návrh na zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci ([1]), jehož cílem je poskytovat jednorázovou a specifickou finanční pomoc zaměřenou na podporu opětovného profesního začlenění pracovníků v regionech či odvětvích postižených zásadními hospodářskými problémy, k nimž patří dopady relokací do třetích zemí, masivní nárůst dovozu nebo postupné snižování podílu EU v určitém odvětví. Komise vypracovala návrh nařízení a Rada požádala EHSV o vypracování stanoviska.

2.2 EHSV přijal dne 13. prosince 2006 stanovisko CCMI/036 ([2]) (zpravodaj: pan VAN IERSEL, spoluzpravodaj: pan GIBELLIERI). V tomto stanovisku Výbor uvítal návrh Komise a vyjádřil souhlas s cíli EFG. Výbor uvedl také několik připomínek a návrhů, jejichž cílem bylo účinné fungování nařízení o fondu ([3]).

2.3 Nařízení (ES) č. 1927/2006 ([4]) o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci je použitelné od 1. ledna 2007 do roku 2013. Podpory fondu mohou dosáhnout celkem 500 milionů EUR ročně a jsou doplňkem strukturálních fondů, zejména Evropského sociálního fondu. Správa EFG spadá do pravomocí Generálního ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Evropské komise.

([1]) KOM(2006) 91 v konečném znění – 2006/00033 (COD).

([2]) Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 38–41.

([3]) Evropský parlament vydal usnesení dne 13. prosince 2006 (l PE A6-0385/2006) Úř. věst. L 406, 30.12.2006, s. 1; oprava nařízení Úř. věst. L 048 22.2.2008, s. 82. Výbor regionů byl konzultován (stanovisko CDR 137/2006 fin, zpravodajka: paní Oldfather) Úř. věst. C 51, 6.3.2007.

([4]) Úř. věst. L 406, 30.12.2006, s. 1. Oprava chyb tohoto nařízení v Úř. věst L 48, 22.2.2008, s. 82; pro anglické znění: Úř. věst. L 202, 31.7.2008, s. 74.

2.4 Žádosti musejí předložit členské státy a nikoliv dotčené podniky či pracovníci.

2.5 V červenci 2008 vypracovala Komise sdělení ([1]) týkající se přezkumu fungování ([2]) EFG během prvních měsíců a analyzovala výhledy a návrhy budoucích změn.

2.6 Hodnocení Komise je pozitivní, i když využití EFG bylo menší než se předpokládalo, a Komise uvádí, že zjednoduší postupy, posílí výměnu osvědčených postupů a bude lépe o fondu informovat, zavazuje se také, že předloží návrhy na úpravu nařízení před zveřejněním příští roční zprávy, kterou vypracuje v polovině roku 2009.

2.7 V důsledku světové finanční a hospodářské krize přichází mnoho pracovníků o práci a mnoho podniků částečně zavírá nebo zcela ukončuje svoji existenci.

2.8 V Plánu evropské hospodářské obnovy ([3]) Evropská komise ohlásila svůj záměr učinit z EFG účinnější nástroj včasného zásahu tvořící součást evropské reakce na krize. Za tímto účelem je třeba upravit nařízení tak, aby bylo možno rychleji zakročit v některých odvětvích, tj. spolufinancovat odbornou přípravu a pracovní umístění těch, kteří byli propuštěni v důsledku hospodářské krize.

3. Návrh na úpravu nařízení o EFG

3.1 Cílem tohoto návrhu, který je předmětem přezkumu, je umožnit Evropskému fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) účinněji poskytovat podporu pracovníkům propuštěným v důsledku globalizace, rozšířit na přechodnou dobu jeho oblast působnosti o propouštění způsobené vlivem světové finanční a hospodářské krize a při fungování fondu více zohlednit jeho cíl solidarity. Pro dosažení tohoto cíle je třeba změnit některá ustanovení nařízení (ES) č. 1927/2006 o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci.

3.2 Komise před vypracováním návrhu konzultovala členské státy a sociální partnery a uspořádala dne 4. září 2008 v Bruselu konferenci.

3.3 Úprava nařízení má fungovat tak, aby EFG splňoval stanovený cíl solidarity s pracovníky, kteří přišli o práci v důsledku velkých změn vyvolaných globalizací, k čemuž patří i přechodné ustanovení na podporu pracovníků propuštěných v důsledku světové finanční a hospodářské krize.

3.4 Evropská komise navrhuje také různé úpravy nařízení s cílem dosáhnout větší flexibility a zjednodušení postupů a požadavků, které musejí žádosti splňovat, a rozšířit oblast působnosti EFG.

4. Obecné připomínky

4.1 Během posledních měsíců přišly tisíce evropských pracovníků o práci v důsledku světové finanční a hospodářské krize. EHSV se domnívá, že současně s hospodářskými a měnovými politikami, které jsou přijímány v rámci plánu evropské hospodářské obnovy ([4]), by Evropská unie měla podporovat také specifické politiky na podporu propuštěných pracovníků.

4.2 V době krize a nejistoty by evropští občané měli dostat od Evropské unie jasné poselství na potvrzení toho, že je připravena pomoci propuštěným pracovníkům.

4.3 Výbor proto podporuje návrh Evropské komise dočasně rozšířit působnost Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) na pomoc pracovníkům propuštěným v důsledku současné světové hospodářské krize.

4.4 Rozpočtová linie podle článku 28 interinstitucionální dohody mezi Parlamentem, Radou a Komisí stanovuje pro EFG roční maximum ve výši 500 milionů EUR.

4.5 EHSV se domnívá, že za současných okolností může být tato rozpočtová linie pro dosažení těchto cílů nedostatečná, a z tohoto důvodu navrhuje tuto linii přechodně navýšit, dokud bude přetrvávat závažná krize a budou zanikat pracovní místa a propouštěni pracovníci. Výbor navrhuje navýšit prostředky fondu na jednu miliardu EUR v roce 2009 a připravit další navýšení v roce 2010, pokud se zvýší počet žádostí o podporu.

4.6 V současnosti uplyne od předložení dokumentace do uskutečnění platby ze strany Komise sedm měsíců. Výbor je toho názoru, že tato doba je příliš dlouhá na to, aby mohla propuštěným pracovníkům pomoci, a navrhuje, aby EFG disponoval vlastním počátečním rozpočtovým krytím.

4.7 EHSV podporuje návrh Komise na snížení počtu propuštěných pracovníků z 1 000 na 500, což je podmínkou pro podání žádosti o podporu z EFG, neboť to lépe odpovídá realitě evropských podniků.

4.8 S ohledem na dopady globalizace Výbor souhlasí s Komisí ([5]), že je třeba zohlednit nejen propouštění z důvodu strukturálních změn ve světovém obchodu, nýbrž také jiné druhy strukturálních změn v technologii, ve výrobcích, v organizaci výroby a v přístupu k surovinám a v jejich cenách.

([1]) KOM(2008) 421 v konečném znění.
([2]) Za rok 2007 bylo přijato 10 žádostí a za rok 2008 pět.
([3]) KOM(2008) 800 ze dne 26.11.2008.
([4]) KOM(2008) 800.
([5]) Solidarita tváří v tvář změnám: Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) v roce 2007 – přezkum a vyhlídky. KOM(2008) 421 v konečném znění.

4.9 Vzhledem k tomu, že počáteční lhůta dvanácti měsíců uvedená v nařízení není často dostačující pro to, aby propuštění našli práci, podporuje Výbor návrh Komise prodloužit dobu plateb z fondu na 24 měsíců.

4.10 EHSV podporuje návrh Komise, aby se míra pomoci zvýšila z 50 % na 75 %, protože za současného stavu nouze musí EU posílit solidaritu s propuštěnými zaměstnanci i s členskými státy.

4.11 EHSV souhlasí, že k provedení výpočtu počtu propuštěných by se měl zohlednit jak okamžik podání výpovědi zaměstnanci ze strany zaměstnavatele, tak faktické ukončení pracovní smlouvy před jejím vypršením.

4.12 EHSV chápe, že článek 2 se vztahuje také na propouštění zaměstnanců v jakémkoliv podniku či regionu EU, k němuž dojde v důsledku relokace do jiných regionů EU. I když jsou všechny regiony území EU součástí jednoho vnitřního trhu, faktem je, že tlak, kterým globalizace působí na podniky a nutí je zůstat celosvětově konkurenceschopné, se často projeví změnou umístění podniku do regionů s nižšími výrobními náklady, a to jak v rámci EU, tak mimo její území.

4.13 Výbor již navrhoval v dřívějším stanovisku ([1]), aby byli sociální partneři v různých oblastech (podnik či region) dostatečně zapojeni do postupů. Článek 5 nařízení uvádí, že členské státy v žádosti budou informovat o postupech uplatněných při konzultaci sociálních partnerů. Výbor se domnívá, že zapojení sociálních partnerů do postupů na úrovni podniku, regionu a státu musí být nezbytnou podmínkou pro to, aby žádost byla přijata.

4.14 Výbor doporučuje posílit roli Evropské komise v oblasti administrativní a technické podpory členským státům s cílem poskytnutí pomoci členským státům při vypracování žádostí a zajištění stejného formátu těchto žádostí po celé Evropě, jakož i to, aby Komise plnila proaktivní roli vůči členským státům a sociálním partnerům.

4.15 EFG má být doplňkem strukturálních fondů, zejména ESF, a je třeba se vyhnout duplicitě. Výbor se domnívá, že regionální orgány, sociální partneři a organizace občanské společnosti mohou prostřednictvím postupů pro jejich zapojení do ESF spolupracovat tak, aby tyto dva fondy byly řádně využívány.

4.16 Evropský hospodářský a sociální výbor navrhuje, aby se po uplynutí 12 měsíců od vyhlášení nového nařízení v Úředním věstníku provedlo **hodnocení EFG** s cílem přezkoumat postupy stanovené nařízením, řízení fondu, a zvážit hospodářskou situaci a stav trhů práce. V tomto hodnocení je třeba zvážit následující otázky:

([1]) Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 38-41.

4.16.1 Pokud by hospodářská krize a rušení pracovních míst pokračovalo, mělo by být rozšíření oblasti působnosti EFG prodlouženo i po roce 2011.

4.16.2 V závislosti na vývoji stavu předložených žádostí i hospodářské krize je nutné analyzovat výhodnost přechodného navýšení rozpočtové linie na 1 miliardu EUR a více.

4.16.3 S ohledem na problémy menších podniků v některých odvětvích a v některých regionech je třeba přezkoumat, zda má být snížen počet propuštěných pracovníků ze současných 500, což je podmínka pro podání žádosti o pomoc z EFG.

4.16.4 Stejně tak je třeba přezkoumat na základě analýzy zpracovaných žádostí míru pomoci, která se úpravou nařízení stanovuje až do výše 75 %, jakož i období 24 měsíců trvání poskytované pomoci.

5. Konkrétní připomínky k jednotlivým článkům nařízení

5.1 Článek 1 odstavec 1: EHSV navrhuje, aby se s ohledem na dopady globalizace do působnosti nařízení začlenilo i propouštění, které není přímým důsledkem změn obchodních vzorců, nýbrž také jiných druhů strukturálních změn v technologii, ve výrobcích, v organizaci výroby a v přístupu k surovinám (viz 4.7 a 4.11).

5.2 Článek 2. Kritéria pro pomoc: Výbor souhlasí se snížením počtu propuštěných pracovníků na 500, což je podmínkou pro podání žádosti o pomoc z EFG; v příštím hodnocení je však třeba přezkoumat možnost dále snížit počet propuštěných pracovníků ze stávajících 500 s ohledem na dotčené odvětví a region (viz 4.6).

5.3 Článek 2. Stanovení počtu propuštěných zaměstnanců: Výbor vítá návrh Komise (viz 4.10).

5.4 Článek 5 odstavec 2 písmeno a): Výbor souhlasí s úpravou, již navrhuje Komise, a navrhuje přidat úpravu navrženou pro článek 1, odstavec 1. Zároveň navrhuje pozměnit písmeno f) následujícím způsobem: „Vzhledem k tomu, že zapojení sociálních partnerů je nezbytné pro účinné využívání fondu, budou žádosti obsahovat postupy uplatněné při konzultaci a zapojení sociálních partnerů“ (viz 4.12).

5.5 Článek 8: Výbor souhlasí s úpravou odst. 1, 2 a 3, ale navrhuje přidat nový odstavec 4: „Technická pomoc Komise má mít proaktivní charakter a má zapojit členské státy a evropské a vnitrostátní sociální partnery do využívání, sledování a hodnocení EFG“ (viz 4.13).

5.6 Článek 10 odst. 1: Výbor souhlasí s tím, že částka finančního příspěvku EFG nesmí přesáhnout 75 % celkové výše odhadnutých nákladů (viz 4.9).

5.7 Článek 13 odst. 2: Výbor souhlasí s tím, aby finanční příspěvek byl využit do 24 měsíců (viz 4.8).

5.8 Článek 17: Výbor navrhuje upravit odstavec a) následujícím způsobem: „Komise provede ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery průběžné hodnocení účinnosti a fungování fondu po uplynutí 12 měsíců od vyhlášení nového nařízení v Úředním věstníku“ (viz 4.14).

5.9 Článek 20: Výbor navrhuje upravit návrh Komise následujícím způsobem (nový odstavec 2): „Na základě hodnocení ve smyslu článku 17 budou moci Evropský parlament a Rada na základě návrhu Komise provést přezkum stávajícího nařízení, včetně přechodné odchylky uvedené v čl. 1 odst. a“.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice 86/613/EHS

KOM(2008) 636 v konečném znění – 2008/0192 (COD)

(2009/C 228/21)

Dne 24. listopadu 2008 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice 86/613/EHS"

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. března 2009. Zpravodajkou byla paní SHARMA.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 101 hlasy pro, 29 hlasů bylo proti a 26 členů se zdrželo hlasování.

1. **Doporučení**

1.1 *Obecná doporučení*

1.1.1 Měly by být oceněny snahy Komise zajistit větší rovnoprávnost ženám jak na trhu práce, tak při vytváření podmínek pro ženy, které chtějí být zaměstnané či samostatně výdělečně činné, nebo pro podnikatelky. Název přepracované směrnice [1] je však pro občanskou společnost zavádějící v tom, že nepojednává o rovnosti žen a mužů samostatně výdělečně činných, ale zaměřuje se především na mateřské dávky pro ženy samostatně výdělečně činné, sociální zabezpečení pro vypomáhající manžele nebo manželky a dovolenou na péči o rodinné příslušníky. Rovnoprávnost musí být pojímána v rámci holistického přístupu zohledňujícího její dopad na další oblasti, jako jsou sociální práva, rovné příležitosti a práva dítěte a rodiny.

1.1.2 Komise by měla přezkoumat každou z těchto tří oddělených oblastí, kterými se tato směrnice zabývá, jako jednotlivé případy, aby zajistila, že se jim dostalo náležité pozornosti v souvislosti s rovnoprávností. Výbor chápe, že GŘ pro zaměstnanost je pověřeno problematikou sociální ochrany, přeje si však zdůraznit, že status samostatně výdělečně činné osoby by se neměl projednávat v témže kontextu jako status zaměstnané osoby.

1.1.3 Aby byla problematika práv skutečně řešena, musí být navrhovaná řešení praktická a proveditelná. Navrhované změny této směrnice nepochybně přispívají z hlediska práva Společenství ke zlepšení situace žen, které jsou matkami a jsou samostatně výdělečně činné či jsou vypomáhajícími manželkami, a proto budou mít pozitivní dopad na jejich děti. EHSV je toho názoru, že přepracování směrnice je nezbytné.

1.1.4 Lepší vymáhání současných právních předpisů v oblasti rovnosti žen a mužů by bylo produktivnější při odstraňování nerovností, kdyby bylo uplatňováno ve větším počtu případů. Komise by měla proto zjistit důvody nedostatečného provádění.

1.1.5 EU musí při svém úsilí o zvýšení počtu podnikatelů, a zvláště podnikatelek, zvážit hodnoty, které jsou důležité pro ty, kdo zamýšlejí začít samostatně výdělečnou činnost. Společně s celkovou kulturní změnou směrem k podnikání v Evropě by se tak určilo, do kterých oblastí by měla ředitelství Komise zaměřit své úsilí.

1.1.6 Jakékoliv zvýšení příspěvků sociálního zabezpečení nebo jakoukoliv administrativní zátěž, nejenom pro stát, ale i pro podniky, je třeba důkladně zvážit.

1.1.7 Je třeba si položit otázku, kolik bude přezkum této směrnice Evropu stát. Z posouzení dopadu, které předložila Komise, jasně vyplývá, že pro členské státy je přínos zanedbatelný.

[1] Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice 86/613/EHS, KOM(2008) 636 v konečném znění - 2008/0192 (COD).

1.2 *Doporučení ohledně osob samostatně výdělečně činných a podnikatelů*

1.2.1 Samostatně výdělečná činnost je ve své podstatě specifická a není možné posuzovat osoby samostatně výdělečně činné stejně jako zaměstnance, ani není možné považovat osoby samostatně výdělečně činné za obecný termín pro podnikatele.

1.2.2 Výbor chápe, že je obtížné formulovat ustanovení o mateřské dovolené pro ženy samostatně výdělečně činné. Provoz a zodpovědnosti spojené se samostatně výdělečnou činností znamenají, že není možno si vzít dlouhou dovolenou bez extenzivního plánování, finančních zabezpečení nebo odpovídajícího personálu pro zvládání práce. Tato nepřítomnost by mohla znamenat ukončení smluv nebo ztrátu obchodů, zvláště u velmi malých podniků, pokud nejsou správně řízeny.

1.2.3 U všech navrhovaných opatření se musí zvažovat, jaká je potřebná doba pro zajištění řádného průběhu těhotenství a fyzického zotavení matky po porodu, období pro vytvoření pouta mezi matkou a dítětem a pohody dítěte.

1.2.4 Komise bohužel neposkytuje žádné řešení žádného z výše uvedených dilemat a ponechává to na úvaze jednotlivých členských států. Většina samostatně výdělečně činných žen by musela někoho vyškolit, aby ji zastoupil, ukončit podnikání nebo dále pracovat po celou dobu mateřství. V této situaci se nacházejí všechny ženy samostatně výdělečně činné podle současných právních předpisů.

1.3 *Doporučení ohledně vypomáhajících manželů nebo manželek*

1.3.1 Celkově se směrnice nezabývá tím, že chybí uznání „vypomáhajících manželů nebo manželek“, kvalitou a množstvím jejich přínosu pro podnik nebo politickými opatřeními na podporu těchto žen. Směrnice nenavrhuje žádná opatření, která by zlepšila sociální nebo finanční postavení nebo sociální ochranu vypomáhajících manželů nebo manželek.

1.3.2 Je třeba respektovat pravomoci členských států v této oblasti a nechat na nich, jak tyto „pracovníky“ začlení do svých stávajících ustanovení týkajících se pracovních míst a pojištění, a tím do systémů sociálního zabezpečení. Nejlepší způsob, jakým může EU poskytnout v tomto směru přidanou hodnotu, je podpora sdílení informací a osvědčených postupů v rámci otevřené metody [1].

1.3.3 Komise by měla provést výzkum pro odůvodnění nedostatečné účasti vypomáhajících manželů nebo manželek ve formální ekonomice nebo na dobrovolných příspěvcích na sociální ochranu, stejně jako obtíží v případech, kdy vypomáhající manželé a manželky žijí odděleně, ale jsou i nadále partnery v podnikání.

2. **Situace**

2.1 Ženy hrají ve společnosti aktivní roli ze sociálního a ekonomického hlediska často bez uznání, odměny nebo právního statusu. Je třeba, aby se EU speciálně zaměřila na dosažení cílů Lisabonské strategie, a jedním ze zdůrazňovaných způsobů je zvýšení účasti žen na trhu práce a zvýšení počtu podnikatelů a především podnikatelek.

2.2 Nová směrnice, která má nahradit směrnici 86/613/EHS, se snaží řešit nedostatky v oblasti samostatně výdělečné činnosti a vypomáhajících manželů nebo manželek v rodinném podniku tím, že:

— zlepší ochranu v případě mateřství zavedením mateřského příspěvku pro ženy samostatně výdělečně činné,

— přizná dovolenou na péči o rodinné příslušníky,

— uzná přínos vypomáhajících manželů nebo manželek tím, že se jim poskytne možnost sociální ochrany rovnocenné ochraně, kterou mají jejich samostatně výdělečně činní partneři,

— přizná pravomoci v této oblasti subjektům pro rovné zacházení.

3. **Obecné připomínky**

3.1 Měly by být oceněny snahy Komise zajistit větší rovnoprávnost ženám jak na trhu práce, tak při vytváření podmínek pro ženy, které chtějí být zaměstnané či samostatně výdělečně činné, nebo pro podnikatelky. Avšak tam, kde jsou prováděny změny, je třeba uvažovat o měření finančních a časových dopadů a dopadů na oblast zdrojů všech zainteresovaných stran.

(1) Belgie, Lucembursko a Francie mají dobré modely integrace „vypomáhajících manželů nebo manželek“.

3.2 Aby byla problematika jakýchkoliv práv skutečně řešena, musí být navrhovaná opatření jasná, praktická a proveditelná. Bohužel se zdá, že tato směrnice neposkytuje podstatný přínos pro řešení existujících nerovností, který by byl vymahatelný a proveditelný. Návrh je navíc matoucí tím, že zdůrazňuje tři zvláštní témata k projednání v jednom dokumentu i subjekty pro rovné zacházení.

3.3 Evropa má právní rámec, který zakazuje diskriminaci na základě pohlaví řadou legislativních opatření. Statistiky ve všech evropských zemích však ukazují, že ženy mají stále nižší platy, jsou méně zastoupeny v politice, ve vedoucích místech a mezi podnikateli, a mají také nižší zaměstnanost. Je požadováno lepší vymáhání současných právních předpisů ve všech těchto oblastech a Komise by měla nejprve přezkoumat nedostatečné uplatňování současného rámce pro rovnoprávnost.

3.4 EU musí při svém úsilí o zvýšení počtu podnikatelů, a zvláště podnikatelek, zvážit hodnoty, které jsou důležité pro ty, kdo zamýšlejí začít samostatně výdělečnou činnost [1]. Poskytnutí mateřského příspěvku by nemělo mít žádný vliv na počet žen uvažujících o podnikání. Vlastní údaje Komise ukazují pokles počtu nově zakládaných podniků jak muži, tak ženami, a sice z důvodu negativního přístupu k samostatně výdělečné činnosti v Evropě. Je třeba změnit kulturu, aby došlo ke změně. Příkladem je nový evropský Small Business Act [2], který by mohl poskytnout rozsáhlejší opatření na podporu žen podnikatelek.

3.5 Sociální ochrana spadá do pravomoci členských států. Novou směrnici v současnosti nepodporují všechny členské státy, a je tedy riziko, že nebude účinná na evropské úrovni a že se stane pouze zbytečným procesem. Navrhovaná směrnice by potřebovala značně vylepšit pomocí minimálních ochranných norem a prováděním ve všech členských státech, pokud má být skutečně účinná. Opatření navrhovaná Komisí jsou většinou normativní a opomíjejí rozmanitost systémů sociálního zabezpečení členských států i zásady zlepšování právní úpravy.

3.6 Obecně jsou zájmy malých podniků a osob samostatně výdělečně činných, zvláště v zemědělství, řemeslné výrobě a v malých a středních podnicích, většinou omezeny finančně, a každá dodatečná zátěž může být považována za negativní, i když by sociální ochrana mohla poskytnout ochrannou síť potenciálním matkám nebo vypomáhajícím manželům nebo manželkám. Jakékoliv zvýšení příspěvků sociálního zabezpečení nebo jakoukoliv administrativní zátěž, nejenom pro stát, ale i pro podniky, je třeba důkladně zvážit.

3.7 Nová směrnice má za cíl zabývat se programem rovného postavení mužů a žen v navrhovaných změnách, nezabývá se však téměř vůbec rodičovskou dovolenou nebo otcovskou dovolenou pro samostatně výdělečně činné muže.

3.8 V souladu s Úmluvou OSN o právech dítěte [3] by měla Komise provádět paralelní šetření, které posoudí dopad navrhovaných opatření na dítě. Musí být postaráno o dobrou výživu dítěte a o jeho osobní pohodu.

4. Zvláštní připomínky

4.1 Komise provedla u této směrnice obsáhlé posouzení dopadů pomocí konzultací s mnoha zainteresovanými stranami. Na základě přezkumu posouzení dopadů je EHSV toho názoru, že v něm je příliš mnoho nezodpovězených otázek týkajících se především skutečné účinnosti, přehlednosti a provádění navrhovaného přepracování.

4.2 Samostatně výdělečnou činnost lze rozdělit do několika kategorií: jsou to podnikatelé, majitelé podniků, svobodná povolání, práce doma a „pseudo" samostatně výdělečná činnost, kdy lidé dostanou zakázku od svého původního zaměstnavatele jako osoby samostatně výdělečně činné. Je však zásadně důležité ponechat volbu ochrany mateřství osobám samostatně výdělečně činným a vypomáhajícím manželům nebo manželkám,

[1] Viz například stanoviska EHSV k podnikatelskému vzdělávání:
- Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti, sociálních partnerů a regionálních a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů, zpravodaj: pan Pariza Castaños (Úř. věst. C 256, 27.10.2007);
- Podnikavost a lisabonská agenda, zpravodajka: paní Sharma, spoluzpravodaj: pan Olsson, (Úř. věst. C 44, 15.1.2008);
- Podpora podnikání žen v evropsko-středomořském regionu, zpravodaj: G. Attard, (Úř. věst. C 256, 27.10.2007);
- Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství, zpravodajka: paní Jerneck (Úř. věst. C 309, 16.12.2006).

[2] „Zelenou malým a středním podnikům." - „Small Business Act" pro Evropu, KOM(2008) 394 v konečném znění (25.6.2008).

[3] Úmluva o právech dítěte přijatá rezolucí Valného shromáždění č. 44/25 dne 20. listopadu 1989, která vstoupila v platnost dne 2. září 1990 v souladu s článkem 49. Na: http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm.

jelikož je takto zachována samostatnost a nezávislost, která je podstatou statusu samostatně výdělečně činné osoby. Zavést povinnost delší mateřské dovolené pro samostatně výdělečně činné ženy nebude slučitelné s dobrým fungováním jejich podniku a velmi často bude v rozporu s jeho životaschopností. Z toho důvodu by tedy v této směrnici neměl být žádný přímý odkaz na směrnici o mateřské dovolené 92/85/ES. Proto by nebylo vhodné snažit se přizpůsobit systém mateřské dovolené samostatně výdělečně činných osob a vypomáhajících manželů nebo manželek systému mateřské dovolené zaměstnanců.

4.3 Je třeba, aby byl jasný způsob, jímž budou členské státy uplatňovat mateřskou dovolenou popsanou v čl. 7 odst. 1 pro osoby, jež nejsou zaměstnanci. Tito pracovníci si sami upravují pracovní dobu a mohou si vybrat, kdy si vezmou volno z práce. Nepotřebují žádný nárok na „dovolenou“.

4.4 Členské státy by navíc neměly pouze uvažovat o vyplácení dávek, ale též o poskytování pomoci formou dočasné náhrady. Pro samostatně výdělečně činné ženy a pro vypomáhající manžele nebo manželky jsou podpůrné systémy náhrady stejně důležité jako peněžité dávky. Směrnice by neměla stanovit žádné prioritní pořadí těchto výhod. Dále by mělo být na národní úrovni rozhodnuto o výši odpovídající dávky vzhledem k objektivnímu rozdílu mezi samostatně výdělečně činnými osobami a vypomáhajícími manželi nebo manželkami.

4.5 V případě vypomáhajících manželů nebo manželek by měly být zohledněny důsledky čl. 7 odst. 4, který stanoví specifickou pomoc při hledání náhradníka na období mateřské dovolené. Pro zaměstnance v podnicích žádná taková povinnost neexistuje a pokud by byla stanovena pro vypomáhající manžele nebo manželky, jednalo by se o administrativně složitou a nákladnou zátěž, která by postihla hlavně malé podniky a státní správu.

4.6 Je třeba vyjasnit čl. 7 odst. 2 týkající se bezpodmínečného zajištění přiměřených mateřských dávek, což je v rozporu s článkem 6, podle nějž mají být výhody sociálního zabezpečení poskytnuty vypomáhajícím manželům nebo manželkám „za stejných podmínek, které se vztahují na samostatně výdělečně činné osoby“, a s čl. 11 odst. 4 směrnice týkající se těhotných pracovnic, který povoluje členským státům stanovit určité podmínky pro způsobilost k mateřským dávkám.

4.7 Osoby samostatně výdělečně činné obecně většinou pracují více hodin než zaměstnanci a k tomu přibývá péče o dítě u žen samostatně výdělečně činných. Zde Komise také nepředkládá žádná doporučení ohledně opatření týkající se péče o dítě nebo ohledně zodpovědnosti osoby samostatně výdělečně činné za péči. Všechny členské státy by měly zlepšit přístupné, cenově dostupné a vysoce kvalitní služby péče o děti, aby napomohly zlepšit opatření pro sladění rodinného a profesního života pro samostatně výdělečně činné osoby a vypomáhající manžele nebo manželky stejně, jako je tomu pro zaměstnané pracovníky.

4.8 Obecným cílem směrnice je zlepšit rovnost žen a mužů u osob samostatně výdělečně činných a u vypomáhajících manželů nebo manželek. Komise také doufá, že tato směrnice zvýší počet žen samostatně výdělečně činných, poskytne uznávaný status vypomáhajícím manželům nebo manželkám, zvýší počet vypomáhajících manželů nebo manželek majících sociální zabezpečení a poskytne samostatně výdělečně činným a vypomáhajícím manželům nebo manželkám účinné právní prostředky. Nicméně

— rovnost všech žen a mužů je v současné době upravována evropským právním rámcem pro rovnoprávnost,

— je nepravděpodobné, že by se počet žen samostatně výdělečně činných zvýšil z důvodu malé sociální ochrany, i když téměř ve všech členských státech již mohou dobrovolně přispívat na sociální ochranu,

— vypomáhající manželé nebo manželky by neobdrželi právní status nebo účinné právní prostředky, přestože by platili dobrovolné příspěvky na sociální ochranu.

4.9 Osmnáct z dvaceti sedmi členských států již nabízí vypomáhajícím manželům nebo manželkám a osobám samostatně výdělečně činným možnost dobrovolně přispívat na mateřské dávky. Toto opatření se musí rozšířit do všech členských států, a tak se zajistí, aby ženy byly sociálně zabezpečeny, pokud si to přejí. Je nepřijatelné, aby kterýkoliv členský stát diskriminoval osobu, která chce platit příspěvky na svou ochranu v rámci státního systému, ať je zaměstnána nebo samostatně výdělečně činná, a nebo vlastně není zaměstnaná, jako v případě uznaného statusu vypomáhajících manželů nebo manželek.

4.10 Podle článku 6 by mělo být navrhnuto zavedení zcela nové kategorie sociálního pojištění (kterou by nepředstavoval zaměstnanec, samostatně výdělečně činná osoba ani dobrovolně pojištěná osoba). Výbor se však domnívá, že vytvoření zcela nového druhu sociálního pojištění nebo úprav týkajících se mateřství není opodstatněné.

4.11 Vypomáhající manželé nebo manželky jsou součástí „neviditelné“ ekonomiky, která přináší Evropě prospěch, ale zůstává skryta. Je třeba uskutečnit diskusi o jejich právním statusu, buď jako osob samostatně výdělečně činných, nebo jako zaměstnanců. Současná směrnice, která nebyla revidována od roku 1986, stanoví, že „členské státy se zavazují prošetřit, za jakých podmínek je možné podporovat uznání práce poskytované manželi uvedenými v čl. 2 písm. b), a na základě tohoto výzkumu prošetřit veškeré vhodné podněty směřující k podpoře tohoto uznání“. Z důvodu nejednoznačného právního statusu tuto povinnost splnil pouze malý počet zemí ([1]), a proto by tato směrnice neměla být přepracována, dokud nebude moci být dosaženo dohody ohledně tohoto statusu. Jakmile bude právní status stanoven, je nutno zavést mechanizmus pro informování vypomáhajících manželů nebo manželek o jejich zákonných právech.

4.12 Výbor chápe, že právní základ byl zpochybněn několika členskými státy, zvláště rozsah a dostatečnost samotného článku 141 ES, především s ohledem na článek 6 směrnice. Výbor vyzývá Komisi, aby před prováděním navrhované směrnice důkladně posoudila stanovisko právních služeb Rady.

4.13 Pokud to nebude provedeno, povede to nepochybně k podobným závěrům, jako když v roce 1994 Komise přijala zprávu ([2]) o provádění směrnice 86/613/EHS, ve které dospěla k tomuto závěru: „Z přísně právního hlediska se jeví, že směrnice 86/613/EHS byla v členských státech provedena. Praktický výsledek však není úplně uspokojivý, když je hodnocen podle hlavních cílů směrnice, kterými bylo obecné zlepšení postavení vypomáhajících manželů nebo manželek.“ Zpráva také zdůraznila, že chybí celková politika pro řešení situace vypomáhajících manželů nebo manželek, a poukázala na to, že „s ohledem na uznání práce manžela nebo manželky (...) je jediným způsobem, jak pravděpodobně dosáhnout tohoto cíle, přiznat manželům nebo manželkám nárok na vlastní sociální zabezpečení“.

4.14 Přepracovaný článek 2 obsahuje všechny definice termínů použitých ve směrnici. Definice „samostatně výdělečně činných osob“ a „vypomáhajících manželů nebo manželek“ jsou převzaty z článku 2 směrnice 86/613/EHS. Definice „vypomáhajících manželů nebo manželek“ je změněna: jsou přidána slova „vypomáhajících“ a „nebo životních partnerů“. Cílem změny je zahrnout všechny osoby, které jsou podle vnitrostátních právních předpisů uznány za „životní partnery“ a které se pravidelně podílejí na činnostech rodinného podniku, bez ohledu na jejich manželský stav. Pro odstranění dvojznačnosti je termín „společník“ nahrazen termínem „obchodní partner“ ([3]). Pokud však vypomáhající manželé nebo manželky zůstanou bez právního statusu a pokud prokázání jejich účasti v podniku u soudu bude stále nejasné, nebudou mít sociální ochranu v případě smrti, rozchodu nebo sporu.

4.15 V přepracované verzi se o dovolené na péči o rodinné příslušníky mluví bez uvedení praktických opatření pro uplatňování. To je nepřijatelné v Evropě se stárnoucí společností. Musí být přijata opatření pro ženy i muže, aby mohli pečovat jak o starší příbuzné, tak o děti, zejména o postižené děti.

4.16 Komise musí promyslet tuto diskusi mimo toto přepracování směrnice, protože má stále větší prioritu vzhledem k demografické situaci v Evropě. Počet ztracených dnů pro ekonomiku jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany osob samostatně výdělečně činných se bude v budoucích generacích pouze zvyšovat, pokud se neuskuteční vážná diskuse o péči o starší lidi i o děti.

4.17 Během konzultace s občanskou společností ve Výboru byl zdůrazněn pojem „pseudo“ samostatně výdělečná činnost. Vzhledem ke stále narůstajícím obavám ohledně této otázky je třeba, aby příslušné orgány EU provedly další zkoumání. Výbor je ochoten podporovat Komisi při její činnost v této oblasti.

V Bruselu dne 24. března 2009.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Zejména Belgie, Lucembursko a Francie.
([2]) Zpráva Komise o provádění směrnice Rady ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, včetně oblasti zemědělství, a o ochraně v mateřství – KOM(94) 163 (část II: Závěry, odst. 1 a 4).
([3]) KOM(2008) 636 v konečném znění, odst. 5.

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy obdržely více než jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů, ale byly v průběhu rozpravy zamítnuty (článek 54 odst. 3. Jednacího řádu):

Odstavec 1.1.2

Upravit takto

„Komise by měla přezkoumat každou z těchto tří oddělených oblastí, kterými se tato směrnice zabývá, jako jednotlivé případy, aby zajistila, že se jim dostalo náležité pozornosti v souvislosti s rovnoprávností. Výbor chápe, že GŘ pro zaměstnanost je pověřeno problematikou sociální ochrany, přeje si však zdůraznit, že status samostatně výdělečně činné osoby by se neměl projednávat v témže kontextu jako status zaměstnané osoby. Návrh Komise bere tento rozdíl v potaz, neboť ženy samostatně výdělečně činné dostanou mateřskou dovolenou v délce, která je uvedena ve směrnici o mateřské dovolené 92/85/ES, pouze po předložení žádosti, a neexistuje tedy žádný zákaz pracovat; výše zmíněná skupina osob by měla mít právo volby mezi dočasnou náhradou nebo sociálními dávkami.“

Výsledek hlasování

Hlasy pro: 72 Hlasy proti: 73 Hlasování se zdrželo: 8

Odstavec 4.11

Upravit následovně

„Vypomáhající manželé nebo manželky jsou součástí „neviditelné“ ekonomiky, která přináší Evropě prospěch, ale zůstává skryta. Je třeba uskutečnit diskusi o jejich právním statusu, buď jako osob samostatně výdělečně činných, nebo jako zaměstnanců. Současná směrnice, která nebyla revidována od roku 1986, stanoví, že „členské státy se zavazují prošetřit, za jakých podmínek je možné podporovat uznání práce poskytované manželi uvedenými v čl. 2 písm. b), a na základě tohoto výzkumu prošetřit veškeré vhodné podněty směřující k podpoře tohoto uznání“. Z důvodu nejednoznačného právního statusu tuto povinnost splnil pouze malý počet zemí (1)*~~, a proto by tato směrnice neměla být přepracována, dokud nebude moci být dosaženo dohody ohledně tohoto statusu. Jakmile bude právní status stanoven, je nutno zavést mechanizmus pro informování vypomáhajících manželů nebo manželek o jejich zákonných právech.~~“*

Výsledek hlasování

Hlasy pro: 68 Hlasy proti: 73 Hlasování se zdrželo: 11

(1) Zejména Belgie, Lucembursko a Francie.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče

KOM(2008) 837 v konečném znění/2 – 2009/0003 (CNS)

(2009/C 228/22)

Dne 21. ledna 2009 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu doporučení Rady o bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče"

Dne 24. února 2009 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Zaměstnanost, sociální věci, občanství přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana Luciena BOUISE hlavním zpravodajem na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), a přijal následující stanovisko 135 hlasy pro a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. **Připomínky a doporučení**

1.1 Odhaduje se, že v členských státech Unie je 8–12 % pacientů způsobena újma v důsledku nežádoucích příhod během poskytování zdravotní péče ([1]), přičemž tyto osoby v době svého přijetí do nemocnice nositeli takových onemocnění nebyly.

1.2 Navzdory malému počtu dosud uskutečněných studií se zdá, že infekce spojené s poskytováním zdravotní péče trojnásobně zvyšují riziko úmrtí – vyplývá to ze srovnání úmrtnosti pacientů, u nichž k takové infekci došlo, s počtem stejně postižených pacientů, u nichž se infekce nevyskytla.

1.3 Infekce spojené s poskytováním zdravotní péče způsobují významné dodatečné náklady, a to především z důvodu prodloužené doby hospitalizace, léčby infekce, laboratorních testů a sledování infekce, řešení následků a dokonce i odškodňování rodin v případě úmrtí pacienta.

1.4 Snížení počtu infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče o 10 % by přineslo úspory pětkrát vyšší, než jsou prostředky, jež nemocniční zařízení vynakládají na prevenci ([2]).

1.5 Návrh doporučení týkající se bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče tudíž zapadá do etické, sociální i hospodářské koncepce. Vzhledem k významu kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče by bylo bývalo třeba navrhnout směrnici.

1.6 EHSV vítá tento návrh, jenž je v souladu s článkem 152, který stanoví, že činnost Společenství doplňuje politiku členských států v oblasti veřejného zdraví a prevence nemocí.

1.7 EHSV zvláště upozorňuje na význam navržených podpůrných opatření a předkládá několik připomínek a návrhů, jejichž cílem je přesněji vymezit a zvýšit bezpečnost pacientů prostřednictvím prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče.

1.8 EHSV zejména považuje za nutné vypracovat analýzu podmínek výskytu infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče a nežádoucích příhod. V tomto ohledu má Výbor vzhledem k případným žalobám za to, že je vhodné, aby se vyjasnil status shromážděných údajů, což by umožnilo respektovat práva pacientů a zároveň propagovat analýzy prováděné odborníky a strukturami odpovědnými za řízení rizik.

1.9 EHSV klade zvláštní důraz na nutnost provádět a rozšiřovat vnitrostátní politiky a programy, na potřebu informovat občany a pacienty, na koordinaci systémů podávání zpráv a odbornou přípravu pracovníků na úrovni států i jednotlivých zařízení.

1.10 EHSV podotýká, že rozvoj infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče se dotýká všech současně – jak hospitalizovaného pacienta, tak nemocného léčeného ambulantně –, a přeje si, aby byla stejná pozornost věnována péči i kontrole nežádoucích příhod ve všech typech zdravotnických zařízení.

2. **Shrnutí doporučení Komise**

2.1 *Souvislosti návrhu*

2.1.1 Článek 152 stanoví, že činnost Společenství doplňuje politiku členských států a je zaměřena na zlepšování veřejného zdraví, předcházení lidským nemocem a odstraňování příčin ohrožení lidského zdraví.

([1]) Technická zpráva o zlepšování bezpečnosti pacientů v EU („Improving Patient Safety in the EU") vypracovaná pro Evropskou komisi a zveřejněná v roce 2008 společností RAND Cooperation.

([2]) Zpráva o politice kontroly nosokomiálních infekcí, l'Office parlementaire d'évaluation des politiques de santé (Parlamentní úřad pro hodnocení zdravotnické politiky), 2006.

2.1.2 Odhaduje se, že v členských státech Unie je přibližně 10 % pacientů způsobena újma v důsledku nežádoucích příhod během poskytování zdravotní péče ([3]).

2.1.3 Úroveň vývoje a provádění účinných a ucelených strategií týkajících se bezpečnosti pacientů je v členských státech EU různá.

2.2 *Postup doporučený v návrhu*

2.2.1 Členské státy by měly zřídit ucelené systémy podávání zpráv, aby byl zaznamenán rozsah a příčiny nežádoucích příhod a aby mohla být vyvinuta účinná řešení a opatření.

2.2.2 Na úrovni Společenství by měly být shromažďovány srovnatelné a souhrnné údaje a mezi členskými státy by měly být šířeny osvědčené postupy.

2.2.3 Prevence a kontrola infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče by měly být pro zdravotnická zařízení dlouhodobou prioritou. Měla by probíhat spolupráce na všech hierarchických úrovních a ve všech funkcích.

2.2.4 Pacienti by měli být informováni a jejich zapojení do procesu v oblasti bezpečnosti pacientů by mělo být posíleno.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV připomíná, že infekce spojené s poskytováním zdravotní péče jsou takové infekce, jež se objeví ve zdravotnickém zařízení u pacienta, jenž v době svého přijetí do nemocnice nositelem takových onemocnění nebyl, a že tyto infekce mohou souviset se zdravotní péčí či mohou jednoduše nastat během hospitalizace nezávisle na jakýchkoli lékařských zákrocích.

3.1.1 EHSV zdůrazňuje, že musí existovat nezbytné předpoklady k zajištění vysokých hygienických norem pro personál. Týká se to především pracovních podmínek personálu v souvislosti s pracovní dobou, kdy jsou k dispozici pacientům, s nezbytným dalším vzděláváním a se spokojeností s pracovními podmínkami. Proto vyzýváme orgány ve zdravotnictví, aby poskytly potřebné prostředky.

3.2 EHSV upozorňuje, že způsoby přenosu mohou mít endogenní, ale i exogenní původ, jako je přenos infekce z jednoho nemocného na druhého prostřednictvím ošetřujícího personálu, pracovních nástrojů zdravotnických či pomocných zdravotnických pracovníků. Infekce však může být spojena i se znečištěním prostředí (vody, vzduchu, zařízení či vybavení, potravin, …).

3.2.1 Bez ohledu na způsob přenosu infekce k jejímu výskytu u pacienta přispívá jeho stav, v závislosti na

— jeho věku a onemocnění,

— typu léčby (zejména nadměrném užívání antibiotik),

— provedení určitých zákroků nezbytných k léčbě.

3.3 Pro kvalitu péče, ale i bezpečnost všech zákroků a prostředí v přijímacím zdravotnickém zařízení musí v rámci přísné organizace platit vymezené a kontrolované postupy, zvýšená opatrnost a osvětová a vzdělávací činnost také vzhledem k tomu, že pokrok v oblasti lékařské vědy umožňuje péči i o pacienty se stále křehčím zdravím, což představuje další z mnoha rizikových faktorů.

3.4 Omezení té části infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče, jimž se dá zabránit, jako jsou např. nosokomiální infekce, je základní součástí bezpečnosti pacientů. Hospitalizace totiž představuje i další rizika, jako jsou pády či vedlejší účinky léků, a tak je třeba, aby předcházení infekcím bylo součástí ucelenějšího přístupu, který by zahrnoval všechny nežádoucí příhody.

3.5 EHSV v tomto smyslu vítá návrh doporučení, který Komise předložila.

4. Konkrétní připomínky

4.1 *Obecné otázky bezpečnosti pacientů*

4.1.1 EHSV by chtěl zdůraznit zejména to, že je nutné v každém členském státě zřídit Výbor pro kontrolu infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče, jenž by byl ve spolupráci s operačními hygienickými týmy pověřen vypracováním vnitrostátního strategického programu, který by bylo možné provádět na regionální úrovni i na úrovni každého zdravotnického zařízení. Tento program by měl podléhat pravidelnému hodnocení.

4.1.2 EHSV se domnívá, že je naléhavě třeba posílit struktury kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče a podněcovat zařízení k tomu, aby přijala politiku prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče. Stejnou pozornost je nutné věnovat ambulantní péči.

4.1.3 EHSV vítá úmysl zapojit organizace a zástupce pacientů do přípravy politik a programů v oblasti bezpečnosti pacientů na všech úrovních, což vyžaduje skutečnou transparentnost pozorování *in situ* a popularizaci, jež s ní musí být spojena.

4.1.4 EHSV má za to, že by měl být stanoven právní status kvalitativních i kvantitativních údajů, které byly o infekcích spojených s poskytováním zdravotní péče a nežádoucích příhodách shromážděny, s ohledem na to, že některé z nich jsou přístupné soudům v případě podání žaloby. Přitom je třeba najít rovnováhu mezi respektem k právům pacientů a stimulací důkladné analýzy nežádoucích příhod, kterou by prováděli odborníci a struktury pověřené řízením rizik.

([3]) Viz pozn. pod čarou 1.

4.1.5 Hodnocení by mělo probíhat v atmosféře důvěry, a tak by EHSV rád zdůraznil, že je třeba rozlišovat mezi systémy podávání zpráv a disciplinárními systémy a postupy jak pro zdravotnické, tak pomocné zdravotnické a administrativní pracovníky či ošetřující personál.

4.1.6 Ve snaze o to, aby pacienti byli řádně informováni o rizicích a úrovních bezpečnosti, považuje EHSV za vhodné vypracovat příručky, které by pacienti obdrželi při příjmu a jež by jasně uváděly doporučení osvědčených postupů v oblasti hygieny a přijatá opatření.

4.1.7 S ohledem na to, že základem jakékoli strategie prevence je podpora vzdělávání a odborné přípravy pracovníků, jichž se bezpečnost pacientů týká, má EHSV za to, že se odborná příprava pracovníků specializovaných na hygienu zlepší, až bude přesněji vymezen obsah odborné přípravy lékařů, zdravotních sester a celého zdravotnického personálu.

4.1.8 EHSV by rád vyzdvihl, že je nezbytné, aby odborníci brali v úvahu připomínky pacientů a/nebo jejich okolí, pokud jde o hygienické nedostatky. Vedle zvyšování povědomí pacientů o hygienických předpisech v nemocnicích je stejně tak třeba vést odborníky k tomu, aby dokázali naslouchat a aby zohledňovali připomínky a přání pacientů a jejich blízkých.

4.2 *Prevence a kontrola infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče*

4.2.1 Podle EHSV tlumení infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče vyžaduje také:

— sledování životního prostředí biotechnikem se zaměřením na hygienu, pokud se jedná o úpravu vzduchu, kontrolu vody, dezinfekci materiálu a mikrobiologické vlastnosti povrchů,

— přísné dodržování postupů, pokud jde o hygienu rukou ošetřujícího personálu, pacientů a jejich okolí,

— dohled nad potravinami za využití mikrobiologických kontrol, které by ověřily, zda suroviny i konečné výrobky odpovídají předpisům, zahušťovadla přidaná za studena i za tepla, cykly zpracování zboží a odpadu a hygienické návyky pracovníků v kuchyni i ošetřujícího personálu,

— věnovat pozornost otázkám čistoty nemocničních prostor a prostor, v nichž jsou prováděny zákroky a poskytována péče, která může vyžadovat pravidelné obměňování výrobků využívaných při údržbě,

— věnovat zvláštní pozornost kontrole veřejných rozvodů studené i teplé vody i vodě upravované pro lékařské účely.

4.2.2 EHSV vyjadřuje politování nad tím, že doporučení Komise dostatečně nepoukazuje na povinnost analyzovat nežádoucí příhody. Bezpečnost zdravotní péče mohou zvýšit určité metody, jako jsou přehledy nemocnosti a úmrtnosti pravidelně prováděné v nemocnicích.

4.2.3 EHSV považuje výměnu informací vycházejících z pozorování a osvědčených postupů uplatňovaných v rámci koordinace mezi Komisí a členskými státy za vhodné opatření, jež umožňuje klasifikovat, kodifikovat, a dokonce i standardizovat určité postupy, a navíc i stanovit referenční systémy, které jsou velmi užitečné při obnově zdravotnických zařízení či při nové výstavbě.

4.2.4 EHSV bere na vědomí podnět Komise, jehož cílem je do roka v této oblasti zavést meziodvětvový mechanismus, a bude realizaci tohoto záměru pozorně sledovat.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie

KOM(2008) 238 v konečném znění – SEC(2008) 553

(2009/C 228/23)

Dne 7. května 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie“

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 79 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 17 členů se zdrželo hlasování.

1. **Shrnutí a závěry**

1.1 Tímto dokumentem EHSV nabízí některé připomínky ke sdělení Komise shrnujícímu úspěchy Hospodářské a měnové unie (HMU) za deset let od jejího založení a připomínajícímu některé úkoly, které nás čekají v budoucnosti. Sdělení bylo formulováno před tím, než se současná krize projevila ve vší své závažnosti, a Výbor se pokud možno snaží vyhnout formulaci připomínek k tématům mimo rámec textu Komise na základě současných událostí. Toto aktuální téma bude pojednáno v jiných stanoviscích.

1.2 Původní očekávání se nesplnila úplně a optimismus provázející počáteční fázi HMU se musel zmírnit pod vlivem hospodářského vývoje s nepříznivými tendencemi, což však byly objektivní podmínky z velké části nezávislé na používání společné měny. Veřejné mínění, které nebylo vždy dobře informováno a částečně bylo ovlivněno přetrvávající nedůvěrou k Evropské unii, přičítalo euru zodpovědnost za nepříznivé jevy, v podstatě nesouvisející s měnovými otázkami.

1.3 Nesporný úspěch měnové unie spočíval v tom, že ukotvil dlouhodobá inflační očekávání na úrovni blízké definici cenové stability; k hospodářskému růstu dále přispělo všeobecné snížení úrokových sazeb. Integrace finančních trhů pak přispěla k tomu, že do Evropy byla importována hospodářská krize, která měla původ mimo evropské území.

1.4 Přestože euro je druhou měnou v mezinárodním měřítku, euroskupina a ECB nejsou institucionálně přítomny v mezinárodních ekonomických a finančních organizacích; důvody této situace jsou různé, ale jedním z nich je to, že v těchto organizacích jsou zastoupeny členské státy, z nichž některé patří k eurozóně a jiné nikoli. Lepší hospodářská správa by byla teoreticky uskutečnitelná, kdyby tyto dvě instituce byly zastoupeny u mezinárodních organizací.

1.5 Budoucí vnitřní úkoly sestávají v zásadě ve vyřešení nedokončených problémů posledních deseti let: rozdílů mezi zeměmi HMU z hlediska inflace a ceny pracovních sil a zatím pouze částečné integrace trhu zboží a služeb. První cíl by měl být součástí řady národních programů, které by s ohledem na pakt stability a růstu směřovaly ke konvergenci dohodnuté vládami a sociálními partnery. Druhý cíl by měl být předmětem studie, která by stanovila fyziologické meze integrace, za nimiž se již stává integrace nemožnou nebo příliš obtížnou.

1.6 Ve světovém měřítku se HMU nachází před politickými výzvami a hospodářskými výzvami, kterým bude muset čelit programy vnitřní rozpočtové politiky a lepší integrace strukturálních reforem, posílením mezinárodní úlohy eura a účinnou hospodářskou správou. V oblasti hospodářské politiky je třeba věnovat pozornost veřejným výdajům, konkurenceschopnosti a sociálním systémům, což jsou tři oblasti, kde jsou jednomyslně přijímaná opatření obtížná vzhledem k rozdílné situaci v členských státech.

1.7 EHSV vyzývá, aby v oblasti finanční správy byla provedena celková revize politik, které dosud ovládaly chování trhů; finanční krize způsobená *subprime* hypotékami, která sama měla původ v hospodářské krizi, má své počáteční prameny v uvádění do oběhu takových produktů, které byly svou povahou škodlivé. To bylo důsledkem špatné interpretace tržní ekonomiky, kterou nehodláme opouštět; musí se jí však bezpochyby dostat pravidel, která by ji usměrňovala.

2. Úvod

2.1 V květnu 2008 Komise publikovala sdělení, ve kterém hodnotí první desetiletí činnosti Hospodářské a měnové unie (HMU) a stanoví obecné směry politického programu na druhé desetiletí ([1]). Tento dokument byl publikován ve druhém díle *European Economy* ([2]) společně s analytickou studií tohoto tématu v rozsahu více než 300 stran. EHSV je jedním z adresátů sdělení a děkuje Komisi za příležitost k vyslovení vlastního názoru. Doufá, že jeho připomínky budou přijaty tak, jak byly míněny: jako pokus o konstruktivní přínos k probíhající diskusi.

2.2 Analytická studie je cennou pomůckou k pochopení jevů popsaných ve sdělení a klíčem k porozumění prohlášení Komise; jedná se však o dokument poskytující ekonometrickou a finanční analýzu určený omezenému okruhu odborníků. EHSV to bere na vědomí a odkazuje na něho ve vztahu k některým tématům, u nichž je nutné hlubší zkoumání.

2.3 Při formulaci připomínek k některým částem sdělení sleduje EHSV pořadí, ve kterém jsou zařazeny v dokumentu Komise; doufá, že připomínky se projeví jako užitečné a bude na ně pohlíženo jako na aktivní přínos sociálních partnerů, které Výbor zastupuje.

3. Sdělení: historický krok

3.1 Dokument je uveden konstatováním, že HMU „pro občany EU i pro zbytek světa … představovala **výrazný politický signál**, že Evropa je schopna přijímat závažná rozhodnutí,“ a „po deseti letech své existence je euro **jednoznačným úspěchem**“. Taková tvrzení se jeví **jako nevhodná z komunikačního hlediska:** uspokojení je přesvědčivé, vychází-li z doložených skutečností, ale je kontraproduktivní, objevuje-li se jako výchozí teze. EHSV v podstatě souhlasí s obsahem těchto tvrzení, ale dal by přednost jejich uvedení jako závěru, nikoliv jako úvodu.

3.2 Komise mění tón, když uvádí, že euro **„nenaplnilo zatím některá původní očekávání“**, a jako příčiny jmenuje neuspokojivý růst produktivity, globalizaci, stále vzácnější přírodní zdroje, změnu klimatu a stárnutí populace, tedy „další faktory, které budou omezovat růstový potenciál našich ekonomik“. Na první pohled se zdá, že tato tvrzení navozují souvislost – i když to jistě nebylo záměrem Komise – mezi globálním sociálně-ekonomickým vývojem a nesplněnými očekáváními spojenými s eurem.

3.2.1 Dále si (na straně 7) Komise stěžuje, že „**Euro je často** (občany) **používáno jako výmluva** za špatné hospodářské výsledky, které jsou ve skutečnosti důsledkem nevhodných hospodářských politik na vnitrostátní úrovni,“ a správně tak rozlišuje mezi hospodářským vývojem a záležitostmi spojenými s eurem. Bylo by pro věc eura užitečnější, kdyby Komise vysvětlila, že společná měna trpí – stejně jako je tomu v různé míře u většiny měn – **globální hospodářskou situací, která se odráží v měnových politikách.**

3.2.2 Měnové politiky, a zejména měnová politika HMU, nemohou samy vyřešit problémy **globálních a integrovaných trhů**, na nichž se problémy v reálném čase řetězově šíří z jednoho na druhý. Příliš dlouho se mimoevropské trhy ve svém fungování inspirovaly příliš liberální interpretací tržní ekonomiky, jak v oblasti hospodářské, tak v oblasti finančnictví. Volný trh potřebuje **pravidla** určující nepřekročitelné hranice a účinné **kontroly** zajišťující dohled. Tyto dvě podmínky Evropa z velké části respektovala, což se naneštěstí nedá říci o ostatních.

4. Hlavní úspěchy prvních deseti let

4.1 Komise oprávněně zdůrazňuje, že měnová politika „**ukotvila dlouhodobá inflační očekávání** na úrovni, která se blíží definici cenové stability podle ECB“. Uznává, že inflace se v poslední době zvýšila „zejména v důsledku rychle rostoucích cen ropy a komodit“, ale očekává „návrat nízké míry inflace…, jakmile tyto vnější vlivy odezní“, což se v poslední době stalo. Pokud se jedná o **úrokové sazby**, přičítá **zpřísnění podmínek pro poskytování úvěrů domácnostem a podnikům** reakci na turbulence na finančních trzích a i v této oblasti očekává návrat „příznivějších podmínek na úvěrovém trhu, … i když ceny ropy … mohou i nadále vykazovat rostoucí trend“.

([1]) KOM(2008) 238 v konečném znění

([2]) European Economy 2/2008, *EMU@10, Successes and Challenges after 10 Years of Economic and Monetary Union*, Economic and Financial Affairs Directorate General.

4.1.1 Velká většina pozorovatelů očekává dlouhodobou krizi a nevyslovuje prognózy, jak rychle se ekonomiky, především západních zemí, vzpamatují; světová geopolitická scéna je naneštěstí natolik proměnlivá, že se ekonometrické prognózy omezují na výměnu názorů. EHSV by chtěl upozornit zvláště na jednu konkrétní část sdělení: popírá se, že by inflace zhoršila podmínky pro poskytování úvěrů domácnostem a podnikům, ale **nepřipomíná se skutečnost, že domácnosti nejsou jen uživateli úvěrů, ale také střadateli**, takže přispívají svými investicemi k hospodářskému růstu, a tedy k financování veřejného dluhu a podniků.

4.1.2 **Sazby úroků z úspor**, ať na bankovních účtech nebo v podobě investic do cenných papírů, **rostly pomaleji než míra inflace**; po odečtení jejich zdanění to znamená silnou **erozi kupní síly výnosů** za současné ztráty hodnoty investovaného kapitálu. Obrovské ztráty, které burzy utrpěly, však podnítily rodiny k hledání bezpečnějších investic do tradičních spořících účtů, a to i přes nízké zúročení a erozi kapitálu.

4.2 EHSV souhlasí s Komisí, když zdůrazňuje výhody, které euro přineslo: pakt stability a růstu reformovaný v roce 2005 vedl členské státy k přijetí fiskálních politik vedoucích k makroekonomické stabilitě HMU; euro příznivě ovlivnilo hospodářskou integraci a integraci trhů a působilo jako **„katalyzátor integrace finančního trhu“**. Tato integrace, která **„zvýšila odolnost eurozóny proti nepříznivému vnějšímu vývoji“**, si přesto zasluhuje zamyšlení.

4.2.1 Je pravda, že HMU umožnila vybudování silného integrovaného finančního trhu, bezpochyby schopnějšího odolávat nepříznivým vnějším okolnostem než řada jednotlivých národních trhů, je však třeba vzít v úvahu, že vnitřní integraci v HMU doprovází také silné **vzájemné propojení se světovými trhy**. Komise uvádí, že „se opět zdá, že eurozóna je chráněna před nejhoršími dopady současných globálních finančních turbulencí“; tyto turbulence, především v oblasti *subprime* hypoték, však byly importovány z vnějších trhů a byly způsobeny situacemi, které nesouvisely s HMU.

4.2.2 V této souvislosti nabývá významu tematika, kterou Komise zmiňuje ve svém sdělení výše: **vnější vliv eurozóny, nejen v hospodářské správě, ale také v institucích regulujících finanční trhy**. Krizi *subprime* hypoték spustily nevhodné úvěrové postupy a sporné systémy sekuritizace, které jsou zčásti neznámé v evropském prostředí; je tedy vhodné si položit otázku, zda by bylo bývalo možné škodám předejít nebo je zmírnit **institucionální účastí euroskupiny (a ECB) ve světových hospodářských a finančních organizacích**.

4.2.3 Toto přesvědčení posilují podpůrné státní intervence a úpadky velkých amerických finančních skupin s evropskými pobočkami, které vyvolávají citlivé otázky v oblasti hospodářské soutěže a kontroly. EHSV není jediným orgánem, který zastává tento názor: sama Komise si stěžuje, že „neexistuje silné zastoupení na mezinárodních fórech“, ale neříká, a již vůbec nekomentuje, kolik – nebo jak málo – toho konkrétně udělala Rada, **aby poskytla Evropě takové „silné zastoupení“**.

4.3 Komise uvádí, že „HMU přinesla výrazné výhody těm členským státům, jejichž ekonomiky procházejí tzv. procesem dohánění úrovně vyspělých zemí“, což není třeba komentovat, protože tento argument uvedlo již dřívější sdělení [1], ke kterému se EHSV ve svém stanovisku [2] již vyjádřil.

4.4 **„Euro si získalo pevnou pozici jako druhá mezinárodní měna světa“** a představuje čtvrtinu světových rezerv; podíl eurových bankovních úvěrů poskytnutých bankami eurozóny dlužníkům, kteří nejsou rezidenty eurozóny, nyní dosahuje 36 %, zatímco u amerických dolarů to je 45 %. Není však možné se spokojit s těmito úspěchy – je třeba, aby se význam eura, který se podle všech předpovědí bude zvyšovat, promítl do **konkrétních výsledků a přínosů**, v první řadě ve vztahu ke **kotaci ropy**. Závislost na tomto energetickém zdroji je jedním z faktorů, které brzdí hospodářství v zemích eurozóny, a v některých z nich obzvláště tvrdě. Fluktuace cen není zaviněná výlučně monopolními politikami zemí, kde se ropa těží, ale závisí také na spekulacích a fluktuaci hodnoty dolaru, jenž se stal z hlediska stability nedůvěryhodnou měnou. Bylo by tedy možná vhodné začít uvažovat o strategii vedoucí ke **kotaci ropy v eurech**, přinejmenším u transakcí se zeměmi HMU; je však zřejmé, že se jedná o krok, který by přinesl i nevýhody, a je tedy nutné jej pečlivě posoudit. V každém případě by možný úspěch nezávisel na pouhé pozici eura, ale i na vyjednávacích silách Evropy jako celku.

(1) Sdělení Komise *Hospodářství EU: Bilance 2006 – Posílení eurozóny: hlavní politické priority*, KOM(2006) 714 v konečném znění.

(2) Stanovisko EHSV *Hospodářství EU: Bilance 2006 – Posílení eurozóny: hlavní politické priority*, Úř. věst. C 10, 15.1.2008, s. 88.

4.5 Komise se tedy zabývá **hospodářskou správou**, která se stala možnou díky aktivitě euroskupiny, jejíž účinnost znásobila vyhlídka na možnost **trvalého předsednictví**. Vnitřní správa měny však nestačí k zajištění stability a prestiže eura; již uvedené připomínky upozorňují na nutnost „vnější správy“, která bude uskutečnitelná (viz výše, odst. 4.2.2 a 4.4) pouze **pokud euroskupina a ECB budou mít institucionální úlohu v mezinárodních organizacích**, především v Mezinárodním měnovém fondu. Není možné dále akceptovat, aby autority, které celosvětově zastupují jednotnou měnu, neměly přitom hlasovací právo.

5. Úkoly, které HMU ještě čekají

5.1 Hospodářství území HMU je ve fázi recese, podobně jako hospodářství USA a evropských zemí, které nejsou součástí eurozóny; tato situace je společná západnímu světu a bylo by zavádějící ji přímo či nepřímo připisovat euru. Z podrobnějšího rozboru však vyplývá, že „v míře inflace a jednotkových mzdových nákladech existují **výrazné a dlouhodobé rozdíly mezi jednotlivými zeměmi**“. K jejich vysvětlení Komise uvádí již známé důvody: neschopnost reakce cen a příjmů, omezené výsledky v oblasti strukturálních reforem, malá integrace trhů a nedostatečný vývoj v přeshraničně poskytovaných službách.

5.1.1 EHSV se domnívá, že možnosti zásahů ve kterékoliv z těchto citovaných oblastí z velké části závisejí na členských státech a jejich sociálních partnerech. Zároveň vyzývá Komisi, aby zahájila studii o **rozsahu, ve kterém bude možné včas uskutečnit integraci trhů zboží a služeb**, a to jak v eurozóně, tak v celém Společenství. Přes nespornost principu existuje **fyzická mez integrace**, kterou nebude možné nikdy překonat: přes nezbytnou harmonizaci a odbourávání překážek v oblasti hospodářské soutěže a legislativy budou vždy přetrvávat neodstranitelné rozdíly v sociální oblasti, zdanění, trzích práce a jazyku.

5.1.2 Tato studie by měla za cíl nasměrovat práci Komise a členských států k definování politiky založené na **neustálém hodnocení poměru nákladů a výnosů harmonizace**; dokončení vnitřního trhu a konkurenceschopnost nemohou být jediným cílem. Je třeba mít na paměti sociální a hospodářské důsledky v jednotlivých zemích a jejich adaptační schopnosti.

5.2 Kromě inflace jsou další faktory podílející se na nízkém hospodářském růstu **pouze nepřímo ovlivňovány měnovou politikou**, a jsou tedy mimo možnosti zásahu euroskupiny. Podle názoru EHSV by však bylo nesprávné přičítat euru příčiny **hospodářské situace, která je společná pro eurozónu i jiné země**; kromě toho v žádné z těchto jiných zemí veřejné mínění nevinilo národní měnu, zatímco podstatná část veřejného mínění v eurozóně přičítá vinu společné měně.

5.3 Znepokojivá myšlenka v jinak obecně pozitivním a optimistickém obraze zaznívá ve formulaci Komise [1], že „kromě naplnění prvotních očekávání bude politická agenda pro HMU v příštím desetiletí výrazně ovlivněna vznikem **nových celosvětových problémů, které zdůrazní** výše popsané **slabé stránky (HMU)**“. Zdálo by se, že namísto o „slabých stránkách HMU“ je třeba hovořit o problémech v oblasti konkurenceschopnosti států eurozóny, jako např. nahrazení upadajících odvětví, výzkumu, inovaci, lidském kapitálu, k nimž se přidává vzestup cen potravin, energie a některých surovin. Na pozadí všeho stojí změny klimatu, stárnutí obyvatelstva a imigrace. Jedná se tedy o problém v první řadě hospodářské a sociální povahy.

5.3.1 Všechny tyto aspekty přinášejí, řečeno slovy Komise, **„úkoly obzvlášť důležité pro eurozónu“**. EHSV, přestože se ztotožňuje s analýzou Komise, zastává názor, že tento výrok lze interpretovat tak, že výše uvedené problémy ovlivňují sice politiky HMU, ale je třeba je řešit spíše na úrovni Společenství než euroskupiny. Jinými slovy řečeno, rozvojové politiky mají „evropskou“ povahu, zatímco poslání eurozóny by mělo být omezeno na přímé (a koordinované) zásahy pouze ve vztahu k měnovým otázkám týkajícím se eura.

6. Agenda pro druhou dekádu

6.1 Dokument představuje agendu a uvádí, že „zkušenosti z první dekády HMU sice ukazují, že celkově byla velmi úspěšná, poukazují však také na řadu nedostatků, které je třeba řešit“. Kromě zajištění **konsolidace makroekonomické stability** bude nutné „posílit potenciální růst“ a blahobyt občanů eurozóny, chránit zájmy eurozóny v celosvětové ekonomice a zajistit „dobrou přizpůsobivost“ HMU při rozšíření o nové členy.

(1) KOM(2008) 238 v konečném znění, *Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie*, kapitola *Nové globální trendy zesilují zbývající problémy HMU*, konec pátého odstavce.

6.2 K dosažení těchto cílů navrhuje Komise agendu založenou na **třech pilířích**:

— **domácí agenda** představuje mj. prohloubení koordinace a dohledu v oblasti fiskální politiky a lepší začlenění strukturálních reforem do celkové koordinace politik v rámci HMU,

— **vnější agenda** posílí roli eurozóny v celosvětové hospodářské správě,

— **hospodářská správa**, potřebná k provedení domácí a vnější agendy.

6.3 V oblasti **domácí agendy** se neuvádějí podstatně nové zásady, ale připomínají se zásady řádné správy již několikrát vyhlášené v minulosti, jako je udržitelnost veřejných financí a jejich zlepšení racionálním využitím výdajové stránky a daňových systémů se zaměřením na činnosti podporující růst a konkurenceschopnost. Kromě toho se připomíná **„potřeba rozšířit dohled tak, aby se zabýval makroekonomickou nerovnováhou“**, jako růst schodků běžného účtu a rozdíly v míře inflace. Komise zdůrazňuje, že integrace, především integrace finančních trhů, hrála ve prospěch pevnosti HMU, může však zároveň způsobit prohloubení rozdílů mezi účastnickými zeměmi, pokud nebude provázena vhodnými politikami.

6.3.1 EHSV nemůže s touto analýzou než souhlasit, ale upozorňuje na potřebu pečlivého vyhodnocení reality, jinými slovy na nutnost vzít v úvahu, jak obtížné bude uvést do souladu vyhlášené principy s možností jejich praktického uskutečnění.

6.3.2 **Veřejné výdaje** jsou jedním z klíčových prvků; Komise doporučuje „dobře formulovaná pravidla pro výdajovou stránku, která by umožnila fungování automatických fiskálních stabilizátorů v rozsahu vymezeném Paktem o stabilitě a růstu, a zároveň by měly přizpůsobovat složení veřejných výdajů strukturálním a cyklickým potřebám ekonomiky“, což je doporučení obtížně proveditelné v praxi v dobách charakterizovaných turbulencí nepředvídatelné doby trvání. **Inflační tlaky** měly tíživé dopady v oblasti rozdělení příjmů, platech, investicích a v konečném důsledku v **konkurenceschopnosti a sociálních systémech**, tyto dopady však měly velmi rozdílnou míru v různých zemích HMU. Složení primárního deficitu se skutečně v jednotlivých zemích liší, obchodní bilanci stále více ovlivňují vyšší nebo nižší zatížení energetickými výdaji a systémy důchodového zabezpečení vykazují značné strukturální rozdíly, které je obtížné korigovat za normálních okolností, a tím spíše v anomálních obdobích.

6.3.3 Budeme-li realističtí, je usilování o **konvergenci** nutno považovat za **úkol středně- až dlouhodobého horizontu**; EHSV souhlasí, že „existuje jasná potřeba **rozšířit dohled tak, aby se zabýval makroekonomickou nerovnováhou**“ a že tento dohled musí vycházet ze stávajících nástrojů, ale varuje před nekritickým optimismem ohledně jejich účinnosti v bezprostřední budoucnosti.

6.3.4 Pokud se jedná o **země kandidující na vstup do eurozóny**, plánuje Komise uplatnění širšího dohledu na jejich hospodářský vývoj, zejména u zemí podílejících se na mechanismu směnných kursů II (ERM II); ani zde se nejedná o hledání inovace, ale o prosté zlepšení účinnosti současných mechanismů. Jedna věc musí být jasná: jakmile některá země dosáhne parametrů požadovaných pro přistoupení k HMO, není její vstup otázkou volby, ale je stanoven přístupovou smlouvou. Současná krize by kromě toho mohla různou měrou oddálit dosažení těchto parametrů; prioritním cílem je poskytnout Evropě jednotnou měnu, a bylo by proto vhodné zvážit určitou pružnost v hodnocení parametrů nebo jejich aktualizaci.

6.3.5 Ve oblasti **integrace trhů výrobků, služeb a práce** připomíná Komise přetrvávající překážky regulativní povahy a různý pokrok dosažený v jednotlivých zemích. Tato hlediska však nejsou specifická pro oblast HMU a je tedy nutné je považovat za součást širšího komplexního panoramatu Unie. Jak bylo již uvedeno v odstavci 5.1.1, existují fyzické meze integrace a také **další omezení vyplývající z hospodářských a sociálních charakteristik** různých zemí; tato omezení je třeba zvažovat případ od případu a respektovat je.

6.3.6 Pokud se jedná o **finanční trhy**, uvádí se, že „eurozóna může vytěžit poměrně značné výhody z prosazování finanční integrace v EU“ a že jsou „nezbytné další kroky ke zvýšení efektivity a likvidity finančních trhů v eurozóně“. EHSV poznamenává, že politika ECB v této oblasti je příkladná a vzbuzuje naději, že se dokáže vypořádat – jak tomu bylo dosud – i s akutními krizemi. Nákaza americkou krizí mohla mít daleko vážnější následky, kdyby k jejímu zadržení nepřispěla **politika zaměřená na obranu pevnosti a likvidity trhů**. Pokud se týká kontrolních struktur, které nedokázaly předpovědět zhroucení mnoha velkých ústavů, a tím méně jim zabránit, upouští EHSV v tuto chvíli od vynášení soudů a očekává další informace, které má trh a veřejné mínění právo žádat.

6.3.6.1 EHSV v této věci zastává názor, jak již byl uveden v odstavci …, že americká krize se zrodila na trhu, kde neplatila dostatečná pravidla a neuplatňovaly se dostatečné kontrolní mechanismy. Paradoxním výsledkem je to, že právě **hospodářství, které bylo synonymem volného trhu, se stalo závislé na podpoře veřejných orgánů ve formě** státních podpor a silných injekcí k posílení likvidity, když čelilo katastrofě. Jednalo se o hospodářskou ztrátu, ztrátu státního rozpočtu i občanů USA, ale především o ztrátu důvěryhodnosti systému.

6.4 V oblasti **zahraniční politiky** Komise vyhlašuje program, podle kterého by eurozóna měla **rozšířit svou mezinárodní úlohu** pomocí „strategie, která bude odpovídat mezinárodnímu postavení její měny“. Kromě toho se opakuje přání, vyjádřené v minulosti při mnoha příležitostech, aby se na všech mezinárodních měnových fórech vyjadřovala jednotně. EHSV znovu vyjadřuje svou plnou podporu tomuto programu; skutečnost, že orgán spravující evropskou měnu není zastoupen ve světových měnových institucích **je nepřípustnou anomálií**, jak v rovině provozní, tak především v rovině politické.

6.4.1 Komise připomíná odpor „ostatních zemí“ zastávajících názor, že „EU a eurozóna jsou v mezinárodních organizacích zastoupeny přehnaně (pokud jde o počet zástupců i hlasovací práva)“; z málo početných a skrovných informačních zdrojů je možné získat dojem, že takový odpor skutečně existuje a že tlaky ve prospěch silnějšího zastoupení ze strany Evropské unie, ať členů nebo nečlenů HMU, jsou nepřesvědčivé a nekoordinované. **Euroskupina musí promlouvat jednotným a silným hlasem, což platí především o jednání uvnitř Rady**.

6.4.2 EHSV zastává názor, že k zmírnění odporu zemí mimo EU by měly státy eurozóny učinit **krok velkého symbolického významu, kterým by se vzdaly** nikoliv svých křesel, ale **svých individuálních volebních práv**; vzhledem k tomu, že euro je měna řízená jediným orgánem, bylo by logické, aby **právo hlasovat bylo vyhrazeno tomuto orgánu**. Také v této oblasti mají sociální partneři právo být informováni; skrovnost informací je určitě důsledkem choulostivých politických problémů, ale mlčení a netransparentní projevy neposilují kladné přijetí Evropy, tím méně eura.

6.5 Dokument Komise uzavírá kapitola, která je možná nejbohatší z hlediska obsahu a důsledků: **správa HMU**. Uvádí, že „je nezbytné výrazné zapojení všech členských států EU v Radě ECOFIN“ v oblasti hospodářské politiky Rady ECOFIN kde je třeba „výrazněji začlenit otázky související s HMU“ a „prosazovat ucelenější přístup v oblastech, které spadají do jejích kompetencí, tedy v makroekonomické politice, finančních trzích a daňové problematice“.

6.5.1 S tímto přístupem nezbývá než souhlasit, EHSV přesto připomíná, že v rozhodnutích Rady ECOFIN se jen velmi zřídka zmiňuje HMU jako strana, která by na nich byla zainteresována, ať přímo či nepřímo. Hospodářskou politiku pojí s politikou měnovou vztah vzájemné závislosti: uvnitř Evropské unie není euro jedinou měnou, ale je nejvýznamnější, nejen protože reprezentuje soudržnou skupinu zemí, ale také z důvodu perspektivy přistoupení dalších členských států.

6.5.2 Úloha Komise při správě HMU má zásadní význam: je oporou zajišťující její řádný chod, ale také plní funkci rozpočtového a makroekonomického dohledu. Komise navrhuje, že v tomto díle bude pokračovat s vyšším úsilím a účinností a zaměří se na zaujetí významnějšího postavení v mezinárodních fórech. Tyto funkce získají na rozsahu a významu přijetím **nové Smlouvy** umožňující Komisi „**přijmout opatření** týkající se členských států, jejichž měnou je euro“, v oblasti rozpočtové kázně a orientace hospodářské politiky; na jejím základě bude plnit funkce dohledu a dozoru. Nová Smlouva dále v článku 121 stanoví, že Komise se může „obrátit s varováním“ na členské státy, pokud jejich hospodářské politiky nejsou v souladu s hlavními směry.

6.5.3 EHSV vítá úsilí Komise a věří, že nová Smlouva jí umožní plnění jejích funkcí, jak tradičních, tak těch nových, s maximální účinností a respektem, který jí náleží. Především ale doufá, že všechny hospodářské a měnové orgány vyvodí poučení z americké krize *subprime* hypoték a provedou **důkladnou revizi politik, které až dosud ovládaly chování finančních trhů**.

6.5.4 Americké události vedly k **systémové krizi v** celém světě – Evropu zatím zasáhla omezenou, ale podstatnou měrou, a není možné vyloučit další otřesy. Bylo by velice užitečné doplnit proceduru zkoumání krize z hlediska makroekonomického o **historickou analýzu z mikroekonomického hlediska**; tento dvojí přístup by mohl odhalit již dlouho nazrávající hlubší příčiny tohoto jevu.

6.5.5 V USA se odedávna **poskytovaly hypotéční půjčky až do výše 100 %** hodnoty nemovitosti, což je hodnota, která s dalšími souvisejícími výdaji citelně roste. Naproti tomu v Evropě až do doby před několika desítkami let se většina zemí řídila hledisky obezřetnosti a v některých případech bankovními zákony – půjčky se poskytovaly do maximální hodnoty 70–80 %. Příčina byla zřejmá: možný pokles cen na trhu nemovitostí by snížil hodnotu záruky.

6.5.6 Také v Evropě se pod tlakem liberalizace trhů, především konkurence způsobené jejich integrací, přestalo používat „pravidlo 70 %“, aniž by to zatím způsobilo vážné důsledky. Zůstává však skutečností, že **„pravidlo 100 %“ je škodlivé z hlediska potřebné obezřetnosti i etiky trhu**. Systém „dostupných půjček“ vede každého bez rozdílu k pořízení nemovitosti; pokud dojde ke krizi, ustanou splátky od „slabých“ dlužníků a vznikne **všeobecná předluženost**. Finanční ústav se stane vlastníkem hypotéční nemovitosti, jejíž hodnota často nepokrývá výši úvěru a rozhodne se ji prodat, nabídka takové nemovitosti na trhu však přispívá k dalšímu tlaku na pokles trhu.

6.5.7 **Souvislost hospodářské krize a krize trhu nemovitostí je zřejmá**, když se však mechanismy sekuritizace, „balíčků“ a *subprime* hypoték stanou všeobecnou praxí, **rozšíří se na celý finanční trh a vyústí v mezioborovou krizi** nevídaných rozměrů. Existují legitimní obavy, že tento příběh ještě není u konce: vysoká úroveň zadlužení rodin, s jejich spotřebními úvěry a kreditními kartami, by mohla vést k prasknutí další „bubliny“ s nepředvídatelnými následky.

6.5.8 Evropské politické výkonné a měnové orgány nasadily veškeré síly, aby zabránily nejhoršímu neštěstí, aplikovaly **injekce likvidity a přebíraly finanční instituce**; jedná se o situaci nouze vyžadující **státní pomoc**, což je rozporu s doktrínou volného neregulovaného trhu s omezeným dohledem.

6.5.9 Je třeba čelit současné situaci; kromě toho je však naléhavě zapotřebí **prozkoumat vzdálené kořeny této krize** – jsou potřebná přesná pravidla pro poskytování hypotéčních půjček a kreditních karet, účinné a rozsáhlé systémy dohledu i v mnohotvarém a málo průhledném nebankovním sektoru, je nutné přezkoumat, zda je možné připouštět na trh cenných papírů množství netransparentních produktů, k jejichž povaze a důvěryhodnosti se nedokáží vyslovit ani odborníci. Nejedná se o opuštění tržní ekonomiky, ale o stanovení jejích pravidel.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Výboru regionů a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru Zelená kniha o územní soudržnosti Učinit z územní rozmanitosti přednost

KOM(2008) 616 v konečném znění

(2009/C 228/24)

Dne 6. října 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Výboru regionů a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru Zelená kniha o územní soudržnosti Učinit z územní rozmanitosti přednost“

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009. Zpravodajem byl pan OLSSON.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 88 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

1. Dosavadní vývoj

1.1 Evropská unie byla již od svého založení pověřena úkolem zajišťovat harmonický rozvoj hospodářství zmenšováním rozdílů mezi regiony ([1]).

1.2 Tento úkol, který v prvních desetiletích evropské integrace nepředstavoval prioritu, nabyl na významu v roce 1988, kdy Jacques Delors zahájil reformu po přijetí Jednotného evropského aktu, jenž výslovně vytvořil politiku hospodářské a sociální soudržnosti.

1.3 Amsterodamská smlouva podepsaná v roce 1997 uvedla, že vedle služeb obecného hospodářského zájmu je i sociální a územní soudržnost projevem evropských hodnot ([2]).

1.3.1 Amsterodamská smlouva stanoví, že Společenství se především zaměří na snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a na snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí.

1.4 Pokud se podaří dokončit ratifikaci Lisabonské smlouvy, Evropská unie bude pověřena novým úkolem: podporou hospodářské, sociální a územní soudržnosti ([3]).

1.5 Zvláštní pozornost bude věnována „venkovským oblastem, oblastem postiženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony“ ([4]).

1.6 V květnu 2007 byl na neformální schůzce ministrů pověřených rozvojem měst a územní soudržností přijat dokument Územní agenda. V tomto dokumentu se všech 27 členských států zavázalo k vzájemné spolupráci a ke spolupráci s Komisí a ostatními evropskými orgány s cílem *„podpořit polycentrický územní rozvoj EU za účelem lepšího využití dostupných zdrojů v evropských regionech“* ([5]). Členské státy rovněž stanovily pracovní program do roku 2011.

2. Obecné připomínky

2.1 Komise 6. října 2008 uveřejnila zelenou knihu o územní soudržnosti Učinit z územní rozmanitosti přednost ([6]). V tomto krátkém dokumentu nejdříve představuje hospodářskou a sociální soudržnost z pohledu územní rozmanitosti; poté uvádí přednosti a výzvy evropské územní rozmanitosti s ohledem na tři hlavní politická řešení – koncentrace, propojení a spolupráce – včetně specifických geografických rysů, jako je hornatost, ostrovní poloha a řídké osídlení. Komise prosazuje názor, že optimální přístup k dosažení cíle územní soudržnosti spočívá v kombinaci lepší koordinace odvětvových politik s rozšířením partnerství mezi několika úrovněmi.

2.1.1 V závěrečné části dokumentu je uveden seznam 15 otázek seskupených do 6 tematických oblastí. EHSV odpoví na tyto otázky v pořadí, v jakém jsou položeny. Dodává však, že před každou otázkou je systematicky uváděna věta, která si občas zasluhuje být diskutována.

2.1.2 Zelená kniha dává EHSV možnost, aby vyjádřil své úvahy týkající se územní soudržnosti a opíral se přitom o konkrétní úlohu, kterou mu přiznávají smlouvy, stejně jako o své složení a odborné znalosti svých členů.

([1]) Preambule Římské smlouvy.
([2]) Budoucí článek 14 Smlouvy o fungování Evropské unie.
([3]) Budoucí článek 3.3 Smlouvy o Evropské unii.
([4]) Budoucí článek 174 Smlouvy o fungování Evropské unie.
([5]) *Pro konkurenceschopnější a udržitelnější Evropu rozmanitých regionů*, Územní agenda Evropské unie, neformální ministerská schůzka na téma rozvoj měst a územní soudržnost, Lipsko, 25. května 2007.
([6]) KOM(2008) 616 v konečném znění.

2.1.3 EHSV se proto bude v zájmu přispění k diskusi soustředit spíše na doplnění než na podporu úvah dalších institucí Společenství.

2.1.4 Je nutno poznamenat, že územní rozměr činnosti Společenství a odvětvových politik a územní přístup politiky hospodářské a sociální soudržnosti byly předmětem několika stanovisek EHSV, která jsou cenným zdrojem inspirace.

2.1.5 Pro EHSV musí být tedy územní soudržnost společný cíl, k němuž přispívají všechny územní úrovně v souladu se zásadou subsidiarity, jehož však lze účinně dosáhnout pouze tehdy, pokud všechny úrovně plní svou zodpovědnost koordinovaně a vzájemně se doplňují.

2.2 EHSV plní důležitou úlohu, pokud jde o podporu výraznějšího zapojení organizované občanské společnosti do evropského projektu a v tomto případě o usnadnění provádění politik a činností, jež podporují územní soudržnost. Zdůrazňuje, že **participativní demokracie** uznávaná jako jedna ze zásad demokratického fungování Unie ([1]) je nezbytnou podmínkou realizace Unie.

2.2.1 Tendence zvyšování hospodářských a sociálních rozdílů, které se na některých územích často kumulují, představuje nezanedbatelné politické riziko. Takové zvyšování může posílit nedůvěru občanů vůči jejich vládám obecně, a vůči evropské integraci konkrétně.

2.2.2 Územní soudržnost může naopak přispět k zachování či **rozvoji sociálního kapitálu**. Bohatost vztahů mezi členy v rámci určité skupiny či společenství na místní úrovni, která je zárukou dynamiky a inovací v sociální, hospodářské, politické a kulturní oblasti, je silně závislá na harmonických životních podmínkách a možnostech výměny s jinými územními celky.

2.3 EHSV klade zvláštní důraz na přístup založený na občanech, jejich potřebách a očekáváních. Životní podmínky lidí, zejména těch **nejvíce znevýhodněných**, musí být jádrem úvah a základním cílem územní soudržnosti. Společenský pokrok opírající se o hospodářský rozvoj je základním předpokladem snížení stávajících rozdílů jak mezi občany, tak mezi územními celky.

2.4 EHSV je toho názoru, že **lidé a občanství** musí být jádrem politik a činnosti Společenství, a trvá na uplatňování Listiny základních práv, která je klíčovým nástrojem pro dosažení územní soudržnosti.

2.4.1 Domnívá se, že územní soudržnost musí vycházet z **nové dohody s občany a organizovanou občanskou společností**, která by umožnila interakci mezi participativními postupy „zdola nahoru" včetně občanského dialogu a iniciativami EU.

2.4.2 Za účelem přípravy odvětvových politik na základě potřeb občanů a socioekonomických zainteresovaných subjektů na nejnižší územní úrovni proto doporučuje uplatňovat zásadu „mysli nejdříve v malém" („Think small first").

2.5 EHSV je zastáncem evropského sociálního modelu založeného na **společných evropských hodnotách a cílech**, které zahrnují hospodářský rozvoj a společenský pokrok. Sociální a hospodářská politika jsou vzájemně propojené; vzájemně se posilují a nejčastěji se konkrétně projevují na určitém území.

2.5.1 EHSV připomíná, že pojem „územní soudržnost" je v souvislosti s pojmem „služby obecného hospodářského zájmu" zakotven ve Smlouvě o Evropské unii již více než deset let. Žádá proto Komisi, aby co nejdříve uskutečnila **hodnocení** provádění tohoto článku od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost s ohledem na **právní, právnické a hospodářské aspekty**.

2.5.2 EHSV zdůrazňuje, že „územní celek" nemá pouze geografický rozměr; další rozměr představuje identita. Územní soudržnost je proto spojena s pocitem příslušnosti a zahrnuje všechny aspekty individuálního a kolektivního života.

2.5.3 Pro některé lidi má územní celek pozitivní konotaci a je zdrojem hrdosti; je tomu tak v případě, že se jedná o vesnici, město nebo region, jež mají významnou minulost či zajímavé přírodní dědictví, případně jsou známé svou kulturní či hospodářskou dynamikou. Pro jiné lidi může mít územní celek naopak konotaci negativní, která souvisí s akumulací znevýhodnění, špatnou hospodářskou situací, strádáním a společenským násilím; toto se týká kupříkladu znevýhodněných městských čtvrtí.

2.5.4 Iniciativy zaměřené na územní soudržnost musí být tedy současně **vícerozměrné a mnohostranné**; jejich cílem je někdy podpořit pozitivní aspekty a někdy odstranit negativní aspekty či zabránit jejich vzniku.

2.6 EHSV má za to, že je třeba dát cíli územní soudržnosti konkrétní podobu a učinit jej **funkčním** na základě jasně definovaného **plánu**. V minulosti se totiž technika plánování vždy ukázala být účinným nástrojem, např. pokud jde o cíl vytvoření jednotného trhu do roku 1992, etapy hospodářské a měnové unie nebo jednání o přistoupení se zeměmi střední a východní Evropy. Výbor proto doporučuje, aby byl po ukončení konzultací vypracován harmonogram a návrhy týkající se nástrojů a postupů.

([1]) Budoucí článek 11 Smlouvy o Evropské unii.

2.6.1 V tomto kontextu EHSV považuje za nutné připomenout, že stávající evropský rozpočet neumožňuje řádné zajištění hospodářské, sociální a územní soudržnosti v Evropě ([1]). Dále lituje, že obtížné a složité postupy příliš často ztěžují přístup k financování pro konečné příjemce – občany a podniky.

2.6.2 EHSV vítá zelenou knihu, jež představuje další krok vpřed na cestě k evropské integraci, a je potěšen zahájením takové debaty. Uznává, že existuje riziko, že se při realizaci tohoto nového cíle vyskytnou materiální a politické překážky. Lituje nicméně, že tento dokument obsahuje velmi málo informací o již existujících opatřeních v oblasti koordinace a spolupráce a že nejde dostatečně daleko, pokud jde o návrhy opatření.

3. Odpovědi na otázky

3.1 *Jak lze nejlépe definovat územní soudržnost?*

3.1.1 EHSV lituje, že Komise do zelené knihy nezačlenila úvahy, které již byly na toto téma vedeny, i když již navrhla definice ve svých zprávách o soudržnosti.

3.1.2 Souhlasí s analýzou vypracovanou Komisí v její 3. zprávě o soudržnosti, v níž se uvádí: „Co se politiky týče, cílem je pomoci dosáhnout vyváženějšího rozvoje zmenšením stávajících nerovností, zabráněním vzniku územní nevyváženosti a vytvářením koherentnějších sektorových politik s územním dopadem i politiky regionální. Centrem zájmu je také zlepšit územní integraci a podpořit spolupráci mezi regiony" a „navzdory potížím […] je hlavní podmínkou územní soudržnosti rovnost přístupu k základním zařízením, nezbytným službám a ke znalostem – k tomu, co „nazýváme,službami obecného hospodářského zájmu" [pro všechny osoby, bez ohledu na místo, kde žijí]".

3.1.3 EHSV se rovněž v souladu se svými předchozími stanovisky domnívá, že územní soudržnost musí umožnit souhrnné nahlížení na evropské území ([2]). Má za to, že cílem rovnovážného a trvalého rozvoje území EU ([3]) musí být sladění konkurenceschopnosti, hospodářské a sociální soudržnosti a hospodářské výkonnosti založené na znalostech ([4]) s cílem solidarity a sociální spravedlnosti ([5]).

3.1.4 EHSV zastává názor, že občané nevezmou územní soudržnost za svou, dokud pro ně nebude mít konkrétní význam a nebudou se podílet na jejím definování a provádění. Nakonec EHSV uvádí, že upřednostňuje definici územní soudržnosti, která zdůrazňuje „přínosy" z hlediska občanů a místních socioekonomických subjektů: **územní soudržnost musí všude zaručit rovné příležitosti a spravedlivé životní podmínky pro všechny Evropany**.

3.2 *Jakým způsobem by obohatila současný přístup Evropské unie k hospodářské a sociální soudržnosti?*

3.2.1 EHSV se domnívá, že územní soudržnost zdůrazňuje potřebu zajištění součinnosti hospodářské a sociální soudržnosti. V kontextu aktuálního vývoje, který je poznamenán řadou krizí (finanční, hospodářskou, potravinovou, na trhu s nemovitostmi, klimatickou atd.), dokládá neudržitelnost modelu rozvoje, který byl uplatňován v posledních 50 letech.

3.2.2 EHSV je toho názoru, že všechny **tři dimenze – sociální, hospodářská a územní – musí být podporovány současně**, přičemž musí být prosazováno zavedení udržitelnějšího modelu rozvoje.

3.2.3 Připomíná, že ve třetí zprávě o soudržnosti Komise nastínila tři části politiky územní soudržnosti, které mají stejnou důležitost: první část je nápravná a jejím cílem je snížení stávajících nerovností, druhá část je preventivní a jejím cílem je vytváření koherentnějších sektorových politik, které mají územní dopad, a třetí část je pobídková a zaměřuje se na zlepšení územní integrace a podporu spolupráce.

3.2.4 Tento trojstranný přístup považuje EHSV za vhodný, zdůrazňuje však, že politika územní soudržnosti se v žádném případě nesmí omezit na pouhé doplnění současné politiky hospodářské a sociální soudržnosti o jeden rozměr. Všechny tyto politiky totiž musí být součástí územní strategie, kterou je třeba definovat na evropské, národní, regionální i místní úrovni ([6]).

3.2.5 Pokud jde o strukturální politiky Unie (uvedené v zelené knize), EHSV požaduje lepší integraci mezi fondy, která půjde výrazně nad rámec nezbytné koordinace.

3.3 *Rozsah a působnost územních opatření*

3.3.1 EHSV se podivuje nad tím, že Komise představuje víceúrovňovou veřejnou správu pouze jako možnost, zatímco EHSV ji považuje za nezbytnost a má za to, že se prokázala být účinným nástrojem, který se v Evropské unii postupně stává zásadou veřejné správy.

([1]) Stanovisko EHSV k tématu Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti, Úř. věst. C 120, 16.5.2008, s. 73, odst. 2.1.

([2]) Stanovisko EHSV k tématu Územní agenda, Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 16.

([3]) Stanovisko EHSV k tématu „2. pilíř Společné zemědělské politiky: perspektivy úpravy politiky rozvoje venkovských oblastí (Reakce na konferenci v Salcburku)", Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 53, odstavec 2.4.

([4]) Stanovisko EHSV k „Průmyslové změny a hospodářská, sociální a územní soudržnost", Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 41, odstavec 1.3.

([5]) Stanovisko k tématu Evropská perspektiva územního rozvoje (ESDP), Úř. věst. C 407, 28.12.1998, odstavec 2.5 [není k dispozici v češtině].

([6]) Stanovisko EHSV k tématu Územní agenda, Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 16.

3.3.2 Výbor podporuje návrh týkající se integrovaného přístupu, nicméně zastává názor – jak je uvedeno výše – že tento přístup musí spočívat v přijetí konkrétních opatření, jako je integrace fondů spojených se strukturálními politikami Unie. S politováním konstatuje, že stávající praxe do velké míry zaostává v porovnání s předchozími programovými obdobími. Z důvodu stále složitějších předpisů týkajících se účetnictví, financí a auditu se zvýšil počet administrativních kontrol, z nichž pro konečné příjemce vyplývají složitější postupy.

3.4 *Jakou by měla mít EU úlohu při podpoře územní soudržnosti? Jak by šlo tuto úlohu definovat s přihlédnutím k zásadě subsidiarity?*

3.4.1 Podle názoru EHSV je úhelným kamenem účinného provádění územní soudržnosti především určení vhodných systémů veřejné správy, které jsou základem pro integrované řešení složitých situací a v jejichž rámci jsou zohledněny všechny tyto prvky:

— různé úrovně územního uspořádání, které jsou dotčeny příslušnými opatřeními a rozhodnutími,

— různá rozhodovací centra se specifickými rysy a vlastními prioritními cíli.

3.4.2 Postup „zdola nahoru“ založený na účasti občanů podporuje integraci politik Společenství a národních politik; je tomu tak zejména proto, že organizovaná občanská společnost by měla běžně zastávat k politikám a činnostem holistický přístup, na rozdíl od orgánů pověřených prováděním odvětvových politik na národní a evropské úrovni. Tento postup je v naprostém souladu se zásadou subsidiarity ve všech formách.

3.4.3 EHSV opakuje svůj požadavek na zavedení podrobného harmonogramu, jenž stanoví krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle a opatření ([1]) a bude zahrnovat lhůty a opatření, která již byla či teprve budou zahájena orgány či zúčastněnými subjekty na evropské a národní úrovni.

3.5 *Do jaké míry by měl územní rozsah politických opatření záviset na charakteru řešených problémů?*

3.5.1 Podle EHSV je jedním z nejkonkrétnějších a nejdůležitějších projevů územní soudržnosti **zaručení přístupu k SOHZ a k SSOZ** ([2]) pro všechny evropské občany, bez ohledu na místo, kde žijí či pracují. Konkrétně se jedná o oblast, která vyžaduje dokonalé sladění politik a výkonnou víceúrovňovou veřejnou správu. Současná situace není zdaleka uspokojivá, zejména pokud jde o nejzranitelnější území a jejich obyvatele nebo hospodářské či sociální subjekty, které zde působí.

3.5.2 EHSV opakuje svůj požadavek, podle něhož je zapotřebí na úrovni Společenství „najít společné normy pro veškeré služby obecného zájmu (hospodářské i nehospodářské), včetně sociálních služeb obecného zájmu, a na jejich základě sestavit rámcovou směrnici, přijatou v procesu spolurozhodování; ta vytvoří rámec Společenství uzpůsobený jejich specifickým vlastnostem“ ([3]).

3.6 *Vyžadují oblasti se specifickými geografickými rysy zvláštní politická opatření? Pokud ano, která?*

3.6.1 V zájmu zajištění „skutečné rovnosti příležitostí mezi územími“ se EHSV vyslovuje pro přijetí zvláštní politiky pro regiony s trvalými znevýhodněními (včetně nejvzdálenějších regionů), která bude založena na zásadách trvání (dlouhodobě předvídatelná opatření), pozitivní diskriminace (co se týče rozpočtových zdrojů a některých právních výjimek ze společných zásad) a proporcionality (rozsah opatření a jeho dopad musí být uzpůsobeny konkrétnímu případu), za účelem zohlednění rozmanitosti situací ([4]).

3.6.2 V těchto regionech, kde je třeba věnovat větší úsilí na projektování rozvoje a sestavování finančních projektů, nesmí EU převzít úlohu samospráv a místních a regionálních socioekonomických partnerů, ale musí důrazně podporovat jejich vzájemnou dohodu a spolupráci.

3.7 *Lepší spolupráce*

3.7.1 Podle EHSV je spolupráce základem evropského sociálního modelu a nezbytným nástrojem integrace.

3.7.2 Domnívá se, že překážkou územní spolupráce je neochota veřejných orgánů různých úrovní spolupracovat a sdílet pravomoci. EU musí v regionech podporovat kulturu spolupráce tím, že bude usnadňovat a zjednodušovat používání stávajících nástrojů, jako je partnerství.

3.7.3 EHSV uznává přínos prvních dvou dimenzí cíle územní spolupráce – přeshraniční spolupráce a nadnárodní spolupráce. Klade nicméně důraz na důležitost meziregionální spolupráce – opomíjené v zelené knize Evropské komise –, která sama o sobě představuje významný nástroj výměny zkušeností a osvědčených postupů mezi nesousedícími regiony, které usilují o dosažení týchž cílů.

([1]) Stanovisko EHSV ke „Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o Tematické strategii pro městské životní prostředí“, Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 86, bod 2.3.7.

([2]) Služby obecného hospodářského zájmu a sociální služby obecného zájmu.

([3]) Stanovisko EHSV k tématu Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti, Úř. věst. C 120, 16.5.2008, s. 73, odstavec 3.4.

([4]) Stanovisko EHSV na téma, jak docílit lepšího začlenění regionů postižených trvalými přírodními a strukturálními znevýhodněními, Úř. věst. C 221, 8.9.2005, s. 141.

3.8 *Jakou roli by měla plnit Komise při podněcování a podpoře územní spolupráce?*

3.8.1 EHSV se domnívá, že územní soudržnost musí být pro subjekty a osoby v nejméně rozvinutých územních celcích příležitostí k uplatňování vlastní strategie rozvoje a nikoli pouze k zaujetí postoje závislosti a očekávání případné finanční kompenzace. Je třeba je motivovat, aby zhodnotily své přednosti a vytvářely vlastní projekty; k tomu je zapotřebí, aby měly přístup ke specifickým inovačním sítím a sítím výměny osvědčených postupů s ostatními subjekty působícími na územích, která čelí stejným geografickým, klimatickým či demografickým výzvám.

3.8.2 EHSV proto žádá Komisi, aby kladla větší důraz na územní, sociální a politickou inovaci v programu meziregionální spolupráce INTERREG IV C, posílila spolupráci v rámci osy 4 Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), věnované programu LEADER, a zavedla úpravy, které by usnadnily využívání dostupných finančních prostředků.

3.9 *Jsou zapotřebí nové formy územní spolupráce?*

3.9.1 EHSV požaduje (znovu)zavedení programů iniciativ Společenství, jakmile bude proveden přezkum strukturálních politik v polovině období. Zrušení programů jako URBAN, EQUAL, Interprise a dalších, jejichž účinnost se osvědčila, mělo nepříznivý dopad na tématickou územní spolupráci a na sociální inovace, jelikož jejich úloha nebyla kompenzována přeorientováním fondů ani jiným způsobem.

3.9.2 EHSV zdůrazňuje, že pro některé regiony, které se nacházejí ve specifické geografické situaci vzhledem k tomu, že leží v blízkosti jiných velkých světových regionů, jako jsou nejvzdálenější regiony v Karibském moři nebo v Indickém oceánu a regiony na východní hranici Unie, je třeba upravit obvyklé způsoby územní spolupráce.

3.10 *Je potřeba vytvořit nové právní předpisy a nástroje řízení pro usnadnění spolupráce, včetně spolupráce podél vnějších hranic?*

3.10.1 EHSV velmi podporuje vytváření evropských seskupení pro územní spolupráci (ESÚS). Požaduje přizpůsobení vnitrostátních právních rámců s cílem umožnit jejich využívání v celé EU. Vzhledem k tomu, že tato seskupení zahájila svou činnost teprve nedávno, má EHSV za to, že je příliš brzy na provádění hodnocení a případné navrhování nových nástrojů. Tato činnost by mohla být zahrnuta do výše uvedeného plánu.

3.11 *Lepší koordinace*

3.11.1 EHSV zastává názor, že zlepšení územní soudržnosti vyžaduje ***strategický*** přístup k rozvoji územních celků, který spočívá v zajištění lepší soudržnosti opatření, neboť žádná politika sama o sobě nemůže vyrovnat všechny územní rozdíly způsobené odvětvovými politikami a volným působením trendů současného modelu rozvoje.

3.12 *Jakým způsobem lze zlepšit koordinaci mezi územními a odvětvovými politikami?*

3.12.1 EHSV zdůrazňuje, že všechny evropské politiky musí podporovat cíl sociální soudržnosti a vyrovnanější hospodářský rozvoj na jednotlivých územích ([1]).

3.12.2 Územní soudržnost vyžaduje předběžnou koordinaci všech odvětvových politik a různých úrovní veřejné správy, od místní úrovně až po úroveň EU.

3.13 *Při tvorbě kterých odvětvových politik by měl být brán větší ohled na jejich územní dopad? Jaké nástroje by mohly být v této souvislosti vytvořeny?*

3.13.1 Výbor se stejně jako Evropský parlament domnívá, že je třeba zajistit integrovaný přístup politik Společenství a začlenit do nich územní rozměr, zejména do politiky dopravy, politiky životního prostředí, zemědělské politiky, energetické politiky, politiky hospodářské soutěže a výzkumné politiky.

3.13.2 Doporučuje, aby úvahy o budoucnosti společné zemědělské politiky vzhledem k jejímu zásadnímu významu na evropském území zohlednily ve svém ekonomickém, sociálním, environmentálním a krajinném rozměru problematiku územní soudržnosti.

3.13.3 Právní předpisy, politiky a programy Evropské unie by měly být analyzovány z hlediska jejich dopadu na územní soudržnost. Komise má zvláštní odpovědnost za provádění tohoto posouzení dopadu, jehož by se měly aktivně účastnit všechny dotčené subjekty. Měla by být stanovena kritéria kvality pro potřebné analýzy a hodnocení ([2]).

3.14 *Jakým způsobem lze posílit soudržnost územních politik?*

3.14.1 EHSV požaduje posílení této soudržnosti a navrhuje Radě ministrů, aby **uplatňovala otevřenou metodu koordinace** ([3]) územní soudržnosti založenou na konkrétních hlavních směrech s následným srovnáváním, vzájemným hodnocením, výměnou osvědčených postupů, systémem ukazatelů a účastí všech dotčených subjektů. Doporučuje, aby víceúrovňová správa a meziodvětvová koordinace byly zahrnuty do hlavních směrů této metody, až začne být uplatňována.

([1]) Stanovisko EHSV k tématu Územní agenda, Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 16, odstavec 7.2.
([2]) Stanovisko EHSV k tématu Nový evropský sociální akční program, Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 99.
([3]) Stanovisko EHSV k tématu Územní agenda, Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 16.

3.14.2 Provádění otevřené metody koordinace by mohlo být rovněž uvedeno ve výše navrhovaném plánu.

3.15 *Jakým způsobem lze lépe propojit politiky Společenství a vnitrostátní politiky, aby přispěly k územní soudržnosti?*

3.15.1 EHSV vyzdvihuje pokrok, jehož členské státy dosáhly během neformálních schůzek ministrů pověřených rozvojem měst a územní soudržností, které se konaly v Lipsku, na Azorách a v Marseille. Vyslovuje se pro zahájení dobrovolné koordinace národních politik a integraci odvětvových politik v souladu se závazky vyplývajícími z Územní agendy a pro podporu orgánů regionální a místní samosprávy, aby takové postupy prosazovaly na své úrovni. Připomíná, že i když v tomto ohledu výslovně neexistují pravomoci, představuje kulturní a přírodní dědictví pro evropské území zásadní problematiku, která vyžaduje koordinovaný přístup.

3.16 *Nová územní partnerství*

3.16.1 EHSV zastává názor, že **širší účast příjemců** na vytváření a provádění politik je základním předpokladem pro dosažení územní soudržnosti.

3.16.2 **Sociální dialog** musí být jedním z hlavních pilířů územní správy. Za účelem posílení účasti sociálních partnerů EHSV doporučuje, aby Komise oceňovala a podporovala sociální dialog.

3.16.3 EHSV vítá stanovisko dotčených ministrů, kteří v prvním akčním programu [1] trvali na svém přesvědčení, že víceúrovňová veřejná správa je klíčovým nástrojem k zajištění vyrovnaného územního plánování v EU a navrhli, že se sejdou s vybranými zainteresovanými subjekty a místními a regionálními orgány, aby projednali provádění priorit stanovených v Územní agendě.

3.17 *Je pro dosažení územní soudržnosti nutné, aby se na tvorbě politik podílely nové subjekty, jako jsou například zástupci sociální ekonomiky, místní zúčastněné strany, dobrovolnické organizace a nevládní organizace?*

3.17.1 Zajímavý přístup představují územní pakty na rozvoj, vzhledem k tomu, že rozmanitost situací a konkrétních výzev vyžaduje mobilizaci různých nástrojů a kompetencí, zejména **všech zúčastněných subjektů; především se jedná o sociální partnery, sociální ekonomiku a nevládní organizace** působící v těchto oblastech: sociální, životní prostředí, místní rozvoj, rovnost mužů a žen a celoživotní vzdělávání.

(1) První akční program pro implementaci Územní agendy Evropské unie, 23. listopadu 2007.

3.17.2 Vzhledem k restrukturalizacím způsobeným finanční a hospodářskou krizí je ještě důležitější a dokonce naléhavé zavést na daných územích tyto druhy paktů.

3.17.3 EHSV podporuje názor VR, že partnerství mezi místními a regionálními orgány na jedné straně a organizacemi sociální ekonomiky na straně druhé může být klíčovým nástrojem pro účinný socioekonomický rozvoj vesnic, měst a regionů a dalších územních úrovní a pro podporu územní soudržnosti. Tento partnerský přístup by měl být rozšířen na všechny nové zainteresované subjekty občanské společnosti.

3.17.4 EHSV poukazuje na důležitost sociální ekonomiky, v níž působí 10 % evropských podniků. Rovněž zdůrazňuje její význam pro soudržnost a udržitelný rozvoj v tom smyslu, že v regionech vytváří stálá pracovní místa, oživuje venkovské oblasti, vytváří sociální kapitál a podporuje proces odvětvové a územní restrukturalizace [2].

3.18 *Jakým způsobem lze dosáhnout požadované míry účasti?*

3.18.1 „EHSV je toho názoru, že dobře strukturované konzultace mohou vést k úspěšnému partnerství s nevládními zainteresovanými stranami a sociálními partnery v celém procesu definování, monitorování a vyhodnocování regionální politiky.“ [3]

3.18.2 Dobrá víceúrovňová správa rovněž zahrnuje partnerství se zástupci organizované občanské společnosti na regionální a místní úrovni. Tyto organizace mohou přispět k rozvoji participativního modelu občanské společnosti svou účastí na tvorbě a provádění politik, které posilují územní soudržnost [4].

3.18.3 Je proto třeba umožnit zástupcům organizované občanské společnosti na regionální a místní úrovni, aby se odpovědným a průhledným způsobem podíleli na definování a provádění politik a činností v oblasti územní soudržnosti [5].

(2) Viz zpráva Evropského parlamentu o sociální ekonomice (zpravodajka: Patrizia Toya, 200/2250 (INI)) a publikace Sociální ekonomika Evropské unie vydaná EHSV v r. 2007.

(3) Stanovisko EHSV k tématu Partnerství pro provádění strukturálních fondů, Úř. věst.C 10, 14.1.2004, s. 2 [není k dispozici v češtině]; stanovisko EHSV Řízení a partnerství na vnitrostátní a regionální úrovni a základna pro projekty v oblasti regionální politiky, Úř. věst. C …, odstavec 1.9 a 1.10 (ECO/228).

(4) Stanovisko EHSV k Řízení a partnerství na vnitrostátní a regionální úrovni a základna pro projekty v oblasti regionální politiky, Úř. věst. C …, odstavec 1.2 (ECO/228).

(5) Pojem územní sociální odpovědnosti, který zavedla síť REVES (Evropská síť měst a regionů pro sociální hospodářství), je modelem pro tuto aktivní účast.

3.19 *Lepší porozumění územní soudržnosti*

3.19.1 EHSV zdůrazňuje, že je třeba přiblížit koncepci územní soudržnosti občanům; za tímto účelem je třeba vést na všech úrovních **stálou diskusi**, jejímž předmětem bude označení budoucích výzev a strategických voleb v oblasti územní soudržnosti. Cílem těchto diskusí by mělo být napomoci dosažení nové shody, zejména s organizacemi občanské společnosti, ohledně územní soudržnosti založené na společném závazku všech zúčastněných subjektů.

3.20 *Jaké kvantitativní/kvalitativní ukazatele by měly být vytvořeny na úrovni EU za účelem sledování rysů a trendů územní soudržnosti?*

3.20.1 EHSV zastává názor, že je třeba zavést nové ukazatele „dobrých životních podmínek“, které již nebudou úzce spjaty s HDP/HNP, ale umožní zhodnotit pokrok, jehož bylo dosaženo z hlediska kvality života na různých územních úrovních ([1]).

3.20.2 Má za to, že je třeba vytvořit novou řadu kritérií pro hodnocení, aby bylo možné načrtnout novou mapu evropské soudržnosti, na jejímž základě bude možné posoudit nárok regionů Společenství na podporu, neboť jediné používané kritérium, tj. HNP na obyvatele, je zdrojem relativní diskriminace při provádění strukturálních politik. Dalšími důležitými faktory, které musí být rovněž brány v úvahu, jsou úroveň kvalifikace lidských zdrojů, rozdíly v příjmech, nedostatky v infrastruktuře včetně stupně přístupu ke službám obecného zájmu a rozsahu sociální ochrany, vzdálenost od hybného centra evropského hospodářství, demografická struktura atd ([2]). Eurostat, ESPON a jejich národní protějšky by měly usilovat o vyšší používání úplnějších a přesnějších statistik. Tato kritéria hodnocení a statistické nástroje budou základem pro ukazatele ve výše navržené otevřené metodě koordinace.

3.20.3 Je rovněž třeba brát v úvahu metody a šířit osvědčené postupy zavedené samotnými regiony ([3]).

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Stanovisko EHSV k tématu Nový evropský sociální akční program, Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 99, odstavec 7.11.1.

([2]) Stanovisko EHSV k Dopadu a důsledkům strukturální politiky na soudržnost Evropské unie, Úř. věst. C 93, 27.4.2007, s. 6, odstavec 1.3.

([3]) Např. pojem územní sociální odpovědnosti, který zavedla síť REVES (Evropská síť měst a regionů pro sociální hospodářství).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 92/79/EHS, 92/80/EHS a 95/59/ES, pokud jde o strukturu a sazby spotřební daně z tabákových výrobků

KOM(2008) 459 v konečném znění – 2008/0150 (CNS)

(2009/C 228/25)

Dne 11. září 2008 se Evropská rada, v souladu s článkem 93 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 92/79/EHS, 92/80/EHS a 95/59/ES, pokud jde o strukturu a sazby spotřební daně z tabákových výrobků"

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009. Zpravodajem byl pan CHREN.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 32 hlasy pro, 2 hlasy byly proti.

1. **Závěry**

1.1 Jakkoli byl hlavní cíl prvních spotřebních daní z tabáku čistě fiskální, v dnešním světě se jejich funkce mění a ve stále větší míře se stávají nástrojem politiky veřejného zdraví a sociální politiky. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje snahu Evropské komise přihlížet ve svých politikách spotřebních daní i k jiným než čistě fiskálním vlivům tabákových výrobků. Tento nový politický přístup se zaměřuje zejména na dosahování cílů zdravotní politiky obsažených v Rámcové úmluvě o kontrole tabáku, kterou Evropská unie formálně přijala v roce 2005 a která se tím stala závaznou pro budoucí tvorbu politik Evropské unie.

1.2 Je však třeba upozornit na to, že by neměly být zapomenuty či zavrženy ani ostatní cíle politik přezkumu spotřební daně z tabáku, včetně prvořadého cíle spočívajícího v řádném fungování vnitřního trhu, jak uvádí článek 4 směrnice o spotřební dani z tabákových výrobků. EHSV je tedy přesvědčen, že nejdůležitějším úkolem tvůrců politik v této oblasti je nalézt optimální rovnováhu mezi zájmy jednotlivých hospodářských, sociálních, bezpečnostních a daňových politik. Je třeba vzít v úvahu různé aspekty a různé hodnoty.

1.3 Návrh Evropské komise na postupné sladění minimálních sazeb u jemně řezaného tabáku se sazbou u cigaret a zpřísnění definice cigaret, doutníků, dýmkového a lulkového tabáku tak, aby se zabránilo manipulacím s názvem tabákového výrobku, které mají za cíl použití nejnižší sazby spotřební daně, je chvályhodný.

1.4 EHSV podporuje přístup Evropské komise, který dává členským státům větší svobodu při přijímání rozhodnutí v souladu s jejich vlastními politickými cíli, například širší rozpětí pro specifickou část daně vybírané z cigaret nebo volnější pravidla pro stanovení minimální daňové sazby pro cigarety.

1.5 EHSV doporučuje, aby byla navrhovaná minimální spotřební daň ve výši 90 EUR snížena a čtyřleté období bylo prodlouženo na 8 let (do 1. ledna 2018). S ohledem na odlišné tradice a sociální rozdíly mezi členskými státy je třeba upozornit na to, že v některých zemích, zvláště v těch, které se připojily k Evropské unii nedávno, by nárůst minimální spotřební daně z 64 EUR na 90 EUR z 1 000 kusů cigaret mohl přinést několik nepříznivých důsledků. Některé z těchto zemí stále nedosáhly ani minimální spotřební daně požadované stávajícími směrnicemi. Minimální spotřební daň ve výši 90 EUR pro všechny maloobchodní ceny představuje nárůst o 41 % v období 4 let a je přinejmenším o 300 % vyšší než očekávaný nárůst spotřebitelských cen v Evropské unii. Existuje možnost, že tak radikální krok by přece jen omezil spotřebu, snížil potenciální rozpočtové výnosy, snížil kupní sílu spotřebitelů, posílil pašování a nezákonnou činnost a zvýšil inflaci.

1.6 Je třeba upozornit, že jen málo z navrhovaných opatření povede k užší harmonizaci daňových sazeb v Evropské unii. Je velmi pravděpodobné, že vzhledem k navrhovaným opatřením absolutní a relativní rozdíly ve zdanění mezi členskými státy nezmizí.

1.7 Například historickou příčinou poměrného požadavku je harmonizace spotřební daně v Evropské unii, tento požadavek však v minulosti nevedl k žádné harmonizaci a může přinést i opačné výsledky. Navrhované zvýšení minimální sazby spotřební daně z 57 % na 63 % by vedlo k dalšímu odchylování spotřebních daní v absolutním vyjádření a mohlo by mít závažné inflační dopady, jak ukazuje zpráva Komise o posouzení dopadů. Vzhledem k těmto sporným účinkům poměrného minimálního požadavku by mělo být znovu pečlivě analyzováno a znovu posouzeno nejen jeho navrhované zvýšení, ale i důvody pro jeho samotnou existenci.

1.8 Nahrazení nejžádanější cenové kategorie jako výchozího bodu pro poměrný minimální požadavek váženou průměrnou cenou by jen stěží vedlo k větší transparentnosti na trhu či lepší předvídatelnosti příjmů vlády nebo větší harmonizaci na trhu s cigaretami. Proto vyvstává otázka, zda by nebylo možné návrh Komise dále zjednodušit.

1.9 Problém nejlepšího druhu daně vybírané z tabákových výrobků zůstává otevřený. Důraz na poměrnou sazbu daně by mohl mít kladné účinky co se týče odstranění černého trhu, tento účinek však závisí na různých činitelích, a není tudíž jednoznačný. Upřednostnění čistě specifické sazby daně by mohlo pomoci dosáhnout vyšších daňových výnosů a vést k vyšší minimální sazbě daně, což by prospělo cílům zdravotní politiky a sbližování daní na vnitřním trhu.

1.10 Požadavek na povinnou minimální spotřební daň (ve výši 38 %, resp. 42 %) u veškerého jemně řezaného tabáku namísto současné minimální daně vyjádřené procentuálně na základě maloobchodní ceny nebo pevnou částkou za kilogram by vedl k povinné valorické struktuře spotřební daně a ke zrušení současné svobodné volby struktury u jemně řezaného tabáku, nelze jej tedy doporučit.

1.11 Vazba mezi daňovou a zdravotní politikou je do značné míry podmíněna propojením výnosů ze spotřební daně z tabáku a činností, jejichž cílem je odstranit škodlivé důsledky spotřeby tabáku. Vzhledem k celkovému financování takových činností v dnešní době je však celkem jasné, že většina výnosů ze spotřební daně z tabáku je vynakládána na činnosti a politiky, které s takovými cíli zdravotní politiky nijak nesouvisejí. Je proto zcela zřejmé, že fiskální cíle jsou stále prvořadými cíli spotřebních daní z tabákových výrobků.

2. Úvod

2.1 Podle směrnic o spotřební dani z tabákových výrobků je Evropská komise povinna každé čtyři roky přezkoumat řádné fungování jednotného trhu, reálnou hodnotu sazeb spotřební daně a obecné cíle Smlouvy. Pravidla Evropské unie pro tabák musí zaručovat řádné fungování vnitřního trhu a současně musí být v souladu s cílem Evropské unie, kterým je odrazovat od spotřeby tabáku.

2.2 Tento přezkum je v pořadí čtvrtý a navrhuje několik podstatných změn stávajících právních předpisů Společenství, jejichž cílem je aktualizovat stávající pravidla a zajistit rovné podmínky pro všechny subjekty. Reforma zahrnuje několik návrhů:

2.3 Ačkoli je spotřební daň primárně nástrojem vytváření výnosů na vnitrostátní úrovni, musí tvorba politik v této oblasti zohledňovat širší cíle Smlouvy ([1]). S ohledem na skutečnost, že se Evropské společenství stalo dne 30. června 2005 stranou rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku a že několik členských států požadovalo vyšší úroveň ochrany lidského zdraví a v důsledku toho i vyšší minima v rámci EU pro spotřební daně z tabákových výrobků, je navíc zásadní otázkou tohoto přezkumu ochrana veřejného zdraví.

2.4 Návrh Komise počítá se stanovením minimální spotřební daně a daňového minima u všech cigaret prodávaných v EU, což pomůže řešit otázky veřejného zdraví u všech kategorií cigaret. Zvyšuje minimální požadavky s cílem přispět ke snížení spotřeby tabáku v průběhu příštích pěti let především tím, že bude bránit tomu, aby politiky boje proti kouření členských států byly podrývány požadavky na značně nižší úrovni v ostatních členských státech. Navíc tento návrh umožňuje členským státům větší flexibilitu při používání zvláštních sazeb a ukládání minimálních spotřebních daní u cigaret v zájmu dosažení cílů v oblasti zdraví. Dále uvádí minimální sazby a strukturu spotřební daně u jemně řezaného tabáku k ruční výrobě cigaret do souladu se sazbou a strukturou u cigaret s cílem odradit od nahrazování cigaret jemně řezaným tabákem.

3. Shrnutí opatření navrhovaných Komisí

3.1 Nahradit nejžádanější cenovou kategorii jako výchozí bod pro poměrný minimální požadavek váženou průměrnou cenou. Komise argumentuje, že nejžádanější cenová kategorie, od které se odvíjí minimální sazby, není v souladu s cíli vnitřního trhu, neboť s sebou přináší rozdělování trhů s tabákem členských států.

3.2 Zvyšovat minimální spotřební daň z cigaret v souladu s harmonizací cen na vnitřním trhu a zdravotními hledisky. Navrhuje se zvýšit minimální spotřební daň od 1. ledna 2014 z 64 EUR na 90 EUR z 1 000 kusů cigaret a poměrné minimum z 57 % na 63 % vážené průměrné ceny. Avšak členské státy, které vybírají spotřební daň ve výši alespoň 122 EUR z 1 000 kusů cigaret na základě vážené průměrné maloobchodní prodejní ceny, by nemusely dodržovat požadavek na úrovni 63 %. Také země s přechodnými obdobími pro dosažení současných minimálních úrovní zdanění cigaret by pro dosažení těchto nových vyšších požadavků mohly využít přechodná období v délce jednoho roku nebo dvou let.

([1]) Článek 152 Smlouvy stanoví, že při vymezení a provádění všech politik a činností Společenství je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví.

3.3 Požadavek uplatnění minimální sazby spotřební daně stanovený ve směrnici Evropské unie nebude platit pouze pro cigarety nejžádanější cenové kategorie (jak je nyní stanoveno), ale pro všechny cigarety prodávané v zemi. Podle Komise by tím bylo rovněž stanoveno „daňové minimum" u cigaret prodávaných v Evropské unii, což by mělo pomoci řešit otázky vnitřního trhu a zdraví u všech kategorií cigaret.

3.4 Umožnit členským státům rozšířit pásmo podílu specifické složky spotřební daně na celkovém daňovém zatížení z 5 % – 55 % na 10 % – 75 %, aby byla struktura spotřební daně pružnější.

3.5 Postupně sladit minimální sazby u jemně řezaného tabáku k ručnímu balení cigaret se sazbou u cigaret. Zvolený poměr zdanění mezi jemně řezaným tabákem a cigaretami činí 2/3. Minimální spotřební daň pro jemně řezaný tabák by tedy měla činit 43 EUR na kilogram a poměrný minimální požadavek by měl být na úrovni 38 % vážené průměrné ceny. Pokud by se použil výše uvedený poměr u navrhovaného zvýšení spotřební daně u cigaret od 1. ledna 2014, zvýšila by se spotřební daň na 60 EUR a 42 %. I podle tohoto návrhu by bylo současné volitelné uplatnění poměrného požadavku nebo minimální specifické daně na jemně řezaný tabák zrušeno, což by vedlo k povinné valorické struktuře daně u tohoto druhu tabákového výrobku.

3.6 Upravit minimální požadavky u doutníků, doutníčků a tabáku ke kouření v souladu s inflací. Tato úprava je nutná pro zohlednění inflace za období let 2003 až 2007, která podle údajů Eurostatu o roční míře změny harmonizovaného indexu spotřebitelských cen činila 8 %. Navrhuje se zvýšit minimální požadavek na 12 EUR u doutníků a doutníčků a na 22 EUR u jiného tabáku ke kouření.

3.7 Pozměnit a zpřísnit definici cigaret, doutníků a dýmkového a lulkového tabáku, aby se předešlo manipulacím s názvy tabákových výrobků za účelem dosažení nejnižší spotřební daně.

3.8 Komise argumentuje, že z hlediska vnitřního trhu, hlediska rozpočtového i zdravotního mají specifické a minimální daně jasné výhody. Proto navrhuje poskytnout větší pružnost těm členským státům, které ve větší míře využívají specifické spotřební daně nebo daně minimální.

3.9 Evropská komise pravidelně zkoumá strukturu a sazby spotřební daně v členských státech a využívá informace týkající se množství a cen tabákových výrobků určených ke spotřebě. Aby byl zajištěn účinný a účelný sběr těchto informací ze všech členských států, navrhují se nová pravidla týkající se poskytování informací a definice nezbytných statistických údajů.

4. **Odlišné přístupy k sazbě spotřebních daní**

4.1 Za více než jedno a půl století poté, co byla v Londýně v roce 1861 uvedena na trh první cigareta, se tabák a tabákové výrobky staly předmětem rozsáhlé regulace a zdanění. Milníkem v této oblasti bylo zavedení spotřebních daní. Jakkoli byl hlavní cíl prvních spotřebních daní z tabáku čistě fiskální, v dnešním světě se jejich funkce mění a ve stále větší míře se stávají nástrojem politiky veřejného zdraví a sociální politiky.

4.2 Tato situace otevírá řadu etických, ekonomických a jiných otázek. Nejčastěji se – zvláště v kontextu evropského jednotného trhu – týkají problému nejvhodnějších forem zdanění. Vznikají otázky ohledně toho, jak nejlépe použít výnosy ze zdanění tabáku a zda lze zdravotních a sociálních cílů nejlépe dosáhnout prostřednictvím daňové politiky.

4.3 Evropa se snaží dosáhnout harmonizace spotřebních daní z tabáku již více než třicet let. Cílem tohoto procesu bylo harmonizovat strukturu zdanění i sazby daně. EHSV harmonizaci v této oblasti jednoznačně podporuje, je však smutnou pravdou, že dosáhnout skutečného sblížení se nikdy nepodařilo. Hlavními důvody přetrvávajících rozdílů mezi některými členskými státy jsou národní tradice a dlouhodobé historické rozdíly vnitrostátních daňových soustav.

4.4 Pro tabák a tabákové výrobky lze dnes využít tři druhy struktury spotřební daně – specifickou, valorickou a smíšenou. V současné době jsou členské státy povinny používat u cigaret smíšenou strukturu, přičemž u ostatních tabákových výrobků se pak mohou samy rozhodnout, který z uvedených tří druhů spotřebních daní z tabáku uplatní.

4.4.1 Valorická sazba daně je stanovena jako procento maloobchodní prodejní ceny za konkrétní tabákový výrobek. Z fiskálních důvodů je v situaci, kdy je inflace vysoká, pro vládu nejúčinnější valorická sazba daně, protože daňové výnosy automaticky rostou s každým nárůstem ceny tabákového výrobku. Valorická sazba daně však může rovněž odrazovat výrobce od zlepšování jakosti výrobků, pokud to znamená vyšší ceny a tudíž i vyšší platby daně.

4.4.2 Specifická sazba daně je stanovena pevně za kilogram nebo kus (v případě doutníků a doutníčků). Specifická sazba daně je nejúčinnějším nástrojem pro snižování spotřeby tabákových výrobků. Má však i své nevýhody. Výrobci tabáku nemají na spotřební daň na základě specifické sazby žádný vliv a stejně tak jakost ani cena tabákových výrobků neovlivňují daňové výnosy vlády.

4.4.3 Smíšená struktura je kombinací specifické a valorické sazby daně. Členské státy jsou povinny tuto sazbu daně používat u cigaret. Lze však stanovit i minimální spotřební daň – její význam se pak zvyšuje s nárůstem valorického podílu v celkové smíšené sazbě daně.

4.4.4 Kromě spotřebních daní jsou tabákové výrobky v Evropské unii zdaněny i daní z přidané hodnoty. Podle právních předpisů musí být základní sazba DPH uplatněna na všechny tabákové výrobky ve všech členských státech.

4.5 Při rozhodování o struktuře spotřební daně z tabáku je třeba zohlednit všechny související činitele. Při volbě mezi upřednostněním jednoho nebo druhého typu zdanění by měly být zváženy dopady z hlediska spotřebitele, vlády i výrobců. Neexistuje nic jako jediná optimální daňová struktura pro všechny, protože optimální kombinace sazeb specifické a valorické daně závisí na cílech politik každé konkrétní země či vlády.

Table 1: Comparison of Specific and Ad Valorem Taxes on Tobacco Market Participants

Participant/Concern	Impact	Specific Tax	Ad Valorem Tax
Consumer: Quality and Variety	Provide an incentive for higher quality and greater variety of products	Yes (upgrading effect).	No.
	Effect of tax increase on price.	Higher prices (overshifting).	Lower prices (undershifting).
Government: Revenue and Administration	Maintain revenue value under high inflation.	No (should be adjusted by CPI).	Yes.
	Minimize evasion/avoidance andrealize expected revenues.	Manufacturer can manipulate cigarette length or pack size to reduce tax payment.	May need to set minimum price to counter abusive transfer pricing.
	Administration and Enforcement.	Easy.	Must define the base for ad valorem in a way that minimizes the industry's ability to avoid taxes.
Domestic Producer: Profits and Marketshare	Protect domestic brands against international brands.	No.	Yes (the higher the price, the higher the absolute amount of tax paid per unit since tax is a percentage of price).

Zdroj: Světová banka, www1.worldbank.org/tobacco/pdf/Taxes.pdf.

5. **Odlišné přístupy k základu spotřebních daní**

5.1 Ve snaze o harmonizaci daňových politik členských států Evropské unie byla jako mechanismus výpočtu minimálních daňových požadavků u tabákových výrobků zvolena tzv. „nejžádanější cenová kategorie“.

5.2 Účinnost nejžádanější cenové kategorie jakožto nástroje je však sporná. K nejčastějším výhradám proti používání nejžádanější cenové kategorie patří následující:

— neexistují žádná sladěná nebo harmonizovaná pravidla pro definování nejžádanější cenové kategorie, což vede k velkým odchylkám mezi členskými státy (viz obr. č. 1 a graf č. 1);

— oproti stavu před 30 lety, kdy byla nejžádanější cenová kategorie zavedena, se situace na trhu změnila a značně vzrostla různorodost výrobků;

— dominantní výrobci jsou schopni zvýšit daňové zatížení svých konkurentů změnou ceny svých produktů, která má vést ke změně nejžádanější cenové kategorie;

— ceny nejžádanější cenové kategorie se mohou z roku na rok měnit, což komplikuje odhad budoucích daňových výnosů atd.

5.3 Ze všech výše uvedených důvodů navrhuje Evropská komise nahradit nejžádanější cenovou kategorii jako výchozí bod pro poměrný minimální požadavek váženou průměrnou cenou. V důsledku této změny nebude požadavek minimální sazby spotřební daně stanovený ve směrnici Evropské unie platit pouze pro cigarety nejžádanější cenové kategorie (jak je nyní stanoveno), ale pro všechny cigarety prodávané v zemi. Vážená průměrná cena se vypočítává vydělením součinu počtu a ceny prodaných cigaret celkovým počtem prodaných cigaret. Účinek na výši spotřební daně tedy může být dvojí. Jsou-li v určité zemi oblíbenější relativně drahé cigarety, byla by minimální spotřební daň vypočtená za pomoci vážené průměrné ceny jako výchozího bodu nižší než minimální spotřební daň vypočtená pomocí nejžádanější cenové kategorie. A naopak: jsou-li oblíbenější relativně levné cigarety, byla by spotřební daň vypočtená za pomoci vážené průměrné ceny vyšší než spotřební daň vypočtená pomocí nejžádanější cenové kategorie. Pokud nejoblíbenější cigarety spadají do střední cenové kategorie, bude spotřební daň stejná za použití kterékoli metody.

5.4 Pro účely státního daňového plánování jsou nejžádanější cenová kategorie i vážená průměrná cena dosti komplikované, protože se rok od roku mění a nelze je snadno předvídat. Protože pro výpočet vážené průměrné ceny chybí jasná a jednotná metodiky, existuje riziko, že se tato koncepce stane dalším netransparentním opatřením. Vyvstává tedy otázka, zda by nebylo možné návrhy Komise dále zjednodušit.

Picture 1

Different prices of the MPPC across Europe (as of January 1, 2008)

Source: http://europa.eu - Excise duty tables: Manufactured Tobacco

6. Možné dopady a politiky k posouzení

6.1 *Cíle zdravotní politiky*

6.1.1 Po zasedání svých členských zemí v roce 2003 zveřejnila Světová zdravotnická organizace Rámcovou úmluvu o kontrole tabáku (Framework Convention of Tobacco Control, FCTC), jež popisuje možné způsoby snižování spotřeby tabákových výrobků. Evropská unie Rámcovou úmluvu o kontrole tabáku formálně přijala dne 30. června 2005 a Evropská komise ji zařadila do svých právních předpisů účinných pro všechny členské státy.

6.1.2 Strategii Evropské unie pro boj se spotřebou tabáku popisuje dokument Komise „Tabák nebo zdraví v Evropské unii“ (Tobacco or Health in the European Union). Tento dokument považuje spotřební daň z tabáku za hlavní nástroj boje proti spotřebě tabáku. Dokument jasně uvádí, že cíle zdravotní politiky by měly být v případě spotřební daně z tabáku nadřazeny cílům politiky daňové. Mezi jinými opatřeními Komise navrhuje také vyloučit tabák z indexu spotřebitelských cen.

6.1.3 Evropská komise navrhuje postupné, ale výrazné navýšení sazeb spotřební daně z tabáku s důrazem na harmonizaci sazeb spotřební daně mezi členskými státy. Prudký nárůst zdanění se navrhuje u jemně řezaného tabáku, protože ručně balené cigarety v současné době získávají značný podíl na trhu. Komise upozorňuje, že členské státy by měly klást důraz na kontrolu pašování a jiné nezákonné činnosti spojené s tabákovými výrobky.

6.1.4 Náklady na tabákovou výrobu v Evropské unii se odhadují na zhruba 100 miliard EUR. Podle odhadů v důsledku spotřeby tabáku každoročně umírá zhruba 650 000 evropských občanů a zhruba 13 milionů trpí chronickými onemocněními spojenými s kouřením.

6.1.5 V souvislosti se zdaněním tabáku je třeba poukázat ještě na další aspekt – rozdíl ve zdanění cigaret a tabáku ke kouření, který do značné míry ovlivňuje chování spotřebitelů. Studie Světové zdravotnické organizace [1] zabývající se touto otázkou tvrdí, že dokud nebudou všechny tabákové výrobky podléhat stejnému zdanění, budu kuřáci nahrazovat jednu formu tabákových výrobků jinou. Proto Světová zdravotnická organizace doporučuje zdanit všechny tabákové výrobky – cigarety, tabák, doutníky a ostatní výrobky rovnocennými sazbami daně.

6.1.6 Kromě zvyšujících se daní některé země zavedly i minimální ceny cigaret, protože zvýšení daní samo nevedlo vždy k požadovanému růstu cen, který by snížil spotřebu tabáku. V současné době taková cenová opatření zavedly čtyři země (Itálie, Irsko, Rakousko a Francie; možnost nabízí i portugalské právní předpisy) a na všechny čtyři za to podala Komise žalobu u Evropského soudního dvora, protože takovou regulaci považuje za porušení svobody tvorby cen zaručené daňovými směrnicemi Evropské unie a Smlouvou. Dalším běžným postupem vlád zemí Evropské unie je snaha regulovat počet cigaret v jedné krabičce. K 1. květnu 2006 existují předpisy pro minimální počet cigaret v jedné krabičce v 17 zemích Evropské unie. Ve většině z nich byla taková regulace přijata během posledních pěti let. Pozorujeme tedy, že členské státy doplňují své fiskální rámce opatřeními v oblasti cen a minimálního obsahu v balíčku jako doplňkovými nástroji pro dosažení správné rovnováhy mezi cíli daňové politiky a politiky veřejného zdraví. Tento přezkum nabízí možnost regulovat tato vnitrostátní opatření na úrovni Evropské unie v zájmu posílení harmonizace v rámci Evropské unie.

(1) Světová zdravotnická organizace, Pokyny ke kontrole a sledování tabákové epidemie, 1998.

Chart 1:

Comparison of excise duty on cigarettes (min. EUR 64 per 1 000) and hand rolled cigarettes (fine cut, min. EUR 24 per 1 000 hand rolled cigarettes) as of 1 January 2007 ([1])

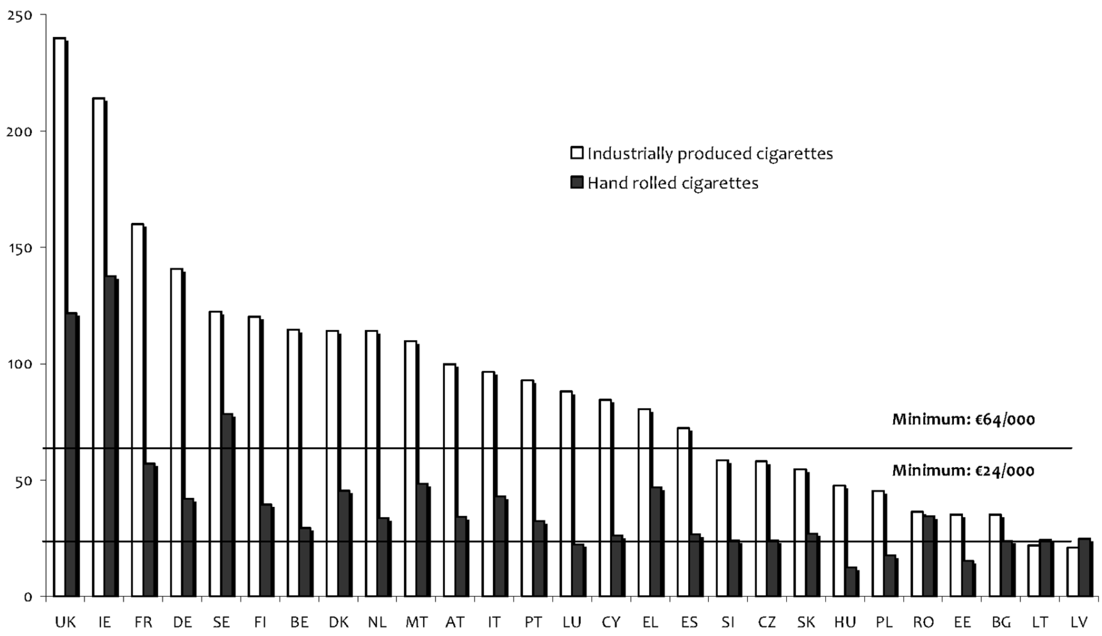

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco – TIRSP 2007 for fine cut as per the EU Commission Impact Assessment, accompanying document to the Proposal for a Council Directive – SEC(2008) 2266.

6.2 *Cíle sociální politiky*

6.2.1 Na základě zkušeností z předešlých let Evropská komise odhaduje, že pro snížení spotřeby cigaret ve 22 členských státech o 10 % je zapotřebí zvýšit daň z cigaret o 25 %. Vzhledem k odlišným úrovním zdanění v členských státech by se však tyto účinky mohly lišit; dopady v jednotlivých zemích by mohly být různé, zvláště v případě nových členských zemí.

6.2.2 Nárůst cen cigaret v důsledku vyšší spotřební daně by mohl snížit kupní sílu spotřebitelů. Tento účinek by mohl být silnější v chudších zemích, zvláště v některých nových členských státech Evropské unie. V porovnání se staršími členskými státy Evropské unie je životní úroveň v některých státech střední a východní Evropy stále nízká a lidé vynakládají větší část svého příjmu na primární komodity. Ačkoli jsou ceny cigaret v těchto zemích daleko nižší než ve starých členských státech Evropské unie, z hlediska kupní síly nejsou cigarety ani jiné výrobky cenově dostupnější. Kromě toho je obvyklejší, že v zemích s nižší životní úrovní je větší část příjmu vynakládána na alkohol a tabákové výrobky. Vyšší ceny by tedy měly větší dopad na spotřebitele v nových zemích Evropské unie než na spotřebitele v členských státech Evropské unie s vyšší životní úrovní.

6.2.3 Poptávka po cigaretách je poměrně neelastická. To znamená, že zvýšení cen cigaret nevede k velkému poklesu spotřeby. Z tohoto důvodu mohou spotřebitelé na nárůst cen reagovat dvěma způsoby. Někteří mohou být nuceni vynakládat méně peněz na jiné zboží, jejich kupní síla by se tedy snížila. Jiní mohou začít nakupovat buď levnější cigarety a tabákové výrobky (stav nazývaný „degradace“) nebo cigarety z nelegálních obchodních kanálů.

6.2.4 Podle lékařského výzkumu nemusí rozdíly spojené s příjmy zmizet, přestože kouření obecně může v důsledku vyšších cen cigaret klesat. Výzkum zveřejněný v časopisu American Journal of Public Health prokazuje, že rozdíly v počtu kuřáků mezi různými příjmovými skupinami se s rostoucí cenou balíčku cigaret zvětšují, přičemž podíl kuřáků

([1]) 1 piece of hand rolled cigarette = 0.75 g.

s nízkými příjmy se zvyšuje. Výzkum dochází k závěru, že zvyšující se ceny cigaret mohou pro chudé kuřáky představovat neúměrnou zátěž ([1]).

6.2.5 Navrhovaná minimální spotřební daň ve výši 90 EUR pro všechny maloobchodní ceny představuje nárůst o 41 % v období 4 let a je přinejmenším o 300 % vyšší než očekávaný nárůst spotřebitelských cen v Evropské unii. Takový nárůst spotřební daně by zvýšil inflaci. Prudký nárůst spotřební daně z cigaret by mohl zvýšit ceny cigaret, a tím přispět k nárůstu indexu spotřebitelských cen. Vyloučení cen cigaret z harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (navržené ve studii „Tabák nebo zdraví v Evropské unii") by tento účinek odstranilo *de iure*, stále by však mohly existovat sociální dopady *de facto*, protože výsledkem by byl špatně kalkulovaný index inflace, což by mohlo mít nepříznivý vliv na úpravy mezd.

6.3 *Cíle daňové politiky*

6.3.1 Zvážíme-li výnosy ze spotřební daně z tabáku a způsoby, jakým jsou tyto výnosy vynakládány, je jasné, že ve skutečnosti je hlavním cílem spotřební daně získat financování pro všeobecné výdaje vnitrostátních vlád.

6.3.2 Vazba mezi daňovou a zdravotní politikou je do značné míry podmíněna propojením výnosů ze spotřební daně z tabáku a činností, jejichž cílem je odstranit škodlivé důsledky spotřeby tabáku. Vzhledem k celkovému financování takových činností v dnešní době je však celkem jasné, že většina výnosů ze spotřební daně z tabáku je vynakládána na činnosti a politiky, které s takovými cíli zdravotní politiky nijak nesouvisejí.

6.3.3 Je proto dosti jasné, že fiskální cíle jsou stále prvořadými cíli spotřebních daní z tabákových výrobků. Dosažení fiskálních cílů však v tomto případě komplikuje existence veřejného zdravotního pojištění. Pokud by systémy zdravotního pojištění, a zvláště bonusy zdravotního pojištění odrážely rizika spojená s kouřením, byli by kuřáci nuceni nést náklady svého návyku. To by v zásadě naplnilo většinu protitabákových a protikuřáckých strategií mezinárodních organizací a vlád jednotlivých států.

([1]) Franks a kol.: Cigarette Prices, Smoking, and the Poor: Implications of Recent Trends (Ceny cigaret, kouření a chudí: důsledky posledních trendů), zveřejněno v American Journal of Public Health, říjen 2007, ročník 97, č. 10.

6.3.4 Při posuzování fiskálních aspektů zdanění tabáku je třeba si povšimnout, že zvýšení spotřební daně může, ale nutně nemusí zvýšit rozpočtové příjmy. V důsledku možného nárůstu pašování a nezákonného obchodu i v důsledku možné obliby levnějších cigaret je možné, že namísto navýšení rozpočtových příjmů by nárůst spotřební daně měl opačný účinek. Jakmile dojde k nárůstu spotřební daně, po němž následuje růst nelegálního trhu, může být pokles rozpočtových příjmů v důsledku narůstajícího nelegálního trhu vlastně větší než nárůst v důsledku vyšší spotřební daně.

6.4 *Cíle bezpečnostní politiky (nezákonný obchod)*

6.4.1 Orgány výběru daní se vždy musí potýkat s vyhýbáním se daňovým povinnostem. S tabákovými výrobky jsou spojeny dvě hlavní nelegální činnosti: padělání a pašování.

6.4.2 Z ekonomického hlediska zvýšení spotřební daně zvyšuje pobídky pro pašování cigaret a nelegální trh. Pašování je hospodářská činnost, pro kterou platí zákony nabídky a poptávky. Zvýšení spotřební daně zvyšuje cenový rozdíl mezi legálními a pašovanými cigaretami a v důsledku toho roste i poptávka po pašovaných cigaretách. Jakmile roste poptávka, zvyšují se ceny pašovaných cigaret, a tím se pašování stává rentabilnější, což vede k jeho nárůstu. To platí jak pro nezákonný obchod s cigaretami v rámci EU, tak pro pašování z jiných zemí. Zvláště v nových členských státech jsou ceny a ostatní činitele pro rozmach pašování ze zemí mimo společný trh příznivé: ceny ve východních sousedních zemích jsou relativně nižší, nové členské státy mají málo zdrojů pro pohraniční hlídky a v některých případech je objem stínové hospodářské činnosti značný. Například podle průzkumu mínění provedeného v Litvě v roce 2008 ([2]) až 38,9 % dotázaných osob pašování ospravedlňuje nebo má sklon jej ospravedlňovat. Při zkoumání podmínek rozvoje nelegálního trhu je také důležité zvážit rozsah stínové ekonomiky nejen v Evropské unii, ale i v potenciálních zdrojích pašování – v sousedních státech.

6.4.3 Výše uvedenou situaci lze popsat na příkladu Litvy. Ve snaze o harmonizaci daňové soustavy s Evropskou unií byla spotřební daň z tabáku v letech 2002–2004 v Litvě prudce zvýšena (v letech 2001 až 2004 vzrostlo zatížení spotřební daní o 121 %). To vedlo k prudkému růstu cen cigaret. Zvýšení spotřebních daní přeformovalo trh s tabákem. Prodej legálních cigaret klesl, zatímco pašování a nelegální trh s cigaretami zaznamenaly nárůst. Množství zadržených pašovaných výrobků vzrostlo v letech 2001 až 2004 téměř třináctkrát. V roce 2004 se podíl legálního a nelegálního trhu na trhu celkovém (podle počtu prodaných jednotek) téměř rovnal.

([2]) http://www.freema.org/index.php/research/opinion_poll_public_perceptions_of_smuggling/4656.

6.4.4 Při hodnocení efektivity spotřební daně je zásadní zvážit změny v celkové spotřebě cigaret (tzn. legální i nelegální spotřebě). Mezinárodní zkušenosti ukazují, že agresivní daň a následný růst cen spíše snižují legální prodeje, než aby měnily celkovou spotřebu, a tento účinek je způsoben rozmachem nelegálního trhu. Právě k tomu došlo i v Litvě: když byla v letech 2002–2004 zvýšena spotřební daň, hrubá spotřeba klesla, tato změna však nebyla tak výrazná jako pokles legálního prodeje cigaret.

6.4.5 Fakt, že vysoké rozdíly v cenách a daních jsou skutečně jedním z hlavních důvodů podstatného objemu pašování z určitých sousedních zemí do Evropské unie, zvláště cigaret, připustil evropský komisař László Kovács v Evropském parlamentu v září 2008. Proto by nebylo moudré přijímat rozhodnutí a zvýšení minimálního požadavku na spotřební daň v Evropské unii, jež by tento problém dále prohloubily.

6.5 *Cíle vnitřního trhu (harmonizace)*

6.5.1 I přes třicet let harmonizace spotřební daně z tabáku v Evropské unii jsou rozdíly zdanění tabákových výrobků v rámci Evropské unie – vzhledem ke struktuře daně i celkovému daňovému zatížení – stále vysoké.

6.5.2 Jakkoli si některé země volí za svou hlavní prioritu zdravotní politiku, tradice a sociální situace stále působí hluboké rozdíly v celkovém zdanění tabáku. Rozdíl ve výnosech ze spotřební daně v rámci Evropské unie sahá od 242 EUR z 1 000 cigaret ve Spojeném království po 19 EUR z 1 000 cigaret v Lotyšsku (údaje k 1. lednu 2007). To by mohlo být jedním z hlavních způsobů, jak vysvětlit, že podle odhadů dosahuje objem nezákonného obchodu v rámci Evropského společenství (z hlediska počtu cigaret) dvojnásobku objemu cigaret pašovaných z jiných zemí.

6.5.3 Je třeba upozornit, že jen málo z navrhovaných opatření povede k užší harmonizaci daňových sazeb v Evropské unii. Je velmi pravděpodobné, že vzhledem k navrhovaným opatřením absolutní a relativní rozdíly ve zdanění mezi členskými státy nezmizí.

6.5.4 Například historickou příčinou poměrného požadavku je harmonizace spotřební daně v Evropské unii, která však v minulosti nevedla k žádné harmonizaci a může přinést i opačné výsledky. Například Slovinsko a Itálie mají u nejžádanější cenové kategorie podobné spotřební daně ve výši zhruba 58 %, výnos ze spotřební daně v nejžádanější cenové kategorii v Itálii je však o 80 % vyšší než ve Slovinsku, 102,38 EUR oproti 57,6 EUR na 1 000 cigaret. Navrhované zvýšení sazby spotřební daně z 57 % na 63 % by vedlo k dalšímu odchylování spotřebních daní v absolutním vyjádření a mohlo by mít závažné inflační dopady, jak ukazuje zpráva Komise o posouzení dopadů. Vzhledem k těmto sporným účinkům poměrného minimálního požadavku je třeba znovu pečlivě analyzovat a znovu posoudit nejen jeho navrhované zvýšení, ale i důvody pro jeho samotnou existenci.

6.5.5 I navrhované zvýšení minimální spotřební daně z cigaret z 64 EUR na 90 EUR z 1 000 kusů by vedlo k harmonizaci pouze v případě, že by země s vyššími daněmi dále své daně nezvyšovaly. Z tohoto hlediska by mohlo být zajímavé zvážit maximální daňovou úroveň, která by doplnila stávající minimální sazbu daně.

6.5.6 Vzhledem k tomu, že několik členských států dosud nebylo schopno upravit minimální sazbu ve výši 64 EUR z tisíce cigaret dokonce ani u nejžádanější cenové kategorie, mělo by být navrhované navýšení na 90 EUR znovu přezkoumáno a z mnoha důvodů buď sníženo nebo by měla být stanovena delší lhůta na splnění požadavku navýšení do 1. ledna 2018.

Chart 2:

Excise tax yield in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

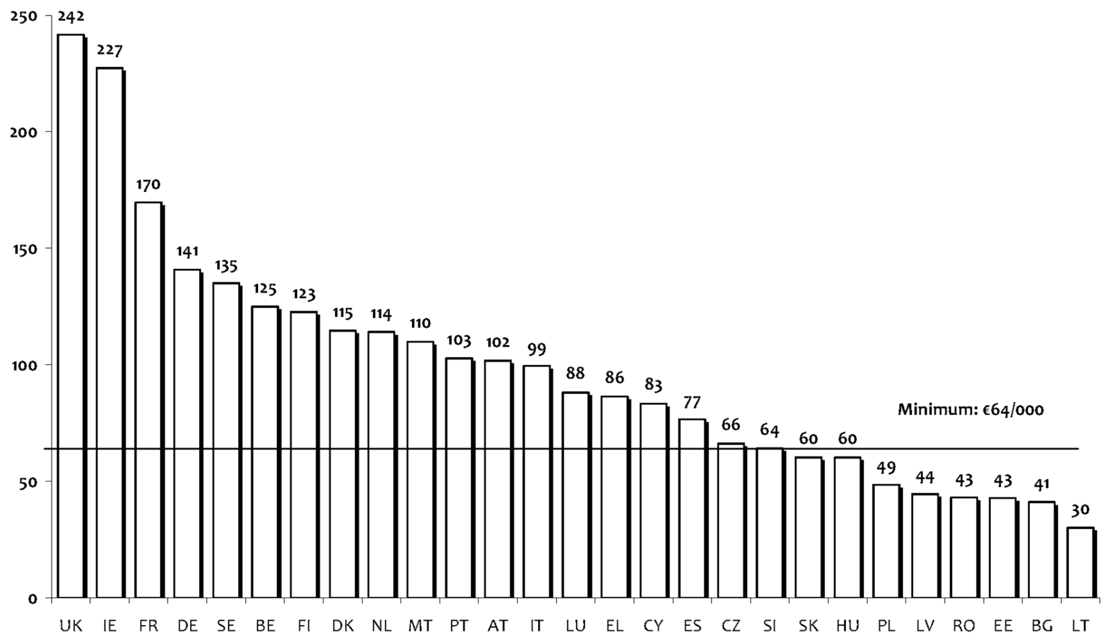

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 3:

Minimum Excise Tax in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

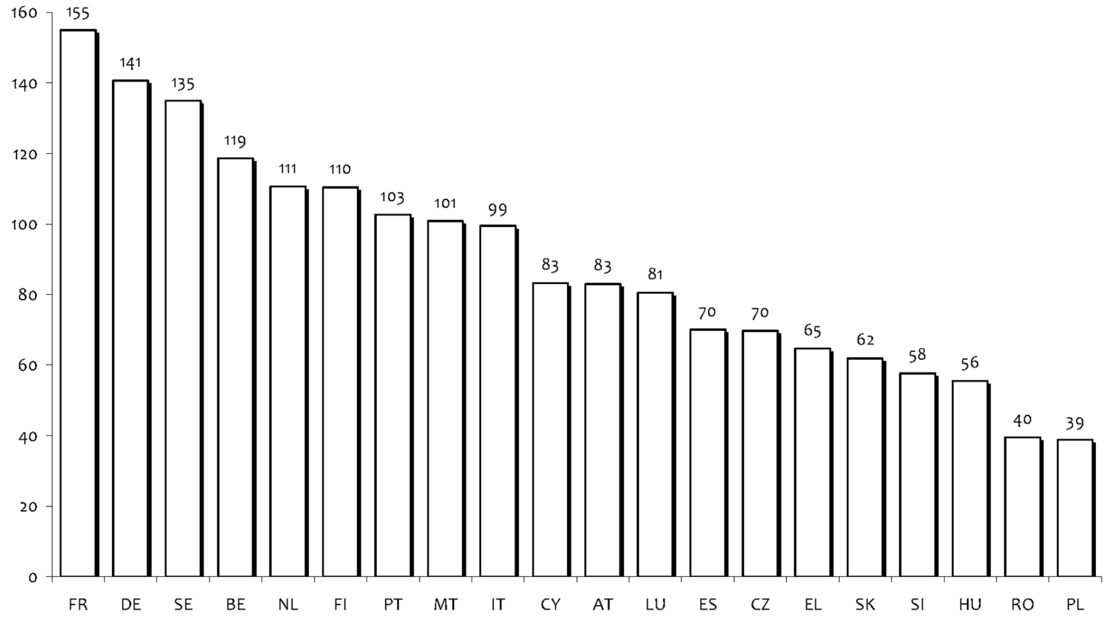

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 4:

Total excise tax in EU countries as of January 1, 2008 (percentage of the MPPC, minimum set to 57 %)

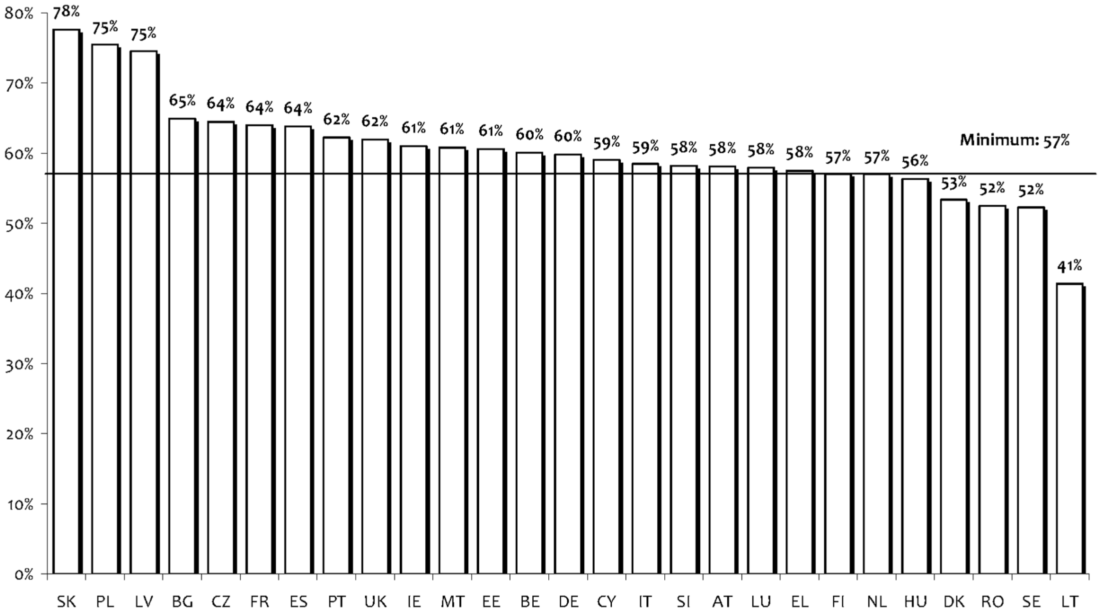

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 5:

Specific ratio in EU countries as of January 1, 2008 (percentage specific to total tax on MPPC; set to 5 – 55 %)

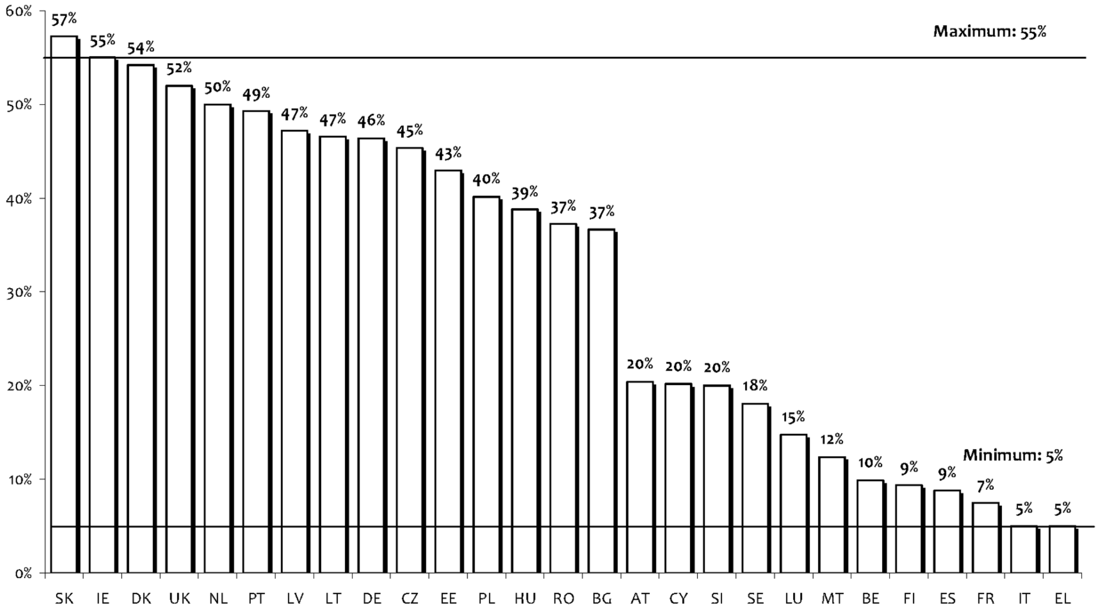

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o výsledcích jednání ohledně strategií a programů politiky soudržnosti na programové období 2007–2013

KOM(2008) 301 v konečném znění

(2009/C 228/26)

Dne 14. května 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 93 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o výsledcích jednání ohledně strategií a programů politiky soudržnosti na programové období 2007–2013“

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009. Zpravodajem byl pan CEDRONE.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 25. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 40 hlasy pro, 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 *Lisabonská strategie:* Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá propojení mezi strukturálními fondy a Lisabonskou strategií, včetně financování politických opatření plánovaných v rámci této strategie, ovšem za podmínek stanovených v odstavci 5.1.2. Je však důležité, aby nakonec nedošlo k tomu, že Lisabon nebude mít vlastní nezávislé financování.

1.2 *Časový plán:* je třeba učinit vše proto, aby při provádění programů byly dodrženy stanovené lhůty, a nedocházelo tak k časovým překryvům a zpožděním, jež by mohly bránit v dosažení předsevzatých cílů. Důležité je dále též zohlednění různých lhůt programů Společenství.

1.3 *Lhůty a nástroje:* je třeba zvážit, zda by mělo dojít ke vzájemnému sladění jednotlivých lhůt v rámci desetiletého plánu. V této záležitosti chce EHSV znovu důrazně poukázat na obtíže a překážky spojené s kombinovaným a koordinovaným využíváním nástrojů, jež jsou k dispozici různým operátorům na různých úrovních. Měly by být tudíž stanoveny jasnější podmínky využívání těchto nástrojů (právní základ, tematická specializace, zeměpisné oblasti, prováděcí postupy), zejména pokud jde o to, zda se jedná o projekty nadnárodní; zda současně s jejich zahájením probíhá i jejich financování a provádění; a zda je možné rozdělit zastřešující projekt na několik dílčích projektů.

1.4 *Parametry:* vedle HDP by měly být stanoveny i další parametry, aby byl k dispozici objektivnější soubor kritérií ve vztahu k potřebám každé jednotlivé lokality (odstavec 5.9).

1.5 *Integrovaný přístup:* EHSV považuje za nezbytné, aby byly posouzeny finanční výhledy EU – s přihlédnutím k rozšíření fondů – a aby se více pozornosti věnovalo možnostem spolufinancování z prostředků členských států a vedle toho též dalších evropských orgánů. Dnes se vyčleněné prostředky zdají být vzhledem k miliardám eur určeným na záchranu bank směšně malé. EHSV se domnívá, že integrovaný přístup by měl být posilován a uplatňován se závaznou platností, aby se tak podařilo obnovit strategický přístup k politice soudržnosti.

1.6 *Koordinace:* EHSV doporučuje lepší koordinaci strategií a programů politiky soudržnosti na jedné straně a rámcových programů Společenství pro výzkum a vývoj (FP7), inovace a konkurenceschopnost (CIP) na straně druhé. Doporučuje rovněž, aby v zájmu vyšší konkurenceschopnosti, inovace a zaměstnanosti byly posilovány jejich nadnárodní a mezinárodní sítě a související mechanismy. Zásadní význam má pak neustálé srovnávání cílů a postupů politiky soudržnosti s cíli a postupy v oblasti politiky výzkumu a inovací.

1.7 *Výsledky:* EHSV se domnívá, že větší pozornost si zasluhuje nejen finanční kontrola, ale také kvalita dosažených výsledků, zejména pokud jde o růst a zaměstnanost, které přinášejí programy navazující na programy z období 2000–2006.

1.8 *Hodnocení:* EHSV se domnívá, že v zájmu ještě lepšího a účinnějšího fungování politiky soudržnosti je třeba uplatňovat jednotlivá opatření selektivněji, neboť jen tak je možné dosáhnout lepších výsledků v oblasti vývoje, a že je rovněž třeba posílit proces monitorování a hodnocení, například zřízením příslušných nezávislých, nadnárodních výborů v oblastech, kde takové výbory dosud neexistují. Mechanismy hodnocení a kontroly různých fází, které tvoří politiku soudržnosti, by měly být transparentnější a přístupnější hospodářským i sociálním partnerům.

1.9 *Transparence a komunikace:* EHSV považuje otázku transparentnosti – v oblasti financování, poskytování informací i místní veřejné podpory – za zcela zásadní jak pro přijímání rozhodnutí, tak pro dosahování výsledků. To je také nejlepší cesta k tomu, jak Evropské unii zvýšit prestiž a přiblížit ji obyčejným lidem. Transparentnost se musí stát prioritním cílem EU a musí se uplatňovat ve všech fázích týkajících se politiky soudržnosti.

1.10 *Konzistence:* důležité je udržet vzájemný vztah a konzistentní vizi spojující jednotlivé fáze financování: přípravu, provádění, použití, monitorování a hodnocení.

1.11 *Zjednodušení:* je třeba se vážně zabývat zjednodušováním postupů, které jsou častou příčinou toho, že k provedení programů dochází se zpožděním nebo k němu vůbec nedochází. Pozornost je naopak třeba zaměřit na hodnocení výsledků pomocí jednoduchých a účinných systémů s případnou možností zavedení **sankcí** pro ty, kdo nedodrží předepsanou metodu, obsah a časové rámce, počínaje například tím, že členským státům, které nevyužijí přidělených prostředků, se s ohledem na omezenou výši rozpočtu EU tyto nevyužité prostředky nebudou vracet.

1.12 *Násobný účinek:* politika soudržnosti se stejně jako hospodářská politika EU a členských států nesmí omezovat na prosté přerozdělování prostředků. Jejím cílem musí být vytváření násobného účinku na základě získávání dalších investic, které přispějí k rychlejšímu růstu, větší konkurenceschopnosti, tvorbě nových pracovních míst a podpoře výzkumu a inovací. Prvotním cílem musí být zlepšení stavu tzv. veřejných statků (voda, odvoz a zpracování odpadu, služby poskytované starším lidem, odborná příprava, zařízení předškolní péče atd.) a kvalitní politická opatření, která zajistí daným regionům větší přitažlivost.

1.13 Následkem mezinárodní finanční krize a nastalých důsledků a vzhledem k plánu na to, jak čelit hospodářské recesi, který schválila Evropská rada ve dnech 11. a 12. prosince 2008, včetně návrhů na změnu různých nařízení o fondech Společenství, se EHSV domnívá, že nastal ten správný okamžik, aby se konečně přistoupilo k zásadnímu přezkumu mechanismů upravujících využívání zdrojů určených na politiku soudržnosti tak, aby více odpovídaly růstu a oživení evropské hospodářské politiky.

1.14 *Rozvržení financí:* Je třeba zabránit rozptýlení subvencí. Potřebné jsou naopak změny v základním i dílčím rozvržení finančních prostředků, zejména zajištěním opětovného poskytování úvěrů především malým a středním podnikům [1] a místním orgánům, spočívající ve volbě adekvátnějších politik, rozšíření zdrojů o příspěvky z Evropského investičního fondu (EIF) a Evropské investiční banky (EIB).

1.15 *Protekce:* Komise musí přijmout patřičné nástroje, které znemožní využívání různých forem protekce, jež mají nepříznivý dopad na politiku soudržnosti. Odstranit či alespoň omezit je třeba zejména různé formy využívání subdodavatelů, aby se zamezilo plýtvání či zneužití.

1.16 *Sociální politika a politika soudržnosti:* je rovněž nutné opětovně umístit sociální politiku do středu politiky soudržnosti, která se musí stát jedním z jejích hlavních cílů. Tento úkol je ještě nezbytnější v době, kdy má hospodářská a sociální krize, která provází krizi finanční, stále vážnější dopady na nejzranitelnější skupiny obyvatelstva.

1.17 *Trh práce:* politika soudržnosti musí přispívat k větší integraci evropského trhu práce, zejména co se týče žen, a to například i prostřednictvím experimentů s novými formami zaměstnaneckého poměru přispívajícími k růstu a zaměstnanosti.

1.18 *Osvědčené postupy:* Komise by měla napomoci tomu, aby programy, které skončily s nejlepšími výsledky, byly realizovány i v dalších evropských regionech. Prospěšné by bylo rovněž poukazovat na programy, které nepřinesly očekávané výsledky, aby nedocházelo k jejich opakování.

1.19 *Malé a střední podniky:* malé a střední podniky musí zůstat jakožto hlavní příjemci subvencí i nadále středem pozornosti politik soudržnosti s cílem rozvíjení a posilování jejich konkurenceschopnosti, včetně politik sociální ekonomiky. Malé a střední podniky jsou totiž základem růstu a zaměstnanosti, a proto je nezbytné jim v současné fázi recese usnadnit přístup k úvěrům.

1.20 *Partnerství:* Komise by měla věnovat zvýšenou pozornost otázce sociálního partnerství. Neměla by se omezovat na formální výklad článku 11 nařízení, nýbrž by se měla vrátit k duchu ideje partnerství, z níž se odvíjí evropská sociální kultura. Partnerství by se tudíž nemělo pěstovat jako ústupek, jako pouhá formalita, nýbrž jako skutečná koordinace postupů, podstaty, provádění a hodnocení programů a jejich transparentnosti.

1.21 *Politická Evropa:* k výše uvedeným přistupuje ještě jedno doporučení, ze všech nejdůležitější: Komise, členské státy, regiony a sociální partneři mohou a musí učinit mnohem více pro zlepšení politiky soudržnosti; a také v tomto směru ostatně již vynakládají určité úsilí.

1.22 *EHSV* musí Evropské unii pomoci v rozhodování o její budoucnosti, v hledání právních a politických nástrojů, které jí zajistí rozhodovací pravomoci nezbytné pro určitá politická opatření, přispět k zefektivnění její činnosti a skoncovat s iluzí, že jsme před každou hrozbou v bezpečí a můžeme jen pasivně přihlížet zpovzdálí.

2. Návrhy

2.1 Vytvořit pravidla pro zlepšení institucionální správy, vypracovat postupy usnadňující tvorbu účinných partnerských vztahů pro koordinaci se sociálními a občanskými partnery, stanovit pokyny pro postupy při koordinaci, založené v neposlední řadě na předchozích zkušenostech, aby bylo možné prodiskutovat a projednat programy, jejich obsah, postupy atd.

2.2 Zavést nová hodnotící kritéria, platná pro všechny země, a pomoci tak všem zúčastněným stranám tím, že příslušným výborům bude usnadněno objektivní posuzování výsledků a kvality činností, přičemž měřítkem dopadu politiky soudržnosti bude **účinnost**.

---
[1] Viz program Komise JEREMIE.

2.3 Prosazovat tedy společný evropský školicí program za účelem vytvoření pracovních kádrů specializovaných na soudržnost a schopných postupovat při své práci podle stejné metody, kterou budou používat ve všech operativních fázích procesu využívání fondů. Všem konvergenčním regionům a všem zúčastněným stranám by měly být dále také zpřístupněny mechanismy technické pomoci, jako je JASPERS aj.

2.4 Zavést jednoduché a přímočaré postupy ve všech fázích financování, jak to EHSV již několikrát při různých příležitostech požadoval, téměř vždy ovšem bezvýsledně.

2.5 Stanovit sankce pro případ nedodržení podmínek a/nebo nedosažení výsledků, aby nedocházelo k plýtvání prostředky, opakování chyb a různým typům protekce.

2.6 Zavést ochrannou doložku pro nejchudší a nejméně rozvinuté regiony, která zajistí nejlepší využití prostředků určených pro tyto regiony.

2.7 Prosazovat více začleňující občanství a větší hospodářskou a sociální soudržnost pro všechny, s využitím politiky soudržnosti doplňované vnitrostátními politikami.

2.8 EHSV žádá, aby se rozlišovalo institucionální partnerství mezi Evropskou komisí, členskými státy a regiony od partnerství se sociálními a občanskými partnery. Partnerství s občanskými subjekty je třeba rozvíjet na všech úrovních: evropské, vnitrostátní i regionální, a skutečně a neformálně do něj zapojit zainteresované strany.

2.9 Zřídit komisi (pracovní skupinu) složenou ze zástupců různých institucí Společenství (Komise, Parlamentu, EHSV a VR) za účelem prozkoumání a navržení radikálního přezkumu stávajících mechanismů, které řídí politiku soudržnosti.

3. Úvod

3.1 Zásada sociální soudržnosti je podle článku 158 Smlouvy jedním z pilířů politiky EU, k níž v Lisabonské smlouvě přistupují i politiky územní. Dochází tak ke spojení hospodářské a sociální soudržnosti, a to takovým způsobem, který odpovídá bytostnému určení základu, na němž je vybudována EU. Tato zásada by se měla uplatňovat vždy, všude a ve všech politikách, často se však na ni zapomíná. Soudržnost a politická solidarita by měly být určujícím charakterem všeho, co EU činí. Jak ovšem ukázaly události posledních dní ve spojitosti s finanční krizí, až příliš často tomu tak není.

3.2 Politika soudržnosti se v podobě, ve které bývá prezentována, stále jeví jako politika pouhého přerozdělování a nikoli jako něčeho, co by svou přidanou hodnotou přispívalo k politice hospodářské a měnové a k jednotnému trhu a co by zmenšovalo rozdíly mezi regiony a zeměmi a působilo proti destruktivní konkurenci.

3.3 Vymezení politiky soudržnosti, které je ze sdělení jasně patrné, nezávisí pouze na rozpočtových omezeních, nýbrž také na nedostatečné koordinaci jednotlivých politik soudržnosti a dalších hospodářských politik, které jsou stále v rukou členských států, často neochotných jít nad rámec koordinování činnosti mezi evropskými a vnitrostátními politikami. Sdělení reflektuje tyto slabiny, které jsou pro systém rozhodování bohužel charakteristické, a jsou tudíž charakteristické i pro vlastní akceschopnost Evropské komise.

3.4 Komise se nyní omezuje na úlohu strážce procedurálních mechanismů a na zabezpečování jejich chodu, na reprezentování formálních aspektů (pouhé jejich dodržování), přestože úloha, kterou je třeba přijmout, je úlohou vedoucí, která se musí více vztahovat a více zaměřovat na dosahování hmatatelných, účinných výsledků. Je to jinými slovy úloha, která může reinterpretovat původní smysl politiky soudržnosti, zatímco Komise naopak zastávala vedoucí úlohu s cílem zlepšit odbornost těch, kdo měli prostředky využívat.

3.5 Sdělení a stejně tak i pátá zpráva o soudržnosti jsou v tomto ohledu symbolické. EHSV se tedy musí zasadit o to, aby se v politice soudržnosti začal opět uplatňovat strategický přístup, a to prostřednictvím konkrétních námětů a návrhů; předně však musí zajistit, aby došlo k jejich realizaci.

3.6 V tomto stanovisku bychom neradi probírali všechny aspekty soudržnosti, protože to bylo v minulosti již mnohokrát učiněno. Chtěli bychom se omezit na několik základních poznámek a praktických návrhů.

4. Sdělení Komise: shrnutí

4.1 V závěru postupu konzultace a jednání, který se odehrával na různých úrovních a týkal se programů souvisejících s plánem na období 2007–2013, předložila Komise zprávu, v níž vyzdvihla „úspěchy“, které tato jednání přinesla, aniž by přitom zaznělo jediné slovo kritiky.

4.2 Ve zprávě se zdůrazňují kvantitativní (347 miliard EUR uvolněných na investice) a „kvalitativní“ aspekty učiněných rozhodnutí, to vše velmi formálním způsobem a s „dokonalými“ tabulkami a grafy. Základ politiky soudržnosti na období 2007–2013 tvoří čtyři oblasti zaměřené na dosažení těchto následujících cílů:

— politika soudržnosti a lisabonská agenda;

— globalizace a strukturální změny;

— demografické změny a otevřenější trhy práce, společnost i hospodářství;

— udržitelný rozvoj, změna klimatu a energetika.

Řeč je v ní rovněž o správě a uskutečněných jednáních (metodě).

4.3 Zmíněny jsou specifické cíle programu, spolu s tím i číselné údaje, rozdělení prostředků ([1]) atd. Stručně shrnuto:

— prioritu mají výzkum a inovace (86 mld.), čemuž odpovídá 25 % dostupných prostředků;

— 15 mld. je určeno na služby a infrastrukturu;

— 27 mld. (8 %) na malé a střední podniky;

— 26 mld. na vzdělávání a odbornou přípravu;

— politiky na podporu zaměstnanosti, zejména mladých lidí, žen, přistěhovalců atd.;

— pomoc lidem žijícím pod hranicí chudoby, kteří nejsou schopni vstoupit na trh pracovních míst;

— životní prostředí a udržitelný rozvoj, na něž byly uvolněny prostředky ve výši 102 mld.

5. Poznámky

5.1 *Politiky*

5.1.1 První část sdělení Komise se odkazuje na Lisabonskou strategii, platící jako klíčový aspekt politiky soudržnosti. EHSV se domnívá, že by bylo v těchto dnech obtížné najít vnitrostátní či mezinárodní instituci, která by v oblasti hospodářské politiky plně nepodporovala strategii, jejímž cílem je zajistit uspokojivý stupeň hospodářského růstu při zachování vysoké míry zaměstnanosti. Ve zmíněném dokumentu se nicméně nenachází ani jeden bod, který by se dotýkal otázky, jak tuto strategii uplatňovat v hospodářské situaci, která zahrnuje 27 zemí s velmi rozdílnými hospodářskými, finančními a sociálními zdroji a především s velmi rozdílným územním rozvojem – i když v tomto směru nebylo učiněno žádné opatření.

5.1.2 Pakliže má Lisabonská strategie získat veřejnou podporu, musí odpovídat odlišným situacím ve vztahu k politice soudržnosti, přičemž každá z těchto odlišných situací vyžaduje specifická hospodářsko-politická opatření, která budou čerpat z lidských, infrastrukturních aj. zdrojů dostupných v dané oblasti a která tak mohou podporovat růst příjmu a zaměstnanosti. To znamená, že nestačí mít jen vizi krátkodobého až střednědobého rozvoje těchto území (počítající s diverzifikací a rekvalifikací, s posilováním úlohy místních institucí, s vyhledáváním a školením lidského kapitálu nezbytného pro realizaci změn, s přilákáním nových investic atd.), ale také schopnost použít jak regulační, tak akční hospodářsko-politická opatření, která by měla kýžený účinek na místní ekonomiku.

5.1.3 Ve sdělení se dále také velmi obecně hovoří o úspěších, přičemž zůstává u výčtu finančních prostředků poskytnutých v rámci politiky soudržnosti na jednotlivá odvětví činnosti (přístupnost evropského trhu, náklady na výzkum a vývoj a na inovace, podnikání, trh práce, životní prostředí atd.). Na základě minulých i zcela nedávných zkušeností z 12 nových členských států by bylo bývalo vhodné se zmínit o reálné kupní síle v rámci jednotlivých územních celků a o měřitelném dopadu využívání prostředků Společenství na hlavní makroekonomické proměnné (růst příjmů a investic, vyšší zaměstnanost, nižší inflace).

5.1.3.1 Dostupnost prostředků vyčleněných na určitý cíl je nezbytnou podmínkou změny, sama o sobě však nezaručuje, že se tato změna prakticky uskuteční. Užitečné by rovněž bylo zmínit klíčové otázky, jež s sebou nese řízení politiky soudržnosti včetně složitosti postupů používaných při řízení programů Společenství, a dále též poukázat na zhoršení mezinárodního makroekonomického klimatu, které nepochybně neprospělo rozvoji nejvíce znevýhodněných evropských regionů.

5.1.4 Pochybnosti ohledně zdůrazňovaných úspěchů politiky soudržnosti vyvolává i následující údaj. V posledních letech bylo i přes značné prostředky proinvestované strukturálními fondy v letech 2000–2006 (260 mld. EUR) tempo rozvoje evropských zemí výrazně pomalejší než v nejvýznamnějších konkurenčních zemích (ve Spojených státech, Kanadě a v menší míře též v Japonsku). Nejzřetelnější byl tento jev v oblastech, které se nejvíce vzdalují průměru Společenství. První dva roky nového programového období (2007–2013) díky nedávnému zhoršení hospodářské a finanční krize potvrzují, že řada evropských regionálních ekonomik trpí i nadále značným zpomalením růstu, ne-li přímo stagnací.

5.1.5 Na základě těchto pozorování se EHSV domnívá, že politika soudržnosti by v období 2007–2013 neměla nabízet jednu jedinou univerzální strategii, uplatňovanou bez rozdílu na všechny členské státy a zaměřenou na tři cíle vytyčené v programu Společenství (konvergence, regionální konkurenceschopnost a evropská územní spolupráce), nýbrž dvojí strategii, první zaměřenou hlavně na evropské regiony, které se ocitají nejníže pod průměrem Společenství (jedná se o regiony 12 nově přistoupivších zemí), druhou zaměřenou na regiony, které sice stále ještě zaostávají za evropským průměrem, během posledních let však učinily významný pokrok v konvergenci a přiblížily se nejrozvinutějším regionům EU.

5.1.5.1 Důvodem navrhování strategie, která odpovídá stavu rozvoje 27 členských států, je myšlenka, že intervence a opatření, která potřebují regiony, jež se ocitají výrazně pod 75 % prahem, a regiony, jež se naopak přiblížily k průměru Společenství, jsou zcela jiného druhu. Shrnout všechny tyto regiony na jednu hromadu a označit je nálepkou „konvergenční regiony" nepřispěje k pochopení odlišné **intenzity, nasměrování a flexibility**, s nimiž je u navrhovaných politických opatření nutno počítat.

([1]) Viz dodatek.

5.1.5.2 Totéž lze říci o regionech, jichž se týká cíl „Konkurenceschopnost“ a „Evropská územní spolupráce“. Analýza provedená se zaměřením na každý jednotlivý region a založená na reprezentativnějších ukazatelích, než jaké bere v úvahu politika soudržnosti (jak již bylo zdůrazněno ve stanovisku EHSV ke čtvrté zprávě o hospodářské a sociální soudržnosti) by mohla vést k zásadní revizi rozdělení prostředků přidělených každému jednotlivému cíli, a dát tudíž rozvojovým politikám zvoleným pro jednotlivé regiony odlišnou podobu. Domníváme se, že této věci by se mělo věnovat více pozornosti v rámci debaty, kterou Komise zahájila na téma priority, organizace a řízení politiky soudržnosti.

5.1.6 S ohledem na zajištění co možná nejlepšího a nejúčinnějšího využívání prostředků Společenství by bylo užitečné, kdyby zejména ve prospěch regionů, kterým se nepodařilo dostatečně dobře využít prostředků, jež pro ně byly uvolněny v rámci politiky soudržnosti, nebo regionů, které jsou stále ještě v přechodném období, byla zavedena nějaká forma náhradních a/nebo integračních opatření, jež by podnikala Komise sama v souladu se zásadou subsidiarity.

5.1.6.1 Problémem je zde riziko, kterému mohou být vystaveny nejchudší a (institucionálně, politicky či kulturně) nejméně rozvinuté regiony v případě neúčinného využití prostředků či v případě vracení prostředků, které byly uvolněny, ale nebyly použity, kdy lidem, kteří mají tyto prostředky na starost, hrozí vážný ekonomický a sociální postih.

5.1.6.2 Pro tyto regiony by měla Komise podpořit zavedení „ochranné doložky“, která by jim zajistila účinnější využívání prostředků Společenství a ze sociálního i ekonomického hlediska by měla větší přínos, než jaký má riskování toho, že tyto prostředky přijdou vinou špatného řízení vniveč nebo budou muset být jednoduše vráceny.

5.1.7 Další poznámka se týká financování z prostředků Evropského sociálního fondu (ESF) na zvýšení kvality a zajištění vzdělání a odborné přípravy. EHSV se domnívá, že je třeba zlepšit dovednosti, lépe integrovat různé nástroje Společenství a zvýšit účast na trhu práce, aby byla zajištěna větší konkurenceschopnost a produktivita místních ekonomik.

5.1.7.1 Jak již bylo v dokumentech EU mnohokrát řečeno, výsledky, jichž bylo v této oblasti dosaženo, neodpovídají očekáváním. Stávající režimy odborné přípravy a kvalifikace, které jsou uplatňovány v mnoha evropských regionech, by měly být i v tomto odvětví revidovány.

5.1.7.2 Prostředků vyhrazených pro toto odvětví v novém programu je mnoho a rizika plynoucí z možnosti jejich neoptimálního využití vyžadují zajištění nápravných opatření, která ovšem umožňují zachování autonomie orgánů místní správy v případě, že mají dostatečnou profesionální úroveň a dostatečně dobrou administrativní organizaci. Dobré využívání dostupných prostředků je navíc sice důležité, ale právě tak důležité je i předkládání alternativních návrhů (méně místní a více centralizované odborné přípravy v institucích EU, rozvíjení lepších a intenzivnějších styků s tuzemskými i zahraničními akademickými institucemi a společné iniciativy s kvalifikovanými partnery, šíření osvědčených postupů atd.) v případech, kdy nejsou splněny základní podmínky nezbytné pro zajištění účinného řízení programů odborné přípravy.

5.2 Plán mimoto také ve srovnání s původními zásadami soudržnosti stanovenými ve Smlouvě mění kurz – kurz, který měl být zachován. Jsme svědky toho, že za tichého souhlasu vlád členských států je pod záminkou nezbytného hledání „nových postojů“ k nejrůznějším „výzvám“ podrývána legitimita těchto zásad.

5.3 To s sebou nese nebezpečí, že soudržnost se stane zdrojem peněz pro jiné evropské agendy či politiky bez finančních prostředků, jako jídelní lístek, který se mění podle momentálních potřeb. Soudržnost se tak stává přerozdělovací politikou, která postrádá jakýkoliv strategický přístup.

5.4 Až doposud tak byla zastávána filozofie rozptylování subvencí, přestože bylo a je ve skutečnosti nutné provést změny v základním i dílčím rozvržení finančních prostředků, posílit jejich násobný účinek volbou adekvátnějších politik, rozšířit zdroje o příspěvky z Evropského investičního fondu (EIF) a Evropské investiční banky (EIB), aby měly podniky zajištěny úvěry.

5.5 Politika soudržnosti by měla získat místo, které by jí umožňovalo podporovat růst a konkurenceschopnost zúčastněných regionů, všemožně přitom investovat do výzkumu a inovací, v první řadě a především však usilovat o zlepšení tzv. veřejných statků (voda, odvoz a zpracování odpadu, služby poskytované starším lidem, odborná příprava, zařízení předškolní péče atd.) a provádět kvalitní politická opatření, která zajistí daným regionům větší přitažlivost.

5.6 Při hledání toho, jaká rozhodnutí by bylo žádoucí učinit ať už na vnitrostátní, nebo regionální úrovni, nelze postupovat seshora dolů bez ohledu na potřeby a situaci v dané oblasti, což se neobejde bez zjednodušení, jež mohou mít vážné a neblahé důsledky pro situaci v mnoha regionech a mohou vést k dalšímu prohloubení propasti v úrovni rozvoje a k dalšímu finančnímu oslabení Společenství. Určujícím rysem politiky soudržnost je naopak právě to, že se přizpůsobuje reálným místním potřebám, aniž by opomíjela inovační opatření a koordinaci s dalšími programy Společenství.

5.7 Komise sehrála významnou roli v první fázi politiky soudržnosti. Pomáhala členským státům a regionům ve zlepšení jejich přístupu a jejich činností při rozhodování a stanovování cílů. Zdá se, že tento přístup se nyní změnil v opačný: větší význam nežli samotná věc má forma, na kterou se přitom vynakládá neúměrné množství energie a peněz, které by bylo možné investovat.

5.8 EHSV se domnívá, že kontrola je sice důležitá, nikoli však na úkor obsahu. Je třeba rozlišovat (a to nejen na půdě Účetního dvora) mezi nepřesnostmi a podvodem a neměl by vznikat dojem, že právě to je jediným zájmem Komise; podobně jako na jiné instituce se i na ni často pohlíží jako na vyšetřovací orgán. EU navíc nemůže používat různá měřítka a přikládat různý důraz podle toho, o jakou oblast politiky se jedná.

5.9 HDP nemůže být jediným kritériem, podle něhož se rozhoduje o tom, je-li určitý region málo rozvinutý či nikoliv; to platí zejména od rozšíření EU směrem na východ. Bylo by na místě zohledňovat i další parametry, jako je dynamika růstu, konkurenceschopnost, míra zaměstnanosti, stav veřejných služeb, univerzity a školy, míra stárnutí populace, situace mladých lidí a žen, míra činnosti a nečinnosti, celková situace členských států atd.

6. **Metoda: správa a partnerství**

6.1 EHSV zastává názor, že adekvátnější by bylo jasně rozlišovat mezi institucionálním partnerstvím či správou, která je stále dosti slabá, a reálným jednáním se sociálními partnery a občanskou společností. Sdělení vytváří dojem, že v obou případech jde o jedno a totéž.

6.2 Ke stejnému zmatení dochází i v případě účasti partnerů, subjektů zainteresovaných do politiky soudržnosti: je to, jako kdyby participativní „demokracie“ závisela na počtu schůzí, z nichž se často stává jen jakýsi „seznam shromážděných“. Stávající postup správy a partnerství je krátce řečeno zcela neadekvátní. Vyžaduje generální opravu. Je zásadní, aby byl ve smyslu článku 11 nařízení (ES) č. 1083/2006 účinně uskutečňován požadavek účasti širokého okruhu partnerů na vypracování, provádění a hodnocení strukturálních programů. Postup pro správu a partnerství by proto měl být podroben hodnocení, které by bylo základem pro přezkum s cílem vyššího a skutečného zapojení organizované občanské společnosti.

6.3 Sociálně-ekonomické partnerství je určitá „hodnota“, příležitost a nutnost, nikoli ústupek či laskavost prokázaná partnerům. Je-li partnerství, a také jednání, respektováno a je-li pěstováno aktivním způsobem na všech úrovních a v průběhu všech různých fází, vede to téměř vždy k lepším rozhodnutím, programům, plánům a výsledkům. Přispívá to rovněž k lepší informovanosti veřejnosti, a politiky soudržnosti tak rovněž získávají větší podporu ze strany místních a národních společenství.

6.4 Až do této chvíle je však dojem, který si lze odnést ze sdělení Komise, ponecháme-li stranou formální postupy, bohužel takový, že až na několik výjimek se nic takového neděje. Často se namísto skutečné koordinace umožňující rozvinout jednání konala jen slyšení a vyšetřovací schůzky. Sociální a občanští partneři nebyli při řadě příležitostí přizváni k účasti z toho důvodu, že nebylo žádoucí „navracet se“ k vnitrostátní praxi, ačkoli žádná taková praxe mnohdy vůbec neexistovala nebo se nepoužívala. K účasti mohly být přizvány například vnitrostátní HSR, jak je tomu v případě Francie a Portugalska, aby zaručily a posílily proces jednání. Dobré příklady zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti existují i v ostatních zemích, například ve Švédsku apod.

6.5 Zmínit je rovněž nutno hluboké nerovnosti, které existují nebo vznikly mezi různými zeměmi, zejména zeměmi z poslední vlny rozšíření, kde se s odbory a podnikateli prakticky vůbec nejednalo. EHSV zastává názor, že mechanismus jednání se musí přizpůsobit rozdílným vnitrostátním poměrům a získat větší flexibilitu, ovšem za předpokladu, že jednání má reálný a konkrétní smysl a účastní se ho zastupitelské organizace. Nelze se proto omezovat pouze na tzv. dialog či konzultace, i když existují reálné potíže, ani na tzv. partnerská fóra. EU „musí“ propagovat partnerství, vést reálná jednání se sociálními a občanskými partnery na všech úrovních, počínajíc z dobře známých důvodů na úrovni evropské.

6.6 Přípravy na operační plány se mohly stát příležitostí k hodnocení platnosti koordinace s partnery, místo toho se však objevily závažné problémy:

— nesrovnalost mezi krátkou dobou určenou pro konzultace partnerů a dlouhými lhůtami provádění programů;

— nedostatečné dohlížení na postup konzultace bez udání důvodů provedených změn;

— nedostatek formálních dohod o partnerství, zejména na regionální úrovni;

— zkostnatělý systém konzultací (jednání) a rozšířený pocit, že připomínky nejsou brány řádně v úvahu; nedostatečné zapojení do provádění programů, zejména na regionální úrovni;

— potřeba budování kapacit a zvyšování odborné úrovně sociálních partnerů (v různých zemích), aby se vyrovnala úrovni institucí.

6.7 V tomto bodě se opět vrací problém s účastí zainteresovaných stran a zastupujících subjektů na jednáních. EHSV se domnívá, že je třeba brát zřetel na sociální partnery (sdružení zaměstnavatelů a odbory) a občanské partnery, jejichž účast by se měla odvíjet ze specifické povahy jejich zájmů a z toho, do jaké míry někoho zastupují, jak je poznamenáno ve zprávě Evropského parlamentu. Od členských států by se mělo naopak žádat, aby pěstovaly opravdové a skutečné partnerství mezi všemi zúčastněnými stranami.

6.8 Partnerství je také nutno pěstovat na různých úrovních, ať už se jedná o úroveň evropskou, vnitrostátní či regionální, a to jak v horizontálním, tak vertikálním směru a rovněž ve všech fázích plánu (příprava, provádění, ověřování programů, projektů a výsledků). Jako vzorového příkladu pro regionální politiky a další fondy lze s patřičnými úpravami využít také metody přijaté pro ESF.

6.9 Komise by se tak jako v minulosti měla zasazovat o odbornou přípravu sociálních partnerů a zúčastněných nevládních organizací, aby jejich účast přinesla co možná nejlepší výsledky, a to zejména v regionech a v nových členských státech.

V Bruselu dne 25. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EHS) č. 95/93 o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích Společenství

KOM(2009) 121 v konečném znění – 2009/0042 (COD)

(2009/C 228/27)

Dne 19. března 2009 se Rada, v souladu s články 156 a 175 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EHS) č. 95/93 o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích Společenství“

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), 140 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 14 členů se zdrželo hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Plán evropské hospodářské obnovy (dodatkové stanovisko)

(2009/C 228/28)

Dne 15. ledna 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. a Prováděcích předpisů k Jednacímu řádu, rozhodl vypracovat dodatkové stanovisko ve věci

„*Plán evropské hospodářské obnovy*."

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. března 2009.Zpravodajem byl pan DELAPINA.

Na 452. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. března 2009 (jednání dne 24. března 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 13 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí

1.1 Představitelé zastupujících organizací občanské společnosti, a zejména sociální partneři, hraní ústřední roli při řešení současné krize. Posílený sociální dialog je nezbytný, jednak z důvodu definování a provádění politiky, která by nás pokud možno rychle z krize vyvedla, a jednak k co největšímu zmírnění hospodářských a sociálních dopadů krize na občany. V evropském sociálním modelu má Evropská unie k dispozici lepší základ k tomu, aby zmírnila dopady krize, než ostatní regiony světa. I uvnitř Unie se ukazuje, že země se systémy více konsensuálně zaměřenými při tom reagují úspěšněji.

1.2 Evropský hospodářský a sociální výbor nejrůznějšími způsoby prokázal, že v době stávající finanční, hospodářské a sociální krize plní svoji institucionální úlohu podporovat ostatní evropské instituce. Výbor tedy na konferenci konané ve dnech 22. a 23. ledna 2009 vytvořil institucionální rámec pro dialog různých subjektů v krizi: bank, podniků, odborů, institucí a dalších subjektů občanské společnosti. Nástroje na řešení krize byly diskutovány z institucionálního, právního, politicko-ekonomického, sociálního i vědeckého hlediska.

1.3 Dále EHSV na svém plenárním zasedání dne 15. ledna 2009 přijal stanovisko k plánu evropské hospodářské obnovy [1]. Hlavní body tohoto stanoviska jsou popsány v kapitole 2, úplné znění je v příloze.

1.4 Závěrečné hodnocení v tomto případě nebylo možné, neboť nebyly k dispozici žádné informace o nejdůležitějším aspektu, totiž o skutečném provádění v členských státech, jež při tom musí být hybnou silou. Provádění rovněž vyžaduje přesné prozkoumání, například zodpovězení otázky, která část opatření a finančních prostředků z plánu evropské hospodářské obnovy je vlastně nová a dodatečná, respektive která část již byla naplánována nebo odsouhlasena i bez tohoto evropského programu.

1.5 Výbor vyzývá všechny zainteresované strany, především členské státy a Evropskou komisi, aby bez dalšího prodlení začaly programy pro oživení konjunktury provádět. Komise je vyzývána i k tomu, aby (a) rychle poskytla přehled o stavu uplatňování národních programů konjunktury, (b) objasnila, jaké nástroje jsou k dispozici pro urychlení pokroku těchto opatření a (c) do jaké míry funguje nezbytné přizpůsobování národních politik nebo zda při tom dochází k nežádoucímu vývoji.

1.6 Výbor uspořádal dne 17. března 2009 konferenci, na níž se zástupci národních hospodářských a sociálních rad a s evropskými institucemi, sociálními partnery a představiteli dalších zastupujících svazů občanské společnosti dále diskutoval o možnostech východiska z krize. Došlo zejména k výměně zkušeností s prováděním plánu evropské hospodářské obnovy na vnitrostátní úrovni a s přínosem, který může organizovaná občanská společnosti poskytnout k oživení.

1.7 Cílem tohoto dodatkového stanoviska k plánu evropské hospodářské obnovy je prohloubit zásadní aspekty předchozího stanoviska, některé aspekty doplnit nebo v případě potřeby aktualizovat a nadhodit otázky, které budou projednány s národními hospodářskými a sociálními radami.

1.8 Diskuse v EHSV bude pokračovat v rámci vypracování *Programu pro Evropu*, aby bylo možné předložit evropským institucím soudržný a účinný balíček návrhů.

2. Shrnutí předchozího stanoviska Výboru k plánu evropské hospodářské obnovy

2.1 Výbor v plném rozsahu podporuje plán evropské hospodářské obnovy vypracovaný Komisí a Radou. Považuje ho v zásadě za správný přístup hospodářské politiky jakožto reakci na nadcházející výzvy. Politika totiž musí být rychlá, rozhodná, ambiciózní, cílená a koordinovaná, aby byla upevněna důvěra spotřebitelů a investorů a znovu stoupla poptávka.

[1] Viz stanovisko EHSV ze dne 15. ledna 2009 ke sdělení Komise Evropské radě Plán evropské hospodářské obnovy, zpravodaj: pan DELAPINA – ECO/244 – CESE 50/2009.

2.2 *Výbor zdůrazňuje následující mimořádně pozitivní aspekty:*

2.2.1 Zdá se, že se hospodářská politika poučila ze zkušeností. Zatímco při minulých recesích byla v zásadě pasivní, nyní poznala, že svoji dosavadní orientaci na nabídku musí doplnit o aktivní proticyklickou makroekonomickou politiku, aby mohla stimulovat poptávku na vnitřním trhu.

2.2.2 Výbor považuje za důležitou poznámku, že je třeba využít plné flexibility reformovaného Paktu o stabilitě a růstu. Za mimořádné situace, jako je tomu v současnosti, to znamená, že se dočasně toleruje překročení prahové hodnoty 3 % pro nové zadlužení. Výboru se jeví významné rovněž zdůraznění odpovědnosti měnové politiky ECB za vývoj reálného hospodářství, jakož i poukázání na další prostor pro snižování úrokových sazeb.

2.2.3 Výbor vítá závazek ke koordinovanému postupu. Mezinárodní krize totiž potřebuje mezinárodně sladěné odpovědi. Dále je tím třeba zabránit problému „parazitování" a tzv. politice *beggar thy neighbour.*

2.2.4 Kladně lze hodnotit také to, že v současných krátkodobých opatřeních na řešení krize hrají důležitou roli cíle Lisabonské strategie:

— Ve smyslu sociální soudržnosti musejí být zmírněny dopady krize na občany. Je třeba podpořit trh práce a lépe chránit zejména nejslabší členy společnosti.

— Musí být posílena konkurenceschopnost podniků, aby podniky díky investicím, výrobě a vývozu mohly přispět k oživení, a vyjít tak z krize silnější. Stejně tak musejí budoucí veřejné investice do inovací, vzdělání a výzkumu sloužit nejen růstu poptávky, ale i strukturálním zlepšením.

— Na cestě z krize mohou být významnou hnací silou malé a střední podniky. Proto jsou zapotřebí podpůrná opatření, aby byl zajištěn tento – opět bezproblémový – přístup k finančním prostředkům a byla posílena jejich konkurenceschopnost a schopnost inovací.

— Dále se jeví jako významné podpořit s pomocí veřejných a soukromých opatření na podporu hospodářské obnovy i cíle Unie v oblasti ochrany životního prostředí, úspor energie a změny klimatu tím, že tato opatření přispějí k přechodu k nízkouhlíkovému hospodářství.

2.3 *Stanovisko Výboru však obsahuje i některé kritické připomínky:*

2.3.1 Zdá se, že objem plánu hospodářské obnovy se svými 1,5 % HDP během 2 let (za 1 rok v průměru tedy 0,75 % HDP) je relativně malý, zejména ve srovnání s balíčky uskutečněnými v jiných regionech světa. Navíc je třeba uvážit, že zahrnuje podstatně méně „čerstvých peněz" než uvedených 200 miliard eur. Jak u opatření na evropské úrovni, tak i vnitrostátních opatření se totiž často jedná pouze o vypracování seznamu opatření, resp. upřednostnění opatření, o nichž již bylo rozhodnuto nezávisle na plánu evropské hospodářské obnovy.

2.3.2 U opatření na strukturální zlepšení se v každém případě musí dbát na to, aby nebyla v rozporu s cílem oživení poptávky a zaměstnanosti. Musí být koncipována tak, aby byla sociálně snesitelná a podporovala růst a zaměstnanost.

2.3.3 Úspěch široké palety opatření pro členské státy bude možné zhodnotit až tehdy, když bude zjevné, zda tato opatření také budou s to uplatnit takový balíček politik, který pro ně bude nejvhodnější. V neposlední řadě z psychologických důvodů je v každém případě mimořádně důležité, aby všechny zainteresované strany co nejdříve učinily konkrétní kroky, neboť jinak hrozí, že se etablují pesimistická očekávání.

2.3.4 Po prvních opatřeních politiky zaměřených na obnovení funkčnosti finančního sektoru s pomocí různých záchranných balíčků je nyní nezbytné celosvětově zreorganizovat finanční trhy tak, aby vzbuzovaly důvěru. Přitom musí být využita „kritická masa" eurozóny zvětšená v důsledku rozšiřování EU, aby mohly být více uplatněny evropské názory, silné stránky a zkušenosti. K tomuto tématu nepředkládá plán evropské hospodářské obnovy žádné konkrétnější návrhy.

3. Další obecné připomínky

3.1 Největší bezprostřední výzvou pro hospodářskou politiku je rychlé opětovné posílení důvěry spotřebitelů a investorů díky účinné stimulaci poptávky. Musí být vytvořena poptávka, aby byl oživen růst a nezaměstnanost udržena na nízké úrovni, což může zastavit sestupnou spirálu stejně jako ve třicátých letech minulého století. Přitom je třeba se vyvarovat chyb z minulosti, které přispěly k současné krizi.

3.2 Zdá se, že byl vytvořen soubor hospodářsko-politických nástrojů Evropské unie a zejména měnové unie pro klidný hospodářský rozvoj a pro zamezení krizím. K záchranným akcím v případě krizí však tento soubor nástrojů nestačí. Proto je nutné nově nasměrovat hospodářskou politiku a vydat se novými cestami, tzn. cestou řízení na evropské úrovni, které má pro krize, jako je ta současná, odpovídající řešení.

3.3 Bolestným způsobem se ukázalo, že trh nemůže vyřešit všechny problémy [1]. Přehnaná víra v tržní mechanismus coby lék na všechno, krátkodobé myšlení a plánovací horizont a závod o stále vyšší výnosy musí být vystřídány realistickou politikou, která se neřídí ideologiemi.

3.4 Z toho, že trh v oblasti financí selhal, nelze vyvozovat obecné selhání trhu, ale projevila se tím nutnost zamezit chybnému vývoji trhu resp. tento chybný vývoj opravit prostřednictvím cílených právních předpisů a dohledu. Nová politika proto musí stavět na základech tržního hospodářství, které podporuje a odměňuje vlastní iniciativu a ochotu riskovat. Nicméně „všemocnost trhu" musí být znovu podřízena přísnějším pravidlům, aby se zajistilo jeho co nejhladší fungování. Volné trhy potřebují mantinely, mezi nimiž se mohou pohybovat. Už jen z toho důvodu, že ekonomika postrádá podmínky pro dokonalé trhy. V Evropské unii je nadto důležité i to, že evropský hospodářský a sociální model je postaven na základech, které si žádají korektury tržních výsledků. K tomuto modelu patří i to, že je třeba si znovu uvědomit zaměření na dlouhodobé cíle a hodnoty.

3.5 Hospodářská politika na evropské úrovni i na úrovni jednotlivých členských států již – pozdě, ale přeci – podnikla důležité kroky správným směrem. Byly sníženy úrokové sazby, byť je zde ještě prostor k jejich dalšímu snižování. Zásahy státu, jako např. podpory, záruky a převzetí rizika, jsou opět považovány za účelné a nezbytné. Ve zvláštních případech se jako nejzazší záchranné opatření nevylučuje ani zestátnění. Veřejné rozpočty prostřednictvím snížení daní a zvýšení veřejných výdajů zajišťují stimulaci poptávky. Balíček makroekonomických politik se tak stal vyváženějším.

3.6 Výbor opakuje svoje pochyby, zda rozsah plánu evropské hospodářské obnovy není příliš omezený (viz odstavec 2.3.1). Z části by bylo možné to vysvětlit i tím, že v době přípravy tohoto balíčku oficiální prognózy růstu rozsah krize hluboce podceňovaly. Podzimní prognóza Komise uveřejněná 3. listopadu 2008 tak například ještě vycházela z minimálního růstu ekonomiky eurozóny ve výši 0,1 % pro rok 2009, zatímco její průběžná zpráva z 19. ledna 2009 se svými -1,9 % již uváděla o 2 procentní body méně. Podle aktuální prognózy ke konci prvního čtvrtletí se očekává pokles asi o 4 procenta. Negativní dopad na růst a zaměstnanost je tedy podstatně větší, než se ještě nedávno předpokládalo. Je sice zřejmé, že primárně se musí co nejrychleji provést již přijatá opatření. Hospodářská situace a prognózy se však v posledních týdnech tak závažně změnily, že z toho plyne značně vyšší potřeba protiopatření, a sice na nejrůznějších úrovních, jak je vysvětleno níže v kapitole 4.

3.7 Nástroje na oživení hospodářského vývoje budou vyžadovat značné finanční prostředky. Většina zemí EU překročí prahovou hodnotu 3 % pro nové zadlužení. V rámci flexibility Paktu o stabilitě a růstu, která díky reformě vzrostla, je to za stávajících mimořádných okolností také účelné, nezbytné, a proto to nesmí být trestáno uvalováním sankcí. Samozřejmě při tom musejí mít země kandidující na přístup k eurozóně možnost stejné flexibility jako členské státy měnové unie. Podmínky paktu v tomto směru nesmí být překážkou, jedná-li se například o vytvoření potenciálu pro budoucí růst s pomocí budoucích veřejných investic do výzkumu, vývoje a vzdělání. Tento růst je totiž základem pro to, aby bylo možné se po překonání krize vrátit zpět k udržitelnému kurzu veřejných financí.

3.8 Při tom je však již nyní třeba myslet na to, jak má být po skončení krize zaručen úspěch tohoto návratu do dlouhodobě udržitelných kolejí. Členské státy musí mít v každém případě věrohodné strategie pro návrat na tuto cestu. Neodkladnost tohoto úkolu se ukazuje již dnes v nebezpečném objemu šíření státních dluhopisů v eurozóně, z nějž lze usuzovat na rostoucí obavy investorů z platební schopnosti národních vlád. Ke stabilizování veřejných financí jsou zapotřebí inteligentní řešení, která zabrání radikálnímu ozdravení na úkor zaměstnanců a sociálně slabých, jako tomu bylo ve 30. letech 20. století. Kombinace mzdového a sociálního dumpingu spolu s protekcionářskými opatřeními tehdy přispěla ke katastrofě.

3.9 Bude nezbytné nalézt nové zdroje příjmů státu. Je třeba posílit základnu příjmů do státního rozpočtu členských států, mimo jiné zrušením daňových rájů, ukončením závodu o snížení daní a prostřednictvím opatření na boj proti daňovým únikům a podvodům. Je na místě celkově přehodnotit celý daňový systém a zohlednit při tom otázky spravedlivého rozdělení mezi různými druhy příjmu a majetku. V tomto smyslu musí být požadován zejména příspěvek těch, kdo mají obzvlášť prospěch z takového negativního vývoje na finančních trzích, který lze změnit jen s pomocí veřejných prostředků na úkor daňových poplatníků.

3.10 Je zjevné, že fiskální stimulace hospodářského růstu nemůže být z krátkodobého hlediska rozpočtově neutrální, nýbrž musí být financována zadlužením, aby nebyla v rozporu s cílem oživení poptávky. Při tom je třeba zohlednit různé pozitivní a negativní krátkodobé i dlouhodobé důsledky vyššího veřejného dluhu. Jakožto negativní dopad mohou při vyšším využití kapacit z důvodu efektu vytěsňování (*crowding out effect*) vzrůst kapitálové náklady pro podniky. Jelikož je majetek koncentrován ještě více než příjmy, způsobí vyšší financování dluhů rovněž vyšší nerovnost příjmů.

---

(1) Dokonce sám předseda představenstva Deutsche Bank Josef Ackermann dnes říká, že *nevěří, že trh má sílu na to, aby se zotavil* (www.faz.net – 17. března 2008).

3.11 Na druhé straně neznamená financování dluhů nutně stejně vysoké zvýšení schodku rozpočtu. Stimulace hospodářských činností totiž zároveň zvyšuje příjmy státu. Nové zadlužení rovněž nesmí být jen jednostranně považováno za zátěž pro příští generace, které budou muset platit příslušné úroky. Příští generace totiž budou mít z „inteligentních“ investic, např. do vzdělání a infrastruktury, prospěch a navíc zdědí dnešní státní dluhopisy. Kromě toho je třeba ve výpočtu uvést, že vysoké náklady vzniknou i tím, že na boj s krizí bude věnováno méně peněz, neboť tím by ještě více poklesla hospodářská výkonnost a zaměstnanost. A v tomto případě by kromě měnových nákladů vznikly daleko vyšší sociální náklady a lidé by trpěli nezaměstnaností, snížením kvalifikace a rostoucím sociálním napětím.

4. Další připomínky k „nástrojové skříňce“ vnitrostátních opatření

4.1 Jako první krok byly ve finančním sektoru přijaty působivé záchranné plány, ovšem s různou mírou účinnosti. Proces rekapitalizace ještě není u konce a důvěra ještě není získána, takže nadále přetrvávají závažné problémy s likviditou. Proto je třeba vyvinout další úsilí, aby byly podniky a rozpočty dostatečně finančně zajištěny. Podporu z veřejných prostředků – a to nejen v případě finančních institucí – je však třeba podmínit řadou kritérií a povinností, které zajistí užitek pro národní hospodářství a odpovídající řízení podniků.

4.2 K tomu je třeba rychlé a účinné pomoci pro nejvíce postižené občany, tj. pro sociálně slabé, a pro trh práce. Krize na trhu práce totiž zpravidla postihuje nejprve nejslabší články s nejistým pracovním poměrem, např. zahraniční pracovníky nebo pracovníky se smlouvou na dobu určitou. Poté jsou – alespoň přechodně – kmenoví zaměstnanci převáděni na zkrácenou pracovní dobu a propouštěni, pokud krize trvá déle. Také ve světle očekávaného demografického vývoje se v rámci inteligentní restrukturalizace hospodářství musí usilovat o to, aby zaměstnanci nebyli propouštěni, ale udrženi v podniku, a aby se dále zvyšovala jejich kvalifikace, a při posilování ekonomiky tak byl k dispozici dostatek vzdělaných odborníků. Podpora pro nezaměstnané by měla být zahrnuta do programů rekvalifikace a zvyšování úrovně kvalifikace. Při tom musí být zohledněna i skutečnost, že úřední statistiky počtu nezaměstnaných neodráží plný rozsah problematiky a dopadu. V dobách krize totiž hodně osob ze statistik počtu nezaměstnaných mizí, např. z toho důvodu, že nemají nárok na služby hrazené z pojištění nebo jsou odrazováni beznadějností a ukončí hledání pracovního místa. Zejména integrace mladých lidí na trhu práce má v dobách krize vysokou prioritu.

4.3 Podpůrná opatření pro podnikatelský sektor musí být zaměřena i na to, aby tomuto sektoru – a zejména malým a středním podnikům – znovu zajistila neomezenou dostupnost finančních prostředků a zaručila hladké fungování trhů výrobků. U opatření na podporu hospodářství již také musejí být správně nastaveny podmínky pro to, aby podniky vyšly z krize silnější. Je třeba usilovat o využívání „dvojí dividendy“ tím, že s pomocí inteligentních a strukturálně podpůrných investic bude nejen krátkodobě oživena ekonomika, ale že se také zároveň v souladu s Lisabonskou strategií zvýší konkurenceschopnost a budoucí růstový potenciál. To vyžaduje investice do inovací a modernizace infrastruktur (například transevropského energetického propojení a širokopásmové infrastruktury) a do výzkumu a vzdělání. Konkurenceschopnost a inovativnost malých a středních podniků musí být posílena díky podpůrným opatřením, například při zdanění, nebo díky přejímání státních záruk, aby bylo možné využít jejich potenciál na podporu oživení.

4.4 Dále poukazuje EHSV na to, že kromě stimulace poptávky by k posílení důvěry hospodářských subjektů mohla přispět také řada dalších opatření. Rovněž zjednodušení právních předpisů, urychlení postupů a snížení administrativní zátěže mohou přispět k podpoře hospodářské činnosti.

4.5 Jelikož „hospodářská obnova“ neznamená, že po skončení krize bude vše stejné jako předtím, musí být dána přednost projektům šetřícím energii a životní prostředí, aby byl urychlen přechod k nízkouhlíkovému „zelenému“ hospodářství.

4.6 Strukturálně podpůrná opatření musí být koncipována tak, aby byla sociálně snesitelná a podporovala růst a zaměstnanost a neohrožovala úsilí o růst poptávky a zmírnění sociálních dopadů. Zvláštní úlohu má mzdová politika, která musí být v souladu s dvojí úlohou mezd v ekonomice. Zatímco mzdy jsou z mikroekonomického hlediska pro podniky nákladovým faktorem, a ovlivňují tedy cenovou konkurenceschopnost, z makroekonomického hlediska představují hlavní faktor určující vnitřní poptávku. Jelikož podniky budou investovat a vytvářet pracovní místa jen tehdy, když budou existovat odpovídající očekávaní v souvislosti s poptávkou, zajistí – z pohledu celé ekonomiky – střednědobé zaměření růstu mezd na příslušný vnitrostátní celohospodářský růst produktivity rovnováhu mezi dostatečným rozvojem poptávky a udržením cenové konkurenceschopnosti. Sociální partneři musí usilovat o zamezení snižování mezd ve smyslu tzv. politiky *beggar thy neighbour*.

4.7 Vliv jednotlivých rozpočtových opatření na růst také závisí na multiplikátoru, do nějž jsou zahrnuty sklony ke spotřebě a dovozní kvóty. Při všeobecném snížení daní tak hrozí nebezpečí, že toto snížení z důvodu nejistoty zvýší míru úspor. Vyšší účinek na poptávku vznikne při zaměření na osoby s nižšími příjmy díky jejich vyššímu sklonu ke spotřebě. Nicméně osoby s nejnižšími příjmy při tom zůstávají

vyloučeny, neboť neplatí daně. Proto je pro tyto skupiny třeba najít zvláštní řešení. Dočasné omezení určitého snížení daní by naopak mohlo být pobídkou k upřednostnění nákupů. Relativně vysoký účinek lze očekávat i od cílených přímých převodů, jako např. od dočasného zvýšení dávek v nezaměstnanosti, které Komise navrhla. Účelové vázání převodů dále zvyšuje vliv na poptávku, například u vzdělávacích šeků nebo u zamýšlených klimatických šeků. Ty by bylo možné využívat pro nákup zboží s nízkou spotřebou energie, solárních zařízení nebo předplatného na veřejnou dopravu.

4.8 U prostředků poskytovaných z různých fondů (strukturálních fondů, Fondu soudržnosti, Fondu pro rozvoj venkova, Evropského sociálního fondu, Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci) se kromě účinného využití požaduje také flexibilita a pragmatický postup, aby se urychlila účinnost.

5. Posílení evropského rozměru

5.1 Současná krize má na jednotlivé členské státy z důvodu jejich různých hospodářských struktur také různý dopad. Díky tomuto různému dopadu vzniká nutnost vypracovat různé národní balíčky opatření. Existuje tedy nebezpečí rostoucích rozdílů v Evropě a v eurozóně. Vnitrostátní politiky tím narážejí na své hranice. Proto je požadována evropská politika a lepší hospodářská koordinace a řízení na evropské úrovni. Evropská úroveň proto musí mít k dispozici odpovídající nástroje pro účinné uplatňování své politiky.

5.2 Naléhavě požadované rychlé uplatňování balíčků opatření vyžaduje koordinaci, harmonizaci a sladění, neboť bez soudržného postupu hrozí nebezpečí, že jednotlivé země přijmou opatření ve prospěch domácích podniků, která budou ohrožovat rovné podmínky a budou směřovat k závodění o dotace. Také v oblasti daní je zapotřebí všeobecná harmonizace nad rámec opatření na oživení hospodářského vývoje, která by se týkala celého daňového systému. Pokus zlepšit pomocí nákladných opatření mezinárodní konkurenceschopnost určité země v sobě rovněž skrývá nebezpečí protekcionářských sklonů, pokud se země snaží vymanit z recese díky zahraniční poptávce. To platí jak v jednotlivých členských státech EU, tak i mezi velkými světovými ekonomikami (jak začíná nebezpečně ukazovat slogan *buy american* propagovaný v rámci plánu hospodářské obnovy USA).

5.3 EHSV v této souvislosti vyzývá Komisi, aby rychle poskytla přehled o stavu uplatňování národních plánů hospodářské obnovy a objasnila, jaké nástroje jsou k dispozici pro urychlení pokroku těchto opatření. To je nezbytné k posouzení množství skutečně uskutečněných opatření, k vzájemnému poučení se a k získání přehledu o tom, zda nedochází k nežádoucímu vývoji. Nežádoucím vývojem směrem k protekcionismu bylo například narušení hospodářské soutěže, dumping (i v oblasti daní), „parazitování" a – mimo eurozónu – devalvace měny. Výbor vyzývá Radu a Komisi, aby těm opatřením, která směřují k tzv. politice *beggar thy neighbour*, učinila rázně přítrž, popř. je v případě potřeby vzala zpět.

5.4 Posílení evropského rozměru také znamená, že je třeba stále více přemýšlet o společných evropských projektech, například v oblasti infrastruktur pro dodávky energie. K financování těchto projektů by bylo možné přispět tím, že pro to budou díky vyšší flexibilitě využity prostředky nevyčerpané z rozpočtových položek rozpočtu EU. V této souvislosti by také měla být přezkoumána myšlenka evropských dluhopisů evropského státního investičního fondu.

5.5 Solidární pomoc Unie je požadována i pro země mimo eurozónu, které se potýkají s problémy s platební bilancí (např. Maďarsko, Lotyšsko), a pro ohrožené banky a finanční instituce v zemích mimo eurozónu, přičemž je třeba zohlednit zvláštní situaci těchto zemí v procesu dohánění.

6. Reforma finančních trhů

6.1 Stejně jako u jiných témat globálního významu musí EU také zejména při novém uspořádání mezinárodního finančního systému vystupovat sjednoceně a semknutě a promlouvat jediným hlasem. Evropa musí celkově razit směr ve prospěch všech zúčastněných a přispívat ke stabilitě a vtisknout novému uspořádání evropský rozměr. V každém případě je nezbytná změna paradigmat směrem k dlouhodobému zaměření a k udržitelnosti, za pomoci odpovídající struktury pobídek a systémů odměn. Nově uspořádaný globální finanční systém musí umožnit rozvoj spolehlivých nových finančních nástrojů, které nebudou konkurovat investicím do reálné ekonomiky, nýbrž reálnou ekonomiku podpoří.

6.2 Nový systém musí stavět na zásadách transparentnosti, omezení přejímání rizika, reálného zobrazování rizika v bilancích a zapojení zajišťovacích a soukromých kapitálových fondů do nového uspořádání. Nové uspořádání musí také přispět k vyloučení procyklických účinků a nadměrných pákových efektů. Návrh reformy nesmí být skládačkou z navzájem nesouvisejících dílků, ale musí představovat komplexní a soudržný balíček opatření, který pokryje všechny relevantní oblasti. Mezi zeměmi nebo hospodářskými bloky nesmí docházet k (de)regulační hospodářské soutěži. To vyžaduje také přinejmenším koordinovaný přeshraniční dohled a kontrolu, jakož i nezávislé evropské ratingové agentury.

6.3 Zvláštní pozornost musí být opět věnována také způsobu financování důchodového systému [1]. Jelikož totiž k financování – poháněné vírou v neomylnost trhů – v posledních letech často docházelo přes kapitálový trh, bylo pro většinu současných či budoucích důchodců v rozporu s původním oznámením spojeno se značnými finančními ztrátami.

[1] V této souvislosti viz stanovisko k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu SOLVENTNOST II (Úř. věst. C 224, 3.8.2008, s. 11).

7. Úloha organizované občanské společnosti

7.1 Břímě krize nesou v podstatě na svých bedrech občané. Hospodářské a sociální subjekty proto musejí být ve velmi vysoké míře zapojeny do koncipování budoucí politiky. Evropský hospodářský a sociální výbor nejrůznějšími způsoby prokázal, že v době stávající finanční, hospodářské a sociální krize plní svoji institucionální úlohu podporovat ostatní evropské instituce. Výbor tedy na konferenci konané v lednu 2009 vytvořil institucionální rámec pro dialog různých subjektů v krizi: bank, podniků, odborů, institucí a dalších subjektů občanské společnosti.

7.2 Zaměstnanci a podniky mají klíčovou úlohu při řešení krize, kterou oni sami nezpůsobili a nenesou za ni odpovědnost. Posílený sociální dialog je nezbytný, jednak z důvodu definování a provádění politiky, která by nás pokud možno rychle z krize vyvedla, a jednak k co největšímu zmírnění hospodářských a sociálních dopadů krize na občany.

7.3 V členských státech by měla být ve spolupráci se sociálními partnery připravena vhodná opatření na zamezení slabému vývoji mezd, který by poptávku a růst nepodpořil dostatečnou měrou. Také prohloubení makroekonomického dialogu poslouží lepší koordinaci tím, že se vývoj mezd podaří lépe sladit s makroekonomickou politikou.

7.4 Nespravedlnost a nerovnost nesmějí v dobách krize zesílit. I s ohledem na volby do Evropského parlamentu musí být občanům, a zejména nejslabším členům společnosti, dáno formou „nové strategie sociální politiky“ jasně najevo, že je politika nenechá na holičkách. Právní a finanční opatření musí zamezit tomu, aby krize nezpůsobila i krizi evropského sociálního modelu.

7.5 Sociální dialog má zásadní význam pro zvládnutí hospodářských a sociálních dopadů krize ([1]). Historie ukázala, že hospodářské krize mohou sociální dialog buď umocnit, nebo mu bránit. K umocnění dochází tehdy, když je rozpoznána nutnost užší spolupráce. Kompromisy je však snazší činit v období hospodářského růstu, což může v dobách krize vést k zesílení postoje nespolupráce a prosazování zájmů skupin. A to by učinilo cestu ze současné krize ještě více trnitější, než již beztak bude.

7.6 Při stimulaci poptávky se sleduje cíl využívat dodatečné prostředky tak inteligentně, aby po překonání krize vzrostla konkurenceschopnost ekonomiky. Analogicky k tomu musí být řešení krize využito k posílení struktur sociálního dialogu na všech úrovních. Nejnovější společná zpráva evropských sociálních partnerů o výzvách na trhu práce je dobrým základem pro zjištění možností koncepcí flexikurity. V rámci interní flexikurity by namísto strukturálních reforem, které usilují o zmírnění ochrany před propuštěním a prodloužení pracovní doby, měla být připravena opatření na podporu stálých pracovních míst. Ta by měla umožnit udržet zaměstnance po dobu recese v podniku na zkrácený pracovní úvazek a v získaném čase je dále vzdělávat, aby v následující fázi vzestupu byly opět k dispozici školené pracovní síly. Nejnovější koncepci, která byla v tomto směru vypracována v Nizozemsku, lze v tomto ohledu považovat za osvědčený postup. Také nejflexibilnější pracovní síly musejí mít větší jistotu, aby měly i nadále možnost zůstat na trhu práce a zvyšovat svoji kvalifikaci.

7.7 Sociální ekonomika, která je svými různými společenskými a organizačními modely ryzím vyjádřením organizované občanské společnosti, se vyznačuje nabídkou inovačních odpovědí na sociální potřeby a zároveň spájí zisk a solidaritu, vytváří kvalitní pracovní místa a posiluje sociální a územní soudržnost tím, že spojuje výrobu s udržitelným rozvojem, a konečně umožňuje projevit aktivní občanství a sociální odpovědnost podniků. Ze všech těchto atributů, které jsou dnes nezbytné pro překonání současné systémové krize, vyplývá nutnost dát subjektům sociální ekonomiky významnou úlohu při řešení této krize a zároveň pro Komisi závazek začleňovat do svých politik a programů skutečný impuls tohoto sociálního modelu občanského podnikání ([2]).

V Bruselu dne 24. března 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

([1]) Ústřední role sociálních partnerů je zdůrazňována i ve zprávě o pracovních vztazích v Evropě (*Industrial Relations in Europe*), kterou Evropská komise zveřejnila v únoru 2009.

([2]) K téže problematice viz také stanovisko CESE 50/2009 ze dne 15. ledna 2009 (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

Oznámení č.	Obsah (pokračování)	Strana
2009/C 228/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o označování pneumatik s ohledem na palivovou účinnost a jiné důležité parametry	81
2009/C 228/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Druhý strategický přezkum energetické politiky – akční plán EU pro zabezpečení dodávek energie a jejich solidární využití	84
2009/C 228/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku (přepracované znění)	90
2009/C 228/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. …/2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1692/2006, kterým se zavádí druhý program „Marco Polo“ pro poskytování finanční pomoci Společenství za účelem zlepšení vlivu systému nákladní dopravy na životní prostředí („Marco Polo II“)	95
2009/C 228/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program spolupráce s profesionály ze třetích zemí v audiovizuální oblasti MEDIA Mundus	100
2009/C 228/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1927/2006 o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se lobalizaci	103
2009/C 228/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice 86/613/EHS	107
2009/C 228/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče	113
2009/C 228/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance Deset let HMU: úspěchy a problémy po prvních deseti letech fungování Hospodářské a měnové unie	116
2009/C 228/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Výboru regionů a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru Zelená kniha o územní soudržnosti Učinit z územní rozmanitosti přednost	123
2009/C 228/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 92/79/EHS, 92/80/EHS a 95/59/ES, pokud jde o strukturu a sazby spotřební daně z tabákových výrobků	130

CS

(Pokračování na vnitřní straně zadní obálky)

Oznámení č.	Obsah (pokračování)	Strana
2009/C 228/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o výsledcích jednání ohledně strategií a programů politiky soudržnosti na programové období 2007–2013	141
2009/C 228/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EHS) č. 95/93 o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích Společenství	148
2009/C 228/28	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Plán evropské hospodářské obnovy (dodatkové stanovisko)	149

CS

CENY PŘEDPLATNÉHO NA ROK 2009 (bez DPH, včetně poštovného za obvyklou zásilku)

Úřední věstník EU, řady L + C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	1 000 EUR ročně (*)
Úřední věstník EU, řady L + C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	100 EUR měsíčně (*)
Úřední věstník EU, řady L + C, tištěné vydání + roční CD-ROM	22 úředních jazyků EU	1 200 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada L, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	700 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada L, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	70 EUR měsíčně
Úřední věstník EU, řada C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	400 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	40 EUR měsíčně
Úřední věstník EU, řady L + C, měsíční CD-ROM (souhrnný)	22 úředních jazyků EU	500 EUR ročně
Dodatek k Úřednímu věstníku (řada S), CD-ROM, 2 vydání týdně	mnohojazyčné: 23 úředních jazyků EU	360 EUR ročně (= 30 EUR měsíčně)
Úřední věstník EU, řada C – Výběrová řízení	jazyky, kterých se týká výběrové řízení	50 EUR ročně

(*) Prodej podle jednotlivých čísel: do 32 stran: 6 EUR
od 33 do 64 stran: 12 EUR
více než 64 stran: cena stanovena jednotlivě

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie*, který vychází v úředních jazycích Evropské unie, je k dispozici ve 22 jazykových verzích. Zahrnuje řady L (Právní předpisy) a C (Informace a oznámení).

Každá jazyková verze má samostatné předplatné.

V souladu s nařízením Rady (ES) č. 920/2005, zveřejněným v Úředním věstníku L 156 ze dne 18. června 2005, které stanoví, že orgány Evropské unie nejsou dočasně vázány povinností sepisovat všechny akty v irštině a zveřejňovat je v tomto jazyce, je Úřední věstník vydávaný v irském jazyce prodáván zvlášť.

Předplatné dodatku k Úřednímu věstníku (řada S – Dodatek k *Úřednímu věstníku Evropské unie*) zahrnuje znění ve všech 23 úředních jazycích na jednom mnohojazyčném CD-ROM.

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie* opravňuje na požádání k obdržení různých příloh Úředního věstníku. Předplatitelé jsou na vydávání příloh upozorňováni prostřednictvím „oznámení čtenářům“ zveřejňovaného v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Prodej a předplatné

Placené publikace vydávané Úřadem pro publikace jsou k dispozici u našich distributorů. Seznam distributorů se nachází na této internetové adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm

EUR-Lex (http://eur-lex.europa.eu) nabízí přímý a bezplatný přístup k právu Evropské unie. Tyto internetové stránky umožňují nahlížet do *Úředního věstníku Evropské unie* a obsahují rovněž smlouvy, právní předpisy, judikaturu a návrhy právních předpisů.

Více informací o Evropské unii naleznete na adrese: http://europa.eu

Úřad pro publikace Evropské unie
2985 Lucemburk
LUCEMBURSKO

CS